

Beleidsevaluatie

'Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen'
2012-2016

Eindrapport

Departement Onderwijs en Vorming

Juni 2016

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	5
HOOFDSTUK 0: CONTEXT	6
1.1 INLEIDING	6
1.2 VOORGESCHIEDENIS	12
1.3 OPBOUW EVALUATIE	21
1.4 LEESWIJZER	22
HOOFDSTUK 1: SD1: DE GELETTERDHEID WORDT VERHOOGD DOOR EEN GERICHTE AANPAK IN HET LEERPLICHTONDERWIJS EN INNOVATIE IN HET VOLWASSENENONDERWIJS	24
1.1. OD1: GEZIEN HET BELANG VAN GELETTERDHEID VOOR DE ONDERWIJS- EN ONTPLOOIINGSKANSEN VAN LEERLINGEN, INZETTEN OP HET VERSTERKEN VAN (FUNCTIONELE) GELETTERDHEIDSCOMPETENTIES IN HET KLEUTER- EN LAGER ONDERWIJS.	24
1.2. OD2: VERHOGEN EN VERSTERKEN VAN (FUNCTIONELE) GELETTERDHEIDSCOMPETENTIES IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS	26
1.3. OD3: VERANKERING MEDIA- EN BEELDGELETTERDHEID IN HET ONDERWIJSCURRICULUM	30
1.4. OD4: DE (NOG OP TE RICHTEN) CENTRA VOOR LEERLOOPBAANBEGELEIDING HEBBEN, BINNEN HUN MISSIE OM VOLWASSENEN MET LEERVRAGEN OF LEERNODEN GERICHT TOE TE LEIDEN NAAR HET MEEST PASSENDE OPLEIDINGSAANBOD, AANDACHT VOOR DE LAAGGELETTERDE VOLWASSENEN.	30
1.5. OD5: HET VOLWASSENENONDERWIJS OPTIMALISEERT DE INSPANNINGEN VOOR LEERTRAJECTBEGELEIDING IN VERBAND MET GELETTERDHEID EN INVESTEERT IN DOORSTROOMBEGELEIDING VAN LAAGGELETTERDE CURSISTEN	31
1.6. OD6: HET VOLWASSENENONDERWIJS CONSOLIDEERT EN INVESTEERT IN DE ONTWIKKELING VAN NIEUWE METHODIEKEN VOOR HET VERWERVEN VAN GELETTERDHEIDSCOMPETENTIES, WAARBIJ DE GRONDSLAGEN GEVORMD WORDEN VOOR EEN MAATGERICHTE EN VRAAGGERICHTE AANPAK.	33
1.7. OD7: ICT-VORMING VOLWASSENEN, LAAGGELETTERDEN EN KANSARMEN: NIEUW OPLEIDINGSPROFIEL ICT IN DE BASIS EDUCATIE	34
1.8. OD8: HET VOLWASSENENONDERWIJS BRENGT LEERBELEMMERINGEN IN KAART.	36
1.9. OD9: HET VOLWASSENENONDERWIJS BRENGT DREMPELS VOOR DEELNAME VAN LAAGGELETTERDE CURSISTEN IN KAART.	37
1.10. OD10: DE CENTRA VOOR BASIS EDUCATIE DOEN AANTOONBARE INSPANNINGEN OM MEER CURSISTEN TE BEREIKEN OP DE OPLEIDINGEN NEDERLANDS EN WISKUNDE, ZODAT HET AANTAL CURSISTEN IN DEZE OPLEIDINGEN SIGNIFICANT KAN STIJGEN EN WAARBIJ DE EFFECTEN EN DE RESULTATEN VAN DEELNAME IN KAART GEBRACHT WORDEN.	37
1.11. OD11: REGIONALE GELETTERDHEIDSPANNEN WORDEN ONTWIKKELD EN UITGEVOERD ONDER IMPULS VAN GEMEENTEN EN STEDEN MET EEN CENTRUMFUNCTIE	41
1.12. OD12: DE VLAAMSE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE (VGC) ONDERNEEMT ACTIES OM LAAGGELETTERDHEID BINNEN BRUSSEL AAN TE PAKKEN.	42
1.13. OD13: DE ONDERWIJSOVERHEID STIMULEERT SCHOLEN DIE WILLEN INVESTEREN IN SAMENWERKING GERICHT OP GELETTERDHEIDSTRaining VAN OUDERS.	43
1.14. OD14: DE BESTAANDE ONDERWIJSREGLEMENTERING WORDT VERFIJND OM EEN MEER TRAJECTMATIGE EN FLEXIBELE BENADERING VAN HET GELETTERDHEIDSPROBLEEM MOGELIJK TE MAKEN.	44
HOOFDSTUK 2: SD2: GELETTERDHEID WORDT EEN HORIZONTAAL AANDACHTSPUNT IN DE BELEIDSDOMEINEN WELZIJN, CULTUUR, WERK EN MEDIA	46
2.1. OD1 VIA EEN INTEGRALE AANPAK WORDT INGEZET OP DE COMPETENTIEVERSTERKING VAN LAAGGELETTERDEN.	46
2.2. OD2: INTERMEDIAREN WORDEN GESENSIBILISEERD.	47
2.3. OD3: DE SECTORCONVENANTS WORDEN BENUT VOOR HET INRICHTEN VAN GELETTERDHEIDSTRaining.	48
2.4. OD4: HET BELEIDSDOMEIN CULTUUR, JEUGD, SPORT EN MEDIA (CJSM) WERKT EEN STRATEGISCHE VISIE UIT OVER GELETTERDHEID BINNEN HAAR SECTOREN.	49
2.5. OD5: LEESBEVORDERING	50

2.6.	OD6: INFORMATIEGELETERDHEID EN DIGITALE KLOOF. E-INCLUSIE WORDT OPGENOMEN ALS VLAAMSE BELEIDSPRIORITEIT IN HET ONTWERP VAN HET UITVOERINGSBESLUIT VAN HET NIEUWE DECREET BETREFFENDE HET LOKAAL CULTUURBELEID.	54
2.7.	OD7: DE ONDERSTEUNINGSINSTELLINGEN IN HET WELZIJS- EN SOCIAAL-CULTUREEL BELEID INTEGREREN DE AANDACHT VOOR DE GELETERDHEID IN HUN ONDERSTEUNINGSAANBOD.	54
2.8.	OD8: STIMULERINGSREGELING MEDIAWIJSHEID	55
2.9.	OD9: IN HET SOCIAAL-CULTURELE VELD WORDT ONDERZOCHT OP WELKE MANIER AANDACHT VOOR GELETERDHEID EEN PLAATS KAN KRIJGEN IN HET INFORMEEL EN NIET-FORMEEL LEREN.	56
2.10.	OD10: DE GELETERDHEIDACTIES WORDEN GELINKT AAN HET VLAAMS ACTIEPLAN ARMOEDEBESTRIJDING.	56
2.11.	OD11: BETREKKEN VAN HET VLAAMS NETWERK VERENIGINGEN WAAR ARMEN HET WOORD NEMEN (VWAWN) BIJ DE BESTRIJDING VAN DE DIGITALE KLOOF	58
2.12.	OD12: BIJ HET ONDERSTEUNEN VAN LOKALE INITIATIEVEN KINDERARMOEDE WORDT GELETERDHEID VERHOGEN ALS AANDACHTSPUNT MEEGENOMEN	59
2.13.	OD13: OPSTARTEN PROJECT OM TOT STRUCTUREEL VERBETERDE COMMUNICATIE VAN DE VLAAMSE OVERHEID MET MENSEN IN ARMOEDE TE KOMEN	60
2.14.	OD14: HET PLAN GELETERDHEID VERHOGEN STAAT OP DE AGENDA VAN HET HORIZONTAAL PERMANENT ARMOEDEOVERLEG (HPAO).	61
HOOFDSTUK 3: SD3: STRUCTURELE PARTNERSCHAPPEN VOOR GELETERDHEID WORDEN ONTWIKKELD		62
3.1.	OD1: VOLWASSENENONDERWIJS EN GELETERDHEID	62
3.2.	OD2: IN HET WERKGELEGENHEIDSBELEID VOLGT OP SCREENING EN DETECTIE EEN FUNCTIONEEL TRAJECT DAT AANSLUIT BIJ HET PERSPECTIEF EN DE BEHOEFTE VAN WERKZOEKENDEN, DAT HEN KAN MOTIVEREN OM HET GELETERDHEIDSPROBLEEM AAN TE PAKKEN.	63
3.3.	OD3: HET EXPLOREREN EN OPZETTEN VAN FORMULES VOOR GELETERDHEIDSCOACHING OP DE WERKVLOER VOOR ZOWEL WERKZOEKENDEN ALS VOOR WERKENDEN	66
3.4.	OD4: EEN EFFECTIEVE 'KENNISWERKING' ROND MEDIAWIJSHEID WORDT ONTWIKKELD EN ZO EFFECTIEF MOGELIJK GEORGANISEERD OPDAT KENNIS KAN VERZAMELD EN GEDEELD WORDEN.	68
3.5.	OD5: VELDTEKENING MEDIAWIJSHEID	68
3.6.	OD6: DE BIB OP SCHOOL	68
3.7.	OD7: EXPERTISE OM TE WERKEN ROND GELETERDHEID IN DE BIBLIOTHEKEN VERHOGEN	69
3.8.	OD8: DE CENTRA VOOR BASIS-EDUCATIE, ONDERSTEUND DOOR VOCVO EN DE DECRETALE STUURGROEP VOLWASSENENONDERWIJS, WERKEN SAMEN MET ARMENVERENIGINGEN OM WERKEN AAN GELETERDHEID MET MENSEN IN ARMOEDE EEN PLAATS TE GEVEN; DE GELETERDHEIDSTRAINING DRAAGT BIJ TOT ARMOEDEBESTRIJDING.	71
3.9.	OD9: STIMULEREN VAN DIVERSE ACTOREN EN BELEIDSNIVEAUS OM OPGELEIDE ERVARINGSDESKUNDIGEN IN TE SCHAKELEN.	73
HOOFDSTUK 4: SD4: DE GELETERDHEIDSPRAKTIJKEN EN HET GELETERDHEIDSBELEID WORDEN VERDER GEPROFESSIONALISEERD		77
4.1.	OD1: DE STUURGROEP VOLWASSENENONDERWIJS ONTWIKKELT EXPERTISE IN NAUWE SAMENWERKING MET DE PRAKTIJK.	77
4.2.	OD2: DE INSTELLINGEN IN HET VOLWASSENENONDERWIJS HOUDEN IN HET KADER VAN HET INSTELLINGSBELEID SYSTEMATISCH REKENING MET LAAGGELETERDE CURSISTEN.	78
4.3.	OD3: DE INSTELLINGEN DIE GELETERDHEIDSONDERWIJS INRICHTEN, INVESTEREN IN EEN DOORGEDREVEN EN DUURZAAM PROFESSIONALISERINGSBELEID.	78
4.4.	OD4: DE DECRETALE STUURGROEP VOLWASSENENONDERWIJS ONTWIKKELT EEN TRAIN-THE-TRAINER VOOR OPLEIDINGSVERSTREKKERS OP DE WERKVLOER.	79
4.5.	OD5: STRATEGIEËN WORDEN ONTWIKKELD VOOR DE SYSTEMATISCHE VERSPREIDING EN IMPLEMENTATIE VAN GOEDE PRAKTIJKEN.	79
4.6.	OD6: DE DECRETALE STUURGROEP VOLWASSENENONDERWIJS BUNDELT INSTRUMENTEN VOOR HET INRICHTEN VAN GEÏNTEGREERDE GELETERDHEIDSTRAINING IN EEN TOOLBOX	80
4.7.	OD7: DE EFFECTIVITEIT IN DE BESTRIJDING VAN LAAGGELETERDHEID WORDT VERBETERD DOOR MONITORING, ONDERZOEK EN INTERNATIONALE SAMENWERKING.	81
4.8.	OD8: DEELNAME AAN HET PROGRAMME FOR THE INTERNATIONAL ASSESSMENT OF ADULT COMPETENCIES(PIAAC).	82

4.9. OD9: EEN VORMINGSAANBOD WORDT VOORZIEN M.B.T. MEDIAGEBRUIK	83
HOOFDSTUK 5: KWALITATIEVE ANALYSES	85
5.1 SWOT-ANALYSE STUURGROEPLEDEN: VISIE VAN BELEIDSMAKERS	85
5.2 FOCUSGROEPEN: VISIE VAN VELDWERKERS	88
HOOFDSTUK 6: ALGEMEEN BESLUIT EN AANBEVELINGEN	95
6.1 ALGEMEEN BESLUIT	95
6.2 AANBEVELINGEN	102
BIJLAGEN	106
BIJLAGE 1: PLAN GELETTERDHEID VERHOGEN	107
BIJLAGE 2: MONITORINGSINSTRUMENT	136
BIJLAGE 3: VRAGEN SWOT	142
BIJLAGE 4: VERSLAGEN FOCUSGROEPEN	144
BIJLAGE 5: AFKORTINGEN	187
BIJLAGE 6: TABELLEN EN GRAFIEKEN	189

INLEIDING

Om vlot aan de huidige samenleving te kunnen participeren is het noodzakelijk dat iedereen over voldoende basisvaardigheden beschikt op het gebied van taal, rekenen, ICT ... Nog een te groot deel van de Vlaamse bevolking ondervindt in dit verband moeilijkheden in zijn persoonlijke leven of op zijn werk.

Om daaraan te werken, keurde de Vlaamse regering in 2005 een eerste Plan Geletterdheid Verhogen goed. In dit Plan werden verschillende acties opgenomen. Deze acties werden in projectvorm uitgevoerd door verschillende Vlaamse beleidsdomeinen: Onderwijs en Vorming, Werk, Cultuur, Welzijn en het toenmalige Bestuurlijke Aangelegenheden. Bij de uitvoering van de strategische en operationele doelstellingen werden ook actoren uit de praktijk en enkele sleutelorganisaties betrokken. Ondertussen is er een tweede Plan Geletterdheid dat loopt van 2012 tot 2016. In dit Plan worden vier globale strategische doelstellingen gehanteerd om de centrale missie te realiseren. Ze liggen in het verlengde van de krachtlijnen die geschetst werden vanuit verschillende partners en zij sluiten aan bij de conclusies en aanbevelingen van het plan 2005-2011.

Eind 2016 loopt het huidige Plan Geletterdheid op zijn einde. Om zicht te krijgen op de werkzaamheden van de afgelopen jaren, werd vanuit het departement Onderwijs en Vorming een evaluatie uitgevoerd. Deze evaluatie is drieledig. In de eerste plaats ontvingen de stuurgroepleden een vragenlijst om de opbouw en werking van het plan zelf te bekijken (een zelfevaluatie). In tweede instantie werden de verschillende doelstellingen met indicatoren verrijkt en uitgediept. En ten slotte werd dieper op bepaalde acties ingegaan door middel van de organisatie van vijf focusgroepen. Het resultaat van deze drieledige evaluatie is dit rapport.

HOOFDSTUK 0: CONTEXT

1.1 Inleiding

Wat is geletterdheid?

Geletterdheid: een ruim begrip

Geletterdheid is een term waarbij de meeste mensen denken dat ze weten wat hij betekent, maar als je wat verder doorvraagt blijkt dat een goede omschrijving toch niet zo eenvoudig is. De meeste mensen denken bij geletterdheid zonder meer aan de vaardigheid om te kunnen lezen en schrijven. Sommigen denken daarbij ook aan de rekenvaardigheid. Helemaal moeilijk wordt het als men probeert te omschrijven wat een geletterde mens kan of zou moeten kunnen. Is iemand geletterd als hij of zij een eenvoudige tekst kan lezen? Is iemand geletterd als hij of zij veel spellingsfouten schrijft? Er zijn verschillende definities van geletterdheid gangbaar en zij worden gebruikt naargelang de plaats en de situatie.

Analfabetisme voorbij

De opvattingen over het geletterdheidsprobleem in de samenleving zijn de voorbije decennia sterk geëvolueerd. De bevolking werd voorheen als het ware opgesplitst in alfabeten en analfabeten. Analfabetisme of – simpel gezegd – het technisch niet kunnen lezen en schrijven werd gezien als een persoonlijk gebrek, een falen, een handicap zelfs. Op dat probleem rustte een taboe. Niemand mocht het weten en wie op latere leeftijd wilde leren lezen en schrijven, moest hiervoor een hoge drempel over.

Deze opvatting over laaggeletterdheid als analfabetisme leeft vandaag nog altijd. Bij de publieke opinie, bij sommige organisaties, bij besturen en diensten en soms ook nog bij de opleiders zelf. Maar wetenschappelijk onderzoek heeft in de voorbije jaren aangetoond dat we het geletterdheidsprobleem positiever en ruimer moeten benaderen. Vandaag is de kernvraag deze: hebben volwassenen in deze tijd genoeg basisvaardigheden – waaronder geletterdheid – om actief en volwaardig deel te nemen aan de samenleving? De klassieke probleemomschrijving van technisch niet kunnen lezen en schrijven volstaat niet meer.

Functionele geletterdheid en sleutelcompetenties

Functionele geletterdheid, geletterdheid in functie van de werk- en leefomstandigheden staat vandaag centraal. Geletterdheid is anders voor een volwassene dan voor een kind, anders voor een poetsvrouw dan voor een werkzoekende, anders voor een productiewerker, dan voor zijn ploegbaas, anders voor senioren die informatie willen opzoeken op het internet. Geletterde mensen kunnen volwaardig participeren aan de samenleving. Het is een cruciale vaardigheid om vandaag mee te kunnen, op alle terreinen.

De sprong van het negatieve begrip ‘analfabetisme’ naar het veel ruimere en positieve ‘geletterdheid’ heeft verstrekkende gevolgen. Het taboe van analfabeet zijn verdwijnt en de drempel voor levenslang leren verlaagt. Geletterdheid is een normale zaak, een werkpunt voor iedereen.

Na de stap van analfabetisme naar -functionele geletterdheid, werd geletterdheid nog verder verruimd naar zogenaamde *life skills* of sleutelcompetenties, zoals probleemoplossend vermogen, aanpassingsvermogen, verantwoordelijkheidszin en sociale vaardigheden. Geletterdheid is een essentieel element bij het maken van verantwoorde maatschappelijke keuzes; het is een noodzakelijk onderdeel voor burgerschap en deelname aan het maatschappelijk leven.

Stilaan is ook in Vlaanderen het besef gegroeid dat het verwerven of verhogen van geletterdheidsvaardigheden moet gebeuren in een breder kader; het moet verbonden worden met het verwerven van andere vaardigheden die van belang zijn voor verdere opleiding, de zorg voor de eigen gezondheid, vaardigheden voor het ondernemerschap, basisvaardigheden die nodig zijn voor het eigen levensonderhoud.

Definitie van geletterdheid

Rekening houdend met deze evolutie heeft de stuurgroep van het Plan Geletterdheid op 27 februari 2013 het begrip geletterdheid als volgt gedefinieerd:

"Geletterdheid omvat de competenties om informatie te verwerven, te verwerken en gericht te gebruiken.

Dit betekent met

- 1. taal,*
- 2. cijfers en grafische gegevens kunnen omgaan en*
- 3. gebruik kunnen maken van ICT.*

Geletterd zijn is belangrijk om zelfstandig te functioneren en participeren in de samenleving en nodig om zich persoonlijk te kunnen ontwikkelen en bij te kunnen leren."

Deze definitie sluit aan bij de definities van geletterdheid die gebruikt wordt in internationaal wetenschappelijk onderzoek, m.n. IALS (International Adult Literacy Survey) en PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competences)^{1,2}

¹ OECD Skills Outlook 2013 (PIAAC)

² PIAAC definieert *geletterdheid* als: "De vaardigheid om geschreven teksten te begrijpen, te evalueren, te gebruiken en er zich op zo'n manier mee in te laten dat men kan deelnemen aan de maatschappij, de eigen doelen kan realiseren en de eigen mogelijkheden en kennis kan ontwikkelen."

PIAAC definieert *gecijferdheid* als: "De vaardigheid om toegang te krijgen tot wiskundige informatie en ideeën en deze te gebruiken, interpreteren en erover te communiceren zodat men zich kan engageren met de verschillende wiskundige verwachtingen in het dagelijkse leven en ermee kan omgaan."

PIAAC definieert *probleemoplossen* als: "De vaardigheid om digitale technologie, communicatiemiddelen en netwerken te gebruiken om informatie te verzamelen en te evalueren, zodat men met anderen kan communiceren en praktische taken kan uitvoeren."

Wat is de geletterdheidsproblematiek?

Uit de resultaten van PIAAC (2013)³ leren we dat 15 procent van de volwassenen (16- tot 65-jarigen) in Vlaanderen te lage vaardigheden heeft om geschreven teksten te begrijpen, te evalueren en te gebruiken. Dit is wat we verstaan onder 'laaggeletterd in enge zin'. 14 procent van de volwassenen in Vlaanderen is laaggecijferd. 19 procent van de volwassenen in Vlaanderen heeft een laag probleemoplossend vermogen in een technologierijke omgeving. Zij kunnen niet vlot overweg met ICT, digitale machines, multimedia ... Dit laatste percentage ligt beduidend lager dan het gemiddelde in de OESO-landen⁴.

In de figuren hieronder vindt u telkens de verdeling volgens niveau voor geletterdheid, gecijferdheid en probleemoplossen voor Vlaanderen en het OESO-gemiddelde.

Verdeling volgens hoogste niveau voor geletterdheid – Vlaanderen en OESO-gem.

		VLAANDEREN	OESO-gem.
Niveau 5	> 375 punten	0,4	0,7
Niveau 4	326 tot 375 punten	12,6	11,5
Niveau 3	276 tot 325 punten	41,0	38,9
Niveau 2	226 tot 275 punten	31,2	33,6
Niveau 1	167 tot 225 punten	11,9	12,1
< niveau 1	<167 punten	2,9	3,2

Verdeling volgens hoogste niveau voor gecijferdheid – Vlaanderen en OESO-gem.

		VLAANDEREN	OESO-gem.
Niveau 5	> 375 punten	1,7	1,1
Niveau 4	326 tot 375 punten	16,2	11,7
Niveau 3	276 tot 325 punten	38,8	35,0
Niveau 2	226 tot 275 punten	29,2	33,4
Niveau 1	167 tot 225 punten	11,0	14,0
< niveau 1	<167 punten	3,1	4,8

Verdeling volgens hoogste niveau voor probleemoplossen – Vlaanderen en OESO-gem.

		VLAANDEREN	OESO-gem.
Niveau 3	> 340 punten	7,3	7,6
Niveau 2	291 tot 340 punten	36,3	37,1
Niveau 1	141 tot 290 punten	37,7	38,9
< niveau 1	<241 punten	18,7	16,4

³ OECD Skills Outlook 2013 (PIAAC)

⁴ Universiteit Gent, Vakgroep Onderwijskunde (2013). Vaardig genoeg voor de 21e eeuw?

Overzicht van de eerste Vlaamse resultaten bij PIAAC. Geraadpleegd op 24 mei 2014 van www.piaac.ugent.be/uploads/assets/64/1381236252212-1303506%20piaac%20brochure%2009-13.pdf

Wie zijn die laaggeletterden van vandaag?

Tabel 1⁵ toont dat het aandeel functioneel laaggeletterden niet is gedaald ten opzichte van 1996. Er heeft wel een verschuiving plaatsgevonden in de subgroepen van zwak presterenden op basis van een aantal bevraagde achtergrondvariabelen.

	IALS (1996)		PIAAC (2011)	
	%	St. fout	%	St. fout
Geslacht				
Man	41	(2,60)	47	(1,33)
Vrouw	59	(2,60)	53	(1,33)
Leeftijd				
16-24	7	(2,18)	10	(0,80)
25-34	12	(2,06)	10	(0,83)
35-44	24	(1,96)	15	(0,96)
45-54	25	(2,00)	25	(1,01)
55-65	31	(1,75)	39	(1,33)
Opleidingsniveau (hoogst behaalde diploma)				
Basisonderwijs of lager (\leq BO)	42	(2,79)	15	(1,03)
Lager secundair onderwijs (LSO)	31	(2,17)	27	(1,41)
Hoger secundair onderwijs (HSO)	24	(1,93)	49	(1,56)
Hoger onderwijs (korte type) [HO (kt)]	2	(0,41)	6	(0,68)
Hoger onderwijs (lange type) & universitair onderwijs [HO (lt) +UO]	1	(0,33)	2	(0,44)
Sociaal-economische status				
Beide ouders geen diploma secundair onderwijs (< SO)	85	(3,12)	66	(1,42)
Tenminste één ouder diploma secundair onderwijs (SO)	11	(2,21)	26	(1,41)
Tenminste één ouder diploma hoger onderwijs (HO)	3	(1,64)	8	(0,87)
Migratiestatus				
Autochtoon	93	(1,57)	84	(1,12)
Migrant	7	(1,57)	16	(1,12)
Taal (eerst gesproken taal)				
Nederlandstalig	92	(3,38)	84	(1,03)
Anderstalig	8	(3,38)	16	(1,03)
Tewerkstellingssituatie				
Tewerkgesteld	42	(2,59)	56	(1,13)
Gepensioneerd	14	(1,47)	15	(0,96)
Werkzoekend	10	(2,80)	7	(0,64)
Student	4	(1,26)	6	(0,67)
Huishouden	26	(2,27)	9	(0,78)
Andere	5	(1,67)	8	(0,74)

Tabel 1 – Samenstelling van de Vlaamse groep zwak presterenden (i.e. geletterdheidsscore kleiner of gelijk aan percentiel 25) - IALS en PIAAC

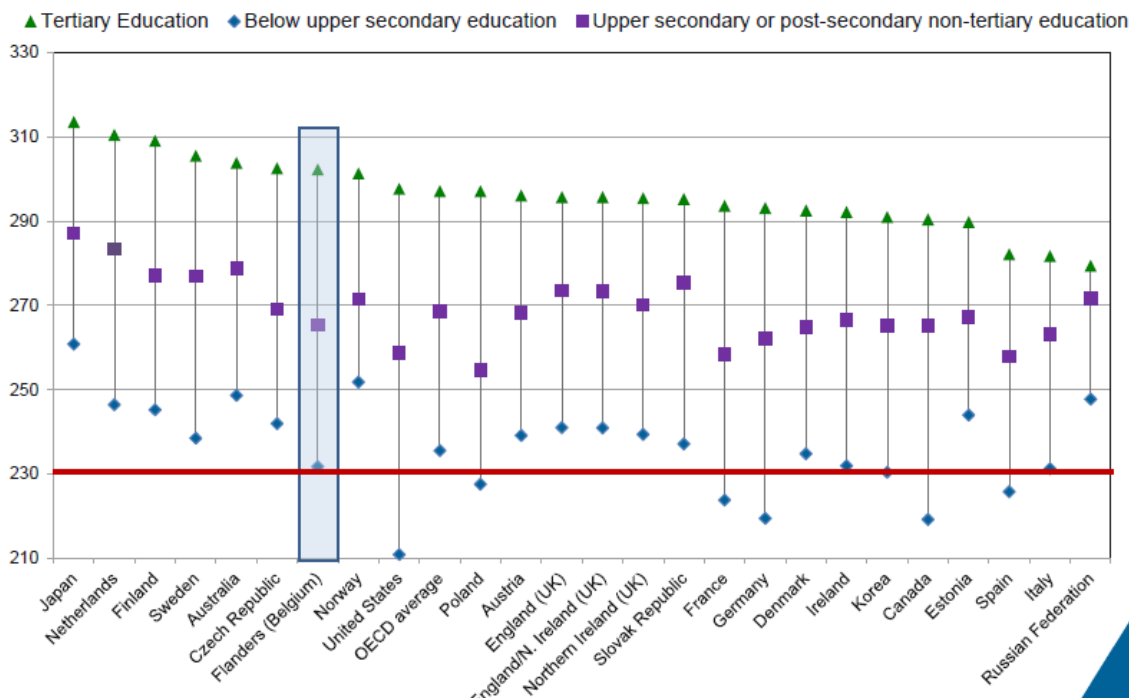
Een verontrustende trend is de opmerkelijke verschuiving die zich voordoet bij het opleidingsniveau: **Bij de slinkende groep volwassenen die hoogstens een diploma secundair onderwijs hebben is de proportie laaggeletterden gestegen.** Dit wil zeggen dat op dit ogenblik een diploma secundair onderwijs onvoldoende garanties biedt om voldoende geletterd te zijn. Een mogelijke verklaring is dat de hogere instroom in het hoger onderwijs leidt tot een andere samenstelling van de groep die een diploma secundair onderwijs heeft als hoogste diploma.

Bovendien moeten we ons niet alleen zorgen maken over het blijvend hoog aantal laaggeletterden, maar ook over de groep laag- tot middengeletterden, zoals blijkt uit tabel 3.

⁵ Valcke, M. (2014). 'PIAAC en het Plan Geletterdheid', presentatie op de studiedag Vaardig genoeg voor de 21ste eeuw? Samen aan de slag met de Vlaamse PIAAC resultaten!, 20 maart 2014.

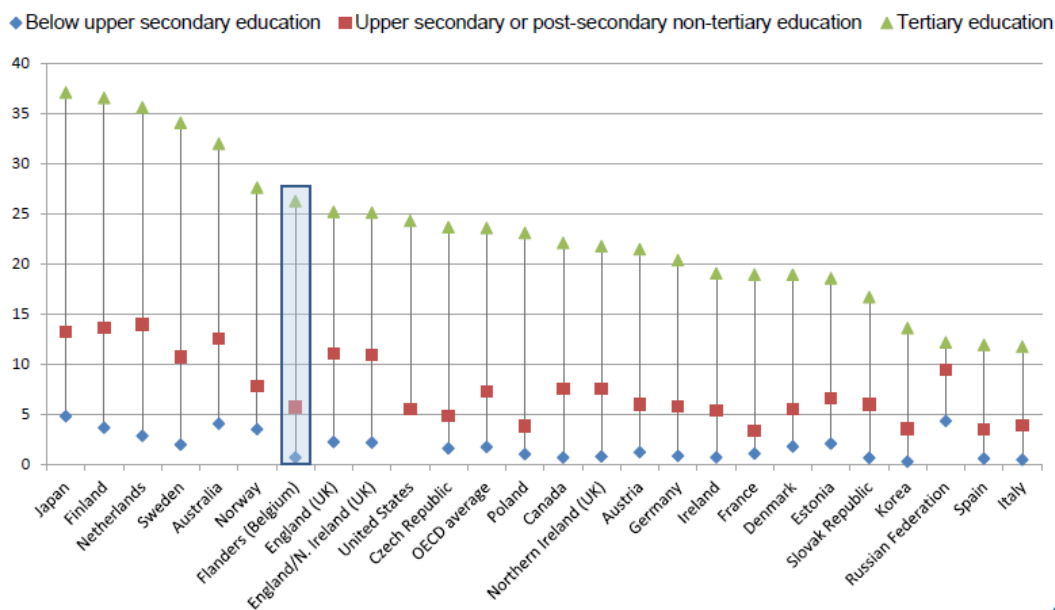
PIAAC mean literacy proficiency scores for 25-64 year-olds by educational attainment (2012)

Tabel 2 – PIAAC gemiddelde geletterdheidsscores voor 25-64 jarigen volgens scholingsgraad (2012)

Proportion of 25-64 year-olds scoring at PIAAC proficiency level 4 and 5, by educational attainment of the population (2012)

Tabel 3 – Aandeel van 25-64-jarigen die op PIAAC-niveaus 4 en 5 scoren, volgens scholingsgraad van de bevolking

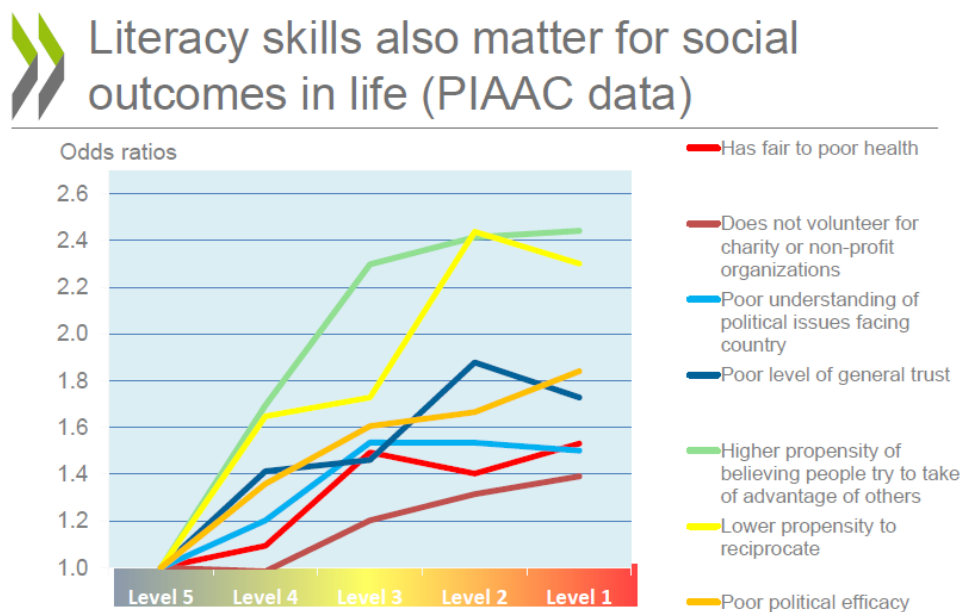
Ook het aandeel migranten en anderstaligen in de groep van zwakst presterenden is gestegen. Dat mag ons niet verbazen aangezien deze groep maatschappelijk gezien ook gegroeid is.

Verder neemt ook het aandeel ouderen toe. Dit probleem stelt zich nog meer acuut met betrekking tot het domein problemen oplossen in technologierijke omgevingen. Onze jongeren behalen daarin nog een score die vergelijkbaar is met het OESO-gemiddelde. Dat sluit aan bij resultaten van PISA 2009⁶ waaruit blijkt dat onze jongeren het behoorlijk deden in het Electronic Reading Assessment. De Vlaamse ouderen daarentegen, scoren duidelijk slechter dan hun leeftijdsgenoten in andere landen.

Wat is de maatschappelijke kost van laaggeletterdheid?

Het geletterdheidsniveau van de bevolking heeft nochtans belangrijke consequenties, niet alleen voor de werk- en leefomstandigheden van het individu, maar ook voor de economie en de maatschappij in haar geheel. Hieronder volgen enkele voorbeelden uit internationaal onderzoek. Laaggeletterdheid heeft allerlei problematische gevolgen, waarvan de maatschappelijke kost op lange termijn onderschat wordt.⁷

Uit tabel 4 blijkt dat een lage geletterdheid vaak samengaat met een lage gezondheid, minder vrijwillige inzet voor goede doelen of non-profit organisaties, een laag begrip van politieke zaken, een laag niveau van algemeen vertrouwen, een hogere neiging om te geloven dat mensen proberen te profiteren van anderen, een lagere neiging om iets terug te doen, en een laag vertrouwen in het feit dat de politiek een verschil kan maken.

Tabel 4 – Geletterdheid heeft ook sociale effecten (PIAAC-data)

⁶ Vakgroep Onderwijskunde Universiteit Gent, (2010). *Leesvaardigheid van 15-jarigen in Vlaanderen - De eerste resultaten van PISA 2009*. Brussel.

⁷ Van Damme, D. (2014). 'Geletterdheidscompetenties zijn van cruciaal belang, maar blijkbaar dan ook weer niet...', presentatie op de studiedag 'Vaardig genoeg voor de 21ste eeuw? Samen aan de slag met de Vlaamse PIAAC resultaten!', 20 maart 2014.

1.2 Voorgeschiedenis

Geletterdheidsbeleid en eerste Plan Geletterdheid 2005-2011

Acties omtrent geletterdheid in Vlaanderen kennen reeds een lange voorgeschiedenis. Het startpunt van het huidige geletterdheidsbeleid in Vlaanderen kunnen we zetten op 10 oktober 2003, met de door de Vlaamse Regering goedgekeurde 'Doelstellingennota'. Deze nota bevatte tien doelstellingen die het kader vormden voor de uitwerking van een strategisch plan.

De verantwoordelijkheid voor het inrichten van opleidingen op het niveau van de basiseducatie ligt bij het beleidsdomein Onderwijs en Vorming, vooral via de erkenning en de subsidiëring van de Centra voor Basiseducatie. Een adequate bestrijding van de laaggeletterdheid is echter een aangelegenheid waarin meerdere beleidsdomeinen ook verantwoordelijkheid dragen. Maatregelen die de geletterdheid van de bevolking doen toenemen, hebben via het verbeteren van de tewerkstelling een terugverdieneffect. Ook andere sociale en culturele factoren (gezondheid, welzijn, criminaliteit, participatie ...) worden door geletterdheid beïnvloed, zodat investeren in geletterdheid ook op deze terreinen een gunstig effect heeft. Geletterdheid verhogen kan immers ook begrepen worden als het aanbieden van toegankelijke en begrijpbare informatie. Eind oktober 2003 werden op initiatief van de minister van Onderwijs alle betrokken departementen en organisaties uitgenodigd om gemandateerden voor te dragen voor een op te richten beleidsgroep. Deze beleidsgroep kreeg de opdracht om voorstellen voor concrete acties en projecten uit te werken, die uitvoering gaven aan de doelstellingennota van 10 oktober 2003. In voorbereiding op de werkzaamheden werden verkennende gesprekken gevoerd met de meeste gemandateerden. De gesprekken hadden tot doel na te gaan op welke manier het geletterdheidsprobleem zich stelde in de verschillende beleidsdomeinen of organisaties en welke concrete mogelijkheden de betrokkenen zagen om te komen tot een gecoördineerd plan.

Een belangrijk uitgangspunt voor een eerste Plan Geletterdheid was de keuze voor de doelgroep. Zo werd gekozen voor de groep van personen die onderwijs gevolgd hebben in het Nederlands of die het Nederlands voldoende beheersen. Hiernaar verwijst men ook met het acroniem NT1. Het geletterdheidsprobleem is immers van een andere aard dan het probleem van het verwerven van Nederlands als een tweede taal (of NT2). Voor het verwerven van de kennis van het Nederlands voert de Vlaamse Gemeenschap een specifiek beleid dat niet doorkruist moet worden met de doelstellingen voor het verwerven van geletterdheidscompetenties. Alle gesprekspartners wezen er bovendien op dat de acties in het Plan Geletterdheid voldoende gedifferentieerd moesten zijn naar de verschillende doelgroepen binnen de hierboven vermelde context: jonge schoolverlaters, langdurig werklozen, senioren, kansarmen. Tot slot pleitten alle gesprekspartners ervoor om goede praktijken te analyseren en systematisch te verspreiden. Een ondersteunende communicatie- en sensibiliseringsactie naar intermediairen zou het draagvlak voor acties en projecten kunnen vergroten.

In het voorjaar van 2004 dachten organisaties uit het werkveld mee na over de concretisering van de doelstellingen. Er liepen 6 werkgroepen: over screening, communicatie, werkgelegenheid, onderwijs en vorming, activering en kansarmen. In april 2004 werd een eerste Plan Geletterdheid ondertekend door

alle betrokken ministers van de toenmalige Vlaamse Regering. Het liep van 2005 tot 2011. Doorheen verschillende acties in dit Plan werden innovatieve praktijken en methodieken ontwikkeld. Deze hebben geleid tot het bereiken van nieuwe doelgroepen en een meer functionele benadering. In een beleidsevaluatie, die uitgevoerd werd in 2012, zijn echter voornamelijk effecten vastgesteld op de korte termijn. Dit impliceerde dat praktijken onvoldoende geconsolideerd waren en niet overal goed verspreid. Daarom werd aanbevolen de kennis over de impact van geletterdheid en de aanpak van geletterdheidsnoden verder te ontwikkelen en te verspreiden. Met andere woorden, een goed doordachte strategie voor disseminatie werd noodzakelijk om de verworven inzichten en methodieken verder te verspreiden en te verankeren in de reguliere praktijk. De evaluatie gaf verder aan dat er een meer structurele aanpak nodig was, gericht op ruimere kansen voor laaggeletterden in het hele aanbod van onderwijs en opleidingen voor volwassenen. Hierbij dient een evenwicht te bestaan tussen zij die reeds beschikken over de basiscompetenties Nederlands en zij die deze nog niet hebben, zonder dat daarbij de primaire doelgroep in de verdrukking komt. Een verder aandachtspunt was de laaggeletterdheidsproblematiek in het leerplichtonderwijs.

De beleidsdomeinen Onderwijs en Werk waren drager van de meeste acties in dit eerste plan geletterdheid. In de beleidsevaluatie werd aangegeven dat een nieuw plan een nog sterker structureel draagvlak diende te creëren voor operationele doelstellingen en/of acties in de beleidsdomeinen Welzijn en Cultuur. Verworven geletterdheidscompetenties in beroepsopleiding en werk krijgen uiteraard een transfer naar andere levensdomeinen, maar dit volstaat niet. Alle beleidsdomeinen hebben een gedeelde verantwoordelijkheid in het ontwikkelen en ondersteunen van functionele geletterdheid. Geletterdheid moet een horizontaal aandachtspunt worden in alle beleidsdomeinen, zodat men komt tot structurele maatregelen met een echte impact. Het beleidsdomein Onderwijs en Vorming blijft de coördinerende instantie voor de uitvoering en de opvolging van het huidige plan.

Plan Geletterdheid Verhogen: 2012-2016: bedoeling en opbouw

Voor de uitwerking van het huidige Plan geletterdheid 2012-2016 werden zes krachtlijnen uitgezet die de bouwstenen bevatten voor de strategische en operationele doelstellingen. Allen werken ze aan dezelfde missie:

“Om een volwaardige plaats te verwerven en te behouden in de kennismaatschappij hebben burgers competenties nodig die toelaten om op een zelfstandige manier informatie te kunnen verwerken uit teksten, documenten en cijfergegevens, en gebruik te kunnen maken van computers en multimedia. Het verhogen van het geletterdheidsniveau van de bevolking is de missie van het plan 2012-2016⁸. Deze missie sluit aan bij het pact 2020⁹, waarin gestreefd wordt naar een beperking van de laaggeletterdheid.”

⁸ Zie hiervoor www.ond.vlaanderen.be/geletterdheid/plan/BeslissingVlaamseRegering14-12-2012-PlanGeletterdheidVerhogen2012-2016.pdf.

⁹ Dit pact 2020 werd op 20 januari 2009 ondertekend door de Vlaamse Regering, de sociale partners en het georganiseerde middenveld van de Verenigde Verenigingen. Hierin werden de concrete doelstellingen voor VIA (Vlaanderen in Actie) vastgelegd.

De krachtlijnen gaven de grenzen aan waarbinnen nieuwe doelstellingen konden worden opgemaakt. Na overleg werd het Plan Geletterdheid Verhogen (2012-2016) opgemaakt met in totaal vier strategische doelstellingen en 46 operationele doelstellingen of acties.

Krachtlijn 1: Geactualiseerd geletterdheidsconcept versterken

Het traditionele begrip analfabetisme is geëvolueerd naar een ruime invulling van het begrip geletterdheid. Voor het in dit rapport geëvalueerde (tweede) Plan werd uitgegaan van deze ruime definitie van geletterdheid, gebaseerd op de definitie uit het IALS en PIAAC-onderzoek (zie 1.1. Inleiding). Geletterdheid is een geïntegreerde vaardigheid en omvat o.m. de competentie om informatie te vinden en te gebruiken, rekenkundige bewerkingen uit te voeren, kwantitatieve informatie te vinden en te gebruiken, digitale informatie te selecteren, te analyseren, te interpreteren en te verwerken en technologische middelen te gebruiken.

Met geletterdheid streven we een kwalificatie na op niveau twee van de Vlaamse kwalificatiestructuur. Dat beantwoordt aan de eindtermen van de basiseducatie en dus aan de eindtermen van de eerste graad van het secundair onderwijs. Op die manier streven we naar een duurzame geletterdheid, waarbij mensen in staat gesteld worden om levenslang bij te leren en een stabiele positie te verwerven op de arbeidsmarkt.

Deze definitie van geletterdheid sluit ook aan bij het concept van de sleutelcompetenties. Onder sleutelcompetenties verstaat men niet alleen de bestaande competenties vanuit de enge definitie van geletterdheid (lezen en schrijven) maar ook nieuwe competenties, waaronder wiskundige competenties (*numeracy*), digitale competenties (*computer literacy*), leercompetenties en sociale en burgerschapscompetenties.

Dit multidimensioneel en functioneel geletterdheidsbegrip wordt verder verfijnd en geoperationaliseerd in de verschillende beleidscontexten (werk, welzijn, armoedebestrijding, cultuur en onderwijs). De functionele benadering die ingang vond bij geletterdheidspraktijken in de beroepsopleiding en op de werkvloer, kan een geëigende invulling krijgen in het welzijnsbeleid en sociaalculturele praktijken.

Het concept van 'geletterdheid als informatieverwerkende vaardigheid' sluit ook aan bij het beleid inzake mediawijsheid. Mediawijsheid is het geheel van kennis, vaardigheden en attitudes waarmee burgers zich bewust en kritisch kunnen bewegen in een complexe, veranderende en gemediatiseerde wereld. Het is het vermogen tot een actief en creatief mediagebruik dat gericht is op maatschappelijke participatie. Beeldgeletterdheid is een belangrijk onderdeel van mediawijsheid. Met beeldgeletterdheid wordt het vermogen bedoeld om de gedachtegang en bedoeling van de makers en gebruikers van beelden te volgen.

Krachtlijn 2: Geletterdheid voor alle leeftijden

In tegenstelling tot het vorige plan geletterdheid, beperkt dit plan zich niet tot het volwassenenonderwijs. Via haar structureel onderwijsbeleid heeft de Vlaamse Overheid steeds ingezet op het verhogen en

versterken van (functionele) geletterdheidscompetenties in het kleuter-, lager en secundair onderwijs. De overheid zal dit beleid verder continueren.

In Vlaanderen bedraagt het percentage 15-jarigen dat niet over de basisleesvaardigheden beschikt 13,4 procent. Voor wiskunde presteert 13,5 procent van de respondenten op het laagste vaardigheidsniveau.

Onder het motto 'voorkomen is beter dan genezen' en gezien het belang van geletterdheid voor de onderwijs- en ontplooiingskansen van leerlingen, willen we via het Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen 2012-2016 ook de link leggen met dit structureel beleid.

Voor wat de taalvaardigheid betreft verwijzen we expliciet naar de conceptnota 'Samen taalgrenzen verleggen' waarin een goede kennis van het Nederlands als doelstelling wordt vooropgesteld. Daarnaast verwijzen we specifiek voor numerieke en ICT-vaardigheden naar het 'Actieplan voor het stimuleren van loopbanen in wiskunde, exacte wetenschappen en techniek' (STEM-actieplan) dat onder meer acties bevat gericht op het basis- en het secundair onderwijs om kinderen en jongeren te enthousiasmeren voor wiskunde en ICT. Ten slotte, zijn er de plannen van de Vlaamse Regering om het secundair onderwijs te moderniseren.

Hiermee sluiten we ook aan bij de aanbevelingen en de oproep tot actie voor elke leeftijdsgroep uit het rapport van de EU High Level Group of Experts of Literacy: zowel jonge kinderen, basisschoolleerlingen, tieners als volwassenen kampen met specifieke uitdagingen bij het verwerven van lees- en schrijfvaardigheden.

Daarnaast blijft de centrale doelstelling van het huidige Plan het verhogen van de geletterdheid bij volwassenen die niet beschikken over voldoende competenties op het vlak van taal, rekenen en ICT om zich te handhaven in een kennissamenleving. Het verhogen van de deelname aan geletterdheidsonderwijs, -training en -coaching is daartoe het meest aangewezen middel. Drempels voor deelname moeten verder geanalyseerd worden en, waar dat mogelijk is, ook weggewerkt. Hiervoor is een globale aanpak nodig met een aanpassing van de bestaande leertrajecten en een structurele harmonisering van leerwegen. Een substantiële verhoging van de deelnamecijfers aan de verschillende vormen van geletterdheidstraining is haalbaar.

Krachtlijn 3: Trajectmatig, geïntegreerd en flexibel

De acties in het plan geletterdheid 2005-2011 hebben de meerwaarde aangetoond van een benadering waarbij de training van geletterdheidscompetenties geïntegreerd wordt in een opleidings- of begeleidingstraject.

Dat geldt uiteraard voor volwassenen die na de reguliere schoolloopbaan een opleiding aanvatten, maar ook voor het curriculum van leerplichtige jongeren. Voor de verschillende groepen in het leerplichtonderwijs, waarbij risico dreigt op lage geletterdheidscompetenties worden specifieke maatregelen genomen om geletterdheidstraining meer expliciet en op een geïntegreerde manier te voorzien, zodat het percentage leerlingen dat op het laagste geletterdheidsniveau functioneert, kan teruggedrongen worden.

Voor volwassenen moeten geletterdheidscompetenties geïntegreerd worden in diplomagerichte opleidingen. Dat moet ook gebeuren in het welzijnsbeleid en op het sociaal-culturele domein. Het screenen van geletterdheidscompetenties bij intakeprocedures of in het kader van levensloopbegeleiding zal een nuttig element zijn om het verwerven van geletterdheidscompetenties in te bouwen in de

reguliere aanpak. Geletterheidscompetenties detecteren in beroepsopleidingen en in de algemene vorming moet een vast onderdeel worden van een benadering die erop gericht is zoveel mogelijk mensen de vereiste kwalificatie te laten behalen. Ook op de werkvloer kunnen de instrumenten die in het kader van het plan geletterdheid 2005-2011 ontwikkeld werden, nog meer benut worden.

De integratie van geletterheidscompetenties in het werkgelegenheidsbeleid kan gebeuren in de beroepsopleidingen van de VDAB, in werkervaringsprojecten van derden, in functionele opleidingen van personeel bij openbare besturen, in sommige ondernemersopleidingen van Syntra, in andere settings en contexten zoals gevangenissen, buurtontwikkelingsprojecten en op de werkvloer. De uitbreiding van de rekenlabo's in de competentiecentra van de VDAB naar volwaardige leerlabo's en andere relevante vormen van geïntegreerde geletterdheidstraining in alle regio's zal toelaten dat laaggeletterde werkzoekenden hun technische opleiding combineren met het remediëren van de noodzakelijke basisvaardigheden. Met het oog op het verder versterken van de basisvaardigheden van de werkzoekenden in opleiding is het aangewezen dat er ook een structurele samenwerking tot stand komt tussen de Centra voor Basiseducatie en de leerwerkbedrijven. De sectorconvenanten en het diversiteitsbeleid worden verder benut als hefboven voor de integratie van geletterheidscompetenties in opleidingen en op de werkplek. In enkele sectoren kan deze geïntegreerde benadering verder geconcretiseerd worden. De organisatie van sectorspecifieke geïntegreerde opleidingen zal een nuttig element zijn om de aandacht voor geletterheidscompetenties te verankeren in de sectorspecifieke opleidingen

De geïntegreerde benadering kan gehanteerd worden in verschillende andere beleidsdomeinen. Het onderwijsaanbod dat ingericht wordt door de Centra voor Basiseducatie moet ook kunnen verankerd worden in de organisaties en netwerken waar armen het woord nemen en het moet aansluiten op de concrete behoeften in de leefwereld van hun deelnemers. Om geletterdheidsonderwijs in te richten in de setting van armenorganisaties, is het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen een belangrijke partner. In de meerjarenplanning van het netwerk dient de betrokkenheid van het netwerk bij de uitvoering van nieuwe geletterdheidsacties verankerd te worden. Heel wat personen in schuldhulpverlening beschikken niet over (basis)vaardigheden om een budget goed te beheren. De Vlaamse overheid erkent OCMW's en Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW) als instellingen voor schuldbemiddeling. Goede praktijken die bij deze diensten bestaan in verband met het stimuleren van geletterdheid bij hun cliënten, moeten verder gestimuleerd worden. Ook naar senioren kan in samenhang met het ouderenbeleidsplan een meer gericht beleid gevoerd worden, waarbij het stimuleren van levenslang leren bij ouderen verbonden wordt met bijzondere aandacht voor geletterdheid. Organisaties in het sociaal-cultureel werk moeten verder systematisch geïnformeerd worden over het belang van geletterdheid en de mogelijkheden voor een geïntegreerde aanpak. Geletterdheidstraining kan geïntegreerd worden in nieuwe initiatieven voor kansengroepen in het sociaal-cultureel werk.

Vanuit dit perspectief op integratie worden de onderwijsinstellingen voor volwassenen gestimuleerd om geletterdheidsonderwijs in te richten op maat van specifieke groepen en in de contexten waar dat onmiddellijk relevant is. De organisatie van geletterdheidsmodules in alle diplomagerichte opleidingen en de algemene vorming is hiertoe een aangewezen middel. De Centra voor Basiseducatie op hun beurt kunnen 10 procent van hun uren inzetten voor leertrajectbegeleiding, openleercentrum, activerings- en keuzebegeleidingsactiviteiten. Deze hefboven kunnen nog meer benut worden om innovatieve

geïndividualiseerde maatwerkopleidingen in te richten en een soepele integratie van het geletterdheidsaanbod in andere settings mogelijk te maken. De onderwijsoverheid zal de bestaande onderwijsreglementering onderzoeken om een meer trajectmatige en flexibele benadering van het geletterdheidsprobleem mogelijk te maken. De onderwijsoverheid gaat op korte termijn na hoe via verdere flexibilisering van het opleidingsaanbod in kwalificerende trajecten, de mogelijkheden voor een geïntegreerde en trajectmatige benadering kunnen vergroot worden en de nodige maatregelen getroffen.

Krachtlijn 4: Structurele samenwerking tussen actoren

Structurele partnerschappen tussen actoren over beleidsdomeinen heen zijn nodig om een functionele en geïntegreerde aanpak van geletterdheidsproblemen aan te pakken. De 'EU high level group of experts on literacy' pleit voor een 'co-operative approach': 'to achieve a radical improvement of literacy ... demand a response of society as a whole, not just from the education sector'. Structurele samenwerking tussen actoren moet gerealiseerd worden op contractuele basis en met concrete doelstellingen op korte en middellange termijn. Er worden bindende afspraken gemaakt tussen actoren om na het vaststellen van geletterdheidsproblemen te voorzien in aansluitende opleidingstrajecten of geïntegreerde vormen van coaching en training, die resultaat mogelijk maken op korte termijn. Via regionale samenwerking en onder de regie van steden en gemeenten met een centrumfunctie kan een kader gecreëerd worden voor regionale geletterdheidsplannen. De regionale plannen sluiten aan bij de strategische en operationele doelstellingen van het Vlaamse plan. De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten wordt hierbij betrokken.

Krachtlijn 5: Expertiseontwikkeling en professionalisering/beleidsvoerend vermogen

Het ontwikkelen van innovatieve praktijken en methodieken vereist grote didactische competenties van leraren. Ook is een sterk beleidsvoerend vermogen nodig bij de betrokken onderwijsinstellingen om een doelgericht geletterdheidsbeleid te voeren. De onderwijsoverheid stimuleert de instellingen om een doorgedreven en langdurig professionaliseringsbeleid te voeren dat kan leiden tot grotere didactische expertise, een geactualiseerd inzicht in het geletterdheidsthema en meer verfijnde strategische opties in hun beleidsvoering.

Duurzame samenwerking over beleidsdomeinen heen zal leiden tot expertiseopbouw rond geletterdheid binnen de verschillende beleidsdomeinen, en het ontwikkelen van specifieke instrumenten en methodieken. Zowel in de lerarenopleiding als in de navorming krijgt het thema geletterdheid een plaats, zodat preventieve acties een breder draagvlak krijgen.

Krachtlijn 6: Flankerende acties in functie van geletterdheidsverhoging

Een nieuw Plan Geletterdheid zal prioritair focussen op het verhogen van geletterdheidscompetenties zelf. Tegelijk wordt gewerkt aan een beleid waarbij overheidsdiensten en intermediaire organisaties aangemoedigd worden om te communiceren in toegankelijke en begrijpbare taal, zodat mensen ertoe aangezet worden om informatie te verwerken en (ook informeel) bij te leren. Communicatie in een begrijpbare en toegankelijke taal houdt niet in dat ingeboet wordt aan variatie in complexiteit van teksten.

De confrontatie met geletterdheidsrijke contexten is van fundamenteel belang om informeel leren te ondersteunen en te stimuleren. Initiatieven om informatie te verwerken en het lezen in de private sfeer te stimuleren, moeten verder ontwikkeld worden.

In het kader van een nieuw Plan Geletterdheid worden ook de nodige maatregelen genomen om systematisch te rapporteren over de voortgang van de operationele doelstellingen en/of acties. De communicatie over acties en praktijken wordt geïntensifieerd.

Plan Geletterdheid Verhogen: 2012-2016: Tussentijdse wijzigingen

Voor de opvolging van het Plan Geletterdheid Verhogen (2012-2016) werd een stuurgroep opgericht, bestaande uit vertegenwoordigers van de betrokken beleidsdomeinen. De voorbereiding, opvolging en evaluatie van het beleid behoort immers tot hun specifieke opdracht. Bovendien werden de verschillende actoren die bij de uitvoering van de operationele doelstellingen of acties betrokken zijn, intensief bij de werking van deze stuurgroep betrokken: op regelmatige basis werden zij geïnformeerd en geconsulteerd; bovendien werden zij bij tussentijdse bijsturing van het plan actief betrokken. Het beleidsdomein onderwijs en vorming stond in voor de algemene coördinatie en de opvolging van het plan en duidde een projectleider aan die werd tewerkgesteld bij het Vlaams ondersteuningscentrum voor het volwassenenonderwijs (Vocvo).

Tijdens de uitvoering van het Plan Geletterdheid, in de periode vanaf 2012 tot en met 2016, waren er volgende belangrijke aandachtspunten, wijzigingen, accentverschuivingen en/of aanpassingen aan het plan:

1. Uitbreiding van de doelgroep van het Plan Geletterdheid

Zoals hiervoor werd aangegeven, was een belangrijk uitgangspunt voor een eerste Plan Geletterdheid (2005-2011) de keuze voor de doelgroep. Zo werd gekozen voor de groep van personen die onderwijs gehad hebben in het Nederlands of die het Nederlands voldoende beheersen. Het geletterdheidsprobleem is immers van een andere aard dan het probleem van onvoldoende kennis van het Nederlands. Ook bij de voorbereiding en het ontwerp van het tweede Plan Geletterdheid werd die keuze aangehouden. Bij de goedkeuring van het tweede Plan Geletterdheid besloot de Vlaamse Regering evenwel de doelgroep uit te breiden naar anderstaligen, zonder dat de tekst van het voorliggende plan vanuit dat oogpunt werd aangepast:

De primaire doelgroep van het Plan Geletterdheid blijven de volwassenen die niet beschikken over voldoende competenties op het vlak van taal, rekenen, en ICT om zich adequaat te handhaven in een moderne samenleving ... Het nieuwe plan moet ook inzetten op een structurele aanpak die gericht is op ruimere kansen voor laaggeletterden in het hele aanbod van onderwijs en opleidingen voor volwassenen waarbij er een evenwicht moet bestaan tussen zij die reeds beschikken over de basiscompetenties Nederlands en zij die deze nog niet hebben, zonder dat daarbij de primaire doelgroep in de verdrinking komt. Ook voor het voorkomen van laaggeletterdheid moeten in het leerplichtonderwijs nog meer inspanningen geleverd worden.

Het Plan Geletterdheid bevat bijgevolg geen specifieke acties gericht op anderstaligen, maar in de praktijk, bij de uitvoering van de acties, werd er qua doelgroep geen onderscheid gemaakt op basis van het al dan niet beheersen van het Nederlands.

2. De aanstelling van een projectleider voor de uitvoering van het Plan Geletterdheid

Op 14 december 2012 keurde de Vlaamse Regering het Strategisch plan Geletterdheid Verhogen 2012-2016 goed. In navolging hiervan werd besloten om een voltijdse betrekking toe te kennen aan het Vlaams ondersteuningscentrum voor het volwassenenonderwijs (Vocvo).

Gedurende het schooljaar 2012-2013 werd er een eerste projectleider aangesteld. Onvoorziene externe omstandigheden noopten haar echter tot het beëindigen van haar opdracht met ingang van 1 september 2013. In samenspraak met het kabinet werd besloten om de subsidie aan Vocvo te verlengen voor de loonkost van een projectleider van het plan geletterdheid. Daarom schreef Vocvo de tweede helft van augustus een nieuwe vacature uit en in de tweede helft van september werd er een nieuwe selectieprocedure georganiseerd. De twee kandidaten die toen werden geselecteerd haakten beiden uiteindelijk af omwille van de arbeidsvoorwaarden of om persoonlijke motieven. Daarop werd de vacature opnieuw opengesteld begin november en vond er een nieuwe selectieprocedure plaats. De nieuwe projectleider kon starten vanaf 13 december 2013. Ondertussen zat het Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen 2012-2016 al enkele maanden zonder projectleider.

3. Opmaak monitoringsinstrument

Om de opvolging van de operationele doelstellingen te kunnen garanderen, was monitoring aangewezen. De projectleider heeft een monitoringsinstrument uitgewerkt samen met de afdeling Horizontaal Beleid, de cel kennisbeleid van de afdeling Strategische Beleidsondersteuning en in overleg met alle betrokken actoren. Elke operationele doelstelling wordt gemeten door:

- a. Algemene indicatoren geven aan de hand van een meting een beeld of context waarin de doelstelling zich situeert (bijvoorbeeld het aantal vroegtijdige schoolverlaters, het aantal samenwerkingen van CBE met de VDAB/Syntra/armoedeverenigingen ...)
- b. Resultaatsindicatoren geven aan wat actoren moeten opleveren of realiseren (bijvoorbeeld een product, rapport, sensibiliseringsactie ...).
- c. Specifieke meetindicatoren meten en monitoren het resultaat (hoeveel keer wordt een product ingezet, hoe vaak wordt een cursist doorverwezen ...).

Deze indicatoren dienen als basis voor de rapportering over het Plan en voor de evaluatie ervan. Zo kunnen op een meer systematische manier de resultaten van het geletterdheidsbeleid in Vlaanderen in kaart gebracht worden. We kunnen evenwel niet spreken van een echte effectmeting.

In [bijlage 2](#) vindt u het monitoringsinstrument.

4. Prioritering van acties

De projectleider heeft samen met de stuurgroep van het Plan Geletterdheid ervoor gekozen om jaarlijks enkele acties uit het Plan Geletterdheid te prioriteren. Het bleek immers

onmogelijk om alle 46 acties tegelijkertijd op de rails te zetten. Welke acties werden geprioriteerd tijdens welk werkjaar werd telkens opgenomen in het tussentijdse rapport van dat werkjaar. Alle tussentijdse rapporten kunnen geraadpleegd worden op het [Platform Geletterdheid](#).

5. Een nieuwe legislatuur van de Vlaamse Regering (2014-2019)

Op 14 december 2012 keurde de Vlaamse Regering het Strategisch plan Geletterdheid Verhogen 2012-2016 goed. Daarbij was de Vlaamse Regering zich ervan bewust dat ze het Plan Geletterdheid over een legislatuur heen tilde. Daarom werd in de beslissing van de Vlaamse Regering de mogelijkheid tot evaluatie en actualisatie van het Plan Geletterdheid ingeschreven eind 2014. De administratie van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming bereidde een nota voor over de uitdagingen inzake de strijd tegen laaggeletterdheid met het oog op het aantreden van een nieuwe regering. De nieuwe Vlaamse Regering die aantrad midden 2014 schoof zowel in haar regeerakkoord als in de beleidsnota's van enkele ministers de bestrijding van laaggeletterdheid als beleidsprioriteit naar voren. De plannen ter zake waren echter van die aard dat ze konden ingepast worden in het bestaande Plan. Er waren dan ook geen fundamentele bijstellingen noodzakelijk.

6. Opheffing van de decretale stuurgroep

Bij decreet van 19 juni 2015 betreffende het Onderwijs XXV werd de Stuurgroep Volwassenenonderwijs opgeheven met ingang vanaf 1 september 2015. In navolging daarvan sloten de pedagogische begeleidingsdiensten en Vocvo een driejaarlijkse samenwerkingsovereenkomst in het kader waarvan ze zullen samenwerken rond vijf thema's: curriculumontwikkeling (opleidingsprofielen en leerplannen), EVC, onderwijs aan gedetineerden, geletterdheid en afstandsleren.

Deze beslissing had gevolgen voor de projectwerking en het Plan Geletterdheid. Enkele medewerkers werden ontslagen, twee projectmedewerkers en een vijftiental onderwijscoördinatoren bezig met onderwijs aan gedetineerden, werden tewerkgesteld bij Vocvo. De Stuurgroep Volwassenenonderwijs had meerdere engagementen opgenomen in het Plan Geletterdheid. Er werd voor gekozen om het Plan niet te herschrijven en opnieuw op de Vlaamse regering te brengen omwille van het tijdrovende proces op anderhalf jaar van het einde van het Plan. Er werd afgesproken dat de onderwijskoepels en het GO! zouden meewerken aan een aantal doelstellingen uit het Plan die Vocvo zou realiseren, zoals het implementeren van de geletterdheidsmodules.

7. De organisatie van de Week van de Geletterdheid

Jaarlijks wordt er een 'Week van de Geletterdheid' georganiseerd, aansluitend bij de Internationale Dag van de Geletterdheid, door UNESCO uitgeroepen op 8 september. De

Week van de Geletterdheid programmeert talrijke activiteiten die de burger bewust wil maken van het feit dat in Vlaanderen nog steeds 1 op de 7 volwassenen laaggeletterd is.

Tot enkele jaren geleden werd de campagne uitsluitend voorbereid en gedragen door de Centra voor Basiseducatie en de Federatie Centra Basiseducatie. Vanaf 2014 werd besloten

om de coördinatie van de organisatie van de campagne in handen te leggen van de projectleider van het Plan Geletterdheid om op die manier vanuit het Plan Geletterdheid meer diverse partners te betrekken bij de voorbereiding en om de campagne breder uit te dragen.

1.3 Opbouw evaluatie

Eind 2016 loopt het huidige Plan Geletterdheid op zijn einde. Om te zien of vooropgestelde beleidsdoelstellingen gerealiseerd zijn of om na te gaan welke de effecten zijn van een bepaalde beleidsinterventie, maken we binnen het beleidsdomein Onderwijs en Vorming veelvuldig gebruik van beleidsevaluaties. Beleidsevaluaties vormen een fundamenteel onderdeel van de PDCA-cyclus die de basis vormt voor de beleidsvoorbereiding. Ze laten toe om na te gaan op welke manier partners acties, maatregelen en regelgeving in de praktijk hebben omgezet, of de beleidsmaatregel werkt en waar er eventueel technische en praktische aanpassingen nodig zijn. In dit rapport vindt u geen uitspraken over effecten met betrekking tot geletterdheid bij de Vlaamse bevolking terug. Hiervoor is een meer experimentele onderzoeksopzet vereist (met nulmeting en vergelijking tussen experimentele en controlegroep). Het is echter quasi onmogelijk om alle factoren die een mogelijke invloed op de geletterdheid en het maatschappelijk functioneren van de mensen uitoefenen in kaart te brengen, alsook om hun mate van geletterdheid in verschillende maatschappelijke contexten na te gaan. Daarom beperken we deze evaluatie tot de processen en de mate waarin de vooropgestelde doelstellingen werden gerealiseerd.

In de hoofdstukken een tot en met vier vindt u een neerslag van de verschillende doelstellingen van het Plan aangevuld en verrijkt met kwantitatieve en/of kwalitatieve indicatoren.

Naast een meer beschrijvende analyse van de werkzaamheden van de voorbije jaren, werd in deze evaluatie ook ingezet op de inzichten van verschillende betrokkenen vanuit diverse beleidsdomeinen. In eerste instantie werden de stuurgroepleden van het Plan Geletterdheid (vertegenwoordigers van beleidsdomeinen en belendende organisaties o.a. departementen, Kind en Gezin, SERV, Vlor ...) gevraagd naar zelfevaluaties omtrent de opbouw en werking van het huidige Plan. In tweede instantie werden de diverse directe betrokkenen bij geletterdheidsacties bevraagd aan de hand van focusgroepen. Er werden in totaal 5 focusgroepen georganiseerd met een verschillende samenstelling afhankelijk van de focus:

- a. één met de focus op leerplichtonderwijs,
- b. één met de focus op volwassenenonderwijs en -educatie,
- c. één met de focus op welzijn
- d. één met de focus op cultuur
- e. één met de focus op werkgelegenheid

In een focusgroep stimuleert een moderator een open en dynamisch gesprek onder de deelnemers. De meerwaarde van een focusgroep schuilt in de interactie tussen de deelnemers, waardoor er extra informatie naar boven komt. Dit resulteerde in een meer diepgaande analyse van de huidige geletterdheidsacties.

De resultaten van de SWOT-analyses en focusgroepen vindt u terug in hoofdstuk vijf.

In hoofdstuk zes vindt u de belangrijkste conclusies die we kunnen trekken uit de realisatie van de 4 strategische doelstellingen en de kwalitatieve analyse. Op basis van deze conclusies formuleren we beleidsaanbevelingen met het oog op een toekomstig geletterdheidsbeleid.

1.4 Leeswijzer

- 1 De titels van de hoofdstukken en de onderdelen ervan verwijzen telkens naar de originele strategische en operationele doelstellingen van het Plan Geletterdheid. Om de tekst van de evaluatie niet te verzwaren, hebben we niet telkens de volledige omschrijving van de doelstelling opgenomen. Wel werd het hele Plan Geletterdheid als [bijlage 1](#) bij deze evaluatie opgenomen en werden kruisverwijzingen gemaakt: **als u dubbelklikt op een titel komt u automatisch bij de doelstelling terecht in het Plan Geletterdheid.**
- 2 De evaluatie van elke doelstelling start met een detail uit de tabel van indicatoren die opgemaakt werd als monitoringsinstrument (zie ook punt 1.2. voorgeschiedenis en verder OD 4.7.). We onderscheiden drie soorten indicatoren:
 - a. **Algemene indicatoren, aangeduid met de letter A:** deze indicatoren geven aan de hand van een meting een beeld of context waarin de doelstelling zich situeert (bijvoorbeeld het aantal vroegtijdige schoolverlaters, het aantal samenwerkingen van CBE met de VDAB/Syntra/armoedeverenigingen ...)
 - b. **Resultaatsindicatoren: aangeduid met de letter R:** deze indicatoren geven een resultaat aan wat actoren moeten opleveren of realiseren (bijvoorbeeld een product, rapport, sensibiliseringsactie ...).
 - c. **Specifieke meetindicatoren, aangeduid met de letter M:** deze indicatoren meten en monitoren het resultaat (hoeveel keer wordt een product ingezet, hoe vaak wordt een cursist doorverwezen ...).

Naar aanleiding van deze evaluatie werden al deze indicatoren voor de eerste keer bevroegd en verzameld. Er wordt daarbij gewerkt met de volgende kleurencode:

	De betrokken actie werd uitgevoerd, het (eind)resultaat werd behaald, de gegevens van de meetindicatoren zijn beschikbaar.
	De betrokken actie is nog in uitvoering, het (tussentijdse) resultaat werd behaald, de gegevens van de meetindicatoren zijn beschikbaar.

	De betrokken actie is nog in uitvoering, het (tussentijdse) resultaat werd <u>nog</u> niet behaald, de gegevens van de meetindicatoren zijn <u>nog</u> niet beschikbaar
	Er is een knelpunt opgetreden, waardoor de actie en/of doelstelling niet (langer) uitgevoerd kon worden of relevant was.
	De betrokken actie werd niet uitgevoerd, het resultaat werd niet behaald, de gegevens van de meetindicatoren zijn niet beschikbaar.

Een volledig overzicht van alle indicatoren vindt u in de monitoringstabel die is opgenomen als [bijlage 2](#).

- 3 Vervolgens vindt u per doelstelling een beschrijving van hoe de doelstelling werd aangepakt en wat de resultaten ervan waren, alsook een bespreking van de indicatoren.

HOOFDSTUK 1: SD1: DE GELETTERDHEID WORDT VERHOOGD DOOR EEN GERICHTE AANPAK IN HET LEERPLICHTONDERWIJS EN INNOVATIE IN HET VOLWASSENENONDERWIJS

Geletterdheid kan door beleidsinterventies beïnvloed worden. Het onderwijs neemt hierbij een centrale plaats in. Het curriculum in het leerplichtonderwijs zou de essentiële bouwstenen moeten bevatten voor een gericht geletterdheidsbeleid. In het kader van de modernisering van het secundair onderwijs heeft de Vlaamse Regering recent, op 31 mei 2016, in haar conceptnota *'Modernisering secundair onderwijs. Maatregelen basisonderwijs en eerste graad'* beslist dat de sleutelcompetenties, gelinkt aan basisgeletterdheid (bijvoorbeeld communicatie in het Nederlands, wiskundige competenties, digitale geletterdheid ...), door elke leerling moeten bereikt worden. Tot die sleutelcompetenties behoren onder meer de competentie om te kunnen communiceren in de eigen taal, wiskundige en digitale competenties. Het volwassenenonderwijs verhoogt de geletterdheid door middel van aangepaste inhoud, innoverende methodieken en organisatievormen.

1.1. OD1: Gezien het belang van geletterdheid voor de onderwijs- en ontplooiingskansen van leerlingen, inzetten op het versterken van (functionele) geletterdheidscompetenties in het kleuter- en lager onderwijs.

A1: Vlaamse peilingen en internationale onderzoeken zoals PISA, TIMSS, PIRLS ... meten of eindtermen Wiskunde, Nederlands, Informatieverwerving en –verwerking (IVV) worden behaald.

R1: Overzicht initiatieven vanuit het Plan Geletterdheid m.b.t het basisonderwijs

Vanuit het **Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen 2012-2016** werden **geen specifieke acties** opgezet om de (functionele) geletterdheidscompetenties in het kleuter- of lager onderwijs te versterken. De uitvoering van en de werking binnen het plan situeert zich nog steeds vooral in de wereld van de volwasseneneducatie. We stellen vast dat het moeilijk blijkt om een brug te slaan van de volwasseneneducatie naar het basisonderwijs.

Het voorgaande neemt niet weg dat de Vlaamse Overheid haar **structureel onderwijsbeleid** in het basisonderwijs verder heeft gecontinueerd. Er werd verder uitvoering gegeven aan de **Talennota: 'Samen Taalgrenzen verleggen' (2011-2014)** dat ook acties bevatte gericht op het basisonderwijs. In het **STEM-actieplan (2012-2020)** gaat er ook specifieke aandacht naar het basisonderwijs. Het lerend netwerk STEM voor het basisonderwijs wordt bijvoorbeeld sinds 2015 structureel ondersteund en dus erkend. Op 23 oktober 2015 vond een ontmoetingsdag plaats waaraan een dertigtal scholen uit het basisonderwijs deelnamen en waar innovatieve praktijken rond STEM werden uitgewisseld.

In de periode dat het Plan Geletterdheid liep werden **2 peilingen** georganiseerd in het basisonderwijs die betrekking hebben op functionele geletterheidscompetenties: in 2012 was er de peiling **Informatieverwerving- en verwerking (IVV) met praktische proef ICT** en in 2013 de peiling **Nederlands: lezen en luisteren in het basisonderwijs**.

De resultaten voor **IVV in het basisonderwijs** zijn **vrij goed**. Toch is er ook ruimte voor verbetering. Van de Vlaamse leerlingen slaagt 88 procent erin de eindtermen te bereiken wanneer het gaat over het werken met tabellen en grafieken. Voor het hanteren van plannen en tekeningen slaagt van diezelfde leerlingen 77 procent erin het vooropgestelde minimumniveau te bereiken. Geen slecht resultaat, maar het betekent ook dat bijna een kwart van de leerlingen niet het minimumniveau van de eindtermen bereikt.¹⁰

We zien ook dat het voor een aantal leerlingengroepen extra moeilijk is de eindtermen te bereiken. Leerlingen die thuis helemaal geen Nederlands spreken, bereiken duidelijk minder vaak het minimumniveau van de eindtermen. Ook voor leerlingen die thuis het Nederlands combineren met een andere taal zien we dat ze minder vaak de eindtermen bereiken.

De resultaten voor **lezen en luisteren** in het basisonderwijs zijn **zeer goed**. Van de Vlaamse leerlingen slaagt 91 procent erin de eindtermen voor lezen te bereiken. Dit is een beetje beter dan bij de vorige peilingen in 2002 en 2007. Toen behaalde 89 procent van de leerlingen de eindtermen. Voor luisteren is het resultaat identiek aan dat van de peiling in 2007: 87 procent van de leerlingen behaalt de eindtermen.

Zoals altijd is er echter ook ruimte voor verbetering, voornamelijk omdat de problemen zich situeren bij specifieke groepen van leerlingen. Leerlingen die thuis helemaal geen Nederlands spreken of een andere taal in combinatie met het Nederlands gebruiken, bereiken duidelijk minder vaak het minimumniveau van de eindtermen. Ook leerlingen die achter zitten op leeftijd hebben een lagere kans om de eindtermen voor lezen en luisteren te behalen.¹¹ Meer informatie over de peilingen in het basisonderwijs:

www.ond.vlaanderen.be/curriculum/peilingen/basisonderwijs/index.htm

Wat internationaal onderzoek betreft, bevroeg **TIMSS 2011** leerlingen uit het vierde leerjaar (gewoon) lager onderwijs op het vlak van **wiskunde** en wetenschappen. Voor **wiskunde** doet Vlaanderen het goed wat betreft het gemiddelde algemene prestatieniveau. Dit gemiddelde bedraagt voor Vlaanderen 549 (vergelijk met het internationale gemiddelde van 500). Daarmee behaalt Vlaanderen de zevende plaats op de 50 landen die deelgenomen hebben. Het algemeen prestatieniveau van Vlaanderen in 2011 verschilt

¹⁰ Vlaamse Overheid, Agentschap voor Kwaliteitszorg in Onderwijs en Vorming (2013). *Peiling Informatieverwerving en -verwerking in het basisonderwijs*. Brussel.

¹¹ Vlaamse Overheid, Agentschap voor Kwaliteitszorg in Onderwijs en Vorming (2014). *Peiling Nederlands. Lezen en luisteren in het basisonderwijs*. Brussel.

nauwelijks van dit in 2003. Vermeldenswaard is dat de Vlaamse leerlingen in verhouding tot die van de andere landen een zeer homogene groep vormen op het vlak van wiskundeprestaties.

De resultaten voor Wetenschappen bespreken we hier niet aangezien dat wetenschappen zoals bedoeld in TIMSS redelijk ver van de operationele definitie van geletterdheid staat.¹²

1.2. OD2: Verhogen en versterken van (functionele) geletterdheidscompetenties in het secundair onderwijs

A2: Vlaamse peilingen en internationale onderzoeken zoals PISA, TIMSS, PIRLS,...meten of eindtermen Wiskunde, Nederlands, Informatieverwerking en - verwerking (IVV), Project Algemene Vakken (PAV) in het beroepssecundair onderwijs (bso) worden behaald.

A3: Cijfers vroegtijdige schoolverlaters

R2: Geletterdheid als prioritair nascholingsstema in het secundair onderwijs

R3: Sensibiliseringsacties rond flexibele leertrajecten en differentiatie in het secundair onderwijs

R4: Organisatie van coachingstrajecten geletterdheid in dbso en leertijd

R5: De link wordt gelegd met het actieplan Vroegtijdig Schoolverlaten (VSV)

Vanuit het **Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen 2012-2016** werden slechts een beperkt aantal **specifieke acties** opgezet om de (functionele) geletterdheidscompetenties in het secundair onderwijs te versterken. Zo focuste de **Week van de Geletterdheid 2015** (7-13 september 2015) met als slagzin '**Jong en geletterd**' op de geletterdheid van jongeren en jongvolwassenen (zie verder OD 3.1.). In het najaar van 2014 werd de link gelegd tussen het Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen en het **Actieplan Vroegtijdig Schoolverlaten** (zie verder in deze doelstelling).

De uitvoering van en de werking binnen het plan situeert zich nog steeds vooral in de wereld van de volwasseneneducatie. Net zoals voor het basisonderwijs stellen we vast dat het moeilijk blijkt om een brug te slaan van de volwasseneneducatie naar het secundair onderwijs.

Het voorgaande neemt niet weg dat de Vlaamse Overheid ook haar **structureel onderwijsbeleid** in het secundair onderwijs verder heeft gecontinueerd. Uit **de Talennota 'Samen Taalgrenzen verleggen'** vloeide bijvoorbeeld voort dat alle leerlingen bij de eerste instroom in het gewoon voltijds secundair onderwijs worden gescreend op hun taalvaardigheidscompetenties. Op basis van de resultaten van die screening, neemt de school maatregelen om tegemoet te komen aan de noden van de leerling inzake de onderwijstaal.

¹² Gielen, S., Bellens, K., Belfi, B. en Van Damme, J. (2012). *Het vierde leerjaar lager onderwijs in Vlaanderen: Resultaten van TIMSS 2011 in internationaal perspectief en in vergelijking met TIMSS 2003*. KU Leuven, Centrum voor Onderwijseffectiviteit en -evaluatie. Leuven.

Wat betreft de professionalisering van leerkrachten **in het kader van STEM**, bestaan er net zoals in het basisonderwijs lerende netwerken secundair onderwijs. Aan het SBO/IWT-onderzoeksproject “STEM@School” werkten 30 secundaire scholen mee. Dat onderzoeksproject mondt idealiter in 2018 uit in de ontwikkeling van een STEM-didactiek voor de 2de en 3de graad van het secundair onderwijs.

Daarenboven heeft de Vlaamse Regering op 31 mei 2016 beslist in haar conceptnota ‘Modernisering secundair onderwijs. Maatregelen basisonderwijs en eerste graad’ dat de sleutelcompetenties, gelinkt aan basisgeletterdheid (bijvoorbeeld communicatie in het Nederlands, wiskundige competenties, digitale geletterdheid ...), door elke leerling moeten bereikt worden.

Wat het **stimuleren van flexibele leertrajecten** betreft loopt er momenteel een onderzoek naar ‘Flexibele leerwegen in het Vlaams Onderwijs’ (KU Leuven). De oplevering is voorzien voor september 2016. Flexibele leerwegen stimuleren, is ook als actie opgenomen in de conceptnota ‘Samen tegen schooluitval’ van 26 juni 2015. Verder is differentiatie binnen en buiten de klas een prioritair nascholings-thema geweest tijdens het schooljaar 2013-2014.

Tijdens de uitvoering van het vorige plan geletterdheid (2005-2011) was er bijzondere aandacht voor de integratie van geletterdheid in het leerplichtonderwijs, via het **coachingproject G-kracht in bso- en tso-scholen**, uitgevoerd door het Centrum voor Taal en Onderwijs (KU Leuven). Omwille van budgettaire redenen kon het project niet langer gesubsidieerd worden door de Vlaamse Overheid. Het CTO heeft er voor gekozen het project G-kracht verder te zetten. Zowel in het schooljaar 2013-2014 als in het schooljaar 2014-2015 hebben telkens ruim 20 secundaire scholen deelgenomen aan een geletterdheidstraject georganiseerd door het Centrum voor Taal en Onderwijs. Vooral de provincie Oost-Vlaanderen heeft hierin geïnvesteerd.

Het is **niet gelukt** om **geletterdheid als prioritair nascholings-thema** te laten opnemen. Geletterdheid was immers slechts één van de vele potentiële nascholings-thema’s en bleek geen prioriteit te zijn.

In het najaar van 2014 werd de link gelegd tussen het Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen en het **Actieplan Vroegtijdig Schoolverlaten**. De resultaten van PIAAC (2013) bevestigden dat jongeren die het secundair onderwijs zonder diploma verlaten de basisvaardigheden van lezen, schrijven, rekenen en problemen oplossen in een technologische omgeving onvoldoende beheersen. Deze vaardigheden zijn nochtans nodig om te kunnen blijven leren, zelfvertrouwen te ontwikkelen in een job en op persoonlijk vlak en volwaardig te kunnen participeren aan de maatschappij. Daarom dat er vanuit het Plan Geletterdheid een actieve bijdrage werd gedaan aan het materiaal dat in het kader van het Actieplan Vroegtijdig Schoolverlaten werd ontwikkeld: bij het uitwerken van een samenwerkingsverband om vroegtijdig schoolverlaten te bestrijden, kan geletterdheid als thema mee opgenomen worden.

Tabel 5 geeft een overzicht van de evolutie van het aantal vroegtijdige schoolverlaters weer vanaf het schooljaar 2009-2010 tot en met 2012-2013. Uit de cijfers blijkt dat het aantal vroegtijdig schoolverlaters lichtjes daalt.

	Aantal VSV	Aantal VSV + gekwalificeerden	%VSV
2009-2010	9.564	74.024	12,9%
2010-2011	9.246	72.915	12,7%
2011-2012	8.437	70.340	12,0%
2012-2013	8.097	69.344	11,7%

Tabel 5 – Evolutie van vroegtijdige schoolverlaters van schooljaar 2009-2010 tot en met 2012-2013

Voor het secundair onderwijs werd er tijdens de periode dat het plan liep **één peiling** uitgevoerd die betrekking heeft op functionele geletterdheidscompetenties. Het betreft de peiling van het **Project Algemene Vakken** (PAV) in de derde graad bso.

In de peiling PAV werden er vier toetsen afgenomen. We kunnen stellen dat de resultaten voor drie van de vier toetsen zwak zijn. Nog geen 40 procent van de leerlingen uit het tweede jaar van de derde graad bso behaalt de eindtermen voor functionele leesvaardigheid (38 procent), functionele luistervaardigheid (39 procent) en functionele rekenvaardigheid (39 procent). Dat wil zeggen dat meer dan de helft van de leerlingen de minimumdoelen niet bereikt. Voor functionele informatieverwerking en -verwerking zijn de resultaten met 62 procent wat beter. Toch zijn de minimumdoelen ook voor IVV voor meer dan een derde van de leerlingen te hoog gegrepen. Er is dus duidelijk ruimte voor verbetering, aangezien de minimumdoelen voor iedereen haalbaar zouden moeten zijn.

Daarnaast blijkt het voor een aantal leerlingengroepen nog extra moeilijk om de eindtermen te bereiken. Zo hebben meisjes meer moeite dan jongens om de eindtermen functionele rekenvaardigheid te bereiken. Leerlingen die thuis helemaal geen Nederlands spreken, bereiken minder vaak het minimumniveau. Voor leerlingen die thuis het Nederlands met een andere taal combineren, zien we dat ze minder vaak de eindtermen bereiken voor lezen, luisteren en IVV. Vanuit het Plan Geletterdheid zijn we er ons wel van bewust dat taalbeheersing nog iets anders is dan verwerven van geletterdheidscompetenties. Vooral voor functionele taalvaardigheid zijn de verschillen tussen Nederlandstalige leerlingen en leerlingen met een andere thuistaal groot. Meer informatie over de peilingen in het secundair onderwijs vind je op de website:

www.ond.vlaanderen.be/curriculum/peilingen/secundair-onderwijs/index.htm.

Ook in een aantal internationale onderzoeken waaraan Vlaanderen deelnam werd rechtstreeks of onrechtstreeks gekeken naar de functionele geletterdheidscompetenties bij leerlingen die nog in het secundair onderwijs zitten.

Uit de resultaten van **PISA 2012** blijkt dat een aanzienlijk percentage van de 15-jarigen in het Vlaams onderwijs niveau twee niet behaalt in volgende domeinen:

- leesvaardigheid: 13,6%
- wiskundige geletterdheid: 15,4%
- wetenschappelijke geletterdheid: 15,2%

Niveau 2 is van belang in het kader van geletterdheid omdat dit internationaal wordt gezien als het minimumniveau dat men moet behalen. Vaak wordt daar de connotatie ‘functioneel geletterd’ aan gehangen, vooral wat leesvaardigheid betreft.¹³ Toch dienen we enige nuance bij deze cijfers aan te brengen: globaal doet Vlaanderen wel zeer goed in PISA in vergelijking met andere landen.

In **PIAAC** werd de groep van jongeren afgebakend tussen de leeftijd van 16 jaar en 24 jaar. In dit onderzoek betreft het dus niet allemaal jongeren die les volgen in het secundair onderwijs. Uit de resultaten van PIAAC blijkt dat 9 procent van de jongeren in Vlaanderen moeite heeft met een eenvoudige taalopdracht, 11 procent heeft moeite met een eenvoudige cijferopdracht en 7 procent van de jongeren heeft een te laag probleemoplossend vermogen in een technologierijke omgeving. Met deze resultaten doen de jongeren in Vlaanderen het goed, tot zeer goed voor gecijferdheid, tegenover de jongeren uit andere landen. Een verontrustende tendens evenwel is het feit dat binnen de groep van jongeren van 16 tot en met 24 jaar het aantal laaggeletterden (in enge zin) is gestegen van 5 procent in 1996 naar 9 procent in 2011. In de laatste decennia is er een toenemende scholingsgraad van de beroepsbevolking. In 2011 is de groep volwassenen zonder diploma secundair onderwijs gehalveerd (van 42,5 procent in 1996 naar 20,5 procent in 2011). Helaas gaat deze stijging dus gepaard met een daling van de prestaties van de

laagst presterenden met ten hoogste een diploma secundair onderwijs.¹⁴ Een mogelijke verklaring is dat de hogere instroom in het hoger onderwijs leidt tot een andere samenstelling van de groep die een diploma secundair onderwijs heeft als hoogste diploma.

Deze gegevens over jongeren en geletterdheid werden in 2015 opgenomen in een infographic die werd ontwikkeld naar aanleiding van de Week van de Geletterdheid ‘Jong en Geletterd’ (7-13 september 2015). Bekijk de infographic [hier](#).

¹³ De Meyer, I., Warlop, N. & Van Camp, S. (2012). *Wiskundige geletterdheid bij 15-jarigen. Vlaamse resultaten van PISA2012*. Universiteit Gent. Vakgroep Onderwijskunde.

¹⁴ OECD Skills Outlook 2013 (PIAAC)

1.3. [OD3: Verankering media- en beeldgeletterdheid in het onderwijscurriculum](#)

R6: Een rapport m.b.t. beeldgeletterdheid

R7: Een referentiekader m.b.t. beeldgeletterdheid wordt ter beschikking gesteld aan de scholen

Deze operationele doelstelling werd aanvankelijk voor een groot stuk opgenomen door het toenmalige Agentschap voor Kwaliteitszorg In Onderwijs en Vorming (AKOV). Een traject rond beeldgeletterdheid resulteerde in

- [Een rapport m.b.t. beeldgeletterdheid](#);
- Een referentiekader m.b.t. beeldgeletterdheid dat ter beschikking wordt gesteld aan scholen.

Op dit moment is het vooral het kenniscentrum Mediawijsheid dat i.s.m. de CANON Cultuurcel de leiding neemt om inzake beeldgeletterdheid educatieve trajecten op poten te zetten. Er zijn drie werkgroepen actief: een coördinatiegroep, een werkgroep onderwijs en een werkgroep beleving kinderen en jongeren (buiten onderwijs). De werkzaamheden moeten uitmonden in een concreet werkplan beeldgeletterdheid.

1.4. [OD4: De \(nog op te richten\) Centra voor Leerloopbaanbegeleiding hebben, binnen hun missie om volwassenen met leervragen of leernoden gericht toe te leiden naar het meest passende opleidingsaanbod, aandacht voor de laaggeletterde volwassenen.](#)

Randvoorwaarde: de Centra voor Leerloopbaanbegeleiding worden opgericht

Actie 1.4 werd niet gerealiseerd omdat de Centra voor Leerloopbaanbegeleiding niet werden opgericht. Het concept van de Centra voor Leerloopbaanbegeleiding dateert van de vorige Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke kansen en Brussel. In de beleidsbrief 2011-2012 staan de centra omschreven als een loket waar de burger terecht kan voor informatie en begeleiding rond het regionale opleidingsaanbod. Verder zouden de 13 consortia en de 8 Huizen van het Nederlands worden samengevoegd tot zes Centra voor Leerloopbaanbegeleiding. Eén per provincie en één in Brussel.

In de beleidsteksten die werden opgemaakt naar aanleiding van het aantreden van de huidige Vlaamse Regering (2014) was er geen sprake meer van de Centra voor Leerloopbaanbegeleiding. De huidige minister bevoegd voor onderwijs nam wel in haar beleidsnota Onderwijs 2014-2019 de beslissing op *om de Huizen van het Nederlands de bevoegdheid te geven om het taalniveau Nederlands van anderstaligen te attesteren en deze onder te brengen in het Agentschap Integratie en Inburgering. Kennis van het Nederlands is essentieel voor een volwaardige deelname aan het sociale en economische leven. Er is ook nood aan meer gecombineerde leertrajecten, aan aanbod tijdens vakanties en weekends en avonden, in functie van de behoeften en de competenties van de NT2-cursisten met voldoende geografische spreiding.*

*Om dit te realiseren komen ook de middelen voor de organisatie van het NT2-aanbod onder het beheer van de minister bevoegd voor inburgering. Beide ministers bekijken samen hoe ze dit kunnen realiseren.*¹⁵

Met het decreet van 19 december 2014 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2015 werden de consortia volwassenenonderwijs afgeschaft. De centra voor leerloopbaanbegeleiding werden niet gerealiseerd. Wel zijn er in West-Vlaanderen, Limburg, maar ook in Gent en Antwerpen zgn. Leerwinkels overgebleven. In Brussel wordt de Leerwinkel, georganiseerd door Tracé. In de beleidsnota Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) Brussel is opgenomen dat *'de Leerwinkel zal worden uitgebouwd om Brusselse (jong)volwassenen (vanaf 16 jaar) die kiezen voor een Nederlandstalig educatief traject, te onthalen, te informeren en te begeleiden naar een gepaste opleiding, vorming of studie'*.

Verder ging op 25 maart 2016 de Vlaamse Regering akkoord met de principes van de conceptnota: *'Volwassenenonderwijs als kanseneducatie. Kansen op leren, integreren en kwalificeren, een leven lang.'* (zie verder OD 1.15). In deze conceptnota worden ook de alsmaar groter wordende uitdagingen van het volwassenenonderwijs beschreven: *'Zo leert onderzoek ons dat we in Vlaanderen een leercultuur missen, dat er nog steeds te weinig volwassenen aan het levenslang leren participeren. Een van de oorzaken daarvan is dat het aanbod te weinig gekend, te weinig zichtbaar en te versnipperd is. Het is dan ook cruciaal om meer in te zetten op het toeleiden van deze doelgroepen naar het volwassenenonderwijs. Hiervoor wordt momenteel geïnvesteerd in het GOAL-onderzoeksproject in het kader van het Erasmus+-programma van de Europese Commissie dat loopt tot 2017. Naar aanleiding van dit rapport zal onderzocht worden wat de mogelijkheden zijn om dergelijke dienstverlening structureel te verankeren in de volwasseneneducatie.'* Het GOAL-project is toch een belangrijke realisatie ter compensatie van de niet-oprichting van de centra voor leerloopbaanbegeleiding.

1.5. OD5: Het volwassenenonderwijs optimaliseert de inspanningen voor leertrajectbegeleiding in verband met geletterdheid en investeert in doorstroombegeleiding van laaggeletterde cursisten

R8: Een publicatie van goede praktijken van traject-begeleiding voor het VO
R9: Een geletterdheidsaanbod door pedagogische begeleidingsdiensten in het VO
R10: Een model van doorstroom voor cursisten tussen CBE/CVO/Syntra/VDAB
R11: Structurele afspraken tussen opleidingscentra op Vlaams niveau
M1: Aantal cursisten stroomt door van een centrum voor basiseducatie naar een diplomagerichte opleiding in het secundair volwassenenonderwijs
M2: Aantal cursisten stroomt door van een centrum voor basiseducatie naar een beroepsopleiding bij de VDAB of Syntra

¹⁵ Crevits, H. (2014). Beleidsnota Onderwijs 2014-2019. Brussel.

Onder doorstroom verstaan we:

- een goede samenwerking tussen partners en wederzijdse doorstroom tussen diverse opleidingen
- geïntegreerde en duale leertrajecten, G-coaching, die ondersteunend kunnen zijn voor cursisten met geletterdheidsnoden.

In het werkjaar 2013-2014 zette de decretale Stuurgroep voor het volwassenenonderwijs het project 'Doorstroom' op om de operationele doelstelling 1.5 uit te werken. Namen deel aan deze werkgroep: afgevaardigden van CBE en CVO, de projectmedewerker geletterdheid van de Stuurgroep Volwassenenonderwijs, de federatie van Centra voor Basiseducatie, de pedagogische begeleidingsdiensten van het volwassenenonderwijs, de VDAB, Syntra Vlaanderen en de Huizen van het Nederlands. Eind mei 2014 werd de projectgroep ontbonden omdat hij zijn doelstellingen had verwezenlijkt.

De volgende producten werden uitgewerkt en gepubliceerd op het [Platform Geletterdheid](#):

- een visie op doorstroom ([document](#))
- een overzicht van knelpunten en oplossingen ([document](#))
- 12 scenario's van 'warme overdracht' van CBE naar CVO en omgekeerd ([document](#))

Een projectleider, tewerkgesteld door de decretale Stuurgroep Volwassenenonderwijs, ging vanaf september 2014 verder met het inventariseren van bestaande goede praktijken. Daaruit kwam het volgende product:

- overzichten met goede praktijkvoorbeelden en een modeltraject voor de pedagogische begeleidingsdiensten om hun centra te ondersteunen.

In juni 2015 werd het rapport van het project 'Doorstroom' opgeleverd aan de (intussen opgeheven) Stuurgroep Volwassenenonderwijs. Een eerste vormingstraject door de pedagogische begeleidingsdienst van Vocvo werd opgezet en uitgevoerd voor het TKO Antwerpen rond geletterdheid en doorstroom. Hierbij werden het modeltraject en ontwikkelde producten ingezet.

Via dit project werd voldaan aan meerdere acties binnen het Plan Geletterdheid:

- Actie 1.8 Het volwassenenonderwijs brengt leerbelemmeringen in kaart.
- Actie 1.9. Het volwassenenonderwijs brengt drempels voor laaggeletterde cursisten in kaart.
- Actie 2.1: Via een integrale aanpak wordt ingezet op de competentieversterking van laaggeletterden.
- Actie 3.2: In het werkgelegenheidsbeleid volgt op screening en detectie een functioneel traject dat aansluit bij het perspectief en de behoeften van de werkzoekenden, dat hen kan motiveren om het geletterdheidsprobleem aan te pakken.

- Actie 4.5: Strategieën worden ontwikkeld voor de systematische verspreiding en implementatie van goede praktijken.

De eindproducten werden verspreid naar alle pedagogische begeleidingsdiensten. Voor de implementatie stelde Vocvo een vorming voorop voor pedagogische begeleiders. In de context van de afschaffing van de Stuurgroep Volwassenenonderwijs, werd afgesproken dat Vocvo vrijblijvend geconsulteerd kon worden wanneer pedagogische begeleidingsdiensten hiermee aan de slag wilden gaan. Voor de verschillende begeleidingsdiensten bleek dit geen prioriteit voor de werkjaren 2015 en 2016.

Door de beperkte registratie van certificaten en studiebewijzen in de databank DAVINCI is het op dit ogenblik nog niet mogelijk om betrouwbare cijfers te geven over het aantal cursisten die doorstromen vanuit een centrum voor basiseducatie naar een opleiding binnen het secundair volwassenenonderwijs. Van de 49.378 cursisten in de basiseducatie die geslaagd waren in een module, stromen er 1.560 door naar een diplomagerichte opleiding of algemene vorming in het secundair volwassenenonderwijs. Wanneer we het evaluatieresultaat 'geslaagd' buiten beschouwing zouden laten, vinden we dat er van de 76.033 cursisten uit de basiseducatie 2.641 cursisten doorstromen naar een diplomagerichte opleiding of algemene vorming in het secundair volwassenenonderwijs. Deze gegevens zijn evenwel nog niet betrouwbaar genoeg om conclusies aan te verbinden. Let wel, opleidingen in de basiseducatie leiden niet alleen toe naar Algemene Vorming of diplomagerichte opleidingen. Zo volgt een groot deel van de cursisten NT2.. Daarnaast verstaan we onder doorstroom ook de beweging van cursisten uit Centra voor Volwassenenonderwijs naar ondersteuning van de basiseducatie, om hun basiscompetenties bij te spijkeren. Ook over deze beweging beschikken we evenmin over cijfergegevens.

1.6.OD6: Het volwassenenonderwijs consolideert en investeert in de ontwikkeling van nieuwe methodieken voor het verwerven van geletterdheidscompetenties, waarbij de grondslagen gevormd worden voor een maatgerichte en vraaggerichte aanpak.

A4: Aantal cursisten slagen die voor de beroepsopleidingen met geletterdheidsmodules
R12: Aantal geletterdheidsmodules die zijn ontwikkeld
M3: Aantal geletterdheidsmodules of open modules die zijn ingezet, door wie en bij welke opleidingen
M4: Aantal cursisten die instromen in de geletterdheidsmodules

Per 1 februari 2016 werden er **geletterdheidsmodules** (L-modules) Nederlands en leren leren voor de diplomagerichte beroepsopleidingen van het secundair volwassenenonderwijs ingevoerd. Deze L-modules zijn gekoppeld aan alle diplomagerichte beroepsopleidingen van het secundair volwassenenonderwijs. Het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs stelt in art. 24 § 1bis: "Een geletterdheidsmodule is **een module die inspeelt op een specifieke vraag naar geletterdheidscompetenties in functie van een beroepssituatie of een inhoudelijk aansluitende opleiding.**"

De geletterdheidsmodules, zowel bij de opleidingen NT2 als de diplomagerichte opleidingen, werden ontwikkeld door de netoverschrijdende projectgroep curriculum, die de coördinatie van het thema 'curriculum' doet en verschillende ontwikkelcommissies, waarin netoverschrijdende actoren (directies, leerkrachten, coördinatoren) deelnemen. Er werden **25 geletterdheidsmodules** ontwikkeld. Deze zijn afgeleid van de matrix 'Nederlands en leren leren' en spelen in op verschillende uitdagingen inzake geletterdheid binnen de diplomagerichte opleidingen. Voor Nederlands betreffen de competenties lezen en luisteren, mondelinge interactie, schrijven en spreken. Voor leren leren worden basiscompetenties geformuleerd m.b.t. keuzebekwaamheid, omgaan met informatie, probleem oplossen, reguleren van het leren en samenwerken. Elke module omvat zowel doelen op het vlak van taal als van leren leren.

Geletterdheidsmodules worden gekoppeld aan de diplomagerichte opleidingen, maar behoren niet tot het verplichte traject dat leidt tot het diploma en/of het certificaat van de opleidingen. Ze zijn instapvrij. Cursisten dienen bijkomend in te schrijven voor een geletterdheidsmodule. Een cursist kan zowel voor, tijdens als na het volgen van de standaardopleiding (een) geletterdheidsmodule(s) volgen. Elke geletterdheidsmodule wordt bekrachtigd met een deelcertificaat.

Om de implementatie in goede banen te leiden, werden **infosessies** gegeven in mei 2014 door de werkgroep Curriculum van de Stuurgroep Volwassenenonderwijs en in mei 2016 door Vocvo in samenspraak met de pedagogische begeleidingsdiensten. In het kader daarvan stelde een netoverschrijdende werkgroep geletterdheid, waarvan Vocvo trekker is, een servicedocument op. De Federatie tweedekansonderwijs en de Centra voor Volwassenenonderwijs werden gevraagd welke ondersteuningsnoden zij hebben bij het vormgeven van een geletterdheidsbeleid. Die ondersteuningsnoden vormen de basis voor de uitbouw van een ondersteuningsplatform en de toekomstige ondersteuning voor de Centra voor Volwassenenonderwijs. Wat de implementatie ervan betreft zal netoverschrijdend worden ingezet op infomomenten en implementatiedagen. Een eerste aanzet hiervan is te vinden op de website [Geletterdheidsbeleid in je centrum](#).

De modules werden goedgekeurd in december 2015 en konden pas ingericht worden vanaf februari 2016. Daarom kan er nog niet gerapporteerd worden over de vooropgestelde indicatoren.

[1.7. OD7: ICT-vorming volwassenen, laaggeletterden en kansarmen: nieuw opleidingsprofiel ICT in de basiseducatie](#)

A5: Aantal cursisten die instromen in het ICT-aanbod van de Centra voor Basiseducatie

A6: Aantal cursisten die slagen voor het ICT-aanbod van de Centra voor Basiseducatie

R13: Een nieuw opleidingsprofiel ICT voor de Centra voor Basiseducatie

R14: Een competentieprofiel met nieuwe opleiding(en) ICT gebaseerd op nieuwe einddoelen ICT voor het volwassenenonderwijs

M5: Aantal cursisten die instromen in de nieuwe ICT-opleidingen in de Centra voor Volwassenenonderwijs

M6: Aantal cursisten die slagen voor de nieuwe ICT-opleidingen in de Centra voor Volwassenenonderwijs

M7: Aantal opleidingen ICT die door een instelling in een gemeente ingericht

Een opleidingsprofiel ICT voor de basiseducatie is vastgelegd bij besluit van de Vlaamse Regering¹⁶ : <https://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2011-2012/g1471-1.pdf>.

Wat betreft een competentieprofiel met nieuwe opleiding(en) ICT gebaseerd op nieuwe einddoelen ICT voor het secundair volwassenenonderwijs, werd het opleidingsprofiel van de opleidingen ICT

toepassingssoftware radicaal herzien. De ontwikkelcommissie die verantwoordelijk was voor het opstellen van het nieuwe opleidingsprofiel heeft na lang beraad gekozen voor Digcomp: A Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe (2013) als referentiekader omwille van het algemene kader rond de competenties van burgers en het algemene opleidingsprofiel.

Het nieuwe opleidingsprofiel werd ingediend in september 2015 en kan geïmplementeerd worden vanaf september 2016. Het nieuwe opleidingsprofiel betekent zonder meer een trendbreuk in het ICT-opleidingslandschap in het volwassenenonderwijs. Van één opleiding is er gediversifieerd naar 7 nieuwe modulaire opleidingen die bovendien allemaal competentiegericht werden geformuleerd. En passant werden ook twee andere opleidingen (netwerkbeheer en programmeren) volledig geactualiseerd. Wat de implementatie betreft van de opleidingsprofielen ICT wordt netoverschrijdend ingezet op infomomenten en implementatiedagen.

Tabellen 6 en 7 geven een overzicht van het aantal unieke inschrijvingen in een opleiding of leergebied informatie- en communicatietechnologie, respectievelijk aangeboden door de Centra voor Basiseducatie en de Centra voor Volwassenenonderwijs. Uit het overzicht blijkt dat het aantal unieke inschrijvingen in de Centra voor Basiseducatie gestegen is van 6.536 in 2013 naar 8.626 in 2014, terwijl het aantal unieke inschrijvingen in de Centra voor Volwassenenonderwijs tijdens dezelfde periode met bijna 4.000 unieke

¹⁶ Decreet van 20 april 2012 tot bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 januari 2012 tot aanpassing van de eindtermen voor het leergebied informatie- en communicatietechnologie van de basiseducatie.

inschrijvingen daalt. Dit laatste heeft vooral te maken met de verminderde interesse in de opleiding ‘Informatica: toepassingssoftware’.

CBE	2013	2014
Informatie- en communicatietechnologie	6.515	8.598
Maatwerk: Informatie- en communicatietechnologie	21	28
Totaal	6.536	8.626

Tabel 6 – Aantal unieke inschrijvingen in een opleiding in het leer- of studiegebied informatie- en communicatietechnologie aangeboden door de Centra voor Basiseducatie (CBE). Referteperiode 01/04/xx - 31/03/xx.

CVO	2013	2014
Informatica: computer- en besturingssystemen en netwerken	6.107	6.311
Informatica: programmeren	699	679
Informatica: toepassingssoftware	33.384	29.492
Informatica: toepassingssoftware verkort	5.904	5.670
Totaal	46.094	42.152

Tabel 7 – Aantal unieke inschrijvingen in een opleiding in het leer- of studiegebied informatie- en communicatietechnologie aangeboden door de Centra voor Volwassenenonderwijs (CVO). Referteperiode 01/04/xx - 31/03/xx.

Door de beperkte registratie van certificaten en studiebewijzen in de databank DA VINCI is het op dit ogenblik nog niet mogelijk om cijfers te geven over het aantal cursisten die slagen voor het ICT-aanbod van de Centra voor Basiseducatie en de Centra voor Volwassenenonderwijs. Zo werden er voor 2013 bijvoorbeeld slechts 200 eindbewijzen teruggevonden voor de opleidingen ICT binnen de basiseducatie, terwijl er ruim 6500 unieke inschrijvingen zijn. Deze gegevens zijn daarom op dit ogenblik nog niet betrouwbaar genoeg om conclusies aan te verbinden.

Een overzicht van het aantal ICT-cursussen die worden georganiseerd per vestigingsplaats van een centrum voor basiseducatie of een centrum voor volwassenenonderwijs leert ons dat de meeste ICT-cursussen worden aangeboden in de centrumsteden.

1.8. [OD8: Het volwassenenonderwijs brengt leerbelemmeringen in kaart.](#)

R15: Voorbeelden om geletterdheidsnoden van laaggeletterde cursisten in kaart te brengen

R16: Verspreiding van de voorbeelden om geletterdheidsnoden van laaggeletterde cursisten in kaart te brengen: zie [Platform Geletterdheid](#).

Zie OD 1.5 boven.

1.9. OD9: Het volwassenenonderwijs brengt drempels voor deelname van laaggeletterde cursisten in kaart.

R17: Herwerking van de G-scan voor instellingen van het volwassenenonderwijs

R18: Ter beschikkingstelling van de G-scan voor instellingen van het volwassenenonderwijs

M8: Aantal keer dat de G-scan wordt ingezet door instellingen van het volwassenenonderwijs

Drempels voor deelname als gevolg van de organisatievorm van het onderwijs en de didactische aanpak werden in kaart gebracht in het project Doorstroom (zie OD 1.5 hierboven). De decretale Stuurgroep Volwassenenonderwijs heeft de G-Factor voor bedrijven niet herwerkt tot een G-scan voor instellingen van het volwassenenonderwijs. De reden hiervoor is dat er in 2012 een projectaanvraag werd ingediend en goedgekeurd bij het Europees Sociaal Fonds om een toolbox geletterdheid op de werkvloer. Dit was de opvolger van de G-factor voor bedrijven, met een nieuwe aanpak en nieuwe instrumenten (zie OD 3.2 en OD 3.3). De prioriteit ging vanaf 2013 uit naar de ontwikkeling van de toolbox. In dat kader werd de G-Factor voor bedrijven al een eerste keer herwerkt (zie hiervoor de website <http://werkenaangeletterdheid.be/> en paragraaf 4.6).

1.10. OD10: De Centra voor Basiseducatie doen aantoonbare inspanningen om meer cursisten te bereiken op de opleidingen Nederlands en wiskunde, zodat het aantal cursisten in deze opleidingen significant kan stijgen en waarbij de effecten en de resultaten van deelname in kaart gebracht worden.

A7: Aantal (unieke en niet-unieke) cursisten per leeftijd, geslacht, nationaliteit, werksituatie, ... die instromen in de modules van de Centra voor Basiseducatie

A8: Aantal cursisten per leeftijd, geslacht, nationaliteit, werksituatie,... die slagen voor de modules van de Centra voor Basiseducatie

R19: Een afspraak met de Federatie van de Centra voor Basiseducatie van wat en hoe we meten en rapporteren

De organisatie van het geletterdheidsonderwijs is de maatschappelijke opdracht van de Centra voor Basiseducatie. Met de Federatie van de Centra voor Basiseducatie werd overeengekomen dat al de leergebieden of opleidingen die door de Centra voor Basiseducatie worden georganiseerd als een vorm van geletterdheidsonderwijs kunnen beschouwd worden. De definitie van geletterdheid omvat immers niet enkel de competenties om informatie te verwerven, te verwerken en gericht te gebruiken – dit betekent met taal, cijfers en grafische gegevens kunnen omgaan en gebruik kunnen maken van ICT –, geletterd zijn is ook belangrijk om zelfstandig te functioneren en participeren in de samenleving en nodig om zich persoonlijk te kunnen ontwikkelen en bij te kunnen leren. Daarom worden in de cijfers hieronder niet enkel de cijfers opgenomen van de opleidingen ‘Nederlands’ en ‘Wiskunde’ zoals aangegeven in de

oorspronkelijke operationele doelstelling 1.10, maar van al de opleidingen en leergebieden die door de Centra voor Basiseducatie worden georganiseerd.

Tabel 8 geeft een overzicht van het aantal unieke inschrijvingen in een opleiding¹⁷ van de basiseducatie naar leergebied, opleiding en geslacht, voor de referentieperiodes 2013-2014 en 2014-2015^{18 19}.

Het aantal unieke inschrijvingen stijgt van 47.861 in de referentieperiode 2013-2014 naar 52.509 in de referentieperiode 2014-2015. Er is vooral een relatief sterke stijging voor de opleidingen 'Gemengd maatwerk', 'Informatie- en communicatietechnologie' en 'Maatschappijoriëntatie'. Het aantal unieke inschrijvingen voor de opleidingen 'Alfabetisering Nederlands tweede taal', 'Nederlands', 'Nederlands tweede taal', 'Talen' en 'Wiskunde' blijven nagenoeg constant. Het aantal unieke inschrijvingen voor de opleidingen 'Nederlands' en 'Wiskunde' blijft wel relatief laag in vergelijking met deze voor de opleidingen 'Alfabetisering Nederlands tweede taal', 'Nederlands tweede taal' en 'Maatschappijoriëntatie'.

Het relatieve aandeel van het aantal unieke inschrijvingen per geslacht blijft voor de twee referentieperiodes gelijk. Er schrijven zich telkens ongeveer 2/5 aantal mannen in tegenover 3/5 aantal vrouwen in.

¹⁷ Unieke inschrijving in een opleiding: iemand die zich gedurende een referentieperiode twee of meer keer inschrijft in dezelfde opleiding wordt slechts éénmaal geteld. Wanneer hij/zij zich in twee (of meer) verschillende opleidingen – al dan niet binnen hetzelfde studiegebied – inschrijft, wordt hij twee (of meer) keer geteld.

¹⁸ Vanaf 1 april 2013 worden de gegevens van het volwassenenonderwijs geregistreerd in DA VINCI. Daarvoor werd gewerkt met een andere databank. Door de breuk tussen beide databanken zijn er verschillen in de registraties. Daarom wordt in deze evaluatie vertrokken van de gegevens vanaf 2013 en kan er geen vergelijking worden gemaakt met gegevens die voordien geregistreerd werden.

¹⁹ Bij de registratie van de gegevens voor het volwassenenonderwijs wordt gewerkt met referentiejaar. Een referentiejaar start telkens op 1/4/X en duurt tot 31/3/X + 1. We spreken hier dus niet van schooljaren. Al de gegevens zijn dan ook gebaseerd op de data vanaf het referentiejaar 2013 (vanaf 1/4/2013).

Leergebied	Referteperiode 1/4/2013 - 31/3/2014			Referteperiode 1/4/2014 - 31/3/2015			
	M	V	T	M	V	n.b.	T
Alfabetisering Nederlands tweede taal							
Latijns schrift	854	819	1.673	931	997	-	1.928
Maatwerk: Alfabetisering Nederlands Tweede Taal	11	7	18	10	8	-	18
Nederlands tweede taal alfa-richtgraad 1	3.293	4.785	8.078	3.044	4.716	-	7.760
Totaal	4.158	5.611	9.769	3.985	5.721	-	9.706
Gemengde Maatwerken							
Maatwerk gemengd	71	64	135	83	202	-	285
Totaal	71	64	135	83	202	-	285
Informatie- en communicatietechnologie							
Informatie- en communicatietechnologie	1.939	4.576	6.515	2.682	5.916	-	8.598
Maatwerk: Informatie- en communicatietechnologie	10	11	21	11	17	-	28
Totaal	1.949	4.587	6.536	2.693	5.933	-	8.626
Maatschappijoriëntatie							
MO-actualiteit en geschiedenis	118	344	462	197	434	1	632
MO-basis functioneren	10	3	13				
MO-communicatie	161	349	510	174	407	-	581
MO-cultuur	76	282	358	110	431	-	541
MO-doorstroom	26	32	58	41	83	-	124
MO-functioneren op het werk	-	4	4				
MO-gezondheid	115	488	603	202	675	-	877
MO-huishouding	166	262	428	208	412	-	620
MO-levenslang en levensbreed leren	343	682	1.025	663	1.065	-	1.728
MO-maatschappelijk functioneren	55	233	288				
MO-maatschappelijk participeren	85	209	294				
MO-mobiliteit	845	1.385	2.230	1.112	1.720	-	2.832
MO-omgaan met veranderingen	30	60	90	38	53	-	91
MO-rechten en plichten	98	171	269	89	100	-	189
MO-samenleven	78	400	478	101	575	-	676
MO-techniek	154	398	552	193	519	-	712
MO-voortraject	1	-	1				
MO-werk	320	280	600	489	510	-	999
Maatwerk: Maatschappijoriëntatie	169	153	322	145	186	-	331
Totaal	2.850	5.735	8.585	3.762	7.170	1	10.933
Nederlands							
Nederlands	759	1.210	1.969	46	49	-	95
Nederlands - Doorstroom	39	63	102	45	48	-	93
Nederlands - Maatschappelijk functioneren	239	269	508	677	798	-	1.475
Nederlands - Maatschappelijk participeren	172	339	511	371	737	-	1.108
Open Nederlands	47	44	91	183	199	-	382
Totaal	1.256	1.925	3.181	1.322	1.831	-	3.153
Nederlands tweede taal							
Nederlands tweede taal - richtgraad 1	7.403	7.406	14.809	12	18	-	30
Maatwerk: Nederlands Tweede Taal	21	27	48	7.190	7.702	-	14.892
Totaal	7.424	7.433	14.857	7.202	7.720	-	14.922
Talen							
Engels - Opstap talen	155	454	609	145	375	-	520
Engels - Opstap TKO	60	149	209	66	212	-	278
Frans - Opstap talen	91	247	338	121	279	-	400
Frans - Opstap TKO	21	67	88	43	83	-	126
Totaal	327	917	1.244	375	949	-	1.324
Wiskunde							
Wiskunde - doorstroom	63	47	110	49	44	-	93
Wiskunde - maatschappelijk functioneren	290	362	652	309	428	-	737
Wiskunde - maatschappelijk participeren	38	54	92	25	48	-	73
Maatwerk: Wiskunde	11	139	150				
Open Wiskunde	1.507	1.043	2.550	1.513	1.144	-	2.657
Totaal	1.909	1.645	3.554	1.896	1.664	-	3.560
Algemeen totaal	19.944	27.917	47.861	21.318	31.190	1	52.509

Tabel 8 - Basiseducatie: aantal unieke inschrijvingen in een opleiding naar leergebied, opleiding en geslacht, voor de referteperiodes 2013-2014 en 2014-2015

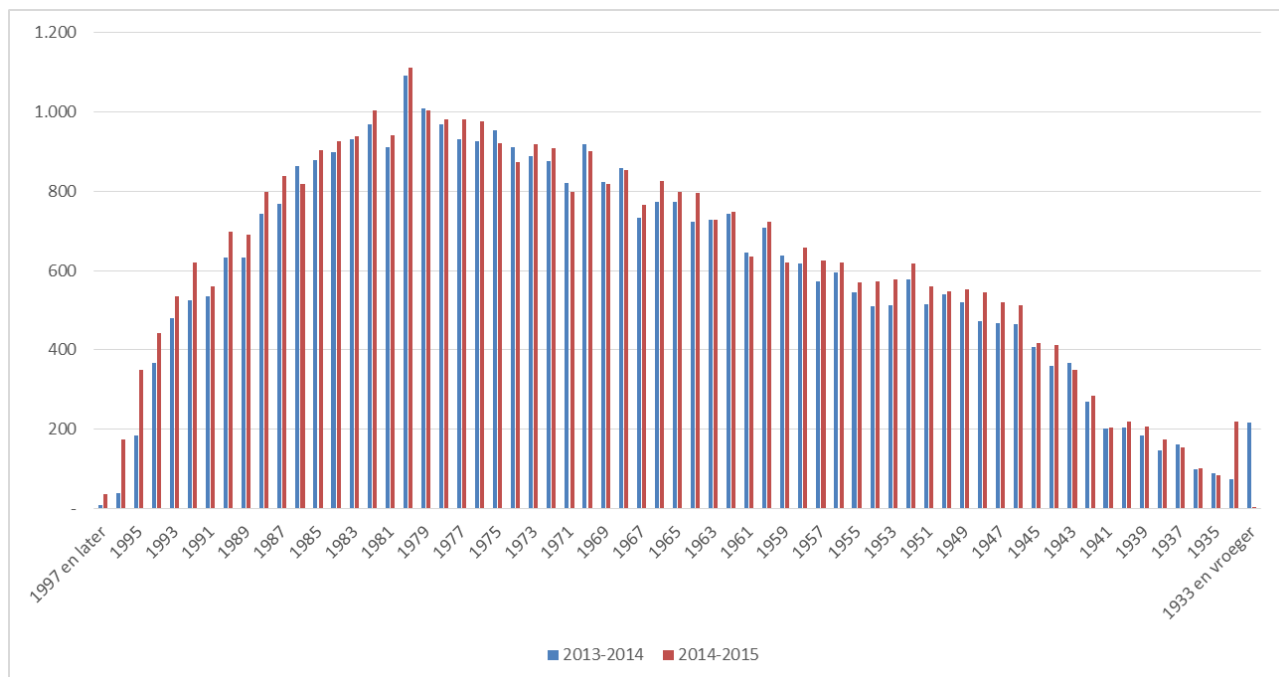
Tabel 9 geeft een overzicht van het aantal fysieke personen dat een cursus volgde in een centrum voor basiseducatie naar leergebied en geslacht, voor de referteperiodes 2013-2014 en 2014-2015. Ook het aantal fysieke personen stijgt, van 38.494 in 2013-2014 naar 40.253 in 2014-2015. Het relatieve aandeel

per geslacht kent eenzelfde verhouding als bij het aantal unieke inschrijvingen: 2/5 mannen tegenover 3/5 vrouwen.

Leergebied	Referteperiode 1/4/2013 - 31/3/2014			Referteperiode 1/4/2014 - 31/3/2015			
	M	V	T	M	V	n.b.(1)	T
Aantal personen die een cursus(sen) volgden in één leergebied							
Alfabetisering Nederlands tweede taal	2.551	3.945	6.496	2.440	3.732	-	6.172
Gemengde Maatwerken	28	41	69	46	140	-	186
Informatica- en communicatietechnologie	1.419	3.488	4.907	1.820	4.075	-	5.895
Maatschappijoriëntatie	1.674	3.094	4.768	1.854	3.304	1	5.159
Nederlands	770	1.034	1.804	806	961	-	1.767
Nederlands tweede taal	5.963	5.875	11.838	5.350	5.656	-	11.006
Talen	174	419	593	150	367	-	517
Wiskunde	1.198	807	2.005	1.128	665	-	1.793
Totaal	13.777	18.703	32.480	13.594	18.900	1	32.495
Aantal personen die een cursus(sen) volgden in meerdere leergebieden							
	2.490	3.524	6.014	3.051	4.707	-	7.758
Algemeen totaal	16.267	22.227	38.494	16.645	23.607	1	40.253

Tabel 9 – Baseducatie: aantal fysieke personen naar leergebied en geslacht, voor de referteperiodes 2013-2014 en 2014-2015

Grafiek 1 geeft een overzicht van het aantal fysieke personen dat een cursus volgde in een centrum voor baseducatie naar geboortjaar, voor de referteperiodes 2013-2014 en 2014-2015. Voor beide referteperiodes kent de grafiek een gelijkaardig patroon: naarmate de leeftijd stijgt, volgden meer personen een cursus bij de baseducatie met een piek rond de leeftijd van 35 jaar. Daarna neemt het aantal personen in de baseducatie per geboortjaar zeer langzaam terug af. De Baseducatie is niet bedoeld voor de min 18-jarigen, wel voor de plus-18-jarigen tot 30-jarigen. Van de 38.000 cursisten zijn er ca. 4000 tussen 18 en 25 jaar en 9000 tussen 26 en 34 jaar. Het overgrote deel daarvan zijn anderstaligen.

Grafiek 1 – Basiseducatie: aantal fysieke personen naar geboortear, voor de referentieperiodes 2013-2014 en 2014-2015

De registratie van de certificaten na het succesvol beëindigen van de modules of de studiebewijzen is momenteel nog erg beperkt. De gegevens i.v.m. het aantal geslaagden voor bepaalde modules zijn dan ook niet erg betrouwbaar.

1.11. [OD11: Regionale geletterdheidsplannen worden ontwikkeld en uitgevoerd onder impuls van gemeenten en steden met een centrumfunctie](#)

R20: geletterdheid is opgenomen in de lokale beleidsplannen

M9: aantal gemeenten met een lokaal beleidsplan waarin geletterdheid is opgenomen

In het kader van het overleg dat de vorige minister van Onderwijs enkele keren per jaar organiseerde met vertegenwoordigers van **de centrumsteden** werd deze operationele doelstelling aangekaart. Daar werden de mogelijkheden van acties en plannen besproken. De interesse bleek laag, omwille van het ontbreken van beschikbare middelen.

De **provincie Oost-Vlaanderen** nam het voortouw. Reeds in het vorige Plan Geletterdheid ontwikkelden ze een regionaal geletterdheidsplan. Dit werd eind 2013 vernieuwd in een Oost-Vlaams Plan Geletterdheid 2014-2019. De drie clusters in het plan waren:

- preventief: laaggeletterdheid voorkomen
- educatief: geletterdheidscompetenties verhogen

- participatief: maatschappelijke participatiekansen verhogen voor mensen met een geletterdheidsprobleem

De twee geletterdheidsconsulenten van de provincie Oost-Vlaanderen ontwikkelden tal van praktische instrumenten, waaronder de inspiratiegids voor steden en gemeenten, herkenningwijzers voor scholen en loketmedewerkers, films over geletterdheidscoaching in het leerplichtonderwijs en een inspiratiegids voor geletterdheid in het leerplichtonderwijs. In het kader van de campagne Week van de Geletterdheid 'Jong en Geletterd in 2015, droegen ze bij aan de inspiratiebundel voor leraars in het (d)bsso, tso en buso en ontwikkelden ze een geletterdheidsspel. Deze instrumenten werden ontsloten via het [Platform Geletterdheid](#).

In 2015 werd echter beslist om het Oost-Vlaamse Plan vroegtijdig te beëindigen vanuit de besparingen van de Provincie. Er is geen tussentijdse evaluatie gemaakt. Geletterdheid is geen beleidsdoelstelling meer van de Provincie Oost-Vlaanderen. Hun focus ligt nu op gekwalificeerde uitstroom uit het leerplichtonderwijs en de voorbereiding op de arbeidsmarkt.

De stad Gent die tijdens de looptijd van het eerste Plan Geletterdheid een lokaal geletterdheidsplan goedkeurde, besloot dit ook stop te zetten reeds voordat het tweede plan werd goedgekeurd. Hun geletterdheidsbeleid werd omgevormd tot of geïntegreerd in andere beleidsthema's binnen hun onderwijsbeleid.

Bij de organisatie van de campagnes Week van de Geletterdheid konden we steeds rekenen op de steun van de **Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VMSG)** om aan de campagnes ook lokale weerklank te geven.

1.12. [OD12: De Vlaamse Gemeenschapscommissie \(VGC\) onderneemt acties om laaggeletterdheid binnen Brussel aan te pakken.](#)

R21: Rapport van de VGC over geletterdheidsacties in Brussel
--

Het **Brussels Plan Geletterdheid** werd opgemaakt van september 2014 tot maart 2015. In juni 2016 wordt het goedgekeurd door het College. De opzet is om complementair te zijn aan het Vlaamse Plan 2012-2016 en daartoe werd een paar maal overlegd. Er is nog geen rapport beschikbaar.

Het plan werkt **vier krijtlijnen** uit om aan geletterdheid in Brussel te werken op verschillende levensdomeinen: Sensibiliseren, toeleiden en activeren; Preventie; Competenties verwerven; en Maatschappelijke participatie.

In functie van het bereiken van de doelstellingen van het nieuwe Plan Geletterdheid werkt de VGC nauw **samen met CBE Brusselleer**. Het scholenproject, waarbij alfageco's worden ingezet (G-coachen), wordt gecontinueerd. De middelen die de VGC kan inzetten voor de realisatie van het Plan zijn 18 alfageco's van Actiris en aanvullende financiering van de VGC op de reguliere werking van Brusselleer en andere organisaties, o.a. met Stedenfondsmiddelen.

1.13. [OD13: De onderwijsoverheid stimuleert scholen die willen investeren in samenwerking gericht op geletterdheidstraining van ouders.](#)

A9: Aantal scholen met een samenwerking met een Centrum voor Basiseducatie
R22: Het uitgewerkte concept van ondersteuning van ouders in scholen
R23: Aantal scholen die het concept kennen, neemt toe
M10: Aantal scholen die het concept toepassen

De **Centra voor Basiseducatie** hebben in de voorbije jaren een visie op samenwerking opgesteld, met diverse manieren van werken met ouders. Tussen 2012 en 2016 zijn er ongeveer 85 scholen met een samenwerkingsaanbod met een centrum voor basiseducatie. De grote meerderheid daarvan zijn scholen basisonderwijs.

Deze doelstelling vroeg het nodige onderzoek en overleg ter verkenning van beleid en partnerschappen: het zit op de kruispunten volwassenenonderwijs/leerplichtonderwijs, ouderbetrokkenheid/geletterdheid, talenbeleid/geletterdheid en NT1/NT2. In de schoot van de **Stuurgroep Volwassenenonderwijs (projectgroep geletterdheid)** werd een overzicht van stakeholders en aanspreekpunten in het leerplichtonderwijs opgesteld.

In het kader van het Plan Geletterdheid i.s.m. organiseerde **Vocvo in samenwerking met de Federatie Centra voor Basiseducatie en het departement Onderwijs en Vorming** een stakeholdersbevraging: tot nu toe werden de verschillende ouderkoepels en de LOP's bevroegd.

De **ouderkoepels** hebben besloten om geletterdheid op te nemen als thema in hun driejaarlijkse beheersovereenkomst met de overheid. Voor het werkingsjaar 2016 willen ze een drietal pistes ontwikkelen in samenwerking met de Basiseducatie:

1. Initiatieven die de taalontwikkeling van kinderen en ouders ontsluiten
2. Samenwerking met CBE en sensibilisering rond geletterdheid
3. Diversiteit in ouderwerkingen stimuleren

"GO!Ouders" wil naast de netoverstijgende samenwerking een project opzetten rond geletterdheid als hefboom voor ouderbetrokkenheid en -participatie, en stelt daarvoor tijdelijk een medewerker aan. De projectleider presenteerde het aanbod van de Basiseducatie voor het ondersteunen van ouders met

geletterdheidsnoden op het Vlaams Congres Opvoedingsondersteuning, dat georganiseerd werd door EXPOO i.s.m. het agentschap Integratie en Inburgering, Kind en Gezin, VBJK-VCOK en VIGeZ.

Vanuit onze zetel in het **Horizontaal Platform Armoede Overleg**, dienden we een concreet voorstel in over het werken met ouders, in het kader van de opmaak van een nieuw Vlaams actieplan Armoedebestrijding (VAPA). Dit voorstel werd weerhouden als een actie, om vanuit een gezamenlijk beleid van onderwijs en welzijn/armoedebestrijding, te realiseren. Ditzelfde voorstel dienden we ook in bij de opmaak van het actieplan Integratie en Inburgering.

Om ouders te ondersteunen in het begeleiden van hun kinderen start **Mediawijs.be** samen met heel wat partners onder andere LINC vzw, DiGRA en Onderzoeksgroep MIOS Universiteit Antwerpen aan de bouw van een website met heel wat concrete tips en adviezen, die in het najaar van 2016 gelanceerd wordt.

1.14. [OD14: De bestaande onderwijsreglementering wordt verfijnd om een meer trajectmatige en flexibele benadering van het geletterdheidsprobleem mogelijk te maken.](#)

A24: De onderwijsreglementering is verfijnd in functie van een meer trajectmatige en flexibele benadering van het geletterdheidsprobleem

Op 25 maart 2016 ging de Vlaamse Regering akkoord met de principes van de **conceptnota: 'Volwassenenonderwijs als kansenonderwijs. Kansen op leren, integreren en kwalificeren, een leven lang.'** Bedoeling is het volwassenenonderwijs te versterken en duidelijk te positioneren binnen het onderwijslandschap. Daarvoor zal het landschap worden versterkt, het financieringssysteem worden hervormd en de personeelsregelgeving worden aangepast. De bevoegde minister voor onderwijs zal de principes van deze conceptnota verder uitwerken tijdens de komende maanden en jaren. De conceptnota is nog geen onderwijsreglementering, maar wijst toch al een aantal belangrijke prioriteiten aan voor de huidige regering in dit domein.

De conceptnota onderstreept het belang van het verwerven van geletterdheidscompetenties daarin. Getuige daarvan zijn volgende citaten uit de conceptnota:

- p. 5: *Binnen deze brede missie profileert het volwassenenonderwijs van de toekomst zich rond zijn kerntaken van tweedekansonderwijs, geletterdheid, Nederlands als tweede taal en levenslang en levensbreed leren. Het legt hierbij de prioritaire focus op kwalificerende opleidingstrajecten en kwetsbare doelgroepen.*
Deze hervorming wil van het volwassenenonderwijs van de toekomst dus de partner bij uitstek maken om aan mensen kansen te geven hun geletterdheidscompetenties te verhogen en om kwalificaties te behalen. Dit betekent bijvoorbeeld een tweede kans voor mensen die hun diploma secundair onderwijs willen behalen, nieuwe kansen voor mensen die zich professioneel willen

heroriënteren, stimulerende kansen voor mensen die op zoek zijn naar een baan, integratiekansen om het Nederlands onder de knie te krijgen en ontplooiingskansen om competenties uit te breiden. Hierbij zetten centra maximaal in op de meest kwetsbare doelgroepen (bijvoorbeeld mensen zonder diploma secundair onderwijs, mensen met onvoldoende geletterdheidscompetenties, mensen die het Nederlands niet voldoende machtig zijn, gedetineerden ...).

- *p. 11-12: Ook de toolbox geletterdheid van de Federatie van Centra voor Basiseducatie is bijvoorbeeld een waardevol instrument in de sensibilisering van beroepssectoren rond geletterdheid van laaggeschoolde werknemers en het belang van levenslang en levensbreed leren. Ook in de toekomst willen we samen met de sectoren blijvend inzetten op de sensibilisering van die doelgroepen. De sectorconvenants zouden hierbij een geschikt middel kunnen zijn. In overleg met de sectoren stellen we de wederzijdse verwachtingen scherp op het vlak van aanbod en toeleiding. In hetzelfde kader werkt ook de geletterdheidscoach aan geletterdheid (in de brede betekenis) op maat van een partnerorganisaties. Vooral in verenigingen waar armen het woord nemen, welzijnsschakels en buurtwerkingen is dit aanbod en deze expertise van groot belang. Ook mensen in armoede willen kansen grijpen om te leren. In formele leercontexten (vormingen, cursussen ...) ervaren zij nog vaak drempels om echt tot leren over te gaan (bijvoorbeeld slechte onderwijservaringen in het verleden, angst voor mislukking, verplaatsingsmoeilijkheden, allerlei dagelijkse tegenslagen die hen van een lesmoment weghouden ...). Het maatgerichte werk van de geletterdheidscoach in een veilige, vertrouwde omgeving neemt deze drempels weg, geeft mensen de nodige veerkracht en zal er toe leiden dat ook deze mensen daarna gemakkelijker hun weg vinden naar het volwassenenonderwijs. We zullen onderzoeken op welke wijze initiatieven zoals de geletterdheidscoach structureel een plaats kunnen krijgen.*
- *p. 15: De uitwerking van dit financieringssysteem is van toepassing op de Centra voor Volwassenenonderwijs en de centra basiseducatie. Bij het vastleggen van de parameters in het nieuwe financieringssysteem houden we maximaal rekening met de specificiteit van de doelgroep van de Centra voor Basiseducatie en zorgen we er zo voor dat de centra voldoende omkadering hebben om te voorzien in o.a. cursistenbegeleiding en aandacht voor zorgnoden. We garanderen ook dat er voldoende omkadering is om in elke regio in Vlaanderen een geletterdheidsaanbod te organiseren.*
- *p. 17: Met betrekking tot de bijdrage van de cursisten, vinden we het belangrijk de inschrijvingsgelden voor de verschillende types van opleidingen te laten verschillen. Op die manier kunnen bepaalde opleidingen met kwetsbare doelgroepen (zoals diplomagerichte opleidingen, beroepsopleidingen, NT2, opleidingen gericht op het verwerven van geletterdheidscompetenties) goedkoper gevolgd worden, terwijl het inschrijvingsgeld voor andere opleidingen hoger gelegd wordt. Een systeem van recuperatiemogelijkheid van de inschrijvingsgelden als diplomabonus/stimulus is één van de mogelijkheden die we in kaart zullen brengen.*

HOOFDSTUK 2: SD2: GELETTERDHEID WORDT EEN HORIZONTALAAL AANDACHTSPUNT IN DE BELEIDSDOMEINEN WELZIJN, CULTUUR, WERK EN MEDIA

Geletterdheidscompetenties worden bij voorkeur geïntegreerd aangeboden als een onderdeel van opleidingen of levensloopbegeleiding voor kansengroepen. Geletterdheidsstraining en geletterdheidscoaching worden ingepast in tal van interventies in het welzijnsdomein, het sociaal-cultureel beleid en het arbeidsmarktbeleid. Bovendien zijn ook informele geletterdheidspraktijken van belang bij het verwerven, handhaven en ontwikkelen van geletterdheid. Bibliotheken, culturele voorzieningen, media ... nemen hierbij een belangrijke ondersteunende rol op. De culture of learning wordt niet alleen in de institutionele context gestimuleerd, maar ook in de dagelijkse leefwereld.

2.1. [OD1 Via een integrale aanpak wordt ingezet op de competentieversterking van laaggeletterden.](#)

De Vlaamse Regering heeft in het kader van het Pact 2020 samen met de sociale partners een aantal ambitieuze **doelstellingen** naar voor geschoven **rond het thema talent en competenties**. De werkzaamheidsgraad en de deelname aan levenslang leren verhogen zijn hierin twee belangrijke doelstellingen.

Om vooruitgang te kunnen boeken op het vlak van het verhogen van de werkzaamheidsgraad, willen we de omslag maken naar een talentbenadering. Op 17 juli 2015 werd de **conceptnota** 'Focus op talent en competenties als sleutel naar een hogere werkzaamheidsgraad' in het kader van Evenredige Arbeidsdeelname door de Vlaamse Regering goedgekeurd.

Als we kijken naar de **huidige werkzaamheidsgraad**, valt het op dat vooral laaggeschoolden, allochtonen en ouderen nog steeds erg laag scoren, ook hun **deelname aan levenslang leren** is beperkt. Opvallend bij deze groepen is dat dit ook de groepen zijn waar de problematiek van laaggeletterdheid hoog is. Deze problematiek wordt nijpender aangezien onze loopbanen en arbeidsmarkt in verandering zijn en dit een impact heeft op de gevraagde/noodzakelijke competenties om te functioneren in deze wijzigende wereld.

In samenspraak met sociale partners wil de Vlaamse Regering dan ook in 2016 komen tot een **opleidings- en vormingspact** over levenslange en op de loopbaan gerichte vorming, met als doel afspraken te maken om de vraaggerichte instrumenten voor de werkenden rond opleiding en vorming te stroomlijnen en op elkaar af te stemmen. Het lijkt hierbij belangrijk om dit opleidingsbeleid te integreren in het arbeidsmarktbeleid en een verhoging van de werkzaamheidsgraad te faciliteren. Via opleiding en competentieversterking wil de Vlaamse Regering mensen (a) langer aan de slag houden en (b) hun

inzetbaarheid verhogen om te kunnen blijven functioneren in een transitionele arbeidsmarkt. Vanuit deze geïntegreerde aanpak willen we ook mensen met een geletterdheidsprobleem helpen om hun afstand tot de arbeidsmarkt te verkleinen of om hen duurzaam aan het werk te helpen. Geen talent mag immers onbenut blijven of achterblijven in onze diverse samenleving.

Met de **focus op talent en competenties** gaat de regering voor het versterken van individuele talenten en competenties, voor het benutten van elk talent in Vlaanderen en het realiseren van een mindswitch op het terrein. Ook de Europese Commissie maakt werk van een nieuwe Europese Skills agenda waarin diverse sporen (impact van digitalisering, basiscompetenties, EVC, New Skills for New Jobs ...) aan bod komen. Ook deze zullen een vertaalslag krijgen in het Vlaamse beleid.

2.2. OD2: Intermediaren worden gesensibiliseerd.

R25: Sensibiliseringsacties verspreiding van tools

Bij intermediaren denken we uiteraard aan bemiddelaars van de VDAB, maar ook aan sectorconsulenten en sociale partners. De stuurgroep van het Plan Geletterdheid benoemde de sensibilisering van hen in 2015 als een permanent prioritaire doelstelling.

De **sectorconsulenten** die in rechtstreeks contact staan met de bedrijven, waren een vooraanstaande partner in de ontwikkeling van de toolbox geletterdheid op de werkvloer. De sectoren land- en tuinbouw, textiel en voeding waren daarbij zeer actief in het aandragen van bedrijven met geletterdheidsnoden. Bij de onderhandelingen in het kader van de sectorconvenants 2016-2017 werd een inspiratiesessie voor sectoren, georganiseerd door het departement Werk en Sociale Economie, acties rond geletterdheid op de werkvloer voorgesteld. Heel wat sectoren hebben (o.m. als antwoord op onze expliciete vraag) in hun ontwerp van convenant engagementen of acties opgenomen in functie van geletterdheid verhogen en dit in diverse varianten waarbij acties rond geletterdheid op de werkvloer worden voorgesteld (zie OD 2.3. hieronder).

De **sociale partners en het minderhedenforum** betrokken we bij geletterdheid via een presentatie 'Reflecties op de plaats van geletterdheid binnen het beleid van de Evenredige Arbeidsmarktdeelname (EAD-beleid)' in de commissie diversiteit van de SERV. Daarnaast zijn de werkgevers of bedrijven het primaire doelpubliek van de campagne Week van de Geletterdheid 'Extra bedrijvig' (8-14 september 2016).

In diezelfde campagne spreken we ook de **bemiddelaars van de VDAB** aan. We sensibiliseren en activeren hen met concrete tips en tools (o.a. herkenningwijzer, e-module over laaggeletterdheid,

doorverwijsmogelijkheden naar CBE). Op die manier inspireerden we hen hoe om te gaan met laaggeletterde werkzoekenden (zie ook OD 3.1).

2.3. OD3: De sectorconvenants worden benut voor het inrichten van geletterdheidstraining.

R26: In sectorconvenants is een engagement over geletterdheid opgenomen

M11. Aantal sectoren met in hun sectorconvenant engagementen rond geletterdheid + welke engagementen

De sectorconvenants zijn protocols van samenwerking tussen de sectoren (sectorale sociale partners) en de Vlaamse Regering over actuele thema's, zoals: een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, het stimuleren van competentieontwikkeling, en het verhogen van diversiteit op de arbeidsmarkt. Via de sectorconvenants geven de sectoren mee gestalte aan de prioriteiten van het arbeidsmarktbeleid en trachten zij meer mensen aan het werk te krijgen en te houden en elk talent te (h)erkennen, ontwikkelen en te benutten.

Op het einde van het vorig plan geletterdheid, dat afliep in 2011, waren er in 17 van de 31 op dat ogenblik goedgekeurde sectorconvenants, acties opgenomen met betrekking tot geletterdheid en/of basiscompetenties. We hebben er evenwel geen zicht op in hoeverre deze engagementen op papier daadwerkelijk in acties in de praktijk werden omgezet. De onderhandelingen van de sectorconvenants 2010-2011 waren toen lopende. Ondertussen werden in 2012 de sectorconvenants 2013-2014 afgesloten die in 2015 met een jaar verlengd werden.

In het voorjaar van 2016 werden de ontwerpen voor de jongste generatie sectorconvenants (2016-2017) goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Daarin worden de acties rond geletterdheid vaak gekoppeld aan diversiteit en doelgroepen. Alle 33 sectoren snijden het topic van diversiteit aan via een aparte prioriteit. Verschillende sectoren geven daarbij ook aandacht aan specifieke topics, waarbij geletterdheid en Nederlands op de werkvloer het meest populair zijn. **Zo zetten 25 sectoren in op acties met betrekking tot geletterdheid.**

Centraal hierin staan, acties rond de Nederlandse taal (taalcoaching, Nederlands op de werkvloer, klare taal in onthaalbrochures en werkinstructies). Naar bedrijven toe wordt vooral de toolbox geletterdheid: www.werkenaangeletterdheid.be (Vocvo) gepromoot. De Centra voor Basiseducatie worden regelmatig aangestipt als partner.

Heel wat sectoren hebben dus (o.m. als antwoord op expliciete vraag van het departement Onderwijs en Vorming) in hun convenant engagementen of acties opgenomen in functie van geletterdheid verhogen en dit in diverse varianten:

- Nederlands op de werkvloer (NODW) en/of taalcoaching: montage, textiel, de grafische sector, voeding, auto, brandstof, autobus, taxi, transport en logistiek, elektriciens, horeca, vastgoed, kappers, kleding confectie, textielverzorging, metaalarbeiders, metaalbedienden
- competentie-ontwikkeling (i.s.m. de Basiseducatie): bouw, chemie, groen, lokale besturen
- de toolbox geletterdheid en/of de herkenningwijzers inzetten: hout, papier en karton, textiel, internationale handel, autobus, groen

Een belangrijke kanttekening hierbij is dat de laatste generatie van sectorconvenants een meer resultaatgebonden karakter hebben gekregen en sectoren voorzichtiger zijn geworden in het formuleren van een resultaatindicator in de convenants. Meer informatie over de sectorconvenants is hier opgenomen: www.werk.be/beleidsthemas/sectoren/sectorconvenants/doel-en-historiek.

2.4. OD4: Het beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media (CJSM) werkt een strategische visie uit over geletterdheid binnen haar sectoren.

R27: een rapport met een gedeelde en gedragen definitie die strookt met de gangbare definitie en beleidsaanbevelingen

Het brede culturele veld biedt bij uitstek een veilige, laagdrempelige leeromgeving voor iedereen, en zeker voor kwetsbare doelgroepen die meer risico lopen op laaggeletterdheid. Het culturele veld zet op heel wat manieren in op geletterdheidsverhoging, maar tot op heden werd dit nog niet duidelijk in beeld gebracht. Daarom heeft het Departement CJSM, in samenwerking met een aantal intermediaire organisaties (Iedereen Leest, Forum voor Amateurkunsten, FARO, LOCUS, BibNet, Socius, VAF, BAM, VTi, Vlaams Fonds voor de Letteren en LINC vzw) een matrix opgemaakt, vertrekkend vanuit een gedeelde visie op en definitie van geletterdheid.

Na een aantal ronde tafelgesprekken met bovengenoemde organisaties werd een alternatieve (maar zeer vergelijkbare definitie) geformuleerd:

- “Geletterdheid omvat de competenties om informatie te verwerven, te verwerken en gericht te gebruiken. Dit betekent kunnen omgaan met taal (met inbegrip van beeldtaal, lichaamstaal, Vlaamse gebarentaal...), cijfers en grafische gegevens via diverse media. Geletterd zijn is belangrijk om zelfstandig te functioneren en participeren in de samenleving en nodig om zich persoonlijk te kunnen ontwikkelen en bij te kunnen leren.”

Daarnaast werd een **matrix** opgemaakt van het **geletterdheidsaanbod in de culturele sector**. Op die manier werden actoren, acties en maatregelen zichtbaar gemaakt die gericht zijn op het verhogen van geletterdheid bij kinderen, jongeren en volwassenen die laaggeletterd zijn of risico lopen om laaggeletterd te worden: mensen in armoede, jongeren in het tso, bso en buso, anderstaligen, mensen van etnisch-

cultureel diverse afkomst, laag- of kortgeschoolden, (langdurig) werklozen en ouderen. Er werd ook nagegaan op welke pijler de actie of maatregel inzet: laaggeletterdheid voorkomen (proactief of preventief beleid), geletterdheidsproblemen oplossen (remediërend beleid) of de drempels in de samenleving wegwerken voor mensen met een geletterdheidsprobleem, o.a. door de communicatie duidelijk, eenvoudig en toegankelijk te maken (participatief beleid). Tot slot probeerde men ook in kaart te brengen welke sleutelcompetentie(s) (cf. infra) aan bod komen in de praktijk of maatregel.

Tot slot werden er **beleidsaanbevelingen** geformuleerd. Het geheel van visie, matrix en aanbevelingen is gepubliceerd in het rapport 'Matrix, geletterdheid in het culturele en mediaveld' op het [Platform Geletterdheid](#). In het najaar 2014 werden de beleidsaanbevelingen overhandigd aan de huidige minister van Cultuur. De conclusies en de beleidsaanbevelingen werden met verschillende beleidsteksten afgetoetst (beleidsnota Cultuur ...)

Vanaf 2014 kreeg het geletterdheid binnen de culturele sector een vervolg in OD 2.9 (cf. infra).

2.5. [OD5: Leesbevordering](#)

R28: overzicht leesbevorderingsacties en actoren
A10: Wordt er meer gelezen?
A11: Aantal leden van een bibliotheek (met een voordeeltarief)
A12: aantal uitgeleende boeken
A13: cijfers van de gevangenisbibliotheken (uitleningen, leden)

In de matrix geletterdheid binnen het **culturele en mediaveld** worden de actoren van leesbevordering met hun acties van leesbevordering die liepen in 2014 opgesomd. Het onderscheidt leesbevordering als **taalgeletterdheid, leesklimaat en leescultuur en leesplezier**:

- Leesgroepen, Toast Literair, de Junior Journalistwedstrijd (Davidsfonds, Willemsfonds)
- Tiendaagse van het woord (Vlaamse Bibliotheekweek)
- Praat- en conversatietafels tussen Nederlandstaligen en anderstaligen waarbij het Nederlands geoefend wordt. Bijvoorbeeld: Babbelonië, Café Combinne, Babbelbox (Vormingplus)
- Praat- en conversatietafels tussen Nederlands- en anderstaligen waarbij deelnemers afwisselend elkaars taal oefenen. Bijvoorbeeld: Taalcarrousel (Internationaal Comité en sommige Vormingplus)
- Voorleesprojecten, taalpunten, digitaal talenproject... Bijvoorbeeld: Habobib, samenwerking met CBE; project Omarmen in Puurs; Bibliotheek Gent i.s.m. OCMW
- Leesgroepen (Locus, samenwerking met o.a. Stichting Lezen)
- Bevorderen van het leesklimaat en leescultuur: publicaties, vorming, Boekenkaravaan (Leesweb)
- Voorleespunten en vormingen rond leesplezier (LINC vzw)

- Boekbaby's en boekenboot, O Mundo, een kleine wereldbibliotheek, De Samenlezing, Voorleesweek, Jeugdboekenweek, Kinder- en Jeugdjury, Boekenzoekers, De Leersrace en Iedereen leest (Iedereen Leest)

Nederlandslezen.be (Iedereen leest i.s.m. Wablieft).

Uiteraard is taalgeletterdheid en leesplezier bevorderen geen exclusieve doelstelling van de culturele sector. Ook het volwassenenonderwijs en organisaties binnen de volwasseneneducatie organiseren een aanbod:

- 'Cursus Leesplezier' van de Centra voor Basiseducatie is een cursus in een kleine groep op basis van de leervragen en leerverwachtingen van de deelnemers en met aandacht voor lezen, zowel fictie als non-fictie. Er is ook interactie over wat men las en over de leeservaring.
- 'Goesting in lezen' is een samenwerking tussen Wablieft en Welzijnsschakels om laaggeschoolde en laaggeletterde mensen die in armoede leven leesplezier te laten ervaren en laten groeien door de ervaring van leesverdieping.
- '[Lezen doen we samen](#)' is een samenwerking tussen Wablieft en DocAtlas om laaggeletterde ouders en hun kinderen nog beter te bereiken, en hen leesplezier te laten ervaren.
- Met een groeiend [boekenaanbod](#) werkt Wablieft aan leesplezier. Daarbij is lesmateriaal ontwikkeld en een handleiding '[Eerste hulp bij leeskringen](#)'.
- www.nederlandoefenen.be is een overzicht van het Huis van het Nederlands met alle initiatieven om de taal de oefenen in een vrijwillige of vrijetijdscontext.

Vanuit het Plan Geletterdheid werd de samenwerking en afstemming tussen beide sectoren gestimuleerd (zie OD 2.9).

Ook het vermelden waard zijn de actoren die inzetten op klare taal of toegankelijk taalgebruik. Dit is geen aparte doelstelling in het Plan Geletterdheid. Klare taal wordt gepromoot bij de professionelen of particulieren (bijvoorbeeld bedrijven) die met laaggeletterden in contact komen (zie OD 3.1).

Bij deze actie ging er ook speciale aandacht uit naar leesbevordering in gevangenisbibliotheken:

- Het artikel '[Bibliotheekwerk achter tralies](#)' in het tijdschrift META geeft een grondige analyse van de gevangenisbibliotheken in 2012. Conclusie van het artikel: "De gevangenisbibliotheek anno 2012 heeft de voorbije jaren een serieuze transformatie doorgemaakt. Er werden al grote stappen gezet, maar tegelijkertijd is er nog steeds een grote achterstand op de openbare bibliotheek. We houden er rekening mee dat de specifieke situatie in de gevangenissen wel steeds voor een gelimiteerde bibliotheekwerking zal zorgen, maar het blijven streven naar een zo goed mogelijk uitgebouwde organisatiestructuur blijft een onmiskenbaar doel."

- Op vrijdag 20 mei 2016 organiseerde [de Rode Antraciet](#) vzw i.s.m. Iedereen Leest en [Het Lezerscollectief](#) de studiedag '(Samen) lezen in de gevangenis', waar de werking en het belang van het gevangenisbibliotheekwerk in Vlaanderen en Brussel centraal stond.

In het internationaal comparatief onderzoek PISA worden ook vragen rond **leesgedrag** gesteld telkens als leesvaardigheid het hoofddomein is. De hieronder gepresenteerde resultaten dateren bijgevolg uit **PISA 2009**.²⁰ In PISA wordt niet alleen **het plezier** dat leerlingen aan lezen beleven in kaart gebracht, ook **de tijd** die leerlingen besteden aan lezen voor hun plezier (hoe frequent en voor hoe lang) wordt gemeten. Gemiddeld zegt één derde van de leerlingen uit de OESO-landen dat ze niet lezen voor hun plezier (37 procent). In Vlaanderen ligt dit percentage een stuk hoger: bijna de helft van de Vlaamse leerlingen (49 procent) zegt niet te lezen voor hun plezier. De gemiddelde score voor leesvaardigheid voor deze groep leerlingen is met 483 scorepunten significant lager dan het algemeen Vlaams gemiddelde voor leesvaardigheid (519).

Een andere derde van de leerlingen, zowel in de OESO-landen als in Vlaanderen, zegt minder dan 30 minuten per dag voor hun plezier te lezen. De gemiddelde prestatie van deze groep Vlaamse leerlingen is met 551 punten significant hoger dan het Vlaams gemiddelde. In vergelijking met het OESO-gemiddelde ligt het percentage leerlingen dat aangeeft meer dan een uur per dag voor hun plezier te lezen een stuk lager in Vlaanderen (40 en 34 procent respectievelijk). De gemiddelde prestatie van Vlaamse leerlingen die meer dan een uur per dag lezen voor hun plezier is niet significant verschillend van de prestatie van leerlingen die minder dan een uur per dag lezen.

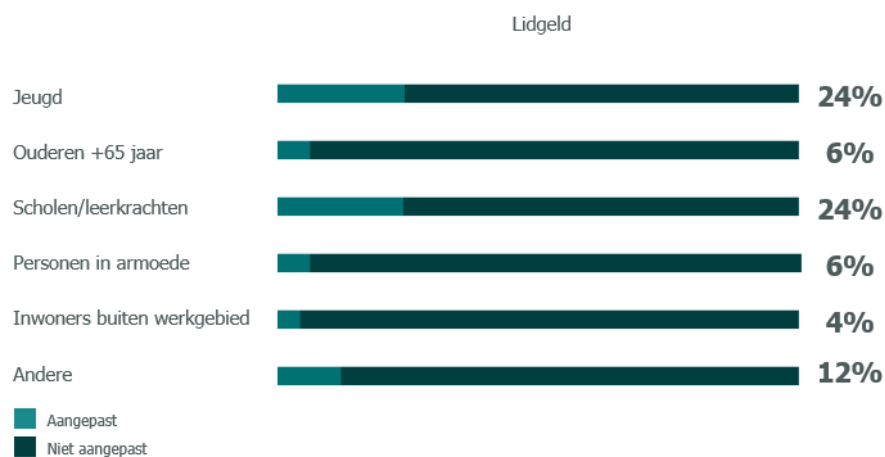
PISA peilt ook naar **wat jongeren lezen**. Vlaamse 15-jarigen lezen het vaakst tijdschriften: 67 procent van de leerlingen zegt maandelijks of wekelijks voor het plezier tijdschriften te lezen. Dat is een hoger percentage dan het OESO-gemiddelde (58 procent). Het lezen van kranten gebeurt maandelijks of wekelijks door 55 procent van de Vlaamse leerlingen; in de OESO-landen is het gemiddelde hier 61 procent. Strips worden door bijna een derde van de Vlaamse leerlingen (31 procent) maandelijks of wekelijks gelezen; bijna het dubbele van het gemiddelde OESO-percentage (18 procent). Fictie en non-fictie zijn in Vlaanderen bij 15-jarigen het minst populair als leesmateriaal in de vrije tijd: slechts één vijfde van de Vlaamse leerlingen (19 procent) leest maandelijks of wekelijks een roman en 11 procent leest maandelijks of wekelijks non-fictie. Deze percentages zijn een stuk lager dan de percentages voor de OESO-landen: 31 procent leest verschillende keren per maand of per week fictie en 23 procent rapporteert non-fictie te lezen. Wanneer het leespatroon van PISA2009 vergeleken wordt met wat Vlaamse leerlingen in 2000 rapporteerden, dan blijkt dit voor het meeste leesmateriaal gelijk gebleven te zijn. Een eenzijdige vergelijking maken is niet mogelijk omdat het aantal antwoordcategorieën verschilt (in

²⁰ Vakgroep Onderwijskunde Universiteit Gent, (2010). *Leesvaardigheid van 15-jarigen in Vlaanderen - De eerste resultaten van PISA 2009*. Brussel.

2000 waren er slechts 4 keuzemogelijkheden, nu 5), maar wanneer gekeken wordt naar het percentage leerlingen dat per categorie aangeeft dat soort materiaal zelden of nooit te lezen, dan verschilt dit maar enkele percenten tussen de 2 cycli.

Waar wel grote verschillen voorkomen, is bij **het lezen van online materiaal**. Zo steeg het percentage Vlaamse leerlingen dat aangeeft wekelijks e-mails of websites te lezen van 42 procent in 2000 naar 79 procent in 2009. Dit resultaat geeft wel enkel een indicatie aangezien de vragenlijst naar het lezen van digitale teksten in PISA2000 verschilde ten opzichte van die in PISA2009. In 2009 werd die sterk uitgebreid: in 2000 werden de leerlingen enkel bevraagd naar hoe vaak ze e-mails en websites lezen; in 2009 werden digitale teksten opgesplitst in verschillende vormen (bijvoorbeeld chatten, online nieuws lezen ...

In de huidige digitale maatschappij wordt de betrokkenheid van leerlingen bij lezen ook beïnvloed door de verscheidenheid van het materiaal dat ze online lezen en de tijd die ze daaraan besteden. Online lezen is bijzonder populair bij veel 15-jarigen.

Tabel 10 – Lidgeld, A12: bron: www.kennisportaalccenbib.be

Tabel 11 – Totaal aantal uitleningen en verlengingen GM, A13: bron: www.kennisportaalccenbib.be

2.6.OD6: Informatiegeletterdheid en digitale kloof. E-inclusie wordt opgenomen als Vlaamse beleidsprioriteit in het ontwerp van het uitvoeringsbesluit van het nieuwe decreet betreffende het lokaal cultuurbeleid.

R29: E-inclusie is als Vlaamse beleidsprioriteit opgenomen in het decreet betreffende het lokaal cultuurbeleid

R30: Overzicht van acties en actoren

In het Besluit van de Vlaamse Regering van 26 oktober 2012 ter uitvoering van het decreet van 6 juli 2012 betreffende het lokaal cultuurbeleid, staat vermeld: Art. 7. **De Vlaamse beleidsprioriteit**, vermeld in artikel 5, tweede lid, 2°, van het decreet van 6 juli 2012, wordt als volgt gespecificeerd: de gemeente beschikt over een openbare bibliotheek die: [...] 2° inzet op de **bevordering van e-inclusie** bij moeilijk bereikbare doelgroepen en op de **verhoging van informatiegeletterdheid en mediawijsheid** (bron: www.sociaalcultureel.be/doc/Regelgeving_algemeen/2013/BesluitLCBVR26oktober2012.pdf).

Deze Vlaamse beleidsprioriteit is weggevallen vanaf 1 januari 2016 (behalve voor de gemeenten in de Vlaamse rand en in Brussel) door de beleidshervormingen en verhoging lokale autonomie op vlak van cultuurbeleid. Zie het gecoördineerd decreet lokaal cultuurbeleid – versie vanaf 1 januari 2016': <http://sociaalcultureel.be/regelgeving/LCB.aspx>.

2.7. [OD7: De ondersteuningsinstellingen in het welzijns- en sociaal-cultureel beleid integreren de aandacht voor de geletterdheid in hun ondersteuningsaanbod.](#)

M12: Aantal deelnemers aan activiteiten van Bibnet

M13: Impactmeting van Bibnet

Met de jeugdboekenweek werden via de bibliotheken in 2013 **96.334 kinderen in schoolverband** en **14.116 kinderen in vrijetijdsverband** bereikt. In 2014 ging het om **42.510 kinderen in schoolverband** en **8.882 kinderen in vrijetijdsverband**.

De Universiteit Antwerpen onderzocht in 2014 hoe gebruikers en niet-gebruikers zich tot cultuur- en gemeenschapscentra en bibliotheken verhouden. Hun gedrag, meningen en verwachtingen werden in kaart gebracht. Belangrijke vaststellingen waren dat openbare bibliotheken en cultuurcentra worden gezien als plekken van ontmoeting. Het aanbod en verschillende aspecten van dienstverlening en infrastructuur van openbare bibliotheken en cultuurcentra worden zeer gewaardeerd door de gebruikers. Maar ze staan ook voor enkele grote uitdagingen: **zo neemt de vergrijzing van het publiek toe en vinden lager opgeleiden en niet-Belgen amper de weg naar de bibliotheek.**

In hun voortgangsrapporten beschrijven Bibnet en Locus hun **bereik en resultaten**:

[Voortgangsrapport Bibnet 2014](#) en [Voortgangsrapport Locus 2014](#).

Bibnet werd in januari 2016 omgedoopt tot 'Cultuurconnect'. Cultuurconnect is de samenvoeging van twee oude bekenden: Bibnet, projectorganisatie voor de digitale bibliotheek Vlaanderen, en Locus, het steunpunt voor lokaal cultuurbeleid. Cultuurconnect staat ten dienste van het lokaal cultuurbeleid, van bibliotheken, cultuur- en gemeenschapscentra. Ze kiest voor een nieuwe aanpak en verlaat het oude elan van klassiek 'ondersteuningspunt' dat een aanbod voorziet. Ze nodigt verschillende spelers samen uit tot experimenteren en innoveren om een antwoord te vinden op de digitale uitdagingen van het lokaal cultuurbeleid. Cultuurconnect zorgt ervoor dat de producten die hieruit ontstaan, opgeschaald en verspreid worden. Vanuit het Plan Geletterdheid riepen we de onderwijsactoren op om deel te nemen aan de projectoproep om samenwerking rond digitale geletterdheid met cultuuractoren te stimuleren. Het zal duidelijk worden in de loop van 2016 of Cultuurconnect dit zelf ook zal stimuleren.

In haar voortgangsrapport van 2014 vermeldt Locus dat de belangrijkste sporen m.b.t. geletterdheid De Bib op School en Mediacoach zijn. Daarop hebben Bibnet en Locus de laatste jaren reeds samen ingezet. Deze acties bespreken we in OD 3.6 en OD 3.9.

2.8. [OD8: Stimuleringsregeling mediawijsheid](#)

R31: subsidieopdracht
M14: aantal aangevraagde projecten
R32: inhoudelijke en financiële verslagen

Het Vlaams Kenniscentrum Mediawijsheid, Mediawijs.be, lanceerde op 13 december 2013 een projectoproep om een publiek-private samenwerking rond mediawijsheid te stimuleren. Met de projectsubsidie wou Mediawijs.be de brede media-industrie aanzetten om in samenwerking met partners uit het mediawijsheidsveld inspirerende en innovatieve initiatieven uit te bouwen. Het kenniscentrum wou hiermee projectvoorstellen ondersteunen die zich richten naar mensen met een functiebeperking, minderheden, werklozen, laaggeschoolden, senioren of mensen in armoede. 28 voorstellen werden ingediend. De volgende projecten werden gesubsidieerd:

- [Sharing is Caring?- Care to share](#) een interactieve citygame over mediagebruik voor buso-jongeren
- [Sjarabangtv](#): is een online tv-kanaal en leertraject voor mensen met beperkingen dat webisodes²¹ uitzendt
- [TAALwijs](#): videochatplatform om Nederlands spreken online te oefenen

²¹ Een 'webisode' is een episode uit een serie die via webtelevisie wordt verdeeld.

Mediawijs.be, voorziet in 2015, 2016 en 2017 telkens 120.000 euro om samen te werken aan projecten die werk maken van mediawijsheid. Inhoudelijk moeten de voorstellen aansluiten bij het platform Mediawijsopgroeien.be voor opvoeders, cyberpesten en gamen.

2.9. OD9: In het sociaal-culturele veld wordt onderzocht op welke manier aandacht voor geletterdheid een plaats kan krijgen in het informeel en niet-formeel leren.

Eén van de beleidsaanbevelingen uit de 'Matrix, geletterdheid in het culturele en mediaveld' betrof het stimuleren van intersectorale samenwerking en afstemming vanuit een gemeenschappelijke visie op geletterdheid. Hiertoe organiseerde het Departement CJSM een overleg tussen de Federatie Centra voor Basiseducatie en Socius, het steunpunt Sociaal-cultureel Volwassenwerk (start: mei 2015).. Voorlopige resultaten van dit lopende proces zijn:

- Een oplistijng van de samenwerkingen van de Centra voor Basiseducatie met Vormingplus, socioculturele verenigingen, lokale culturele centra, bibliotheken en de cultuurdienst
- Een overzicht van knelpunten en suggesties voor doorstroom en samenwerking tussen Vormingplus en Basiseducatie werd geformuleerd door een werkgroep van de Centra voor Basiseducatie en besproken door de coördinatoren van Vormingsplus
- Er wordt onderzocht of de UiTPAS gekoppeld kan worden aan de vormingen van Vormingplus en of er regionaal dezelfde kortingen kunnen gegeven worden
- Het voorstel om bepaalde programma's bij wijze van experiment gezamenlijk op te stellen.

De gesprekken zullen in het najaar van 2016 verdergezet worden. Het idee ligt voor om in 2017 een uitwisseling te organiseren tussen beide sectoren om goede praktijken van aanbod enerzijds en goede praktijken van samenwerking anderzijds te delen.

Die actie past ook binnen de intentie die het nieuwe decreet voor sociaal-cultureel werk. van het sociaal-cultureel volwassenenwerk maakt om schotten tussen sectoren te doorbreken, deskundigheid door te geven en inclusiever te werken.

2.10. [OD10: De geletterdheidsacties worden gelinkt aan het Vlaams actieplan Armoedebestrijding.](#)

A14: Aantal organisaties armoedebestrijding met een samenwerking met een centrum voor basiseducatie
R33: Een overzicht van acties om praktijken te verspreiden
R34: Afspraken rond opleidingen in het kader van expertise delen
R35: Doelstellingen op het vlak van samenwerking

Het armoededecreet verplicht de Vlaamse Regering binnen twaalf maanden na haar aantreden een **Vlaams Actieplan Armoedebestrijding (VAPA)** op te stellen dat over een periode van vijf jaar loopt.

In het VAPA dat liep van 2009 tot en met 2014 werden de doelstellingen van het Plan Geletterdheid integraal opgenomen.

In het kader van de voorbereiding van het meest recente VAPA (2015-2019) dat door de Vlaamse Regering werd goedgekeurd op 3 juli 2015, werd niet langer gekozen om te verwijzen naar heel het plan geletterdheid, maar werd er gefocust op een aantal specifieke acties. Vanuit het Plan Geletterdheid dienden we 6 concrete voorstellen in om laaggeletterdheid te bestrijden en te voorkomen, om deel te laten worden van het armoedebestrijdingsbeleid. Vanuit het Plan Geletterdheid namen we deel aan het stakeholdersforum. Vijf daarvan werden na onderhandeling tussen de kabinetten weerhouden, aangaande groeitrajecten, leerkansen, werken met ouders op basis- en secundair onderwijs, sensibiliseren en vorming over laaggeletterdheid en armoede:

- 1. Groeitrajecten:** Hierbij wordt er gewerkt aan een ondersteuning van het volledige gezin: de ouders nemen deel aan een educatief programma en worden ondersteund in hun ouderrol. Hierbij wordt ook de binnenkant van armoede niet vergeten en worden er de nodige verbindingen gemaakt met opvoedings- en welzijnsvoorzieningen. Daarnaast wordt er ingezet op participatie aan kinderopvang en het schoolgebeuren.
- 2. Uitbreiding leerkansen voor mensen in armoede via gepast educatief aanbod:** De samenwerking tussen de basiseducatie en organisaties die werken met mensen in armoede wordt gestimuleerd om voor mensen in armoede het levenslang leren te ondersteunen. Die samenwerking heeft tot doel de drempels naar leren (van basiscompetenties) te verlagen en ook als partnerorganisaties van elkaars aanpak te leren (onderwijsbenadering versus armoedebenadering). Bedoeling is maximaal leerkansen te creëren, gebruik makend van zowel formele als informele leercontexten. Basiseducatie zet zijn brede waaier qua aanbod gepast in: 1. Stimuleren om deel te nemen aan het open aanbod van de basiseducatie (of andere aanbodverstrekkers), 2. Ter plaatse in de welzijnsorganisaties een educatief aanbod ontwikkelen in nauwe samenwerking (modules, zgn. maatwerk of activering), 3. Ondersteunen van informele leerkansen via geletterdheidscoaching (zgn. G-coach) (zie verder 3.8.)
- 3. Geletterdheidsondersteuning van ouders in het leerplichtonderwijs via samenwerking met de Basiseducatie:** Het Plan Geletterdheid ondersteunt de bekendmaking en verspreiding van het aanbod van de Basiseducatie voor ouders op de school van hun kinderen. Ouders kunnen een belangrijke rol spelen in het stimuleren van geletterdheid van hun kind, en ze zijn een voorname partner van de school. Door mindergeletterde ouders te versterken, zijn ouders meer betrokken op de school en de schoolloopbaan van hun kind. Zo wordt laaggeletterdheid bij kinderen preventief voorkomen en laaggeletterdheid bij ouders bestreden (zie ook OD 1.13).
- 4. Het sensibiliseren over laaggeletterdheid:** Sensibilisering over laaggeletterdheid kan een belangrijke sleutel zijn om drempels te verlagen voor mensen in armoede. Het

volwassenenonderwijs detecteert nieuwe strategieën voor sensibilisering, activering en toeleiding. Hierbij werkt ze samen met andere beleidsdomeinen en partners uit het middenveld. In het bijzonder promoot het volwassenenonderwijs de toeleiding naar het volwassenenonderwijs van kansarme laaggeletterden. Het verspreidt expertise in de omgang en ondersteuning van laaggeletterden. De sensibilisering creëert ook aandacht voor thema's als laaggeletterdheid en kansarmoede bij de ruimere samenleving, waarvan heel wat stakeholders een bijdrage kunnen leveren bij de toegankelijkheid van hun dienstverlening en communicatie (o.m. helder taalgebruik, zeer toegankelijke ICT-toepassingen ...) (zie verder OD 3.1.).

5. **Vorming en nascholing over omgaan met mensen in armoede en geletterdheid voor lesgevers in onderwijs en praktijkwerkers in armenverenigingen:** Projecten zoals Leerkansen (basiseducatie, Vocvo, verenigingen waar armen het woord nemen) tonen aan hoe belangrijk het is dat praktijkwerkers leren over armoede en geletterdheid. Een dergelijk vormingsaanbod ontbreekt op dit moment. Expertise in geletterdheid kan gedeeld worden met de initiatieven die werken met mensen in armoede. Lesgevers uit het volwassenenonderwijs hebben op hun beurt veel te leren over armoede. De goede praktijken van samenwerking tussen Centra voor Basiseducatie en verenigingen waar armen het woord, zullen verder worden verspreid. Naar de initiële opleidingen van mensen die in hun functie zullen werken met mensen in armoede, worden ook initiatieven genomen om de kennis van armoede en de effecten op scholing en geletterdheid te integreren. Hierbij zal ook aandacht gaan naar de binnenkant van armoede en naar gekleurde armoede/diversiteit.

Zie verder ook OD 2.12 en 2.14.

Tegen eind 2016 worden de concrete voorstellen voor het VAPA een eerste keer geactualiseerd.

2.11. [OD11: Betrekken van het Vlaams Netwerk Verenigingen waar Armen het Woord Nemen \(VWAWN\) bij de bestrijding van de digitale kloof](#)

R36: Rapport van project 'Wie Online?'

In het kader van deze doelstelling werden verschillende projecten opgezet:

- Het project "[Wie Online?](#)" van BLM vzw (Begeleidingsdienst Limburgse Mijngelieden): Wie Online organiseert in samenwerking met verenigingen tegen armoede openbare computerruimtes. Bezoekers van de vereniging en omwonenden kunnen hier op verschillende momenten in de week vrij gebruikmaken van computers onder begeleiding van een vrijwilliger. De huidige minister bevoegd voor Armoedebestrijding heeft begin mei een verlenging en lichte verhoging van de middelen voor dit project goedgekeurd.

- Mensen in armoede vertellen [mediawijze verhalen](#): Het project ‘Mediawijze verhalen’ is een samenwerking tussen [Digitaal.Talent@Gent](#), Strategisch Platform Kempen en Storycatchers. ‘Mediawijze verhalen’ bestaat uit 28 filmpjes met een beknopte handleiding. In de filmpjes vertellen mensen in armoede over de impact van digitale media op hun leven.
- In de videofilm ‘[Digitale kansen voor mensen in armoede](#)’ vertelt Carolien Pattyn (Netwerk tegen Armoede) wat de drempels zijn van nieuwe media voor mensen in armoede. Ze legt ook uit wat de uitdagingen zijn voor e-inclusieprojecten gericht op mensen in armoede en wat het effect daarvan is op hun leven.

2.12. [OD12: Bij het ondersteunen van lokale initiatieven kinderarmoede wordt geletterdheid verhogen als aandachtspunt meegenomen](#)

R37: Evaluatierapport van de projecten Kinderarmoede: niet van toepassing

In september 2011 lanceerde de Vlaamse overheid op initiatief van toenmalig Vlaams minister van Innovatie, Overheidsinvesteringen, Media en Armoedebestrijding, **een oproep voor lokale projecten in de bestrijding van kinderarmoede**. Met deze oproep wou de Vlaamse overheid een impuls geven aan initiatieven ter versterking van het lokale armoedebestrijdingsbeleid. Op 25 september 2012 vond er een [studiedag/projectenmarkt](#) plaats n.a.v. de projectoproep lokale kinderarmoede bestrijden. Er was geen deelname van het volwassenenonderwijs hieraan.

De lokale besturen met de grootste kinderarmoedeproblematiek kregen sinds 2014 een extra subsidie. Vanaf 2016 is deze subsidie geïntegreerd in een aanvullende dotatie bij het Gemeentefonds. Enkel drie Brusselse randgemeenten en de Vlaamse Gemeenschapscommissie ontvangen nog een aparte subsidie in het kader van het Armoededecreet voor lokale kinderarmoedebestrijding.

In het kader van de twee projectoproepen lokale kinderarmoedebestrijding werden **weinig voorstellen ingediend die specifiek rond geletterdheid** zouden werken. 2013 was tevens het jaar van het voorlezen. De bibliotheken beschikken over heel wat materiaal. Toch bestaat de indruk dat er inderdaad heel wat boekjes ontwikkeld zijn voor Vlaamse kinderen, maar dat er weinig materiaal lijkt te bestaan voor kinderen uit andere culturen. Het methodiekenboek “Elk kind telt. Informatie en inspiratie voor lokale actoren in hun strijd tegen kinderarmoede” wordt onder andere op het Platform Geletterdheid ontsloten.

De Vlaamse Regering maakte van de strijd tegen kinderarmoede een topprioriteit binnen het geheel van de armoedebestrijding. Het is de prioritaire focus binnen het [Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2015-2019](#). Er werden **5 acties opgenomen vanuit het geletterdheidsbeleid**. Dit wordt besproken in OD 2.10.

De Vlaamse Regering zet ook in op het zelfredzaam en sterker maken van ouders via groeitrajecten. Hierbij wordt er gewerkt aan een ondersteuning van het volledige gezin: **de ouders nemen deel aan een educatief programma en worden ondersteund in hun ouderrol**. Hierbij wordt ook de binnenkant van armoede niet vergeten en worden er de nodige verbindingen gemaakt met opvoedings- en welzijnsvoorzieningen. Daarnaast wordt er ingezet op participatie aan kinderopvang en het schoolgebeuren. De groeitrajecten worden in de loop van 2016 voorbereid in een samenwerkingsverband tussen Kind en Gezin, De Link vzw, Federatie Centra voor Basiseducatie en Vocvo.

2.13. OD13: Opstarten project om tot structureel verbeterde communicatie van de Vlaamse overheid met mensen in armoede te komen

R38: Online handboek

M15: Aantal unieke raadplegingen van het handboek

Deze doelstelling werd gerealiseerd in het kader van het Vlaamse Actieplan Armoedebestrijding 2010-2014 (VAPA). Uit getuigenissen binnen het luisternetwerk van de Koning Boudewijnstichting bleek dat er een **enorme nood is om nieuwe en bestaande beleidsmaatregelen beter te communiceren** naar sociaal zwakke groepen. Met het project 'Aangepaste communicatie naar sociaal zwakke groepen' onderzocht de Koning Boudewijnstichting hoe de Vlaamse overheid haar communicatie structureel beter kan afstemmen op sociaal zwakke groepen. Ze ging hiervoor een partnerschap aan met de afdeling Communicatie (beleidsdomein Kanselarij en Bestuur) van de Vlaamse overheid, het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en het expertisecentrum Memori (Lessius Mechelen).

De website www.communicerenmetarmen.be was het resultaat van dit project. Het **handboek** staat online vanaf februari 2012. Het is bedoeld voor communicatieambtenaren en aandachtsambtenaren van de Vlaamse overheid en voor alle besturen en organisaties die hun communicatie beter wil afstemmen op mensen in armoede.

Een betere communicatie vanuit de overheden met **mensen die digitaal dreigen uitgesloten te worden**, was het thema van de volgende uitwissel- en studiedagen:

- Op 25 juni 2015 organiseerde het Agentschap Informatie Vlaanderen, samen met IDEALiC een werksessie rond het programma 'Radicaal Digitaal'. Het Agentschap Informatie Vlaanderen ging in dialoog met actoren uit het e-inclusiewerkveld om hun 'begeleid digitaal' strategie uit te werken zodat kwetsbare groepen niet uit de boot vallen bij de digitaliseringsplannen van de overheid.
- Op 17 maart 2016 organiseerde Mediawijs.be in samenwerking met Cultuurconnect en het agentschap Informatie Vlaanderen de studiedag 'Naar e-inclusieve digitaliseringsprocessen: een radicaal digitaal programma op maat van elke burger' in Brussel. Eén van de gesprekstafels ging over 'Digitale tools en informatie voor kwetsbare groepen: Hoe kunnen we samenwerking

realiseren tussen de e-inclusie- en e-governmentsector?'. De aanbevelingen werden verwerkt in de whitepaper over e-inclusie in Vlaanderen, als antwoord op het Radicaal Digitaal-programma van de Vlaamse overheid.

2.14. [OD14: Het Plan Geletterdheid Verhogen staat op de agenda van het Horizontaal Permanent Armoedeoverleg \(HPAO\).](#)

R39: Geletterdheid wordt binnen HPAO besproken

R40: een rapport over welke nieuwe initiatieven eruit zijn voortgekomen

Het Horizontaal Permanent Armoedeoverleg is een overleg- en adviesorgaan om beleidsmedewerkers uit verschillende beleidsdomeinen én diverse organisaties uit het werkveld te laten participeren aan het armoedebestrijdingsbeleid. Het linken van het armoedebestrijdingsbeleid en het geletterdheidsbeleid gebeurde op de volgende wijze:

De projectleider van het Plan Geletterdheid en de projectmedewerker geletterdheid van Vocvo zijn sinds 2014 lid van dit overleg. Omgekeerd zijn 2 beleidsmedewerkers lid van de stuurgroep van het Plan Geletterdheid. Vanuit dit overlegorgaan werd meegewerkt aan de opmaak van het nieuw actieplan Armoedebestrijding (VAPA) 2014-2019 (zie ook OD 2.10).

Tot slot maakten we alvast de link tussen gekleurde armoede, laaggeletterdheid en inburgering in het concrete voorstel dat we indienden voor het Actieplan Integratie en Inburgering. Over alle initiatieven vanuit het geletterdheidsbeleid en het armoedebeleid werd halfjaarlijks gerapporteerd in tussentijdse rapporten van het Plan Geletterdheid.

HOOFDSTUK 3: SD3: STRUCTURELE PARTNERSCHAPPEN VOOR GELETTERDHEID WORDEN ONTWIKKELD

Partnerschappen tussen actoren over beleidsdomeinen heen worden uitgewerkt om een geïntegreerde aanpak en maatwerk mogelijk te maken. De samenwerking tussen de onderwijsinstellingen die geletterdheidopleidingen inrichten en de publieke en private opleidingsverstrekkers wordt versterkt. De onderwijsactoren nemen hierbij het voortouw en ondersteuningsinstellingen faciliteren sectorale of regionale plannen.

3.1. OD1: Volwassenenonderwijs en geletterdheid

R41: een plan voor sensibilisering
R42: een draaiboek voor de campagne
R43: werking van ambassadeurs geletterdheid
R44: nieuwe strategieën voor activering en toeleiding
M16: aantal materialen en media-aandacht

Sensibilisering is één van de pijlers van het Plan Geletterdheid. Sensibiliseren en informeren komen aan bod in zowat alle acties. Dit vertrekt vanuit de vaststelling dat geletterdheidsnoden nog te weinig bekend zijn in hun effecten. Maar het is ook een strategische doelstelling: de maatschappij bewust maken van laaggeletterdheid, en diverse professionelen activeren en deskundig maken in de omgang met laaggeletterden.

Van 2011 tot 2014 organiseerden de Centra voor Basiseducatie de **Week van de Geletterdheid**, elk jaar rond 8 september, de dag van de International Literacy Week. Vanaf 2014 coördineerde de projectleider van het Plan Geletterdheid deze campagne met een nieuwe aanpak: de campagne maken met een kerngroep van diverse partners uit onderwijs en niet-onderwijs, beleid en praktijk. En met het doel om de campagne gehoor te laten krijgen en actie op te wekken in alle sectoren van Vlaanderen die in aanraking komen met geletterdheid. De volgende campagnes werden gelanceerd:

- Week van de Geletterd 'Ontcijfer de wereld in 1,2,3' (8 -14 september 2014): stond in het teken van cijfers en de wereld ontcijferen. Organisaties, leerkrachten en andere geïnteresseerden vonden materiaal om rond gecijferdheid te werken of om deze problematiek zichtbaar te maken.
- Week van de Geletterdheid 'Jong en geletterd' (7-13 september 2015): focust op de geletterdheid van jongeren en jongvolwassenen. Op de campagnewebsite www.weekvandegeletterdheid.be vonden scholen, culturele centra, verenigingen, openbare diensten, besturen en vele anderen informatie, tools en tips voor activiteiten rond het thema. De kick-off van de Week vond plaats op 8 september in Cultuurcentrum De Grote Post , waarop de huidige minister van Onderwijs het

woord met de 13 reuze 3D-letters onthulde. Deze letters werden gemaakt door 13 secundaire scholen en in 6 steden geplaatst van augustus tot oktober 2015.

- Week van de Geletterdheid ‘**Extra bedrijvig**’ (8-14 september 2016) staat in het teken van geletterdheid op de werkvloer. Werkgevers en toeleiders naar werk worden geïnformeerd en geïnspireerd door info, tools en tips voor actie. Daarnaast zullen de CBE op een verrassende en ludieke manier de banden met de VDAB-werkwinkels aanhalen en geletterdheid onder de aandacht brengen.

Vanuit het **communicatieplan** bij het Plan geletterdheid werd ook ingezet op:

- Geletterdheid via social media ([Facebook](#), Twitter, [blog](#)) om het brede publiek te betrekken
- Workshops en presentaties rond geletterdheid om verschillende doelpublieken te informeren
- Promotiefilms: onder andere over Leerkansen voor mensen in armoede, en over geletterdheid op de werkvloer, zie [Platform Geletterdheid](#)
- Tools: zie [Platform Geletterdheid](#)
- Ambassadeurs: inzet van opgeleide ex-cursisten van de Centra voor Basiseducatie, onder andere voor de Blog Platform Geletterdheid (vanaf september 2016)

Vanuit het Plan Geletterdheid sloten we aan bij het jonge **Europese netwerk rond geletterdheid 'ELINET'**. We engageerden ons om vier tools van sensibilisering te testen: een infographic, herkenningwijzers, een training voor ambassadeurs en een workshop. Dit kaderde in de opmaak van twee toolkits voor sensibilisering en fundraising. Zie ook OD 4.7.

[3.2. OD2: In het werkgelegenheidsbeleid volgt op screening en detectie een functioneel traject dat aansluit bij het perspectief en de behoeften van werkzoekenden, dat hen kan motiveren om het geletterdheidsprobleem aan te pakken.](#)

A15: Aantal praktijken van geïntegreerd werken rond geletterdheid tussen de VDAB en Centra voor Basiseducatie

R45: een samenwerkingsovereenkomst

M17: registratie hoe vaak het instrument wordt gebruikt

M18: aantal potentieel laaggeletterden gedetecteerd

M19: Aantal laaggeletterden die zijn doorverwezen van de VDAB naar een Centra voor Basiseducatie of omgekeerd

M20: Aantal laaggeletterden die na een doorverwijzing gestart zijn in een opleiding van de VDAB of partners (en geslaagd) of gestart zijn in een job

De VDAB registreerde in 2015 118 gestarte opleidingen **taal, rekenen, digitale competenties** in de provincie Antwerpen, waarvan 23 in samenwerking met de CBE en 95 in samenwerking met andere actoren.. In alle provincies wordt opleiding basis-ICT gegeven, hetzij door de VDAB zelf, hetzij door partners (CBE en andere).

De rekenlabo's in Brussel, Vlaams-Brabant, West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen worden georganiseerd door CBE. Een leraar van basiseducatie ondersteunt de werkzoekende cursisten om rekenvaardigheid te verwerven in de competentiecentra van de VDAB. Voorbeelden hiervan zijn deze samenwerkingen vermeld onder 3.3: basistechnieken metaal i.s.m. CBE Leuven-Hageland, rekenen voor de verkoop en voor taxichauffers i.s.m. CBE Antwerpen, Een G-coach van CBE wordt ingezet in de uitbestede horeca-opleidingen van VDAB Brussel en in de opleiding hovenier in Wevelgem. I.s.m. CBE Kempen wordt opleiding voor het behalen van een rijbewijs georganiseerd. In de onderwijskwalificerende trajecten voor werkzoekenden (OKOT) in Leuven neemt CBE het luik leren leren op.

Verder zijn er meerdere samenwerkingen VDAB-CBE voor **NT2**. Hieronder de CBE's waarmee samengewerkt werd en de aantallen gestarte opleidingen in 2015. De meest gekende hiervan zijn de alfatrajecten voor de schoonmaakopleiding, die loopt in alle provincies behalve Vlaams-Brabant. De samenwerking met CBE wordt verder dit jaar nog geoptimaliseerd. Zij gaan in een aantal provinciale proeftuinen een aangepaste versie geven van het VDAB-lessenpakket Sector 2 (NT2 voor technische beroepen) op maat van hun cursisten en eveneens een aangepaste module Loopbaan@telier, die ook digitale competenties omvat.

Provincie Antwerpen

NT2 - A intensief	CBE Kempen	22
NT2 CBE Open School	Centrum voor Basiseducatie Open School	15
Geïntegreerd traject NT2 Mechelen	Centrum voor Basiseducatie Open School	20
Geïntegreerd traject NT2 Boom	0010423657: Centrum voor Basiseducatie Open School	6
Geïntegreerd traject NT2 Boom 1.1	Centrum voor Basiseducatie Open School	14

Intensieve alfa start tem voortraject	Open School volwassenen Antwerpen	44
Intensieve NT2 richtgraad 1	Open School volwassenen Antwerpen	80
Totaal		138

Vlaams-Brabant

Nederlands voor anderstaligen: basiscursus NT2 (15 u.)	CBE Halle-Vilvoorde	286
Nederlands voor anderstaligen: basiscursus NT2 (15 u.)	CBE Halle-Vilvoorde	10
Nederlands voor anderstaligen: basiscursus met technische beroepen	CBE Halle-Vilvoorde	14
Nederlands voor niet-gealfabetiseerde anderstaligen -	CBE Halle-Vilvoorde	28
NT2 1.2 Waystage + loopbaanoriëntatie	CBE Halle-Vilvoorde	125
NT2 Breakthrough september 2015	CBE Open School	2
Totaal		465

Oost-Vlaanderen

Nederlands voor anderstaligen voor technische beroepen	Basiseducatie Gent	10
--	--------------------	----

In bovenstaande opleiding neemt CBE een component leren leren op en ook een module rond werk.

Brussel

Alfa NT2 – Alfabetiseringscursus	CBE Brusselleer	10
Opleidingsmodule NT2 richtgraad 1.2 als voorbereiding	CBE Brusselleer	28

Noch de VDAB, noch de Centra voor Basiseducatie (zie ook verder) doen een systematische registratie van hun samenwerkingen. De voorbeelden die hier en bij andere doelstellingen worden aangehaald zijn daarom louter illustratief, en nooit exhaustief. Er kunnen bijgevolg ook geen conclusies verbonden worden aan deze cijfers.

Er is een **samenwerkingsovereenkomst** met het departement onderwijs en vorming en de Federatie Centra voor Basiseducatie over het **gebruik van het screeningsinstrument**. Deze werd getekend op 14 november 2014. De VDAB hield tot nu toe evenwel geen gegevens bij over hoe vaak het screeningsinstrument wordt gebruikt, hoeveel potentieel laaggeletterden er mee worden gedetecteerd, hoeveel er daarvan doorverwezen worden naar een CBE ...Hierover kunnen we dus weinig rapporteren.

Samen met **de verschillende Syntra** en de federatie Centra voor Basiseducatie wordt een **screeningsinstrument** ontwikkeld, gebaseerd op het screeningsinstrument van de VDAB, om laaggeletterdheid te detecteren, met als doel laaggeletterden te kunnen doorverwijzen naar de Centra voor Basiseducatie en gericht en efficiënter hulp te organiseren, binnen Syntra.

[3.3. OD3: Het exploreren en opzetten van formules voor geletterdheidscoaching op de werkvloer voor zowel werkzoekenden als voor werkenden](#)

R46: nieuwe formules van geletterdheidsondersteuning op de werkvloer
M21: aantal acties opgenomen in diversiteitsplannen en sectorconvenants
R47: uitgebreid aanbod van CBE voor werkenden /werkzoekenden
M22: aantal opleidingen geletterdheid door CBE op de werkvloer van een bedrijf

In samenwerking met de VDAB ontwikkelde de basiseducatie de methodiek G-coach op de Werkvloer (ESF-project in eerste Plan Geletterdheid - 2010). In de periode 2013-2016 werd er vanuit het Plan Geletterdheid gefocust op de ontwikkeling van de Toolbox Geletterdheid op de werkvloer, zie verder OD 4.6.

Op lokaal niveau werd door de Centra voor Basiseducatie verder ingezet op formules voor geletterdheidscoaching op de werkvloer voor zowel werkzoekenden als voor werkenden. Hieronder vindt u een greep uit hun aanbod:

CBE	Project	Partner	Omschrijving
Leerpunt Zuid-Oost-Vlaanderen	"Aan de slag"		Attitudetraining voor jonge Nederlandstalige leefloontrekkers (18 – 25 jaar), Nederlandstaligen,
CBE Halle-Vilvoorde	"Sterk aan het werk"		Vorming en attitudetraining voor medewerkers artikel 60
CBE Leuven - Hageland	"Basistechnieken metaal"		Specifiek NT2 en wiskundeaanbod voor cursisten in de opleiding metaal als voorbereiding op een

			beroepsopleiding bij de VDAB. De opleiding gaat door bij Velo Leuven.
CBE Kempen	Rijbewijs i.s.m. de VDAB		Voor cursisten in bepaalde stuurgroep opleidingen (bijvoorbeeld bouw ...). Dit geeft beduidend hogere tewerkstellingskansen.
CBE Antwerpen	Wiskunde in Kiem vzw		Wiskunde voor werkzoekenden in een opleiding tot taxichauffeur
CBE Antwerpen	Rekenen verkoop VDAB	Competentiecentrum NT2 - VDAB , Antwerpen	Anderstalige deelnemers aan de opleiding verkoop met rekenproblemen.
CBE Kortrijk-Roeselare	G-coach in de opleiding hovenier	Competentiecentrum VDAB Wevelgem	
CBE Limburg-Zuid	Poetsopleiding alfa NT2	VDAB Hasselt	Werkloze alfa NT2 cursisten die een poetsopleiding willen volgen bij de VDAB
CBE Mechelen	G-coach gevangenis	TKO / CVO, Gevangenis	Ondersteuning van laaggeletterde gedetineerden die bij CVO Crescendo de opleiding schilder/decorateur volgen in de gevangenis van Mechelen

Daarnaast voorzagen de Centra voor Basiseducatie in minstens 35 opleidingen in bedrijven op de werkvloer. In de meerderheid ging het om sociale economie bedrijven, maar er werden ook veel opleidingen ingericht op de werkvloer in gemeentes en OCMW's.

Syntra Vlaanderen heeft een tender uitgeschreven rond laaggeletterdheid. De opdracht bestaat uit twee fases: De eerste fase betreft de toeleiding en sensibilisering van Kleine en Middelgrote Ondernemingen (KMO's) wat betreft laaggeletterdheid. In een tweede fase wordt een train-the-trainermodule opgestart. Werkgevers en/of personeelsverantwoordelijken van KMO's worden opgeleid met als doel de competenties te versterken om beter te kunnen omgaan met en in te spelen op de geletterdheidsnoden op de werkvloer. Die opleiding duurt minimaal 4 en maximaal 12 uur. De opdracht start vanaf 1 september 2016.

Het aantal acties opgenomen in de sectorconvenants: zie OD 2.3

3.4. OD4: Een effectieve 'kenniswerking' rond mediawijsheid wordt ontwikkeld en zo effectief mogelijk georganiseerd opdat kennis kan verzameld en gedeeld worden.

R48: Meerjarenplan Mediawijsheid

R49: Kenniswerking via jaarplan en jaarverslag van het Kenniscentrum Mediawijs

In het voorjaar van 2012 heeft de Vlaamse regering [de conceptnota Mediawijsheid](#) goedgekeurd. Mediawijsheid is een brede

mediawijs.be

thematiek die uitdagingen omhelst zoals de toegankelijkheid van de (nieuwe) media, omgaan en interpretatie van deze media en implicaties zoals privacy op sociale netwerksites. De Vlaamse Regering reikte met de conceptnota hun visie voor mediawijsheid aan en formuleerde veertig concrete acties. Er werd uitvoering gegeven aan de conceptnota tot het einde van de vorige legislatuur (midden 2014). Bovendien werd een **Kenniscentrum voor Mediawijsheid** opgericht.

In de huidige legislatuur (2014-2019) werden heel wat acties verdergezet. Ook de werking van het Kenniscentrum voor Mediawijsheid loopt nog steeds. Op het [Vlaams Mediawijs Congres](#) van 17 november 2015 werd een overzicht gegeven van tools, onderzoek en praktijkvoorbeelden. Deze worden ook gebundeld op de vernieuwde website Mediawijs.be. De huidige minister van Media kondigde een forse verhoging van de middelen aan voor het kenniscentrum Mediawijsheid.

3.5. OD5: Veldtekening mediawijsheid

R50: Veldtekening Mediawijsheid

- In 2014 leverde het Kenniscentrum voor Mediawijsheid een eerste **veldtekening** op: *Werken aan mediawijsheid. Veldbeschrijving mediawijsheid 2014*. Een update van die eerste veldtekening is hier beschikbaar: <http://mediawijs.be/organisaties>. Sinds november wordt de databank permanent geüpdatet.
- Er is ook een **nieuwsfiche** raadpleegbaar: <http://mediawijs.be/nieuws/mediawijsheidsveld-vlaanderen-op-de-kaart-gezet>.
- In 2015 publiceerde het Kenniscentrum voor Mediawijsheid op basis van de veldtekening een **whitepaper**: <http://mediawijs.be/nieuws/white-paper-mediawijsheid>.

3.6. OD6: De Bib op school

R51: uitrol van De Bib op School

M23: aantal scholen waar De Bib op School aanwezig is

Bibliotheek en school zijn evidente partners als het gaat over cultuureducatie, informatiegeletterdheid, leesbevordering en mediawijsheid. Met 'De Bib op School' ontwikkelden Bibnet en Locus **concrete tools** om met scholen een blijvende samenwerking op te bouwen:

- **Go-press scholentoeegang:** sinds 2013 kan de lokale bibliotheek het Gopress Krantenarchief zonder meerkost delen met de lagere en secundaire scholen op haar grondgebied. Zo kregen begin 2015 bijna 400 scholen op deze manier toegang tot digitale kranten.
- **Kranten in de klas:** De Vlaamse Nieuwsmedia en de Vlaamse krantenuitgevers organiseren elk schooljaar Kranten in de Klas (KiK). Via dit project maken leerlingen 10 schooldagen lang kennis met 7 dagbladen in hun papieren versie: De Morgen, De Standaard, De Tijd, Gazet van Antwerpen, Het Belang van Limburg, Het Laatste Nieuws en Het Nieuwsblad.
- **Een zoekmodule van de bibliotheek:** de zoekmodule op de elektronische leeromgeving van de school biedt leerlingen en leerkrachten rechtstreekse toegang tot de catalogus, de digitale collectie en diensten van de bibliotheek.
- **Leerlijnmatrix:** is een kader en instrument voor scholen. Het laat hen toe om het aanbod van de bibliotheek te koppelen aan een doorlopende leerlijn rond informatievaardigheden per leerjaar en per eindterm. De leerlijnmatrix werd verspreid via het Platform Geletterdheid.

Op 5 mei 2015 organiseerden Bibnet en Locus in samenwerking met Mediawijs.be de inspiratiedag 'De Bib op school'. Ze belichtten de opportuniteiten voor de samenwerking, expertisedeling en professionalisering van het scholenaanbod. In de vorm van praktijktafels werden goede praktijken gedeeld. Zie ook verder OD 3.7.

3.7. [OD7: Expertise om te werken rond geletterdheid in de bibliotheken verhogen](#)

A16: aantal praktijken van geïntegreerd werken tussen Bib en CBE

R52: rondetafelgesprek

R53: werking informatiegeletterdheid van bibliotheken ism Volwassenenonderwijs

Op 24 mei 2013 nodigden het departement Onderwijs en Vorming en Bibnet leerkrachten secundair onderwijs en bibliotheekmedewerkers uit op de [studiedag](#) 'Mediawijsheid in scholen en bibliotheken' om te ontdekken hoe ze samen kunnen werken aan mediawijze jongeren. In 2014 en 2015 begeleidde Mediawijs.be een **opleiding tot mediacoach** (zie ook OD 4.9), onder andere gericht op bibliotheekmedewerkers en leraars uit alle niveaus van het onderwijs. Het kenniscentrum ontwikkelde complementair aan de opleiding een **MOOC** (*massive online open course*).

In 2014 september maakte LINC vzw in het kader van de Week van de Geletterdheid een **stappenplan en inspiratiedossier** voor bibliotheken. Het [stappenplan](#) bood een bibliotheek tips hoe de doelgroep van

laaggeletterden te bereiken en hen van een aanbod voorzien. Het was tevens een poster. Daarnaast stelde LINC een inspiratiedossier op voor bibliotheken om activiteiten te voorzien in het kader van het thema 'de wereld ontcijferen'.

In het najaar van 2014 werd een **expertengroep** opgericht om een leerlijn mediawijsheid en informatievaardigheden te ontwikkelen. Zie ook OD 3.6.

In de ontwikkelingen van instrumenten en de organisatie van praktijkuitwisselingen is voor bibliotheken **het volwassenenonderwijs geen vaste partner**. We kunnen niet meteen spreken van een structurele werking tussen bibliotheken en het volwassenenonderwijs (en hun ondersteunende organisaties) (behalve in het kader van de campagne Week van de Geletterdheid). Zo eindigt de matrix/leerlijn van bibliotheken voor scholen bij het secundair onderwijs. Ook aan de opleiding tot mediacoach namen slechts een gering aantal leraars uit het volwassenenonderwijs deel.

Toch zijn er enkele voorbeelden van goede partnerschappen tussen Centra voor Basiseducatie en bibliotheken:

CBE	Partner	Omschrijving
Brusselleer	Muntpunt, Brussel	Workshops rond geletterdheid voor bibliotheekpersoneel
Brusselleer	Bibliotheek Vorst	Verken je buurt: gericht op NT2 leerders, bij voorkeur met schoolgaande kinderen
CBE Zuid-Oost-Vlaanderen	Bibliotheken van Ronse en Aalst	Leesgroepen voor anderstaligen
CBE Mechelen	Bibliotheken Boom /Reet-Rumst	"Vind je weg op de internetsnelweg": volwassenen die willen kennismaken met internet zonder dat zij al kennis hebben van PC. De cursisten gaan aan de slag met de zoekfunctie en zoeken die items op die ze zelf aangeven.
CBE Mechelen		Leesclub in de bibliotheek voor cursisten: volwassenen die in de bib samen boeken lezen en hierover spreken. Zij worden door een lesgever van de basiseducatie begeleidt in het lezen.
CBE Mechelen	Bibliotheek Putte	Iedereen leest!: ouders en grootouders van kinderen en kleinkinderen uit de derde kleuterklas en eerste jaren van het basisonderwijs die graag meer willen weten over het belang van voorlezen, de werking van de bib, het leerproces van kinderen op het vlak van leren lezen.
CBE Antwerpen	Bibliotheek Permeke	Anderstalige cursisten van niveaus BT3 tot WS 2

	Antwerpen	
CBE Midden en Zuid West-Vlaanderen	ARHUS	ARHUS profileert zich uitdrukkelijk als kenniscentrum en heeft een sterke samenwerking met de BE en het CVO uitgebouwd

Tot slot kunnen we vermelden dat er over de educatieve rol van de bib de laatste 10 jaar wordt gereflecteerd. Zie het [dossier Bib2020](#) en de [Academie voor Morgen](#). Doorheen de jaren ontstond het begrip De Bibliotheek 2.0. Het is de bibliotheek die daar is waar de gebruikers zijn door bibliotheekvoorzieningen te integreren in andere toepassingen en via rss, blogs, podcasts en communities.

[3.8. OD8: De Centra voor Basiseducatie, ondersteund door Vocvo en de decretale Stuurgroep Volwassenenonderwijs, werken samen met armenverenigingen om werken aan geletterdheid met mensen in armoede een plaats te geven; de geletterdheidstraining draagt bij tot armoedebestrijding.](#)

R54: dossier met beleidsaanbevelingen

R55: uitwisseling onderzoekers

In het schooljaar 2013-2014 is een intensieve samenwerking opgestart tussen verenigingen waar armen het woord nemen (ook Welzijnschakels) en de Centra voor Basiseducatie. Het onderwerp van samenwerken was **Leerkansen**.

Leerkansen worden als volgt **gedefinieerd**: “de mogelijkheden om voor mensen in armoede meer leerervaringen te creëren, door ook de leerkansen die spontaan ontstaan in de organisaties die werken met mensen in armoede, te versterken” en als “informele leerkansen voor individuen en voor kleinere of grotere groepen.”²²

Het project werd **gemonitord** door een stuurgroep waaraan deelnamen: de projectmedewerker geletterdheid van Vocvo (initiatiefnemer in het kader van het Plan Geletterdheid), het Netwerk tegen Armoede, de Welzijnsschakels, de Federatie Centra voor Basiseducatie, Vocvo, de Projectleider Plan Geletterdheid en de vertegenwoordigers van de concrete projecten. Hiermee werd het operationeel doel 3.8 geconcretiseerd.

Gedurende 1 tot 2 jaar vonden een aantal **proefprojecten** plaats in 3 regio's (Mechelen, Kortrijk/Menen/Roeselare en Ninove). Lesgevers van de Centra voor Basiseducatie draaiden mee in de

²² Dossier Leerkansen, werkdocument.

vereniging op goedgekozen activiteiten met het doel om informele leerkansen te detecteren en initiatieven op te zetten om aan de leervragen tegemoet te komen. De ondersteuning groeide op maat en richtte zich op het versterken van bijvoorbeeld het rekenen in de sociale kruidenier, het organiseren van een informatiemoment over de eigen vereniging, informatie opzoeken via internet of een bezoek aan een cultuurbeurs. Er groeiden ook initiatieven, bijvoorbeeld een PC-punt en een samenleesgroep.

De projecten waren erop gericht om te ontdekken of via de methodiek van het coachen (G-coach) de drempels naar leren in organisaties die werken met mensen in armoede kunnen verlaagd worden. De **eindproducten** van dit project zijn:

- een dossier met beleidsaanbevelingen
- een draaiboek en praktijkverhalen
- een inhoudelijk dossier over leren in organisaties die werken met mensen in armoede
- een film over de verschillende praktijkvoorbeelden . Zie het Platform Geletterdheid
- een wetenschappelijk model van Bindkracht

Ter disseminatie van het project maakten Welzijnsschakels in samenwerking met het Plan Geletterdheid/Vocvo een [promotiefilm](#) met **getuigenissen**. Daarnaast werd een **Forumdag over Leren** georganiseerd door het Netwerk tegen Armoede op 8 maart 2016. Op deze uitwisseldag voor de verenigingen waar armen het woord nemen, kwam de huidige minister van Onderwijs, luisteren naar de aanbevelingen rond leren. De mensen in armoede onderstreepten het belang van de groep en de vertrouwde omgeving, waar men zichzelf kan zijn. Net daardoor kunnen ze hun talenten inzetten voor zichzelf en de samenleving. Verder werden twee **presentaties** gegeven op de Stuurgroep van het Plan Geletterdheid in december 2014 en op 18 juni 2015. Tot slot werd een **samenwerkingsprotocol** opgesteld tussen de basiseducatie, Vocvo, het Netwerk tegen Armoede en de Welzijnsschakels.

In september 2015 vond een **verticaal overleg** plaats van de stuurgroep en betrokkenen uit de proefprojecten met het kabinet van onderwijs. De volgende aanbevelingen en vragen werden voorgelegd:

1. Er is nood aan een beleidsdomeinoverschrijdend structureel kader om de samenwerking tussen de CBE en de welzijns-/armoedesector structureel te verankeren
2. Wil de Vlaamse overheid de G-coach (geletterdheidscoach) als een specifieke onderwijsvorm/methodiek decretaal erkennen en financieren (naast de mogelijkheid van contractwerk en het decretaal erkende en gefinancierde klassikale aanbod, zijnde: het modulair aanbod, maatwerk en activeringsactiviteiten)?

Na de Forumdag over leren in maart 2016, verscheen in de **conceptnota voor het nieuwe decreet van het Volwassenenonderwijs** de volgende paragraaf (pagina 11-12):

In hetzelfde kader werkt ook de geletterdheidscoach aan geletterdheid (in de brede betekenis) op maat van een partnerorganisaties. Vooral in verenigingen waar armen het woord nemen, welzijnsschakels en buurtwerkingen is dit aanbod en deze expertise van groot belang. Ook mensen in armoede willen kansen grijpen om te leren. In formele leercontexten (vormingen, cursussen ...) ervaren zij nog vaak drempels om echt tot leren over te gaan (bijvoorbeeld slechte onderwijservaringen in het verleden, angst voor

*mislukking, verplaatsingsmoeilijkheden, allerlei dagelijkse tegenslagen die hen van een lesmoment weghouden ...). Het maatgerichte werk van de geletterdheidscoach in een veilige, vertrouwde omgeving neemt deze drempels weg, geeft mensen de nodige veerkracht en zal er toe leiden dat ook deze mensen daarna gemakkelijker hun weg vinden naar het volwassenenonderwijs. **We zullen onderzoeken op welke wijze initiatieven zoals de geletterdheidscoach structureel een plaats kunnen krijgen.***

3.9. OD9: Stimuleren van diverse actoren en beleidsniveaus om opgeleide ervaringsdeskundigen in te schakelen.

A17: Wie schakelt de ervaringsdeskundigen in?
R56: werking van het team opgeleide ervaringsdeskundigen
M24: aantal tewerkgestelde opgeleide deskundigen
R57: promotie van ervaringsdeskundigen

Uit het jaarverslag van De Link blijkt dat op 31 december 2015 er **124 mensen opgeleid** waren tot **'Ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting'**. Hieronder is een overzicht opgenomen van de tewerkstellingsplaatsen van ervaringsdeskundigen zowel op sectorniveau als organisatieniveau. Een opvallende vaststelling is dat ervaringsdeskundigen nauwelijks worden ingezet binnen Onderwijs.

FUNCTIES GECREËRD VOOR OPGELEIDE ERVARINGSDESKUNDIGEN				
Sector / werkgever	Mensen m certificaat ED aan het werk als ED	Werkplaatsen	Open- staande betrek- kingen	Totaal jobs gecreëerd voor opgeleide ED
Kind en Gezin				14
Kind en Gezin (Preventieve gezinszorg)	14			
De Link				17
Staf	4	Team Opleiding 3; Werk 1		
Opleidingen	5			
TAO-armoede	6 + 2 HT *			
Armoedebestrijding				6
Koepels	1	Netwerk tegen armoede		
	1	Welzijnszorg		
Verenigingen	1	Mensen voor mensen-Aalst		
	1	STA-AN - Antwerpen		
	1 HT	't Kringske - Izegem		
	1	't Vincentje - Gent		
Centra Algemeen Welzijnswerk				7
	1	CAW Brussel		
	1 + 1 HT	CAW West-Vlaanderen		
	1	CAW Oost-Vlaanderen		
	2	CAW Antwerpen		
	1 HT	CAW De Kempen		
OCMW				7
	2	OCMW Brugge		
	1	OCMW Gent		
	0	OCMW Kruibeke		
	1	OCMW Leuven		
	1	OCMW Sint Niklaas		
	1	OCMW Beerse		
	1	OCMW Roeselare		
Jeugdzorg				7
Voorziening	1	MDT Emmaüs Mechelen		
	0	VZW Cachet		
	0	De Totem		
	1 HT	Pleegzorg	5	

FUNCTIES GECREËRD VOOR OPGELEIDE ERVARINGSDESKUNDIGEN				
Sector / werkgever	Mensen m certificaat ED aan het werk als ED	Werkplaatsen	Open- staande betrek- kingen	Totaal jobs gecreëerd voor opgeleide ED
Onderwijs				1
CLB	0			
Onderwijscentrum Brussel	1			
Werk				7
VDAB	5	VDAB Gent - Genk - Antw.		
Vakbond	1 HT	ABVV Gent		
Tewerkstellingsproject	1 HT	Atelier Groot Eiland Brussel		
Samenlevingsopbouw				4
	1	SO Antwerpen		
	1	SO Gent		
	1	SO West-Vlaanderen		
	1	SO Brussel		
Gehandicaptensector				2
MPI	2	MPI KOCA - Antwerpen		
Beleid				8
Federale overheidsdiensten	8	Selor - OCMW-ziekenhuis - pensioendienst - hulpkas		
Vlaamse overheid	0			0
Totaal	71 ED (waarvan 4 in 2 HT jobs)		5	80
* HT zijn halftime functie van mensen die 2 HT combineren, deze mensen zijn 2 X HT aan het werk, maar in totaal uiteraard in 2 functies. Er zijn dus 71 mensen aan het werk in 75 functies voor ervaringsdeskundigen.				

Naast deze structurele tewerkstelling is er ook inzet van ervaringsdeskundigen via het Team voor Advies en Ondersteuning (TAO). TAO-armoede staat voor Teams en Advies en ondersteuning in armoede en sociale uitsluiting. Organisaties kunnen voor bepaalde opdrachten, zoals vorming, coaching of advies, ervaringsdeskundigheid inhuren via een TAO-team, waar een aantal ervaringsdeskundigen werken samen met vormingswerkers.

De opdrachten van TAO-armoede kunnen eenmalig zijn, maar meer en meer worden opgeleide ervaringsdeskundigen ingehuurd voor langer lopende opdracht van 1 of meer dagen per week. Dit sluit meer aan bij de visie en ambitie dat opgeleide ervaringsdeskundigen ingezet worden om te werken aan organisatieverandering en een meer duurzame verbetering in werkingen en aanpak rond armoede te realiseren. TAO-armoede is erkend als initiatief Lokale Diensteneconomie. Daardoor worden veel meer organisaties bereikt, waaronder ook onderwijsinstellingen.

Verder werden in het jaarrapport van de De Link cijfers opgenomen over de tewerkstelling van opgeleide ervaringsdeskundigen. Het tewerkstellingspercentage wordt berekend op basis het totaal aantal opgeleide ervaringsdeskundigen min diegenen die niet beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt: 124 opgeleiden – 14 niet beschikbaar voor arbeidsmarkt = 110. 84 werkenden op een totaal van 110 = 76,4%. Werkend in de functie van ervaringsdeskundige: 71/84 = 84,5%.

CIJFERS TEWERKSTELLING OPGELEIDE ERVARINGSDESKUNDIGEN		
Aantal afgestudeerden werkend in de functie van ED		71
Aantal afgestudeerden werkend in andere jobs		13
Bejaardenzorg/gehandicaptenzorg	5	
Onderwijs, als leerkracht	1	
Kinderopvang (zelfstandige)	1	
Profit (Bouw, retail,...)	6	
TOTAAL WERKENDEN		84
Niet werkend maar beschikbaar voor arbeidsmarkt		24
Uitkeringsgerechtigd werkloos	11	
Ziekte	6	
Invaliditeit	1	
Geen info over statuut	6	
Niet werkend maar ook niet beschikbaar voor de arbeidsmarkt		14
Overleden	2	
Pensioen	3	
Invaliditeit	6	
Vrijgesteld oudere werknemer +60	3	
Geen informatie over werkend/niet werkend/statuut		2
Totaal Opgeleide Ervaringsdeskundigen		124

Vanuit de overheid zijn weinig initiatieven genomen ter promotie van ervaringsdeskundigen. De Link zelf onderneemt hiervoor wel initiatieven, zowel naar structurele tewerkstelling als in het kader van TAO.

HOOFDSTUK 4: SD4: DE GELETTERDSHEIDPRAKTIJEN EN HET GELETTERDHEIDSBELEID WORDEN VERDER GEPROFESSIONALISEERD

Een doorgedreven geletterdheidsbeleid zal slagen als alle actoren een doorgedreven en langdurig professionaliseringsbeleid voeren dat kan leiden tot grotere didactische expertise, een geactualiseerd inzicht in het geletterdheidsthema. Door onderzoek en internationale samenwerking neemt inzicht toe en wordt verdere innovatie gestimuleerd. Duurzame samenwerking tussen actoren leidt tot expertiseopbouw rond geletterdheid binnen de verschillende beleidsdomeinen.

4.1. OD1: De Stuurgroep Volwassenenonderwijs ontwikkelt expertise in nauwe samenwerking met de praktijk.

R58: activiteitenverslag van de projectgroep geletterdheid

Van 2012 tot het voorjaar 2015 stelde de Stuurgroep Volwassenenonderwijs een projectcoördinator geletterdheid aan. Ze gaf onder meer opdracht tot het concretiseren van OD 1.5 (Doorstroom) en volgde geletterdheid op via de projectgroep geletterdheid. Projecten die werden opgezet in samenwerking met de praktijk: bijvoorbeeld Leerkansen voor mensen in armoede, Toolbox Geletterdheid op de werkvloer, geletterdheidsmodules voor het secundair volwassenenonderwijs, warme overdracht basiseducatie - centra volwassenenonderwijs.

De Decretale Stuurgroep Volwassenenonderwijs werd **opgeheven** op 1 september 2015. In navolging daarvan sloten de pedagogische begeleidingsdiensten en Vocvo een driejaarlijkse samenwerkingsovereenkomst in het kader waarvan ze zullen samenwerken rond vijf thema's: curriculumontwikkeling (opleidingsprofielen en leerplannen), EVC, onderwijs aan gedetineerden, geletterdheid en afstandsleren.

Zoals reeds gesteld in de inleiding van deze evaluatie had deze beslissing gevolgen voor de projectwerking en het Plan Geletterdheid. Enkele medewerkers werden ontslagen, twee projectmedewerkers en een vijftiental onderwijscoördinatoren bezig met onderwijs aan gedetineerden, werden tewerkgesteld bij Vocvo. De Stuurgroep Volwassenenonderwijs had meerdere engagementen opgenomen in het Plan Geletterdheid. Er werd voor gekozen om het Plan niet te herschrijven en opnieuw op de Vlaamse regering te brengen omwille van het tijdrovende proces op anderhalf jaar van het einde van het Plan. Er werd als principe vooropgesteld dat de onderwijskoepels en het GO! zouden meewerken aan een aantal doelstellingen uit het Plan die Vocvo zou realiseren, zoals het implementeren van de geletterdheidsmodules.

4.2. OD2: De instellingen in het volwassenenonderwijs houden in het kader van het instellingsbeleid systematisch rekening met laaggeletterde cursisten.

R59: nieuwe, aangepaste G-scan + train-de-trainer

M25: hoeveel en welke instellingen gebruiken de G-scan

De **G-scan** werd niet ontwikkeld omwille van de keuze voor andere prioriteiten, zoals de ontwikkeling en implementatie van L-modules (die meerdere jaren in beslag nam) en de ontwikkeling van de Toolbox geletterdheid op de werkvloer.

Het **sensibiliseren** van de Centra voor Volwassenenonderwijs bleef echter een aandachtspunt. Zo werden in het voorjaar van 2015 5 regionale geletterdheidsevents voorbereid, maar helaas geannuleerd omwille van de complicaties rond de L-modules en een beperkte interesse rond de overige topics rond geletterdheid die ook op het programma stonden. De infosessie rond de L-modules en de Trefdag, beiden georganiseerd door Vocvo in samenwerking met de medewerkers van het Plan Geletterdheid in mei 2016, compenseerden deels de events geletterdheid.

De pedagogische ondersteuning van Vocvo begeleidde een **traject rond geletterdheidsnoden** op vraag van het CVO Toekomstonderwijs Antwerpen. Andere centra gaven geen prioriteit aan dit nascholings thema. Daarnaast startte de projectcoördinator van Vocvo in samenwerking met de pedagogische begeleiding van Vocvo met de uitbouw van het ondersteuningsplatform [Geletterdheidsbeleid in je centrum](#). In de toekomst zullen Centra voor Volwassenenonderwijs daar tools en informatie vinden om een geletterdheidsbeleid uit te kunnen werken in hun centrum.

4.3. OD3: De instellingen die geletterdheidsonderwijs inrichten, investeren in een doorgedreven en duurzaam professionaliseringsbeleid.

A18: Wat is het basisdiploma van de lesgevers in de basiseducatie

R60: Vorming en promotie door de pedagogische begeleidingsdiensten van lesgevers in geletterdheid

M26: Hoeveel nascholingstrajecten rond geletterdheid lopen er bij de instellingen volwassenenonderwijs

M27: Hoeveel deelnemers zijn er in de trajecten nascholing rond geletterdheid

In de projectgroep geletterdheid, een tweemaandelijks klankbord met pedagogische begeleiders van Vocvo en van de onderwijsnetten, werden de noden aan vorming van leraars, directie en pedagogische begeleiders in geletterdheidsthema's opgelijst en beantwoord in de vorm van een aantal **info- en vormingsdagen** in het najaar van 2014. Tijdens die uitwisselingen worden onder andere de geletterdheidsproducten uit de projecten Doorstroom en de geletterdheidsmodules toegelicht.

De projectgroep geletterdheid, in de schoot van de Stuurgroep Volwassenenonderwijs, bevordert de implementatie van nieuwe kennis en producten van geletterdheid in het volwassenenonderwijs.

Er kon geen correcte informatie verzameld worden over het basisdiploma van de lesgevers in de basiseducatie, hoeveel nascholingsprojecten er lopen rond geletterdheid bij de instellingen volwassenenonderwijs en hoeveel deelnemers er zijn in de trajecten nascholing rond geletterdheid (A21, M25, M26).

[4.4. OD4: De decretale Stuurgroep Volwassenenonderwijs ontwikkelt een train-the-trainer voor opleidingsverstrekkers op de werkvloer.](#)

Binnen het ESF-project Toolbox geletterdheid op de werkvloer werden opleidingsverstrekkers gecoacht om te komen tot efficiëntere en toegankelijker opleidingen voor laaggeletterde werknemers. Op de website www.werkenaangeletterdheid.be werden tips, stappenplannen en checklists voor opleiders gebundeld. Zie ook OD 4.6.

[4.5. OD5: Strategieën worden ontwikkeld voor de systematische verspreiding en implementatie van goede praktijken.](#)

R61: verspreiding van goede praktijken komende uit de geprioriteerde doelstellingen

M28: aantal studiedagen, brochures,...

Eind 2013 ontwikkelde de huidige projectleider een **website** rond het (plan) geletterdheid www.platformgeletterdheid.be. Deze werd gelanceerd in het voorjaar van 2014. Het platform biedt overzicht aan onder andere nieuws, tools, campagnes en de resultaten van het Plan Geletterdheid. Het is het eerste kanaal om producten van geletterdheid te verspreiden.

Daarnaast is er in overleg met de Stuurgroep van het Plan Geletterdheid een **communicatieplan** ontworpen om elke doelgroep van geletterdheid op de hoogte te houden van nieuws en nieuwe producten. Op Vocvo is er een communicatiemedewerker aangesteld om dit plan uit te voeren. De maandelijkse [nieuwsbrieven](#) en het inzetten van de [sociale media](#) startten in 2015.

De volgende producten werden ontwikkeld en/of gepubliceerd:

- [Whitepaper over e-inclusie in Vlaanderen](#) (in co-redactie met Mediawijs.be)
- Artikel over sensibiliseren in LES (Tijdschrift voor NT2 en taal in het onderwijs)
- Artikel in Klasse: de 5 tips voor geletterdheid in de klas
- [Draaiboek Samenwerken](#) en [promotiefilm Leerkansen](#)

- Promotiefilm [Werken aan geletterdheid op de werkvloer](#)
- [Herkenningswijzers](#) om laaggeletterdheid te herkennen
- In het kader van de Week van de Geletterdheid: campagnefilms, Inspiratiegids voor leraars, inspiratiegids voor bibliotheken, stappenplan voor bibliotheken, praatplaat voor mensen in armoede, een campagnespel voor leraars en jongeren, infographics voor politici ...

Studie- en infodagen:

- Workshop 'Plan Geletterdheid' op de PIAAC-conferentie (2014)
- Workshop 'Plan Geletterdheid' op terugkoppeling stakeholders VAPA (2015)
- Inspiratiesessie Geletterdheid op de werkvloer voor economische sectoren (2015)
- Workshop 'Toegankelijke digitale tools' op studiedag 'Aan de slag met kansengroepen' (2016)
- Infosessie L-modules (2016)
- Workshop 'Samen met bedrijven werken aan geletterdheid', Vocvo-trefdag (20 mei 2016)
- Workshop 'E-inclusie in het volwassenenonderwijs', Vocvo-trefdag (20 mei 2016)
- Forum over Leren en leerkansen voor mensen in armoede (8 maart 2016)
- Dag van de Ambassadeurs geletterdheid (10 juni 2016)

4.6. [OD6: De decretale Stuurgroep Volwassenenonderwijs bundelt instrumenten voor het inrichten van geïntegreerde geletterdheidstraining in een toolbox](#)

R62: toolbox inclusief een train-the-trainer-aanbod
M29: hoeveel toolbox gebruikt wordt en door wie
R63: nascholingsaanbod toolbox
R64: promotie van de toolbox

In het schooljaar 2013-2014 nam de Stuurgroep Volwassenenonderwijs het initiatief om met ESF-middelen een **toolbox geletterdheid** te ontwikkelen. Daarin nam Vocvo het voortouw. In dit project werden bedrijven begeleid in hun omgang met laaggeletterde werknemers. Daarbij werden 'tools' ontwikkeld op maat van de werk- of opleidingsvloer. De consulting en ontwikkeling van tools gebeurde door een projectmedewerker van Vocvo en lesgevers van de Centra voor Basiseducatie.

In het najaar van 2014 kwam de Toolbox Geletterdheid **online** (www.werkenaangeletterdheid.be). In januari 2015 werd de Toolbox gevalideerd door ESF. Hij werd gepresenteerd op verschillende fora, waaronder de Stuurgroep van de toolbox, de Stuurgroep van het Plan Geletterdheid, de VDAB, het Departement Werk en Sociale economie (inspiratiesessie sectorconvenants).

In het kader van de ontwikkeling van de Toolbox Geletterdheid werden meerdere bedrijven gecontacteerd en 10 daarvan werden gescreend en begeleid. Er werden 18 tools ontwikkeld. De goede praktijken en de

tools zijn te vinden in de online toolbox. Aan de website werd geen registratie of monitoring gekoppeld. Hij heeft immers tot doel informatie over geletterdheid zeer toegankelijk te maken.

De resterende middelen van het budget van de Week van de Geletterdheid 2015, werden ingezet om een [promofilm](#) te maken over geletterdheid op de werkvloer, waarin ook de toolbox 'Werken aan Geletterdheid op de werkvloer' aan bod komt. Bovendien heeft de huidige minister van Onderwijs beslist om een projectsubsidie voor 2016 van 45.000 euro toe te kennen aan de Federatie Centra voor Basiseducatie voor de verdere implementatie van deze toolbox en het werken aan geletterdheid op de werkvloer. Hiermee werd in januari 2016 een stafmedewerker aangesteld bij de Federatie Centra voor Basiseducatie. De Federatie zal zijn centra voorbereiden op het samenwerken met bedrijven. Op die manier is de werken aan geletterdheid binnen bedrijven tijdelijk verankerd.

De uitdagingen van geletterdheid projectvoor werkzoekenden en werkenden is het thema van de campagne Week van de Geletterdheid 2016.

[4.7. OD7: De effectiviteit in de bestrijding van laaggeletterdheid wordt verbeterd door monitoring, onderzoek en internationale samenwerking.](#)

R65: monitoringsysteem voor het Plan Geletterdheid

R66: deelname aan conferenties door overheid, pedagogische begeleidingsdiensten en Vocvo

De projectleider heeft een monitoringsinstrument uitgewerkt samen met afdeling Horizontaal Beleid, de cel kennisbeleid van de afdeling Strategische Beleidsondersteuning van het departementen Onderwijs en Vorming en in overleg met alle betrokken actoren bij het plan. Elke operationele doelstelling wordt gemeten door:

- a. **Algemene indicatoren:** deze indicatoren geven aan de hand van een meting een beeld of context waarin de doelstelling zich situeert (bijvoorbeeld het aantal vroegtijdige schoolverlaters, het aantal samenwerkingen van CBE met VDAB/Syntra/armoedeverenigingen ...)
- b. **Resultaatsindicatoren:** deze indicatoren geven een resultaat aan wat actoren moeten opleveren of realiseren (bijvoorbeeld een product, rapport, sensibiliseringsactie ...).
- c. **Specifieke meetindicatoren:** deze indicatoren meten en monitoren het resultaat (hoeveel keer wordt een product ingezet, hoe vaak wordt een cursist doorverwezen ...).

Zo kunnen op een meer systematische manier de resultaten van het geletterdheidsbeleid in Vlaanderen in kaart gebracht worden. Zonder dat we evenwel kunnen spreken van een echte effectmeting. Deze indicatoren dienen als basis voor de rapportering over het plan en voor de evaluatie ervan.

Vanuit het Plan Geletterdheid namen we deel aan de volgende conferenties:

- PIAAC conferentie: Vaardig genoeg voor de 21ste eeuw? – Departement Onderwijs en Vorming, 20 maart 2014

- LESLLA Symposium – Radboud Universiteit Nijmegen, 28-30 augustus 2014
- In-depth country workshop literacy Stuttgart, 26-29 oktober 2014
- 6th Nordic Conference on Adult Education and Learning Tampere Universiteit Helsinki, 25-28 maart 2015
- ELINET Conference, april 2015
- PIAAC International Conference 2015, Haarlem, 23-24 november 2015
- ELINET 2016, januari 2016

4.8. [OD8: Deelname aan het Programme for the International Assessment of Adult Competencies\(PIAAC\).](#)

R67: Oplevering van de resultaten van PIAAC-onderzoek
R68: Rapporten van secundaire analyses op basis van PIAAC
M30: Mate waarin resultaten worden ingezet in beleid

Vlaanderen nam deel **het Programme for the International Assessment of Adult Competencies (PIAAC)**. Samen met 26 andere landen onderzocht men in Vlaanderen de taalkundige en numerieke vaardigheden van volwassenen. Er werd ook gepeild naar de noodzakelijke vaardigheden om mee te kunnen in een technologierijke omgeving en op de arbeidsmarkt. 5.000 Vlaamse volwassenen tussen 16 en 65 jaar werden getest. Hun lees- en rekenvaardigheden én probleemoplossende vaardigheden in een hedendaagse technologierijke omgeving werden getest. Het onderzoek bouwde voort op de gegevens van het IALS-onderzoek, maar gaat ook ruimer. Zo werd ook gepeild naar de competenties die volwassenen nodig hebben bij het uitoefenen van hun job en werd meer in detail bekeken welke sleutelcompetenties laaggeletterde volwassenen effectief bezitten. Voor Vlaanderen voerde de Universiteit Gent het onderzoek uit. De financiering en aansturing gebeurde door samenwerking van het departement Onderwijs en Vorming en het departement Werk en Sociale Economie. In totaal werd ca. 3.000.000 euro hierin geïnvesteerd door de Vlaamse Regering.

Op **8 oktober 2013** werden **de PIAAC-resultaten bekendgemaakt** en ook gepresenteerd aan de toenmalige minister van Onderwijs. De PIAAC-resultaten werden ook voorgesteld in een apart seminarie voor het Departementaal Managementcomité van het Departement Onderwijs en Vorming.

Op donderdag 20 maart 2014 vond de **conferentie "Vaardig genoeg voor de 21ste eeuw? Samen aan de slag met de Vlaamse PIAAC resultaten"** plaats. De conferentie richtte zich op een breed publiek van mensen uit beleid, praktijk en onderzoek op het terrein van onderwijs, vorming, opleiding, werk, cultuur en welzijn. De conferentie werd afgesloten met een debat onder high level beleidsmakers uit onderwijs en werk.

Nadien werden op de PIAAC-data vele secundaire analyses uitgevoerd. Zo zijn er wereldwijd reeds meer dan 300 onderzoekspublicaties op basis van de PIAAC-data gemaakt. Ook in Vlaanderen worden de PIAAC-data door onderzoekers gebruikt, zowel op eigen initiatief als op vraag van het departement Onderwijs en Vorming. Het betreft onder meer thematische rapporten van de Vakgroep Onderwijskunde van de Universiteit Gent (PIAAC in focus). In het steunpunt Studie- en Schoolloopbanen (SSL) en in het nieuwe steunpunt voor beleidsgericht onderzoek (SONO) wordt intensief gebruikgemaakt van de PIAAC-databank.

Het Departement Onderwijs en Vorming gebruikt de PIAAC-resultaten bij **de beleidsvoorbereiding** (bijvoorbeeld omgevingsanalyse, ICT-beleid, beleid volwassenenonderwijs, en deze evaluatie). De onderzoekers en verantwoordelijke ambtenaren gaven ook verschillende publieke presentaties voor diverse organisaties. Het Vlaamse PIAAC onderzoek werd in 2014 door De Taalsector genomineerd voor de LIA-prijs (Language Industry Awards).

4.9. [OD9: Een vormingsaanbod wordt voorzien m.b.t. mediagebruik](#)

R69: Opleidingsprofiel en vormingsaanbod mediacoach (jaarverslag)

M31: Aantal mediacoaches die uitstromen + vanuit welke sector ze komen (Onderwijs, Jeugd of Cultuur)

In januari 2014 startte de nieuwe **opleiding Mediacoach**, gericht op professionelen uit de bibliotheek-, onderwijs- en jeugdwerksector die werken met jongeren en die mediawijsheid willen integreren in hun eigen werkpraktijk. De opleiding biedt hen een theoretisch kader en verschillende praktijkvoorbeelden om te starten met diverse digitale media in hun organisatie en als aanspreekpunt te fungeren voor de pedagogische aanpak van het thema mediawijsheid.

De opleiding Mediacoach was het resultaat van een sterke samenwerking tussen de organisaties LINC vzw, Mediaraven, KHLeuven en LOCUS. Vanaf het najaar van 2014 was Mediawijs.be ook partner. Hiernaast was er tevens een uitwisseling en deels een gemeenschappelijk programma (startdag en inspiratiedag) met de Franstalige partner Média animation. Het project werd in 2014 gesubsidieerd door Evens Foundation en de Vlaamse overheid (departement Onderwijs).

De deelnemer ontvangt na het doorlopen van het traject een competentiedocument 'Mediacoach'. De competenties zijn gebaseerd op het competentieprofiel 'Mediacoach'. Na het traject 2013, 2014 en 2015 hebben 138 professionelen het competentiedocument 'Mediacoach' ontvangen. 31 mensen kregen een attest van deelname. Zij hebben geen project voorgesteld of hun project werd niet positief bevonden, maar ze waren wel aanwezig tijdens de sessies.

Wat betreft het beleidsdomein onderwijs kende de opleiding Mediacoach in 2015 het volgende bereik:

- 22 scholen (overwegend scholen van het secundair onderwijs, 1 hogeschool, 2 Centra voor Volwassenenonderwijs, 2 pedagogische begeleiders (GO!))
- Op een totaal van 59 deelnemers:
 - 24 individuele deelnemers uit onderwijs;
 - 12 bibliotheken die een project gerealiseerd hebben in samenwerking met één of meerdere scholen in 2015 (basisonderwijs en secundair onderwijs).

HOOFDSTUK 5: KWALITATIEVE ANALYSES

5.1 SWOT-analyse stuurgroepleden: visie van beleidsmakers

Bij de opmaak van het Plan Geletterdheid Verhogen (2012-2016) waren heel wat partners betrokken. Zo werden voorstellen voor de strategische en operationele doelstellingen, die in de vorige hoofdstukken van deze evaluatie aan bod kwamen, geformuleerd door de beleidsdomeinen Onderwijs en Vorming, Werk en Sociale Economie, Cultuur, Jeugd, Sport en Media, Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, en de Vlaamse Gemeenschapscommissie, in nauwe samenwerking met experts van het werkveld of sleutelorganisaties, met name: het Vlaams ondersteuningscentrum voor het volwassenenonderwijs (Vocvo), de Federatie van de Centra Basiseducatie, de decretale Stuurgroep Volwassenenonderwijs, de onderwijskoepels en het GO!, de VDAB, Bibnet, vzw Locus, LINC vzw, het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen, en de Vereniging Van Vlaamse Steden en Gemeenten. De coördinatie van de voorstellen gebeurde door het departement Onderwijs en Vorming.

Gezien het belang van verscheidene beleidsdomeinen en actoren in de bestrijding van laaggeletterdheid werd, in het kader van deze evaluatie, een vragenlijst ter zelfevaluatie van naar alle stuurgroepleden van het Plan Geletterdheid gestuurd (zie [bijlage 3](#)). Deze zelfevaluatie, in de vorm van een SWOT-analyse, bevat vragen omtrent de opbouw, uitrol, samenwerking en communicatie in het kader van het huidige Plan Geletterdheid. De vragen peilen in het bijzonder naar de sterke en zwakke punten, de mogelijkheden en bedreigingen die vanuit de regisseurs van het plan werden gedetecteerd. In totaal werden acht vragenlijsten ingevuld teruggestuurd. De resultaten ervan vindt u in deze sectie van het rapport en, indien toepasselijk voor heel specifieke doelstellingen/acties, ook in de volgende hoofdstukken.

Betreffende de opbouw van het Plan Geletterdheid – werkzaamheden 2011

De opmaak van het Plan Geletterdheid Verhogen (2012-2016) werd mede gevoed dankzij de werking en acties van het eerste plan. In de zelfevaluatie wordt aangegeven dat het opentrekken van acties naar alle onderwijsniveaus en het betrekken van meer partners (waaronder inburgering en integratie), zoals de evaluatie duidelijk aangaf, een grote meerwaarde betekenen. Hierin lag echter ook een gevaar, met name het ontbreken van eigenaarschap bij de andere niveaus (niet basiseducatie) en een gebrekkige samenwerking.

Naar aanleiding van de opmaak van het huidige Plan werden, zoals hierboven aangegeven, diverse overlegmomenten ingericht, waarop verscheidene aandachtspunten rond geletterdheid besproken werden. Volgens de respondenten van de zelfevaluatie, kwamen in deze gesprekken alle facetten van de geletterdheidsproblematiek aan bod, maar werden deze niet steeds tot in de diepte besproken, en was het tevens niet steeds mogelijk een consensus onder de gesprekspartners te bereiken. Dit resulteerde in een grote diversiteit aan acties die soms weinig concreet waren en niet steeds aansloten bij de

strategische doelstellingen. Het was ook niet steeds duidelijk welke partners bij welke acties betrokken dienden te worden. Dit sluit aan bij de opmerking dat de opstart van het huidige Plan moeizaam verlopen is, zowel qua timing als coördinatie, wat nefast was voor de samenwerking en het gevoel van eigenaarschap maar ook op het veld geleid heeft tot heel wat onduidelijkheid.

Niettegenstaande de kritische noten, geeft de zelfevaluatie aan dat er een brede en functionele geletterdheidsomschrijving werd meegenomen vanuit de idee dat laaggeletterden sterker gemaakt moeten worden om hun participatiekansen in de maatschappij te vergroten.

Met de opmaak van het huidige Plan Geletterdheid werd ook werk gemaakt van procescontrole. Zo werd er een stuurgroep samengesteld met opvolging door het departement onderwijs en vorming en tevens een projectcoördinator, aangesteld vanuit Vocvo. Vanuit de zelfevaluatie wordt aangegeven dat de stuurgroepbijeenkomsten aanvankelijk te strategisch en niet concreet waren van aard, wat gaandeweg veranderd is, mede onder impuls van de projectleider en het departement. De stuurgroep zorgt voor gedragenheid en betrokkenheid en was tevens de start van een sterk netwerk, waar veel partners betrokken bij het thema geletterdheid aan deelnemen. Toch blijft de impressie dat door de uitgebreidheid van het veld, niet alle relevante stakeholders (bijvoorbeeld laaggeletterden zelf) bereikt worden. Een andere opmerking bij de zelfevaluatie geeft het gebrek aan een regierol aan. Ondanks de vlotte coördinatie, blijft het onduidelijk wie trekker is binnen het geletterdheidsbeleid: het departement onderwijs, Vocvo, de Federatie Centra Basiseducatie, koepels of andere. Ook het mandaat, rol en opdracht van de stuurgroep is niet bij alle leden gekend.

Betreffende de uitrol van het huidige plan

Het Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen bestaat uit vier strategische doelstellingen en 46 operationele doelstellingen waaronder heel wat acties werden geformuleerd. De evaluatoren vinden deze opdeling logisch en zinvol. Door de omvang echter blijft het voor velen een ingewikkeld kluwen, waar de coherentie vaak te zoeken is. Ook werden noch prioriteiten noch timing aan de diversiteit van acties toegevoegd. Kortom, ze waren te weinig SMART geformuleerd. Dit maakt het moeilijker om specifieke acties op te volgen of specifieke doelstellingen uit te rollen binnen organisatie-eigen opdrachten. Tevens wordt binnen de zelfevaluaties aangegeven dat veel acties gelinkt zijn aan bestaande lopende maatregelen bij specifieke partners (bijvoorbeeld welzijn), waardoor de opvolging door het Plan soms de feiten achterna loopt. Dit stemt overeen met de opmerkingen dat er een versnipperende praktijk rond geletterdheidsacties bestaat en er afbakening, structuur en overzicht ontbreekt. Er is tevens nood aan een structurele en duurzame aanpak. Werken rond geletterdheid is immers een continu proces, waar nieuwe uitdagingen regelmatig opduiken. Een pluspunt is de toevoeging van meetfactoren. Het Plan is er wel in geslaagd een kruisbestuiving tussen partners te bewerkstelligen en ervoor te zorgen dat geletterdheid als aandachtspunt bij diverse belanghebbenden blijft hangen. Toch ontbreekt het nog aan verdere logistieke ondersteuning en budget om te komen tot meer structurele acties in plaats van tijdelijke acties.

Betreffende samenwerking en communicatie

Ondanks de uitgebreide partnerschappen en de grotere gedragenheid van dit Plan Geletterdheid in vergelijking met het eerste Plan, geven de zelfevaluaties aan dat de samenwerking beter kan, zowel in kwantiteit door meer spelers te consulteren en te betrekken als in kwaliteit door meer te streven naar een gezamenlijke aanpak, vertrekkend van gemeenschappelijke doelstellingen, mits duidelijk vooropgestelde afspraken rond visie, trekkerschap en opvolging. Dit kan verhinderen dat acties naast elkaar groeien en samenwerkingen los van een gezamenlijke strategie ontstaan en een eigen dynamiek krijgen zonder het nodige domeinoverschrijdend perspectief. Vanuit de zelfevaluaties wordt aangegeven dat het beleidsdomein onderwijs hier een trekkersrol in kan spelen. Daarnaast blijft het nodig de betrokkenheid van alle beleidsdomeinen en alle partners blijvend te stimuleren.

Ook de sensibilisering en communicatie rond geletterdheid en anderstaligheid kunnen, volgens de evaluatoren, nog beter. Ondanks de positieve signalen betreffende de Week van de Geletterdheid en de publicatie van acties en instrumenten op een algemene geletterdheidswebsite (www.platformgeletterdheid.be), kan de communicatie ook gericht naar specifieke doelgroepen en via diverse kanalen. Ook de eigenlijke inhoud van de communicatie kan verschillen. Hierbij moet gedacht worden aan meer aandacht voor geletterdheid in al diens facetten (definitie, onderdelen, cijfers ...) én aandacht voor specifieke acties van het Plan. Daarnaast dient er meer aandacht te zijn voor snelle ontwikkelingen in het veld van geletterdheid zoals mediawijsheid. Hier wordt, volgens diverse evaluatoren, te weinig ruchtbaarheid aan gegeven.

Toekomst geletterdheid

Naast feedback omtrent het huidige Plan Geletterdheid, werd de stuurgroepleden de kans geboden om ideeën omtrent de toekomst van geletterdheidsacties mee te geven.

Algemeen wordt aangegeven dat een derde Plan Geletterdheid kan, indien rekening gehouden wordt met volgende voorwaarden:

- Een prioriteitenoefening met alle mogelijke stakeholders bezig of begaan met geletterdheid, gevoed door onderzoek en cijfermateriaal;
- SMART geformuleerde doelstellingen (beperkt in kwantiteit) met duidelijke prioriteiten, een timing, duidelijkheid omtrent de verantwoordelijken en meetindicatoren;
- Acties die naast implementatie in specifieke beleidsdomeinen ook bij andere partners geïmplementeerd kunnen worden;
- Een dynamisch Plan waar, op basis van snel evoluerende deelaspecten van geletterdheid, makkelijk acties toegevoegd, veranderd of geschrapt kunnen worden;
- Duidelijkheid omtrent de regisseur en een geëngageerde stuurgroep met een wel afgelijnd mandaat;

- Opvolging door een projectleider en thematische werkgroepen;
- Een haalbaar en duidelijk communicatieplan ter sensibilisering van de brede bevolking en specifieke kansengroepen;
- Een voldoende budget en personeelsinzet binnen de verschillende beleidsdomeinen om laaggeletterdheid te bestrijden.

Anderzijds stellen de evaluatoren zich de vraag of een Plan, als instrument om geletterdheid in Vlaanderen te bevorderen, echt nodig is. Andere instrumenten kunnen immers even goed de algemene visie en doelstellingen, zoals ze geformuleerd zijn in het geletterdheidsbeleid, bereiken. Enkele voorbeelden uit de zelfevaluaties zijn:

- Een geletterdheidsnetwerk: een netwerk waarbinnen er een continue opvolging is van bestaande geletterdheidsacties binnen de andere beleidsdomeinen en waar samenwerkingsinitiatieven opgestart worden zowel voor wat betreft acties als communicatie.
- Regelgeving in verschillende beleidsdomeinen onderwerpen aan een geletterdheidstoets
- ...

5.2 Focusgroepen: visie van veldwerkers

Naast een neerslag van de werkzaamheden van de diverse geletterdheidsacties, is het bij een evaluatie nuttig en leerrijk om vormgeving, verloop en output van verscheidene specifieke acties omtrent de operationele doelstellingen met mensen uit de praktijk te bespreken. Om deze reden werden vijf focusgroepen georganiseerd naar onderwijsniveau en type partner verbonden aan geletterdheidsacties. Elke focusgroep had een specifieke focus (werk, cultuur, welzijn, leerplichtonderwijs of volwassenenonderwijs en -educatie). In totaal waren 26 personen aanwezig, verspreid over het leerplichtonderwijs, volwassenenonderwijs en -educatie, de VDAB, beroepssectoren, welzijnsorganisaties, culturele instellingen, ervaringsdeskundigen, pedagogische begeleidingsdiensten ... De focusgroepleden werden geselecteerd op basis van contactlijsten vanuit verschillende geledingen van de stuurgroep. De nadruk lag op praktische ervaring met geletterdheidsacties. In totaal werden 104 uitnodigingen gestuurd. De lage opkomst (25 procent) geeft een eerste indicatie dat geletterdheid, ondanks de maatschappelijke nood en vele acties in Vlaanderen, geen prioritaire aandacht geniet.

De vijf focusgroepen werden gelijkaardig opgebouwd. Zo was er binnen elke focusgroep aandacht voor;

- een algemene bespreking van de doelstellingen/acties Plan Geletterdheid;
- specifieke acties (Hoe werden ze praktisch georganiseerd? Wat waren drempels/opportunities? Hoe verliepen/verlopen de acties? Wat kan beter, wat zijn pluspunten? Hoe schatten de deelnemers de resultaten van hun acties in? Wat kan er beter naar de toekomst toe (stopzetten, continueren, structureel integreren? En waarom?);
- de toekomst van geletterdheid (Hoe verder inzetten op geletterdheid in Vlaanderen?).

Voor we overgaan tot eigenlijke vaststellingen, willen we eerst de aandacht vestigen op het gegeven dat onderstaande resultaten geformuleerd werden in hoofde van de gesprekspartners. Dit zijn met andere woorden analyses die op basis van specifieke meningen gevormd werden. Dit neemt niet weg dat u zult merken dat veel inzichten samenlopen met conclusies uit de eerdere hoofdstukken en als dusdanig wel degelijk aangeven wat belangrijk is en onze aandacht verdient. Ook vindt u in dit hoofdstuk de bedenkingen van meerdere gesprekspartners en niet de stellingen die slechts één individu naar voren bracht waardoor we kunnen stellen dat algemene en geen unieke bedenkingen omtrent geletterdheid aanbod komen.

De thematische verslagen van de vijf focusgroepen vindt u in [bijlage 4](#).

Vaststellingen omtrent het begrip geletterdheid

Ondanks de diverse acties van de voorbije jaren blijkt uit de focusgroepen de grote onduidelijkheid omtrent en onbekendheid met **het begrip geletterdheid**. Dit geldt zowel voor de focusgroepleden zelf als voor mensen waarmee zij zelf binnen hun professionele werkzaamheden in contact komen.

Geletterdheid wordt erkend als een begrip met **vele facetten** waarvan, zo gaven verschillende respondenten aan, ICT en mediawijsheid onderbelicht worden terwijl talen en leren leren de grootste aandacht genieten. Geletterdheid hangt ook samen met andere problematieken en aandachtspunten waaronder bijvoorbeeld armoede en ouderparticipatie. De respondenten zijn dan ook van mening dat geletterdheid als begrip een te moeilijk woord is en de diverse ladingen onvoldoende dekt, maar zien niet direct een alternatief. De noodzaak aan een herkenbare en omvattende term blijft wel bestaan. Verder gaven ze aan dat in het huidige Plan en in communicatie-acties rond geletterdheid, tevens aandacht moet zijn voor **anderstaligheid en analfabetisme**. Voor sommigen was het onbekend dat de huidige geletterdheidsacties beperkt zijn tot Nederlandstalige laaggeletterden. Anderen vragen meer acties voor deze specifieke doelgroep in regio's waar de nood hiervoor het hoogst is, zoals Brussel.

Algemeen wordt de nood voor meer maatschappelijke aandacht door alle focusgroepleden geformuleerd. Zo is de beeldvorming vaak **negatief** (stigmatiserend voor de laaggeletterden zelf), **onbekend** (bijvoorbeeld bij sommige directies en leerkrachten) of **genegeerd** (bij overgrote meerderheid werkgevers). Dit kan gekoppeld worden aan de lage opkomst van de ingerichte focusgroepen.

Naast meer verduidelijking, ruchtbaarheid en aandacht, is er ook de vraag naar het geïntegreerd aanbieden van geletterdheidsacties, dus niet los van de andere problematieken zoals armoede en anderstaligheid, maar met aandacht voor een **duidelijke focus** zoals geletterdheid, gecijferdheid en ICT. Dit ontbreekt in het huidige Plan Geletterdheid.

Vaststellingen omtrent landschap en aanbod

Het verhogen van geletterdheid in Vlaanderen impliceert een voldoende verspreid en gekend **aanbod**. Het huidige aanbod, zowel binnen een bepaald beleidsdomein (bijvoorbeeld onderwijs) als tussen beleidsdomeinen, is vaak onbekend. Hierdoor wordt, volgens de focusgroepleden, vaak niet overgegaan tot acties of wordt het warm water telkens opnieuw uitgevonden. Scholen bijvoorbeeld, weten niet welke partners hen kunnen ondersteunen. Vanuit werkgeverszijde wordt eveneens met een verkeerde beeldvorming gestart en het valt op dat zij vaak te hoge eisen hebben voor laaggeletterde werkzoekenden.

Bij het verspreiden van informatie omtrent landschap en aanbod ontbreekt het vaak aan een **centrale trekker**. Er werden enkele goede praktijkvoorbeelden aangegeven omtrent het delen van informatie, maar die zijn veelal beperkt tot één beleidsdomein of sector. Zo worden binnen 'Iedereen Leest' alle initiatieven rond voorlezen verzameld om vervolgens naar alle mogelijke partners te verspreiden. Ook bij de VDAB worden resultaten van diverse acties bijvoorbeeld draaiboeken, methodieken ... op regionale fora en de VDAB-website gedeeld. Een overheid kan volgens de focusgroepleden een grotere rol vervullen in het delen van specifieke voorbeelden en methodieken.

De respondenten geven tevens aan dat de **bestaande communicatie-acties** rond geletterdheid die tot nu toe werden ingericht (bijvoorbeeld Week van de Geletterdheid) weinig gekend zijn. Meer specifieke en/of kleinschalige geletterdheidsacties (bijvoorbeeld binnen een eigen school of regio) kennen meer ruchtbaarheid bij de respondenten. Een centrale databank waarbinnen expertise, materiaal en goede praktijkvoorbeelden samengebracht worden, zou als actie interessant kunnen zijn.

De respondenten vragen ook dat **leernoden en -belemmeringen** in kaart worden gebracht zodat het aanbod daarop kan worden afgestemd. Dit gebeurt nu vooral in functie van werk, waardoor laaggeletterden die vooral maatschappelijke noden formuleren zich niet aangesproken voelen om hun laaggeletterdheidsproblemen aan te pakken.

Vaststellingen omtrent samenwerking en overleg

Alle respondenten zijn het erover eens: geletterdheidsacties kunnen slechts vorm krijgen en slagen in een sfeer van **continu constructief overleg** tussen diverse betrokken partners binnen en buiten onderwijs. Wanneer aanbod en landschap gekend zijn, kunnen bestaande acties inspireren en kunnen gesprekken met bijvoorbeeld ervaringsdeskundigen en brugfiguren zoals zorgcoördinatoren leiden tot nieuwe projecten die rekening houden met de lessen getrokken uit het verleden.

Een te vermijden valkuil hierbij is gesprekpartners en actiepartners zien als concurrenten (bijvoorbeeld tussen netten, tussen onderwijs en werk, tussen leerplichtonderwijs en volwassenonderwijs, ...). Het moet een positief verhaal zijn waarbij vooral via **domeinoverschrijdend regionaal overleg**, verschillende partners vanuit verschillende beleidsdomeinen (bijvoorbeeld onderwijsinstellingen, hulpverlening, de Huizen van het Nederlands, de VDAB, bedrijven, inburgering, bibliotheken, armoedepartners ...) nadenken over projecten op korte én lange termijn rekening houdend met regionale problematieken en overgaan tot de implementatie. Snelle successen werken volgens de focusgroepleden niet.

Het **faciliteren van overleg en netwerken** dient eveneens opgezet te worden, want dit gebeurt niet vanzelf. Het samenbrengen van partners met aandacht voor een constructieve dialoog en het tegengaan van concurrentiedenken vereist specifieke vaardigheden. Hier zien de focusgroepleden opnieuw een rol voor de overheid en de pedagogische begeleidingsdiensten.

Essentieel bij die implementatie is het bepalen van de regisseursrol en het duidelijk verdelen, beschrijven en opnemen van de **diverse verantwoordelijkheden**. Te sturend optreden wie wat doet kan weerstanden oproepen, maar het duiden van de taken is een doorslaggevende succesfactor. Een noodzakelijk voorwaarde is tijd. De partners moeten de kans krijgen elkaar te leren kennen en samen acties uit te denken. Een andere voorwaarde is voldoende financiële middelen. De zoektocht naar financiering zorgt er in sommige gevallen voor dat de eigenlijke regie formeel bekrachtigd wordt (bijvoorbeeld de officiële aanvrager van subsidies). De regisseur wordt tijdens en na de actie ook gevraagd resultaten van de actie op te lijsten, wat tijd en inspanning van de partners vraagt. De zoektocht naar extra middelen zorgt er ook voor dat de samenwerkingsradius in verschillende richtingen uitgebreid wordt (bijvoorbeeld ESF-middelen met Europese partners, steden en gemeenten die instappen, vrijwilligerswerking ...).

Vaststellingen omtrent aandacht voor leefwereld laaggeletterden

Bij die samenwerking en overleg wordt één partner vaak vergeten en dat zijn **de laaggeletterden** zelf. Daarom wordt door de focusgroepleden gepleit dat ook zij meegenomen worden in het uitdenken van acties. Dit kan door ervaringsdeskundigen in het proces te betrekken, maar ook door de laaggeletterden zelf onderdelen van een actie vorm te laten geven. Dit is zeker niet evident, want er bestaat niet één doelgroep. Er zijn laaggeletterden van alle leeftijden met een heel verschillende achtergrond en profiel. Gebruikmaken van de kracht van heterogene groepen draagt in de focusgroepen de voorkeur weg.

Volgens de focusgroepleden komt het erop neer de doelgroep op een creatieve manier te bereiken in **hun natuurlijk leefwereld/habitat** (bijvoorbeeld bij hun kruidenier, buurtcentra of via bibliotheken, open leercentra). Vandaag werkt men vooral via intermediaire organisaties (zo ook bijvoorbeeld Wablief), omdat een rechtstreekse benadering niet lukt. Wanneer het wel lukt, ziet men doorgaans een groter draagvlak en gevoel van eigenaarschap bij de laaggeletterden. Een succesvolle methodiek kan ook zijn

laaggeletterdheid onrechtstreeks of indirect te benaderen, zodat cursisten niet het gevoel hebben gestigmatiseerd te worden.

Wanneer gesproken wordt over geletterdheid in een **lescontext** ligt de nadruk bij de focusgroepleden op het creëren van een leercultuur, wat niet evident is bij die laaggeletterden die, bijvoorbeeld door hun problematiek, hun verleden in het onderwijs voornamelijk negatief percipiëren. Maar ook binnen leerplichtonderwijs is een dergelijke informele leercultuur belangrijk, reeds vanaf het kleuteronderwijs. Aandacht voor geletterdheid los van verplichte kaders zoals eindtermen in leerplichtonderwijs, schept een sfeer van vertrouwen en prikkelt nieuwsgierigheid. Het voorbeeld van functioneel werken met leerlingen tso/bsso werd hierbij aangehaald.

Het aansluiten bij de persoonlijke leefwereld kan ook in de **werkcontext** bijvoorbeeld via geïntegreerd leren en werken. Een kanttekening hierbij is het gegeven dat nadruk op geletterdheid in combinatie met een werkperspectief door sommige organisaties als negatief ervaren wordt, omdat het druk legt op laaggeletterde cursisten en het maatschappelijk belang niet centraal staat. Dit wordt tegengesproken door de arbeidsmarktpartners zelf omdat het ook de bewustwording van het belang van betaalde arbeid stimuleert. Voor beide standpunten is iets te zeggen en toont het belang van overleg en vertrouwen tussen beleidsdomeinen én laaggeletterden zelf aan, om transparante verwachtingen en doelstellingen op maat vorm te geven.

Vaststellingen omtrent veldwerkers

Het bestrijden van laaggeletterdheid lijkt evident, maar is dat niet. Mensen weten immers vaak niet wat ze zelf kennen of kunnen. Daarom geven focusgroepleden het belang aan van een **aangepaste begeleiding en oriëntering**, vanaf een eerste intakegesprek tot en met verdere uitstroomgesprekken. Begeleiding en oriëntering kan verschillende vormen aannemen: administratief (bijvoorbeeld cursisten- of leerlingenvolgsysteem), interactief (leerkrachten, ervaringsdeskundigen, vrijwilligers ...) tot beleidsmatig (sectoroverstijgende visie op zorg, NT2 ...).

Een degelijke begeleiding staat en valt met **een goede basisvorming** van de begeleiders. Zowel leerkrachten in de lerarenopleiding als een basisvorming/verdere professionalisering omtrent laaggeletterdheid bij vrijwilligers, projectbegeleiders ... is nodig om de begeleiding competent te maken voor deze taak. Hier is echter een impact op lange termijn nodig dus regelmatige vorming tijdens de verdere loopbaan blijft gelden. Een specifieke rol is hier weggelegd voor **ervaringsdeskundigen en leerkrachten uit de basiseducatie** die een specifieke expertise kennen die nodig is in het leerplicht- en volwassenenonderwijs in Vlaanderen (en Brussel). Bij deze vorming is er nood aan het (h)erkennen van geletterdheidsnoden in een bredere context. Er werd reeds aangehaald dat laaggeletterdheid vaak samengaat met armoede, werkloosheid, anderstaligheid. Een kwaliteitsvolle begeleiding kan niet los gezien worden van de andere problematieken. Geïntegreerd leren werken is volgens de focusgroepleden de ideale manier van werken.

Vorming alleen is niet genoeg. Ook **sensibilisering, overleg en interactie** met inbegrip van kennisdeling (materiaal en goede praktijkvoorbeelden) is nodig. Volgens de focusgroepleden zien veel leerkrachten dit nog als extra aan de basisopdracht omdat zij onvoldoende kennis hebben over de geletterdheidsproblematiek. Gemotiveerde leerkrachten moeten ook vaak zelf op zoek naar financiering, mogelijke partners, expertise en methodieken waardoor geletterdheidsacties beperkt blijven in Vlaanderen. Wanneer een leerkracht met ervaring hieromtrent vertrekt, moet in een school/centrum vaak van nul herbegonnen worden. Er is met andere woorden nood aan expertisebehoud.

Vaststellingen omtrent onderwijsinstellingen

Alle partners binnen de vijf focusgroepen beklemtonen het belang van de expertise binnen onderwijs, en dan specifiek de expertise opgebouwd binnen de **basiseducatie**. De focusgroepleden moedigen het uitdragen van methodieken om laaggeletterdheid tegen te gaan aan. Het verspreiden van deze expertise, gaande van het delen van expertise tot vorming tot co-teaching, is slechts één onderdeel van het verbeteren van geletterdheidsacties binnen onderwijs.

Onderwijsinstellingen, zowel binnen het leerplichtonderwijs als binnen het volwassenenonderwijs, hebben, volgens de respondenten, nood aan een **planmatige aanpak** rond laaggeletterdheid en dit zowel op korte als op lange termijn. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de samenhang van geletterdheid met talenbeleid, ouderparticipatie, armoede ... Beleidsplannen vandaag bestaan nog voornamelijk op papier en worden slechts gedeeltelijk uitgevoerd. De spilfiguur binnen onderwijsinstellingen is de directeur en het middenkader, ondersteund door regionale partners binnen en buiten het onderwijsdomein, maar gedragen door de leerkrachten. Binnen **leerplichtonderwijs** dient laaggeletterdheid onder de aandacht gebracht te worden en dit vanaf het kleuteronderwijs tot en met de uitstroom met een specifieke focus in het deeltijds onderwijs gezien de problematiek daar verhoudingsgewijs het hoogst is.

Vanuit andere beleidsdomeinen wordt meermaals gesignaleerd dat er te rigide omgesprongen wordt met de opleidingen. Zo is er volgens deze respondenten een te sterke **nadruk op eindtermen**, en houdt men onvoldoende rekening met de leefwereld van de leerlingen/cursisten en andere vormingsmethodieken (bijvoorbeeld alternatief voor modules). Het vinden van deze methodieken in andere beleidsdomeinen (bijvoorbeeld cultuur, werk en welzijn) en het uitdragen/promoten binnen onderwijs, zien sommigen als taak voor de onderwijsoverheid en de pedagogische begeleidingsdiensten.

Vaststellingen omtrent rol van de overheid

In de vijf focusgroepen werd gevraagd naar de rol van de overheid in de verdere uitbouw van geletterdheid. Binnen de diverse gesprekken werd vooral een grote rol als facilitator naar voren geschoven. Dit omvat drie grote deelactiviteiten: in eerste instantie zorgen voor een flexibele en informatierijke context, vervolgens het stimuleren van overleg en netwerking en uiteindelijk het opvolgen van verspreiden van acties met het oog op een duurzaam beleid.

De leden van de focusgroepen zijn het erover eens: wanneer we geletterdheid willen stimuleren, dan is er nood aan een **flexibel kader** waarin geletterdheidsacties mogelijk zijn. Dit impliceert voldoende financiering, minder rigiditeit in het naleven van eindtermen (in het leerplichtonderwijs), minimumaantallen (in het volwassenenonderwijs), en het behalen van een attest (in functie van onderwijs- of werkdoelen) en de mogelijkheid om ontwikkelingsgericht te werken rond laaggeletterdheid doorheen de hele levensloopbaan. Ook moet de overheid, zo gaven verschillende respondenten mee, gerichter inzetten op geletterdheidsdoelen in plaats van de verspreide slagorde (binnen en buiten onderwijs) te laten floreren.

Wanneer het kader aanwezig is, moeten de **verschillende (mogelijke) partners** elkaar vinden zonder in het concurrentiedenken te vervallen. Ook hier de overheid een belangrijke rol spelen door voldoende informatie omtrent de geletterdheidsproblematiek te verspreiden, meer duidelijkheid over het begrip te verschaffen en methodieken en goede praktijkvoorbeelden te delen. Pedagogische begeleidingsdiensten en de onderwijsinspectie kunnen dit mee ondersteunen voor de onderwijspartners. Geletterdheidsacties in Vlaanderen hebben volgens de focusgroepleden een tekort aan een duurzaam karakter. Na het verstrijken van actietermijnen verdwijnen de inzichten en producten en worden nieuwe acties meestal van nul terug opgestart. De overheid kan ook hier een rol spelen door, naast het stimuleren van methodieken- en expertisedeling, ook verder onderzoek omtrent succesfactoren en leerbelemmeringen verder te verspreiden in Vlaanderen.

HOOFDSTUK 6: ALGEMEEN BESLUIT EN AANBEVELINGEN

6.1 Algemeen besluit

Het Plan Geletterdheid dat werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 14 december 2012 bestond uit maar liefst 46 operationele doelstellingen, die elk op hun beurt bestonden uit diverse acties. Deze 46 doelstellingen werden ondergebracht onder 4 strategische doelstellingen. Het plan was daardoor volgens sommigen **te weinig gefocust** en probeerde binnen alle mogelijke persoonsgebonden bevoegdheden van de Vlaamse regering een geletterdheidsaccent te leggen. Het Plan bevatte heel veel acties maar de meeste acties waren volledig **vrijblijvend** en **zonder enige maatstaf**. De acties en doelstellingen waren te weinig SMART geformuleerd. Dit heeft tot gevolg dat deze beleidsevaluatie beperkt blijft tot veel beschrijving van projecten, Verder zijn heel veel van de opgesomde projecten **lokaal of tijdelijk**. Ook wat de disseminatie en verspreiding ervan betreft is er nog een pak werk aan de winkel willen we komen tot een duurzaam geletterdheidsbeleid

Daarnaast diende elk van deze acties en doelstellingen gerealiseerd te worden op **een budgetneutrale manier**, met andere woorden er werd geen apart budget of er werden geen extra middelen uitgetrokken voor de realisatie ervan. Een uitzondering hierop vormt het budget dat door de Vlaamse Regering werd uitgetrokken voor de deelname aan het PIAAC-onderzoek (ca. 3.000.000 euro). Verder dienden alle betrokken beleidsdomeinen, organisaties of actoren binnen de grenzen van hun eigen budgettair kader te werken. Al gauw zou het onmogelijk blijken om alle acties tegelijkertijd op te zetten of om aan elke doelstelling evenveel aandacht te besteden. Er dienden keuzes gemaakt te worden. Daarom heeft de projectleider samen met de stuurgroep ervoor gekozen om per kalenderjaar te focussen op een aantal acties en/of doelstellingen en deze te **prioriteren**. Bijgevolg werd aan sommige doelstellingen of acties meer aandacht besteed, en werden niet alle doelstellingen of acties gerealiseerd.

Geletterdheidsacties in het beleidsdomein onderwijs

De doelstellingen en acties onder de eerste strategische doelstelling van het Plan Geletterdheid focussen op **het beleidsdomein Onderwijs: door een gerichte aanpak in het leerplichtonderwijs en innovatie in het volwassenenonderwijs diende de geletterdheid van de Vlaamse bevolking te worden verhoogd**. De **resultaten van PIAAC** leren ons dat de Vlaamse geletterdheidsprestaties niet veranderd zijn tussen 1996 (IALS) en 2011 (PIAAC): nog steeds heeft 15 procent van de volwassenen (16 tot 65-jarigen) in Vlaanderen te lage vaardigheden om geschreven teksten te begrijpen, te evalueren en te gebruiken (laageletterdheid in enge zin). Globaal gezien werd er op 15 jaar tijd dus geen vooruitgang geboekt op het vlak van de geletterdheid. Verder is 14 procent van de volwassenen in Vlaanderen laaggecijferd.

Een verontrustende tendens is dat binnen **de groep van jongeren** van 16 tot en met 24 jaar het aantal laaggeletterden stijgt van 5 naar 9 procent. Bovendien zitten ongeveer dubbel zoveel personen die een

diploma secundair onderwijs behalen in de groep van de laagst presterenden. Dit wil zeggen dat op dit ogenblik een diploma secundair onderwijs onvoldoende garanties biedt om voldoende geletterd te zijn. Vooral de geletterdheidsprestaties van de leerlingen uit het tso- en bso-onderwijs moeten ons zorgen baren, zo blijkt uit de peilingen (zie bijvoorbeeld de peiling Project Algemene Vakken (PAV) in de derde graad bso). Vandaar het belang van **preventieve maatregelen** die in het Plan Geletterdheid werden vertaald in acties gericht op het leerplichtonderwijs en op ouders met kinderen in het leerplichtonderwijs. Vanuit het Plan Geletterdheid werden evenwel weinig of geen specifieke acties opgezet om de (functionele) geletterdheidscompetenties in het leerplichtonderwijs te versterken. We stellen enkel vast dat het vanuit de werking van het Plan Geletterdheid zeer moeilijk is om invloed uit te oefenen op beleidsprocessen die lopende zijn of opgezet worden binnen het leerplichtonderwijs. Dat er nood is aan concrete geletterdheidsondersteuning, vooral in tso- en bso-scholen, blijkt wel uit de positieve respons die we gehad hebben op het materiaal dat werd ontwikkeld in het kader van de Week van de Geletterdheid 2015 'Jong en Geletterd' die focuste op de geletterdheidscompetenties bij jongeren en jongvolwassenen. Het positieve effect van het coachingsproject G-kracht, ook gericht op bso- en tso-scholen, werd benadrukt in het kader van de focusgroepen. Ook op het vlak van geletterdheidsondersteuning van ouders met kinderen in het leerplichtonderwijs werden stappen vooruit gezet: zo hebben de ouderkoepels hierin een actieve rol opgenomen in het kader van hun beheersovereenkomst met de Vlaamse Regering. Ten slotte werd de aandacht voor de uitdagingen op het vlak van geletterdheid ook geïntegreerd in de conceptnota en het actieplan 'Samen tegen schooluitval'.

Uit de resultaten van PIAAC blijkt ook dat bijna 1 op 5 (19 procent) van de geteste volwassenen in Vlaanderen een laag probleemoplossend vermogen heeft in een technologierijke omgeving. Jongeren scoren daar gemiddeld op maar ouderen daarentegen scoren bijzonder slecht. Om aan deze uitdaging het hoofd te bieden, werden er tijdens de duurtijd van het Plan Geletterdheid belangrijke stappen gezet op het vlak van het ICT-aanbod binnen het onderwijs, een proces dat trouwens nog steeds lopende is. Media- en beeldgeletterdheid werd verankerd in het onderwijscurriculum, er werd een nieuw opleidingsprofiel ICT voor de basiseducatie goedgekeurd en op dit ogenblik is men bezig met het implementeren van radicaal herziene ICT-opleidingen in de rest van het volwassenenonderwijs.

De overige doelstellingen en acties onder de eerste strategische doelstelling richten zich uitsluitend op **het volwassenenonderwijs**.

Er werden heel wat inspanningen geleverd en nieuw materiaal ontwikkeld om de leertraject- en doorstroom-begeleiding binnen het volwassenenonderwijs te faciliteren. In dat kader was er tegelijk aandacht voor de leerbelemmeringen en deelnamedrempels voor laaggeletterde cursisten. De implementatie ervan in het veld blijft evenwel een pijnpunt. Voor de bevroegde **Centra voor Volwassenenonderwijs** blijken de uitdagingen op het vlak van geletterdheid nog een onbekend verhaal te zijn. Voor hen werd decretaal nochtans in de mogelijkheid voorzien om cursisten die starten aan een opleiding in het secundair volwassenenonderwijs te ondersteunen op het vlak van geletterdheid door middel van de inrichting van geletterdheidsmodules. Het is evenwel nog te vroeg om conclusies te kunnen

te trekken over de implementatie van deze modules. Er werd evenwel geen geletterdheidsscan ontwikkeld voor de Centra voor Volwassenenonderwijs zoals werd vooropgesteld.

Voor de **Centra voor Basiseducatie** is de organisatie van geletterdheidsonderwijs net hun kerntaak. Dat ze deze ter harte hebben genomen blijkt uit de stijgende cijfers van de laatste jaren zowel wat het aantal inschrijvingen betreft (ca. +5000) als het aantal unieke personen die les volgen in een centrum voor basiseducatie (ca. +2000). Deze trend is vooral te wijten aan een sterke stijging van het aantal inschrijvingen voor de opleidingen 'Informatie- en communicatietechnologie' en 'Maatschappijoriëntatie'. Voor de opleidingen 'Nederlands' en 'Wiskunde' blijft het aantal unieke inschrijvingen constant en relatief beperkt ten opzichte van het totaal aantal inschrijvingen. Bovendien doen zij heel wat inspanningen om samen te werken met andere organisaties om in dat kader hun expertise te delen. Binnen het beleidsdomein Onderwijs zijn dit in de eerste plaats scholen van het leerplichtonderwijs, de Centra voor Volwassenenonderwijs, de ouderkoepelverenigingen ... Volgens de Centra voor Basiseducatie worden zij op dat vlak vaak tegengehouden door de onderwijsreglementering die nog steeds niet voldoende verfijnd is om een meer trajectmatige en flexibele benadering van geletterdheid mogelijk te maken en om af te stappen van een eerder klassiek onderwijs. Uit de focusgroepen bleek dat ook andere organisaties soms de weinig flexibele mogelijkheden tot aanpak van de Centra voor Basiseducatie hekelen. Bovendien pleiten ze allemaal voor een levensloopbenadering van geletterdheid waarbij geletterdheid wordt aangepakt daar waar de mensen zich bevinden (in een bibliotheek, in een vereniging ...) in plaats van hen naar een klassiek onderwijssysteem toe te leiden. Door de huidige minister van Onderwijs werden op dat vlak nieuwe perspectieven geopend met haar conceptnota 'Volwassenenonderwijs als kanseneducatie. Kansen op leren, integreren en kwalificeren, een leven lang' die recent, op 25 maart 2016, door de Vlaamse Regering werd goedgekeurd.

Ten slotte bevat de eerste strategische doelstelling nog twee operationele doelstellingen waarbij wordt ingezet op **het lokale geletterdheidsbeleid**. Vanuit het huidige Plan Geletterdheid slagen we er moeilijk in een lokaal geletterdheidsbeleid in gang te doen vinden, maar ook andere instellingen hebben hierin een maatschappelijke opdracht. Slechts enkele steden of gemeenten toonden interesse, op voorwaarde dat er middelen tegenover konden gesteld worden. Dat wil niet zeggen dat er lokaal niets gebeurt op het vlak van geletterdheid. Getuige daarvan zijn de samenwerkingen tussen een stad of gemeente en een centrum voor basiseducatie. Ook op de steun van de VVSG konden we rekenen. Twee goede voorbeelden waren/zijn evenwel de Provincie Oost-Vlaanderen (in 2015 werd het Oost-Vlaamse Plan vroegtijdig beëindigd) en Brussel, waar de Vlaamse Gemeenschapscommissie een Brussels Plan Geletterdheid in nauwe samenwerking met Brusselleer (het centrum voor basiseducatie van Brussel) opmaakte en goedgekeurd zag.

De tweede en derde strategische doelstelling van het Plan Geletterdheid focusten op **de beleidsdomeinen Werk, Cultuur, Armoedebestrijding en Media**. Terwijl de tweede strategische doelstelling vooropstelde dat geletterdheid een horizontaal aandachtspunt moest worden in deze beleidsdomeinen, benadrukte de derde strategische doelstelling de ontwikkeling van structurele partnerschappen, vooral tussen onderwijs en de actoren van deze beleidsdomeinen. In de praktijk liepen de doelstellingen en acties van beide strategische doelstellingen vaak door elkaar. Daarom bespreken we hier de acties en doelstellingen per beleidsdomein en niet per strategische doelstelling.

Een algemene vaststelling, over alle beleidsdomeinen heen, is dat het thema geletterdheid steeds meer in beleidsdocumenten opduikt van andere domeinen dan Onderwijs. Een voorbeeld daarvan zijn de beleidsnota's van de huidige Vlaamse Regering: zowel in de beleidsnota's Integratie en Inburgering, Armoedebestrijding, Cultuur en Media staan er beleidsmaatregelen op het vlak van geletterdheid. Er moet wel over gewaakt worden dat dit de inflatie van het begrip geletterdheid niet tot gevolg zal hebben. Ook de samenwerkingen van de verschillende beleidsdomeinen met Onderwijs op het vlak van geletterdheid, die tijdens het eerste Plan Geletterdheid een begin kenden, werden tijdens de looptijd van het huidige Plan Geletterdheid bestendigd en verstevigd. In die zin was de keuze om de stuurgroep niet langer te beperken tot ambtenaren, maar uit te breiden met vertegenwoordigers van stakeholders en/of sleutelorganisaties uit het veld, een goede zet. In tegenstelling tot de stuurgroep die waakte over het eerste plan, is zowel de betrokkenheid als de aanwezigheid van de stuurgroepleden enorm toegenomen. We stellen wel vast dat als de samenwerking met één of ander beleidsdomein of stakeholder moeilijker verloopt dat dit meestal persoonsgebonden is. Zoals werd aangegeven, moest het Plan Geletterdheid een budgetneutrale operatie worden. Hetzelfde geldt voor de inzet van personeel: het thema geletterdheid moet er vaak bijgenomen worden bovenop een reeds bestaand takenpakket.

De aandacht voor geletterdheid mag dan niet letterlijk in de beleidsnota **Werk** van de huidige Vlaamse Regering opgenomen zijn, in haar conceptnota 'Focus op talent en competenties als sleutel naar een hogere werkzaamheidsgraad' wil ze via opleiding en competentieversterking de mensen langer aan de slag houden en hun inzetbaarheid verhogen om te kunnen blijven functioneren in een transitionele arbeidsmarkt. Geen talent mag immers onbenut blijven of achterblijven in onze diverse samenleving, aldus de Vlaamse Regering. In de sectorconvenants die de Vlaamse Regering sluit met de verschillende economische sectoren is de opname van acties met betrekking tot geletterdheid bijna een traditie geworden. In de meest recent goedgekeurde sectorconvenants engageren maar liefst 25 sectoren (van de 33) zich om in te zetten op geletterdheidsacties. Maar de daad bij het woord voegen, blijkt evenwel niet zo vanzelfsprekend te zijn. Voor heel wat intermediaire organisaties binnen het beleidsdomein Werk, maar ook werkgevers bijvoorbeeld, zijn de uitdagingen inzake geletterdheid nog niet bekend of geen prioriteit, of worden ze vaak gelijkgeschakeld met de uitdagingen op vlak van anderstaligheid. Daarom werden en worden er nog steeds inspanningen geleverd om hen te sensibiliseren op het vlak van

geletterdheid. Ze zullen bijvoorbeeld het primaire doelpubliek zijn van de campagne Week van de Geletterdheid 'Extra bedrijvig' (8-14 september 2016). De sectorconsulenten hebben bovendien meegewerkt aan de ontwikkeling en de implementatie van de zogenaamde 'toolbox geletterdheid', één van de belangrijkste verwezenlijkingen van dit Plan Geletterdheid binnen het beleidsdomein Werk. Binnen dit project worden bedrijven begeleid in hun omgang met laaggeletterde werknemers en werden 'tools' ontwikkeld op maat van de werk- of opleidingsvloer. De consulting en ontwikkeling van tools gebeurde door Vocvo en lesgevers van de Centra voor Basiseducatie. De verdere implementatie ervan gebeurt door de Federatie Centra voor Basiseducatie.

Ondanks een intense samenwerking met de VDAB tijdens het eerste Plan Geletterdheid, o.a. rond de implementatie van de rekenlabo's, de G-coach op de werkvloer en met het oog op de ontwikkeling van een screeningsinstrument, ontbrak een goed werkend partnerschap met de centrale dienst in de periode 2013-2015. Over de implementatie en de toepassing van het screeningsinstrument kunnen we daarom niet veel rapporteren omdat er tot nu toe geen gegevens werden geregistreerd. Sinds kort werd het engagement van de VDAB inzake geletterdheid opnieuw volop opgenomen met een actieve bijdrage aan deze evaluatie en de organisatie van de Week van de Geletterdheid. Gelukkig kenden de samenwerkingen op het terrein tussen de VDAB en de Centra voor Basiseducatie geen dipje.

Vanaf de start van het tweede Plan Geletterdheid heeft het departement **Cultuur** ingezet op de ontwikkeling van een eigen strategische visie op geletterdheid. Deze inspanningen resulteerden in een visie, een matrix van geletterdheidsaanbod in de culturele sector en aanbevelingen naar de huidige Vlaamse Regering. Vanuit dit beleidskader werd overleg opgestart tussen het sociaal-culturele veld en de Centra voor Basiseducatie om af te stemmen over visie, wederzijdse verwachtingen, toeleiding en samenwerking rond het aanbod voor laaggeletterden, een overleg dat nog steeds loopt.

Ook de talrijke initiatieven inzake leesbevordering kenden hun weerslag in bovengenoemde matrix. Daarnaast investeert ook het onderwijs hierin. Initiatieven die nodig blijken te zijn, want uit de resultaten van PISA 2009 blijkt immers dat bijna de helft van de Vlaamse jongeren niet lezen voor hun plezier. Een cijfer dat opmerkelijk hoger ligt dan het OESO-gemiddelde. De leesprestaties van deze jongeren liggen ook lager dan de gemiddelde Vlaamse leesprestaties. Vanuit het Plan Geletterdheid werd de samenwerking en afstemming tussen actoren uit het beleidsdomein Cultuur (zoals bibliotheken) en Onderwijs gestimuleerd. Voor het leerplichtonderwijs is samenwerken met een bibliotheek de evidentie zelve. Met 'De Bib op School' ontwikkelden Bibnet en Locus concrete tools om met scholen een blijvende samenwerking op te bouwen. We kunnen evenwel nog niet meteen spreken van een structurele werking tussen bibliotheken en het volwassenenonderwijs, enkele uitzonderingen niet te na gesproken.

Een opmerkelijke evolutie in de resultaten van PISA 2000 en PISA 2009 is de enorme stijging van het percentage Vlaamse leerlingen dat online materiaal leest (van 42 naar 79 procent). Online lezen is bijgevolg bijzonder populair bij veel 15-jarigen. Vandaar het belang van de doelstelling om de informatiegeletterdheid en mediawijsheid te bevorderen niet alleen bij jongeren, maar evenzeer bij volwassenen. In 2012 werd daarom de bevordering van e-inclusie en de verhoging van informatiegeletterdheid en mediawijsheid decretaal verankerd in het lokaal cultuurbeleid. In het kader

van de verhoging van de lokale autonomie werd deze maatregel door de huidige Vlaamse Regering opgeheven, wat niet wil zeggen dat e-inclusie lokaal niet meer hoog op de agenda staat. Cultuurconnect (Bibnet en Locus werden in januari 2016 hiertoe omgedoopt) nodigt verschillende actoren alvast uit om samen een antwoord te vinden op de digitale uitdagingen van het lokaal cultuurbeleid.

Op centraal niveau werd een conceptnota Mediawijsheid goedgekeurd door de vorige Vlaamse Regering die tot het einde van de vorige legislatuur werd uitgevoerd. Deze conceptnota resulteerde onder meer in de oprichting van een kenniscentrum Mediawijsheid waarvan de werking nog verder wordt ondersteund door de huidige Vlaamse Regering. Hun kenniswerking rond mediawijsheid resulteerde in een veldtekening en in een bijna jaarlijkse oproep om samen te werken aan projecten die werk maken van mediawijsheid. In januari 2014 startte de nieuwe opleiding Mediacoach gericht op professionelen uit de bibliotheek-, onderwijs- en jeugdwerksector die werken met jongeren en die mediawijsheid willen integreren in hun eigen werkpraktijk. In het voorjaar 2016 kwam het kenniscentrum Mediawijsheid naar buiten met een whitepaper rond e-inclusie, resultaat van overleg met partners betrokken op e-inclusie.

Ook de wisselwerking tussen het Vlaams Actieplan voor Armoedebestrijding (VAPA) en het Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen is bijna een vanzelfsprekendheid geworden. Armoede en laaggeletterdheid gaan vaak samen. Bij de opmaak van het tweede Plan Geletterdheid werden er daarom vanuit het beleidsdomein **Armoedebestrijding** verschillende acties uit het vorige VAPA in het Plan Geletterdheid geschoven: zo werd het project 'Wie Online' van BLM vzw ondersteund en werd door middel van verschillende initiatieven gewerkt aan een verbeterde communicatie met mensen in armoede. Daarnaast werden ook lokale initiatieven ter bestrijding van kinderarmoede ondersteund, hoewel in dat kader weinig voorstellen werden ingediend die rechtstreeks met geletterdheid te maken hadden. De huidige Vlaamse regering maakte van de strijd tegen kinderarmoede evenwel een topprioriteit binnen het huidige VAPA (2015-2019). Vanuit het Plan Geletterdheid konden we dan ook niet achterblijven om deze beleidsprioriteit kracht bij te zetten. Via groeitrajecten willen De Link vzw, Kind en Gezin, Federatie Centra voor Basiseducatie en Vocvo samen met de Centra voor Basiseducatie werken aan de ondersteuning van het volledige gezin: de ouders nemen deel aan een educatief programma en worden ondersteund in hun ouderrol. Tegelijk wordt ingezet op de participatie aan kinderopvang en het schoolgebeuren. Een andere intensieve samenwerking tussen de armenverenigingen en de Centra voor Basiseducatie resulteerde in proefprojecten rond leeransen, waarbij werd nagegaan op welke manier aandacht voor geletterdheid een plaats kan krijgen in het informeel en niet-formeel leren. Dit project werd onder meer voorgesteld in het kader van een verticaal armoedeoverleg binnen het beleidsdomein Onderwijs en vond zijn weerklink in de conceptnota 'Volwassenenonderwijs als kansenederwijs. Kansen op leren, integreren en kwalificeren, een leven lang'. Vanuit de focusgroepen wordt ervaringsdeskundigen inzetten sterk gepromoot, zij zijn immers bekwaam om de stem van armen te doen weerklinken in acties en debatten. Ook op centraal niveau verloopt de samenwerking goed. Getuige daarvan is de actieve participatie vanuit het Plan Geletterdheid aan het Horizontaal Permanent Armoedeoverleg en de totstandkoming van het huidige VAPA, en omgekeerd.

Geletterheidsacties ... naar een derde generatie

De vierde Strategische doelstelling, ten slotte, spitste toe op een verdere **professionalisering van de geletterheidspraktijken en het geletterheidsbeleid**. Ook hierin werden belangrijke stappen vooruit gezet tijdens de looptijd van het tweede Plan Geletterdheid.

Op vraag van de actoren die meewerkten aan de opmaak van het Plan Geletterdheid (en de uiteindelijke leden van de uitgebreide stuurgroep) werd een nieuwe projectleider aangesteld voor het Plan Geletterdheid. Deze was evenwel niet langer verbonden aan het departement Onderwijs, maar werd via een overeenkomst aangesteld bij het Vlaams ondersteuningscentrum voor het volwassenenonderwijs (Vocvo). Vocvo formuleerde toen de ambitie om te willen uitgroeien tot een kenniscentrum op het vlak van geletterdheid. Tijdens de looptijd van het plan hebben ze deze ambitie zeker voor een deel kunnen waarmaken met een projectleider die uitblonk in enthousiasme en daadkracht en met de organisatie van een team van professionals rond haar kundig op het vlak van communicatie en volwasseneneducatie. Het moeilijke verhaal van de beperkte middelen en mogelijkheid tot inzet van mensen (zie ook hoger) blijft hen evenwel parten spelen.

De projectleider organiseerde bijna maandelijks een kernoverleg. Naast Vocvo, zaten ook de Federatie Centra voor Basiseducatie, het departement Onderwijs en Vorming en een medewerker van de Stuurgroep Volwassenenonderwijs mee aan tafel. Vier à vijf keer per jaar vond er overleg plaats in groter verband in de vorm van de stuurgroep met alle betrokken actoren en administraties om de uitvoering van het Plan Geletterdheid op te volgen.

De opheffing van de Stuurgroep Volwassenenonderwijs gooide evenwel roet in het eten omdat zij toch een aantal engagementen hadden opgenomen in het kader van het Plan Geletterdheid. Zowel het merendeel van het geletterdheidspersoneel als de geletterheidsacties werden door Vocvo overgenomen. Naast de coördinatie van de uitvoering van het Plan Geletterdheid, stond Vocvo ook in voor de verspreiding van goede praktijken. Zo lanceerde zij het Platform Geletterdheid waarop alle producten van het Plan Geletterdheid te vinden zijn. Wel is gebleken dat deze website nog aan bekendheid ontbreekt. Opdat geletterheidsacties structureel ingebed zouden worden nam Vocvo vaak ook de ondersteuning voor haar rekening. Voorbeelden daarvan zijn de geboden ondersteuning bij de invoering van de geletterheidsmodules, de projecten doorstroom en de toolbox geletterdheid. Vaak gebeurt dit in nauwe samenwerking met de Federatie Centra voor Basiseducatie en de Centra voor Basiseducatie zelf.

Tijdens de looptijd van dit Plan Geletterdheid werd voor het eerst een monitoringsinstrument uitgewerkt. Dit instrument werd voor het eerst toegepast bij de opmaak van deze evaluatie en vertoont zeker nog wat kinderziektes. Toch durven we te zeggen dat we ook op dat vlak rasse schreden vooruit gezet hebben als we voorliggend rapport vergelijken met de evaluatie die in 2011 werd opgeleverd naar aanleiding van het eerste Plan Geletterdheid.

In navolging van de oproep tot actie in 2012 van de zgn. High Level Group of Experts on Literacy, opgericht door de Europese Commissie, werd een Europees netwerk geletterdheid (ELINET) opgericht waaraan actief werd geparticipeerd vanuit het Vlaamse Plan Geletterdheid. Tot slot tonen de resultaten van PIAAC

en alle secundaire analyses op de PIAAC-data ook het belang van wetenschappelijk onderzoek aan. De PIAAC-data werden in Vlaanderen hoofdzakelijk gebruikt om de bewustwording op het vlak van geletterdheid aan te wakkeren, zonder dat we evenwel van een echte aardverschuiving kunnen spreken.

Zowel vanuit de stuurgroep als de georganiseerde focusgroepen weerklinkt de vraag voor het verder investeren in geletterdheid vanuit de Vlaamse Overheid met aandacht voor de stem van alle mogelijke betrokkenen inclusief de laaggeletterden zelf. Daarbij is nood aan een beperkte set heldere, maar toch ook flexibele doelstellingen met duidelijk prioriteiten inclusief meetindicatoren. Om dit te realiseren, geven we vanuit deze evaluatie-oefening volgende zeven aanbevelingen mee.

6.2 Aanbevelingen

Aanbeveling 1: Geletterdheid blijvend onder de aandacht houden

Na twee generaties geletterdheidsplannen zien we een waaier aan acties en partnerschappen in het veld. Toch blijkt het belang van geletterdheid en ook het begrip zelf, nog niet bij alle partners even goed te zijn doorgedrongen. Geletterdheid kadert immers in een brede multiproblematiek waar armoede, analfabetisme, integratie en anderstaligheid eveneens nood hebben aan gerichte acties en sensibilisering. Laaggeletterdheid dreigt hierdoor op de achtergrond gedrongen te worden. Ook geletterdheid zelf is soms een moeilijk begrip, waar vooral associaties met taal blijven hangen. Het belang van e-inclusie, digitale competenties en mediawijsheid wordt hier vaak niet aan verbonden.

Als eerste aanbeveling willen we stellen dat het verhogen van geletterdheid in Vlaanderen niet mag stoppen met het tweede plan Geletterdheid. Hierbij dient er in eerste instantie opnieuw werk gemaakt te worden van een brede verspreiding en sensibilisering van het concept en de definitie van geletterdheid bij alle mogelijke partners, en dit in de verschillende beleidsdomeinen. Wanneer de uitdagingen duidelijk zijn, kan ook gericht gewerkt worden aan een evenwichtig beleid om laaggeletterdheid in te dijken. De vorm waarin dit nieuwe beleid gegoten wordt, dient generieker te zijn dan het huidige plan, met een beperkte set heldere, maar prioritaire en meetbare doelstellingen gericht op preventie, remediëring, cocreatie en communicatie. Toch moet er een zekere mate van flexibiliteit ingebouwd worden, zodat het snel en gericht kan inspelen op veranderende noden in de samenleving en noden aangegeven vanuit de laaggeletterden zelf.

Aanbeveling 2: Streven naar focus binnen het geletterdheidsbeleid

Met het huidige plan geletterdheid werd geprobeerd om, vanuit verschillende beleidsdomeinen, alle actoren begaan met de geletterdheidsproblematiek te betrekken en alle acties gelinkt aan het terugdringen van laaggeletterdheid op te nemen. Dit heeft geleid tot een wildgroei aan acties, waar

actoren in diverse beleidsdomeinen en organisaties naast in plaats van met elkaar tot acties overgingen. Ook werden bepaalde projecten, die niet per se met laaggeletterdheid, maar verwante problematieken te maken hadden, onder de vlag van geletterdheid opgenomen.

We pleiten dan ook in deze tweede aanbeveling om het aantal doelstellingen in het verdere geletterdheidsbeleid te focussen en in aantal te beperken. Dit neemt niet weg dat geletterdheid belangrijk is vanaf de vroege levensjaren van elk individu en het belang ervan in het leerplichtonderwijs zeker niet te onderschatten is. Gezien de klemtoon op laaggeletterdheid bij leerplichtige jongeren in de conceptnota modernisering secundair onderwijs²³, pleiten we ervoor in een nieuwe uitrol de klemtoon te leggen op +16-jarigen buiten het leerplichtonderwijs die les volgen in het Nederlands. Om het levensloopsperspectief van geletterdheid toch in de verf te zetten, kunnen gerichte sensibiliseringsacties in samenwerking met het leerplichtonderwijs opgezet worden.

Aanbeveling 3: Geletterdheid multifunctioneel aanbieden

Zowel in specifieke acties als binnen de focusgroepen werd aangegeven dat laaggeletterdheid succesvol teruggedrongen kan worden, wanneer lessen en begeleiding met focus op laaggeletterdheid aangeboden worden binnen de natuurlijke leefwereld van de cursisten, zijnde hun les-, werk- en/of privé-omgeving. Binnen onderwijs kan dit bijvoorbeeld door binnen opleidingen geletterdheidscompetenties aan te leren, binnen een werkplaats door geïntegreerd te leren en te werken, en in de vrije tijd door specifieke acties bij lokale handelaars. Ook in specifieke contexten (bijvoorbeeld verenigingen waar armen het woord nemen of welzijnsschakels) kan leren laagdrempelig kansen krijgen. Dit verkleint het stigma en zorgt er tegelijkertijd voor dat het belang van geletterdheid gezien wordt in een ruimere context, zijnde de deelname aan het maatschappelijke leven en het bereiken van betere levens- en jobkansen.

In een derde aanbeveling willen we het belang van een geïntegreerde aanpak centraal stellen. Door de ruimere leefwereld van laaggeletterden mee te nemen, is de succesratio van geletterdheidsacties hoger. Om dit te bereiken, dienen verscheidene succesfactoren in rekening worden gebracht. De belangrijkste is een goede afstemming en samenwerking tussen de diverse beleidsdomeinen en organisaties. Elkeen dient zijn engagement en verantwoordelijkheid hierin actief op te nemen. Tevens essentieel voor succesvolle geïntegreerde acties is een kwaliteitsvolle begeleiding. Die begeleiding kan enkel groeien wanneer de inzet en professionalisering van experts (zoals lesgevers in de basiseducatie en ervaringsdeskundigen) in dit verhaal worden meegenomen.

Aanbeveling 4: Eigenaarschap creëren bij alle stakeholders

²³ Zie hiervoor www.onderwijs.vlaanderen.be/nl/krachtlijnen-modernisering-secundair-onderwijs-goedgekeurd-versterken-verdiepen-verkennen.

In elke focusgroep en bij elk gesprek kwam eenzelfde verzuchting naar boven: binnen het huidige plan ontbreekt een gevoel van eigenaarschap. Door de veelheid aan doelstellingen en acties is iedereen wel betrokken, maar voelt niet iedereen zich verantwoordelijk voor het uitdragen en realiseren van het gehele geletterdheidsbeleid. Dit gevoel is nochtans nodig om dit tot een succesverhaal te maken, en niet alleen de beleidsmakers, maar tevens elke leerkracht, hulpverlener, begeleider en coördinator in de diverse beleidsdomeinen. De belangrijkste partner is evenwel de laaggeletterde zelf. Wanneer in samenspraak met de doelgroep functioneel werken aan de problematiek mogelijk is, verhoogt de kans op succes. Dit impliceert een zekere flexibiliteit en het flexibel omgaan met bestaande kaders (bijvoorbeeld functioneel werken als methodiek binnen onderwijs).

Een vierde aanbeveling is dan ook om naast de top-downbenadering van het geletterdheidsbeleid, meer nog dan in de vorige editie, werk te maken van een bottom-up benadering bij alle partners inclusief de laaggeletterden zelf om te komen tot specifieke acties rond de diverse aspecten van geletterdheid (taal, cijfers én ICT).

Aanbeveling 5: Streven naar een structurele duurzame aanpak

Het is in alle hoofdstukken diverse keren aangehaald: we kunnen geletterdheid enkel verhogen wanneer samengewerkt wordt tussen alle beleidsdomeinen, en dit zowel op centraal als lokaal niveau. Die samenwerking is er over de twee generaties geletterdheidsplannen zeker op vooruit gegaan. Organisaties en mensen hebben elkaar gevonden en zijn sterke partnerschappen aangegaan. Toch was dit geen eenduidig succesverhaal. Het was een zoektocht naar voorgangers, naar middelen, naar afspraken en rolverdeling. Wie welke verantwoordelijkheid kon en mocht opnemen en vooral op welke manier de resultaten van partnerschappen op lange termijn verspreid en verder geïmplementeerd konden worden.

De vijfde aanbeveling is dan ook blijvend in te zetten op duurzame breed gedragen partnerschappen, vertrekkend vanuit gemeenschappelijke doelstellingen, waarbij ieder vooraf duidelijk omschreven engagementen en verantwoordelijkheden opneemt en streeft naar een ruime verspreiding van opgedane inzichten en resultaten en dit zowel op Vlaams als lokaal niveau.

Aanbeveling 6: Voldoende middelen voorzien

Binnen het huidige plan werd gewerkt binnen een budgetneutraal kader (er was geen apart budget of extra middelen voorzien). Dit heeft bij sommige partners geleid tot het niet herdenken van bestaande acties uit vrees voor meerkost, ook weinig nieuwe acties werden hierdoor op poten gezet. Binnen de focusgroepen werden meerdere voorbeelden gegeven van alternatieve financiering, bijvoorbeeld via

steden en gemeenten, via lokale initiatieven, via ESF-financiering ... Met de bestaande besparingen vrezende betrokkenen dat dit niet houdbaar blijft voor toekomstige acties.

Als zesde aanbeveling willen we de noodzaak van voldoende middelen in de verf zetten. Dit impliceert niet enkel werkmiddelen, maar tevens personeelsmiddelen om naast de bestaande begeleiders en experts uit de basiseducatie en ervaringsdeskundigen hun kennis te laten doordringen in de verschillende beleidsdomeinen. Deze middelen dienen gericht gekoppeld te worden aan specifieke doelstellingen van het nieuwe geletterdheidsbeleid met het oog op het verlagen van laaggeletterdheid in Vlaanderen.

Aanbeveling 7: Trekkerschap bepalen

Elke actor in dit verhaal dient zijn verantwoordelijkheid op te nemen. De overheid bijvoorbeeld, heeft een duidelijke rol in het voorzien van middelen en een flexibel doch sluitend wettelijk kader. Tevens dient zij blijvend onderzoek te stimuleren, om laaggeletterdheid niet alleen te monitoren in een Europees perspectief, maar tevens nieuwe inzichten in het terugdringen van laaggeletterdheid, ook praktijkgericht, te genereren. Vooraf doelstellingen bepalen, is echter niet voldoende. Er is nood aan trekkerschap, aan een drijvende kracht die stakeholders samenbrengt, hen aanmoedigt om in dialoog te gaan, lerende netwerken stimuleert, die methodieken en voorbeelden aanbiedt, mee rollen bepaalt en eigenlijke acties in al diens stadia mee opvolgt.

Als zevende en laatste aanbeveling willen we stellen dat er binnen een gedragen geletterdheidsbeleid nood is aan een centrale trekker of facilitator. Die trekker hoeft niet per se de overheid te zijn, maar kan tevens een door de overheid gesubsidieerde partner zijn die in nauw overleg met overheidsinstanties sensibilisering, overleg en interactie faciliteert en geletterdheidsacties mee opvolgt en valoriseert. De overheid zelf dient te blijven investeren in Vlaams en internationaal wetenschappelijk onderzoek (bijvoorbeeld PIAAC) rond de geletterdheidsproblematiek om de maatschappelijke noodzaak ervan niet te laten verslappen.

BIJLAGEN

- [Bijlage 1](#): Plan Geletterdheid Verhogen 2012-2016
- [Bijlage 2](#): Monitoringsinstrument
- [Bijlage 3](#): Vragen SWOT-analyse
- [Bijlage 4](#): Verslagen focusgroepen
- [Bijlage 5](#): Afkortingen
- [Bijlage 6](#): Tabellen en grafieken

Bijlage 1: Plan Geletterdheid Verhogen

Hieronder vindt u het 'Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen 2012-2016'. U kan het originele document ook raadplegen via [deze website](#).

Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen 2012-2016

Brussel, november 2012

Inhoudstafel

Inhoudstafel

Inleiding

SD1. De geletterdheid wordt verhoogd door een gerichte aanpak in het leerplichtonderwijs en innovatie in het volwassenenonderwijs

- 1.1. Gezien het belang van geletterdheid voor de onderwijs- en ontplooiingskansen van leerlingen, inzetten op het versterken van (functionele) geletterdheidscompetenties in het kleuter- en lager onderwijs.
- 1.2. Verhogen en versterken van (functionele) geletterdheidscompetenties in het secundair onderwijs
- 1.3. Verankering media- en beeldgeletterdheid in het onderwijscurriculum
- 1.4. De (nog op te richten) Centra voor Leerloopbaanbegeleiding hebben, binnen hun missie om volwassenen met leervragen of leernoden gericht toe te leiden naar het meest passende opleidingsaanbod, aandacht voor de laaggeletterde volwassenen.
- 1.5. Het volwassenenonderwijs optimaliseert de inspanningen voor leertrajectbegeleiding in verband met geletterdheid en investeert in doorstroombegeleiding van laaggeletterde cursisten.
- 1.6. Het volwassenenonderwijs consolideert en investeert in de ontwikkeling van nieuwe methodieken voor het verwerven van geletterdheidscompetenties, waarbij de grondslagen gevormd worden voor een maatgerichte en vraaggerichte aanpak.
- 1.7. ICT-vorming volwassenen, laaggeletterden en kansarmen: nieuw opleidingsprofiel ICT in de basiseducatie.
- 1.8. Het volwassenenonderwijs brengt leerbelemmeringen in kaart.
- 1.9. Het volwassenenonderwijs brengt drempels voor deelname van laaggeletterde cursisten in kaart.
- 1.10. De Centra voor Basiseducatie doen aantoonbare inspanningen om meer cursisten te bereiken op de opleidingen Nederlands en wiskunde, zodat het aantal cursisten in deze opleidingen significant kan stijgen en waarbij de effecten en de resultaten van deelname in kaart gebracht worden.
- 1.11. Regionale geletterdheidsplannen worden ontwikkeld en uitgevoerd onder impuls van gemeenten en steden met een centrumfunctie.
- 1.12. De Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) onderneemt acties om laaggeletterdheid binnen Brussel aan te pakken.
- 1.13. De onderwijsoverheid stimuleert scholen die willen investeren in samenwerking, gericht op geletterdheidsstraining van ouders.
- 1.14. De bestaande onderwijsreglementering wordt verfijnd om een meer trajectmatige en flexibele benadering van het geletterdheidsprobleem mogelijk te maken.

SD2. Geletterdheid wordt een horizontaal aandachtspunt in de beleidsdomeinen Welzijn, Cultuur, Werk en Media

- 2.1. Via een integrale aanpak wordt ingezet op de competentieversterking van laaggeletterden.
- 2.2. Intermediairen worden gesensibiliseerd.
- 2.3. De sectorconvenants worden benut voor het inrichten van geletterdheidstraining.
- 2.4. Het beleidsdomein Cultuur Jeugd Sport en Media (CJSM) werkt een strategische visie uit over geletterdheid binnen haar sectoren.
- 2.5. Leesbevordering
- 2.6. Informatiegeletterdheid en digitale kloof. E-inclusie wordt opgenomen als Vlaamse beleidsprioriteit in het ontwerp van het uitvoeringsbesluit van het nieuwe decreet betreffende het lokaal cultuurbeleid.
- 2.7. De ondersteuningsinstellingen in het welzijns- en sociaal-cultureel beleid integreren de aandacht voor de geletterdheid in hun ondersteuningsaanbod.
- 2.8. Stimuleringsregeling mediawijsheid.
- 2.9. In het sociaal-culturele veld wordt onderzocht op welke manier aandacht voor geletterdheid een plaats kan krijgen in het informeel en niet-formeel leren.
- 2.10. De geletterdheidacties worden gelinkt aan het Vlaams actieplan Armoedebestrijding.
- 2.11. Betrekken van het Vlaams Netwerk Verenigingen waar Armen het Woord Nemen (VWAWN) bij de bestrijding van de digitale kloof
- 2.12. Bij het ondersteunen van lokale initiatieven kinderarmoede wordt geletterdheid verhoogd als aandachtspunt meegenomen
- 2.13. Opstarten project om tot structureel verbeterde communicatie van de Vlaamse overheid met mensen in armoede te komen
- 2.14. Het Plan Geletterdheid Verhogen staat op de agenda van het Horizontaal Permanent Armoedeoverleg (HPAO).

SD3. Structurele partnerschappen voor geletterdheid worden ontwikkeld

- 3.1. Het volwassenenonderwijs investeert in nieuwe strategieën voor sensibilisering, activering en toeleiding, waarbij vooral oog is voor structurele partnerschappen met andere beleidsdomeinen en een geharmoniseerde aanpak.
- 3.2. In het werkgelegenheidsbeleid volgt op screening en detectie een functioneel traject dat aansluit bij het perspectief en de behoeften van werkzoekenden, dat hen kan motiveren om het geletterdheidsprobleem aan te pakken.
- 3.3. Het exploreren en opzetten van formules voor geletterdheidscoaching op de werkvloer voor zowel werkzoekenden als voor werkenden.

3.4. Een effectieve 'kenniswerking' rond mediawijsheid wordt ontwikkeld en zo effectief mogelijk georganiseerd opdat kennis kan verzameld en gedeeld worden.

3.5. Veldtekening mediawijsheid.

3.6. De Bib op School.

3.7. Expertise om te werken rond geletterdheid in de bibliotheken verhogen

3.8. De Centra voor Basiseducatie, ondersteund door VOCVO en de decretale stuurgroep volwassenenonderwijs, werken samen met armenverenigingen om werken aan geletterdheid met mensen in armoede een plaats te geven; de geletterdheidstraining draagt bij tot armoedebestrijding.

3.9. Stimuleren van diverse actoren en beleidsniveaus om opgeleide ervaringsdeskundigen in te schakelen.

SD4. De geletterdheidpraktijken en het geletterdheidsbeleid worden verder geprofessionaliseerd

4.1. De Stuurgroep Volwassenenonderwijs ontwikkelt expertise in nauwe samenwerking met de praktijk.

4.2. De instellingen in het volwassenenonderwijs houden in het kader van het instellingsbeleid systematisch rekening met laaggeletterde cursisten.

4.3. De instellingen die geletterdheidsonderwijs inrichten, investeren in een doorgedreven en duurzaam professionaliseringsbeleid.

4.4. De decretale stuurgroep volwassenenonderwijs ontwikkelt een train-the-trainer voor opleidingsverstrekkers op de werkvloer.

4.5. Strategieën worden ontwikkeld voor de systematische verspreiding en implementatie van goede praktijken.

4.6. De decretale stuurgroep volwassenenonderwijs bundelt instrumenten voor het inrichten van geïntegreerde geletterdheidstraining in een toolbox.

4.7. De effectiviteit in de bestrijding van laaggeletterdheid wordt verbeterd door monitoring, onderzoek en internationale samenwerking.

4.8. Deelname aan het Programme for the International Assessment of Adult Competencies (PIAAC).

4.9. Een vormingsaanbod wordt voorzien m.b.t. mediagebruik

Inleiding

In dit document vindt u een overzicht van voorstellen voor operationele doelstellingen of acties die werden uitgewerkt in het kader van een nieuw Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen 2012-2016. De voorstellen werden geformuleerd door de beleidsdomeinen Onderwijs en Vorming, Werk en Sociale Economie, Cultuur, Jeugd Sport en Media, Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, en de Vlaamse Gemeenschapscommissie, in nauwe samenwerking met experts van het werkveld of sleutelorganisaties, met name: het Vlaams ondersteuningscentrum voor Volwassenenonderwijs (VOCVO), de Federatie van de Centra Basiseducatie, de decretale stuurgroep Volwassenenonderwijs, de onderwijskoepels, de VDAB, Bibnet, vzw Locus, vzw Link, het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen, en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. De coördinatie van de voorstellen gebeurde door het Departement Onderwijs en Vorming.

Verschillende voorstellen van operationele doelstellingen of acties moeten nog verder geconcretiseerd worden en de te verwachten resultaten moeten nog scherper omschreven worden. Bovendien is verdere afstemming met de beleidsopties van de betrokken beleidsdomeinen of organisaties nodig. Verschillende voorstellen worden nog nader afgetoetst bij instanties van de betrokken actoren zelf. Daarbij wordt ook nagegaan of er potentiële dwarsverbanden zijn tussen de verschillende beleidsdomeinen, zodat geletterdheidsbeleid ook in voldoende mate transversaal gedragen wordt. In dit verder overleg worden het stappenplan, de onderscheiden verantwoordelijkheden, het budget, meetfactoren en indicatoren vastgesteld.

Een jaarlijkse of tweejaarlijkse update zal bovendien nodig zijn om voldoende de vinger aan de pols te houden en tussentijdse bijsturing mogelijk te maken.

Een beleid inzake geletterdheid kan niet alleen een onderwijsbeleid zijn, maar moet gestoeld zijn op een brede en beleidsdomeinoverschrijdende benadering. Geletterdheid moet binnen de Vlaamse overheid dan ook een horizontaal aandachtspunt worden in beleidsdomeinen als werk, cultuur en welzijn. Bij de verdere operationalisering van het plan zal er eveneens naar gestreefd worden om ook aan te sluiten bij relevante beleidsmaatregelen van de Federale overheid.

Daarom wordt voor de opvolging van het plan een administratieve werkgroep opgericht, bestaande uit vertegenwoordigers van de betrokken beleidsdomeinen. De voorbereiding, opvolging en evaluatie van het beleid behoort immers tot hun specifieke opdracht. Bovendien worden de verschillende actoren die bij de uitvoering van acties betrokken zijn, intensief bij de werking van deze stuurgroep betrokken (experts van het werkveld, sleutelorganisaties,..): op regelmatige basis worden zij geïnformeerd en geconsulteerd; bovendien worden zij bij eventuele tussentijdse bijsturing van het plan actief betrokken. Het beleidsdomein onderwijs en vorming staat in voor de algemene coördinatie en de opvolging van het plan en duidt een projectleider aan.

Het traditionele begrip analfabetisme is geëvolueerd naar een ruime invulling van het begrip geletterdheid. Voor het voorliggende plan wordt opnieuw uitgegaan van de volgende definitie van geletterdheid, die gebaseerd is op de definitie uit het IALS-onderzoek:

Geletterdheid is de kennis en vaardigheid die nodig is om via geschreven taal te communiceren en informatie te verwerken, de vaardigheid om met numerieke en grafische gegevens om te gaan en de vaardigheid voor het gebruik van ICT.

Geletterdheid is bijgevolg een geïntegreerde vaardigheid en omvat o.m. de competentie om informatie te vinden en te gebruiken, rekenkundige bewerkingen uit te voeren, kwantitatieve informatie te vinden en te gebruiken, digitale informatie te selecteren, te analyseren, te interpreteren en te verwerken en gebruiken van technologische middelen.

Met geletterdheid streven we een kwalificatie na op niveau twee van de Vlaamse kwalificatiestructuur. Dat beantwoordt aan de eindtermen van de basiseducatie en dus aan de eindtermen van de eerste graad van het secundair onderwijs. Op die manier streven we naar een duurzame geletterdheid, waarbij mensen instaat gesteld worden om levenslang bij te leren en een stabiele positie te verwerven op de arbeidsmarkt.

Volwassenen die niet beschikken over voldoende competenties op het vlak van taal rekenen, en ICT om zich adequaat te handhaven in een moderne samenleving, én die onderwijs gehad hebben in het Nederlands blijven de primaire doelgroep van het nieuwe plan geletterdheid, maar een nieuw plan geletterdheid moet ook verder gaan dan de doelgroep van de basiseducatie. Het moet ook inzetten op een structurele aanpak die gericht is op ruimere kansen voor laaggeletterden in het hele aanbod van onderwijs en opleidingen voor volwassenen. Ook voor het voorkomen van laaggeletterdheid moeten in het leerplichtonderwijs nog meer inspanningen geleverd worden. De doelgroep van het nieuwe plan geletterdheid wordt niet uitgebreid tot anderstaligen die nooit onderwijs in het Nederlands gevolgd hebben.

SD1. De geletterdheid wordt verhoogd door een gerichte aanpak in het leerplichtonderwijs en innovatie in het volwassenenonderwijs

1.1. Gezien het belang van geletterdheid voor de onderwijs- en ontplooiingskansen van leerlingen, inzetten op het versterken van (functionele) geletterdheidscompetenties in het kleuter- en lager onderwijs.

Via haar structureel onderwijsbeleid heeft de Vlaamse Overheid steeds ingezet op het verhogen en versterken van (functionele) geletterdheidscompetenties in het kleuter- en lager onderwijs. De overheid zal dit beleid verder continueren.

Recent werd in dat kader de conceptnota 'Samen Taalgrenzen verleggen' goedgekeurd door de Vlaamse Regering, waarin een duidelijke keuze werd gemaakt voor een integrale benadering van talenbeleid. Initiatieven ter versterking van de kennis van het Nederlands gaan gepaard met het stimuleren van de kennis van vreemde talen. We beperken ons daarbij niet tot de uren die leerlingen op school doorbrengen. We zetten ook in op taalrijk opgroeien van bij de start, in de kinderopvang, tot na de schooluren. Daar heeft een rijke thuistaal ook een plaats. Met deze visie op een breed talenbeleid slaan we een brug naar de ouders en bieden we ondersteuning aan de leraars.

Ook het 'Actieplan voor het stimuleren van loopbanen in wiskunde, exacte wetenschappen en techniek' (STEM) werd recent goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Dit bevat ook acties gericht op het basisonderwijs om kinderen en jongeren te enthousiasmeren voor wiskunde en ICT.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

1.2. Verhogen en versterken van (functionele) geletterdheidscompetenties in het secundair onderwijs

Ook voor het secundair onderwijs heeft de Vlaamse Overheid een structureel beleid uitgebouwd om de (functionele) geletterdheidscompetenties te verhogen en te versterken, dat zij verder zal continueren. Ook hier kan onder meer verwezen worden naar recente beleidsbeslissingen m.b.t. de conceptnota 'Samen Taalgrenzen verleggen', en het STEM-actieplan (zie actie 1.1.). Bij de hervorming secundair onderwijs wordt voorzien dat sleutelcompetenties die essentieel zijn om te kunnen functioneren in onze samenleving, bereikt moeten worden door alle leerlingen op het einde van de tweede graad.

Daarenboven wordt voor risicogroepen in het secundair onderwijs (bijv. leerlingen die op of onder PISA-leesniveau 1 zitten) in functie van het perspectief van de leerling een gerichte benadering uitgewerkt voor het verwerven van geletterdheidscompetenties.

De gerichte benadering bestaat uit

- voor het gewoon secundair onderwijs: het stimuleren van secundaire scholen om in te zetten op flexibele leertrajecten en differentiatie als instrumenten voor het verhogen van de geletterdheidscompetenties in het secundair onderwijs en dit door informatiecampagnes naar scholen, pedagogische begeleidingsdiensten en leerkrachten en door nascholingsinitiatieven;
- voor het deeltijds beroepssecundair onderwijs en de leertijd (= het stelsel van leren en werken) het organiseren van specifieke coachingstrajecten geletterdheid (cfr. G-kracht);
- Geletterdheid als prioritair nascholings-thema opnemen.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

1.3. Verankering media- en beeldgeletterdheid in het onderwijscurriculum

De maatschappelijke context vraagt een specifieke invulling van competenties zoals mediawijsheid, ICT, informatie- en digitale geletterdheid. De invoering van eindtermen in de vorm van vakspecifieke en vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen bieden een antwoord op deze maatschappelijke vraag. Bestaande eindtermen ICT en mediawijsheid worden verder gevalideerd. Verder zal er een expertengroep opgezet worden die de thematiek van beeldgeletterdheid verder moet uitdiepen, mede in relatie tot het specifieke geletterdheidsconcept van geletterdheid als informatieverwerkende vaardigheid, en de nood aan een verdere verankering van beeldgeletterdheid en mediawijsheid in het onderwijscurriculum moet beargumenteren. Desgevallend zullen nieuwe eindtermen ontwikkeld worden om beeldgeletterdheid te integreren in het onderwijscurriculum.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

1.4. De (nog op te richten) Centra voor Leerloopbaanbegeleiding hebben, binnen hun missie om volwassenen met leervragen of leernoden gericht toe te leiden naar het meest passende opleidingsaanbod, aandacht voor de laaggeletterde volwassenen.

De Vlaamse Regering verleende op 15 juli 2011 haar goedkeuring aan de conceptnota voor de hervorming van de integratie- en inburgeringssector. Deze conceptnota voorziet dat de opdracht van de Huizen van het Nederlands met betrekking tot intake, testing en doorverwijzing van anderstaligen die Nederlands

willen leren naar het meest gepast aanbod, wordt ondergebracht in de nog op te richten Centra voor Leerloopbaanbegeleiding.

De Centra voor Leerloopbaanbegeleiding, wiens concept nog moet worden uitgewerkt door de Vlaamse ministers bevoegd voor Onderwijs, Inburgering en Werk, krijgen als missie om volwassenen met leervragen of leernoden gericht toe te leiden naar het meest passende opleidingsaanbod dat een antwoord biedt op deze leervragen of leernoden. Per definitie betreft het hier een geïndividualiseerd aanbod op maat van de volwassene.

Bij de invulling van de kerntaken van de Centra voor Leerloopbaanbegeleiding zal de overheid erover waken dat er specifieke aandacht uitgaat naar de laaggeletterde volwassenen.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

1.5. Het volwassenenonderwijs optimaliseert de inspanningen voor leertrajectbegeleiding in verband met geletterdheid en investeert in doorstroombegeleiding van laaggeletterde cursisten.

De decretale stuurgroep volwassenenonderwijs brengt goede praktijken en procedures in kaart met betrekking tot leertrajectbegeleiding voor laaggeletterde cursisten. Dit gebeurt zowel voor de Centra voor Basiseducatie als voor de Centra voor Volwassenenonderwijs. De initiatieven die succesvol blijken worden beschreven en de kennis wordt verspreid. De decretale stuurgroep volwassenenonderwijs gaat eveneens op zoek naar goede praktijken in de ons omliggende landen.

De pedagogische begeleidingsdiensten en VOCVO nemen in hun initiatieven rond trajectbegeleiding het aspect geletterdheid op. Geletterdheid krijgt een plaats in systemen van leertrajectbegeleiding in en tussen centra.

Er is hierbij bijzondere aandacht voor doorstroombegeleiding tussen opleidingen op niveau 2 van de Vlaamse kwalificatiestructuur naar opleidingen op niveau 3 en 4 van de Vlaamse kwalificatiestructuur.

De centra basiseducatie en de centra voor volwassenenonderwijs analyseren de wederzijdse doorstroom tussen de centra. De analyse brengt zowel persoonsgebonden als organisatiegebonden factoren in kaart. Op basis hiervan wordt de doorstroom tussen centra systematisch verbeterd.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

1.6. Het volwassenenonderwijs consolideert en investeert in de ontwikkeling van nieuwe methodieken voor het verwerven van geletterdheidscompetenties, waarbij de grondslagen gevormd worden voor een maatgerichte en vraaggerichte aanpak.

De decretale stuurgroep volwassenenonderwijs ontwikkelt geletterdheidsmodules.

De pedagogische begeleidingsdiensten en VOCVO organiseren nascholing voor leraren bij de implementatie van geletterdheidsmodules in het volwassenenonderwijs.

De leraren maken kennis met aangepaste werkvormen.

Bij de implementatie van geletterdheidsmodules zorgen de pedagogische begeleidingsdiensten en VOCVO voor de ondersteuning van instellingen in het volwassenenonderwijs die geletterdheidsmodules willen gaan inzetten.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

1.7. ICT-vorming volwassenen, laaggeletterden en kansarmen: nieuw opleidingsprofiel ICT in de basiseducatie.

De opleiding ICT in de basiseducatie is erop gericht dat cursisten leren omgaan met een veelheid aan mogelijkheden van ICT en digitale media. De cursist is op het einde van de opleiding erin die mate mee vertrouwd, dat hij of zij zonder drempelvrees en op een veilige manier gebruik maakt van ICT en digitale media in het dagelijks leven. De sturende idee achter het in dit nieuwe opleidingsprofiel gedragen concept voor ICT en digitale media is dat laaggeschoolde volwassenen vooral baat hebben bij het verhogen van hun handelingsbekwaamheid.

Het nieuwe opleidingsprofiel is in werking getreden op 15 april 2012.

Daarnaast leent het flexibele opleidingsprofiel ICT zich om geïntegreerd aan ICT te werken binnen andere leergebieden binnen de basiseducatie en in samenwerking met partnerorganisaties buiten de basiseducatie.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

1.8. Het volwassenenonderwijs brengt leerbelemmeringen in kaart.

De pedagogische begeleidingsdiensten en VOCVO gaan na in welke mate een inschatting van leercapaciteiten en andere benodigde competenties in de eerste weken van een opleiding kan gebeuren.

De pedagogische begeleidingsdiensten en VOCVO reiken aan de Centra voor Basiseducatie en de Centra voor Volwassenenonderwijs voorbeelden aan om de geletterdheidsnoden van laaggeletterde cursisten in kaart te brengen.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

1.9. Het volwassenenonderwijs brengt drempels voor deelname van laaggeletterde cursisten in kaart.

Drempels voor deelname als gevolg van de organisatievorm van het onderwijs en de didactische aanpak worden in kaart gebracht.

De decretale stuurgroep volwassenenonderwijs herwerkt de G-Factor voor bedrijven tot een G-scan voor instellingen van het volwassenenonderwijs.

Het departement onderwijs en vorming publiceert de G-scan voor instellingen van het volwassenenonderwijs online.

De pedagogische begeleidingsdiensten en VOCVO promoten het gebruik van de G-scan.

De instellingen van het volwassenenonderwijs gaan aan de slag met de G-scan.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

1.10. De Centra voor Basiseducatie doen aantoonbare inspanningen om meer cursisten te bereiken op de opleidingen Nederlands en wiskunde, zodat het aantal cursisten in deze opleidingen significant kan stijgen en waarbij de effecten en de resultaten van deelname in kaart gebracht worden.

De Centra voor Basiseducatie zetten verder in op de opleidingen Nederlands en wiskunde. Daartoe wordt samenwerking met partners met wie een geïntegreerde geletterdheidstraining kan opgezet worden, geïntensifieerd. Nieuwe samenwerkingsverbanden worden geïnitieerd.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

1.11. Regionale geletterdheidsplannen worden ontwikkeld en uitgevoerd onder impuls van gemeenten en steden met een centrumfunctie.

Een sterk beleid om de geletterdheid van de bevolking te verhogen vereist samenwerking tussen vele actoren, ook op lokaal niveau. Lokale besturen staan het dichtst bij de burger en kunnen dus het best inschatten wat de noden en behoeften zijn van de lokale bevolking en welke oplossingen mogelijk zijn. Niet alleen op het gebied van de eerder 'traditionele' elementen van een sociaal beleid, zoals werkgelegenheid, kinderopvang, ouderenzorg, duurzaam en betaalbaar wonen. Maar ook op het gebied van geletterdheid.

In het kader van het flankerend onderwijsbeleid zetten lokale besturen geletterdheidsacties op met het oog op specifieke regionale behoeften of doelgroepen.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

1.12. De Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) onderneemt acties om laaggeletterdheid binnen Brussel aan te pakken.

In Brussel zijn acht Nederlandstalige centra voor volwassenenonderwijs en een centra voor basiseducatie gevestigd. Samen bewerkstelligen ze een grotere participatie aan het Brussels Volwassenenonderwijs.

Het CVO Brussel organiseert onder meer tweedekansonderwijs dat laaggeschoolde volwassenen de mogelijkheid biedt alsnog hun diploma secundair onderwijs te behalen.

Er is ook een aanbod gericht op laaggeschoolde gedetineerden: de focus tijdens schooljaar 2011-2012 was de voortzetting en waar mogelijk de versterking van het huidige onderwijsaanbod in Sint-Gillis en Vorst. Daarnaast zijn volgende acties gepland: de uitbouw van een leercentrum in Sint-Gillis en van een open leercentrum in Vorst.

Het centrum voor basiseducatie vzw Brusselleer organiseert in opdracht van de VGC, naast het reguliere aanbod, taallessen Nederlands voor laaggeschoolde ouders met kinderen in het basisonderwijs. Doelstelling is enerzijds dat deze ouders hun kinderen meer kunnen volgen in hun schoolse activiteiten. Anderzijds is het een opstap naar het reguliere aanbod van Brusselleer of andere taalstimulerende initiatieven. Voor dit project werkt Brusselleer samen met het Onderwijscentrum Brussel en het Huis van het Nederlands Brussel.

Via het alfabetiseringsplan van de VGC kunnen 18 geco's ten laste van Actiris ingezet worden in de Nederlandstalige instellingen voor volwassenenonderwijs om er elementaire basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen en Nederlands) aan te leren. In het geval van CBE Brusselleer komt de VGC ook tussen in het verschil tussen de werkelijke loonkost en de Actiris-loonsubsidie. Op die manier kunnen de lessen voor het laaggeschoolde doelpubliek van Brusselleer volledig gratis worden gehouden.

Groep Intro en JES worden gesubsidieerd voor het verzorgen van een gecoördineerde uitstroombegeleiding naar werk in de prioritaire sectoren bouw (Groep Intro), zorg (Groep Intro) en horeca (Jes). Hun taak is om jaarlijks een 150-tal deelnemers van 23 verschillende werkervaringsprojecten na hun traject te helpen in hun zoektocht naar werk, via sollicitatietraining, zoektocht naar vacatures,... de doelgroep zijn mensen met een laag inkomen, werklozen en laaggeschoolden. De effectieve tewerkstellingscijfers worden opgevolgd ism ACTIRIS.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

1.13. De onderwijsoverheid stimuleert scholen die willen investeren in samenwerking, gericht op geletterdheidstraining van ouders.

In het kader van een preventief geletterdheidsbeleid werkt de onderwijsoverheid werkt een concept uit voor geletterdheidstraining van laaggeletterde ouders tijdens de schooltijd van de kinderen. Daarbinnen krijgt het geïntegreerd en op maat werken aan geletterdheid met ouders in de school van de kinderen een plaats. Scholen worden gestimuleerd en ondersteund in het voeren van een taalbeleid en een beleid rond ouderparticipatie. Daarbij zal er aandacht zijn voor het toenemende gebruik van elektronische leerplatformen, ook in de communicatie met ouders, die een drempel

kunnen vormen voor laaggeletterde ouders. In dat kader worden scholen gestimuleerd om samen te werken met de basiseducatie rond geletterdheid.

De onderwijsoverheid zorgt voor de verspreiding van het concept.

De expertise van de Centra voor Basiseducatie wordt ingezet voor korte opleidingen voor ouders, gericht op de geletterdheidscompetenties die nodig zijn in de schoolse context van de kinderen, basisgebruik ICT en elementaire rekenvaardigheden.

De Centra voor Basiseducatie bouwen een aanbod voor laaggeletterde ouders uit in samenwerking met scholen met het oog op preventief werken aan geletterdheid.

De Centra voor Basiseducatie bouwen dit aanbod verder uit onder meer in de ontwikkeling van een specifiek leerplan

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

1.14. De bestaande onderwijsreglementering wordt verfijnd om een meer trajectmatige en flexibele benadering van het geletterdheidsprobleem mogelijk te maken.

In de memorie van toelichting bij het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs stelt dat het verhogen van geletterdheid de kerntaak is van de Centra voor Basiseducatie. De aanbodgerichte strategie moet aangevuld worden met een werkwijze die toelaat geletterdheidsonderwijs in te richten op maat van specifieke groepen en in de contexten waar dat onmiddellijk relevant is. De Centra voor Basiseducatie kunnen de beschikbare middelen nog meer benutten om innovatieve geïndividualiseerde maatwerkopleidingen in te richten en een soepele integratie van het geletterdheidsaanbod in andere settings mogelijk te maken. Tegelijk wordt op de korte termijn nagegaan hoe via verdere flexibilisering van het opleidingsaanbod in de basiseducatie de mogelijkheden voor een geïntegreerde en trajectmatige benadering kunnen vergroot worden. Hiervoor wordt de onderwijsregelgeving onderzocht op zijn mogelijkheden om deze benadering mogelijk te maken.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

SD2. Geletterdheid wordt een horizontaal aandachtspunt in de beleidsdomeinen Welzijn, Cultuur, Werk en Media

2.1. Via een integrale aanpak wordt ingezet op de competentieversterking van laaggeletterden.

Binnen de nieuwe visie die de Minister bevoegd voor Werk heeft opgemaakt, wordt onderstreept dat het noodzakelijk is oog te hebben voor elk talent indien we de doelstellingen van het Pact 2020 willen halen (meer mensen aan de slag, in meer werkbare jobs en in gemiddeld langere loopbanen). Vanuit deze geïntegreerde aanpak willen we ook mensen met een geletterdheidsprobleem helpen om hun afstand tot de arbeidsmarkt te verkleinen of om hen duurzaam aan het werk te helpen. Samen met de sociale partners wordt onderhandeld over een akkoord om deze visie te operationaliseren en concretiseren in diverse beleidsmaatregelen en – instrumenten. Een van de bouwstenen in deze loopbaanvisie is het werken vanuit de POP-filosofie (wat kan ik, wat wil ik, hoe pak ik dit aan en evaluatie), competentiegericht en vanuit een langetermijnperspectief.

Bevoegd beleidsdomein: Werk en Sociale Economie

2.2. Intermediairen worden gesensibiliseerd.

Een verdere sensibilisering is nodig om intermediairen in staat te stellen de geletterdheidproblematiek ruim genoeg te benaderen en op die manier de brug te vormen naar een verhoogde deelname aan geletterdheidstraining. Dit is uiteraard geen doel op zich maar heeft als doel een positief effect te genereren op, enerzijds, de competentieversterking van werknemers en werkzoekenden op het vlak van geletterdheid en, anderzijds, op het ontwikkelen van een duurzaam loopbaanpad. Binnen de context van VDAB werd hiertoe reeds een module laaggeletterdheid uitgewerkt die werd verspreid naar de trajectbegeleiders binnen VDAB. Daarnaast werd er specifiek naar bedrijven en werknemers toe de brochure G-Factor verspreid. De toepassing en verspreiding van beide instrumenten kunnen nog geoptimaliseerd worden. Daarnaast moet er nagedacht worden over extra initiatieven die kunnen worden opgezet in het kader van deze sensibilisering.

Bevoegd beleidsdomein: Werk en Sociale Economie

2.3. De sectorconvenants worden benut voor het inrichten van geletterdheidstraining.

Sectoren nemen de aandacht voor geletterdheid op in hun nieuwe sectorconvenant 2013 – 2014.

Sectoren houden de basiscompetenties van hun werknemers op peil en hebben aandacht voor geletterdheid:

- Sectoren zetten een samenwerking op met de Centra voor Basiseducatie
- Sectoren zetten geïntegreerde geletterdheidtrainingen op (bv. G-coach)
- Sectoren hebben horizontaal aandacht voor geletterdheid en basiscompetenties in hun opleidingsaanbod voor werknemers en werkzoekenden
- Sectoren stimuleren hun bedrijven en organisaties om aandacht te hebben voor geletterdheid, in gebed in een breder competentiebeleid (G-Factor)

Bevoegd beleidsdomein: Werk en Sociale Economie

2.4. Het beleidsdomein Cultuur Jeugd Sport en Media (CJSM) werkt een strategische visie uit over geletterdheid binnen haar sectoren.

Het multidimensionaal, geïntegreerd en functioneel geletterdheidsbegrip wordt verder verfijnd in een strategische visie binnen het beleidsdomein CJSM. We brengen in kaart op welke subdomeinen van geletterdheid CJSM reeds actief is, in welke subsectoren dat zich situeert, welke instellingen en organisaties hier een voortrekkersrol in spelen en welke good practices en lacunes we kunnen identificeren. Opdat het geletterdheidsbegrip haar verdere operationalisering kent in de verschillende deelsectoren wordt vervolgens de rol van de verschillende sectorpartners uitgeklaard en trachten we nieuwe acties te ontwikkelen.

Bevoegd beleidsdomein: Cultuur, Jeugd, Sport en Media

2.5. Leesbevordering

Geletterdheid is een multidimensionaal en complex begrip dat ook prozageletterdheid, leesbevordering omvat: de vereiste kennis en vaardigheden om informatie te begrijpen en te gebruiken uit teksten zoals redactionele artikels, nieuwsberichten, gedichten en fictie. In de sectorale en flankerende decreten binnen het cultuurbeleid worden een aantal actoren hieromtrent reeds ondersteund. In de komende periode zal er verder bekeken worden hoe deze actoren hefbomen kunnen ontwikkelen voor het bevorderen van geletterdheid met specifieke aandacht voor de meest kwetsbare groepen in de samenleving. Hoewel de nood voor het stimuleren van leesgedrag en de ontwikkeling van geletterdheidscompetenties bij hen het hoogst is, vallen ze immers vaak tussen de mazen van het net.

Daarnaast zal er specifiek ingezet worden op de gevangenisbibliotheken. Ter ondersteuning van een bibliotheekwerking in de gevangnissen zullen convenanten

worden met gemeentebesturen op wiens grondgebied er zich een gevangenis bevindt. Hiervoor wordt jaarlijks 300.000 euro voorzien, vanaf 2013 tot en met 2015.

Bevoegd beleidsdomein: Cultuur, Jeugd, Sport en Media

2.6. Informatiegeletterdheid en digitale kloof. E-inclusie wordt opgenomen als Vlaamse beleidsprioriteit in het ontwerp van het uitvoeringsbesluit van het nieuwe decreet betreffende het lokaal cultuurbeleid.

Via het decreet lokaal cultuurbeleid worden openbare bibliotheken gestimuleerd om te werken rond e-inclusie.

Meewerken aan de stuurgroep informatiegeletterdheid.

Bevoegd beleidsdomein: Cultuur, Jeugd, Sport en Media

2.7. De ondersteuningsinstellingen in het welzijns- en sociaal-cultureel beleid integreren de aandacht voor de geletterdheid in hun ondersteuningsaanbod.

Bibnet begeleidt lokale openbare bibliotheken bij het concreet aan de slag gaan rond mediawijsheid en e-inclusie.

Bibnet ontwikkelt of steunt acties of instrumenten. Bibnet zet daarbij in op:

- opleidingen voor bibliotheekprofessionals om vertrouwd te worden met nieuwe media: '23-dingen', presentaties en debat;
- de sector sensibiliseren over de mogelijke rol van bibliotheken m.b.t. e-inclusie, via presentaties en pilootprojecten: 'Digital Storytelling', ...
- versterken van de relatie tussen bibliotheken en onderwijs: 'de Bib op school';
- inspelen op initiatieven van derden zoals LINC vzw: 'Mediacoach', De Digitale Week;
- samenwerking met LOCUS, departement onderwijs en CANON rond dit thema.

Bevoegd beleidsdomein: Cultuur, Jeugd, Sport en Media

2.8. Stimuleringsregeling mediawijsheid.

De doelstelling van het mediawijsheidbeleid is alle burgers vandaag en morgen in staat te stellen om zich bewust, kritisch en actief te kunnen bewegen in een steeds meer gemediatiseerde samenleving. Het verhogen van de competenties inzake mediawijsheid van burgers is hierbij de hoofdplicht. Een subsidieregeling die actoren actief op het vlak van mediawijsheid stimuleert om doeltreffende activiteiten op te zetten die op het Vlaams niveau impact hebben op het vlak van opleiding, methodieken, veilig en verantwoord internetgebruik en beeldvorming.

Bevoegd beleidsdomein: Cultuur, Jeugd, Sport en Media

2.9. In het sociaal-culturele veld wordt onderzocht op welke manier aandacht voor geletterdheid een plaats kan krijgen in het informeel en niet-formeel leren.

De Stuurgroep Volwassenenonderwijs onderzoekt in samenwerking met actoren uit het sociaal-culturele veld op welke manier aandacht voor geletterdheid een plaats kan krijgen in informeel en niet-formeel leren.

Bevoegde beleidsdomeinen: Onderwijs en Vorming, en, Cultuur, Jeugd, Sport en Media

2.10. De geletterdheidsacties worden gelinkt aan het Vlaams actieplan Armoedebestrijding.

De Stuurgroep Volwassenenonderwijs deelt de expertise in geletterdheid met de initiatieven die werken met mensen in armoede. De initiatieven die werken met mensen in armoede delen hun expertise over armoede met de instellingen van het volwassenenonderwijs.

De goede praktijken over samenwerking tussen centra voor basiseducatie en verenigingen waar armen het woord nemen worden verder verspreid.

Er worden initiatieven genomen om de kennis van armoede en de effecten op scholing en geletterdheid in de opleidingen voor mensen die in contact komen met mensen in armoede te integreren.

De Stuurgroep Volwassenenonderwijs onderzoekt in samenwerking met actoren uit de armoedebestrijding op welke manier aandacht voor geletterdheid een plaats kan krijgen in informeel en niet-formeel leren.

Hiertoe wordt de onderwijsregelgeving onderzocht op zijn mogelijkheden om deze benadering mogelijk te maken.

Bevoegde beleidsdomeinen: Onderwijs en Vorming, en, Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

2.11. Betrekken van het Vlaams Netwerk Verenigingen waar Armen het Woord Nemen (VWAWN) bij de bestrijding van de digitale kloof

Mensen in armoede worden vaak geconfronteerd met de digitale kloof die zich via twee aspecten uit: enerzijds het ontbreken van een computer en anderzijds het gebrek aan kennis over de werking van de computer en internet.

Het noodzakelijk deze opleidingsnetwerken te versterken, ze te coördineren en de opgedane ervaringen uit te wisselen, zodat er vooral een coherent antwoord kan worden geboden op de digitale kloof van de tweede graad, de kloof die bestaat op het vlak van het soort gebruik en de niveaus van bekwaamheid. De Vlaamse gemeenschap benadrukt de betrokkenheid van de verenigingen waar armen het woord nemen, die een bijzondere expertise hebben opgebouwd met betrekking tot

opleidingen voor mensen die in armoede leven. Niet enkel de opleiding op zich is belangrijk, maar ook de omkadering, de lage drempel en andere ondersteunende maatregelen.

Het project "Wie Online?" van BLM vzw (Begeleidingsdienst Limburgse Mijngebieden) wordt geïmplementeerd. Daartoe worden vanaf 2013 tot en met 2014 de volgende budgetten voorzien:

2013: 112.750 euro

2014: 120.850 euro

Bevoegd beleidsdomein: Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

2.12. Bij het ondersteunen van lokale initiatieven kinderarmoede wordt geletterdheid verhogen als aandachtspunt meegenomen

De Vlaamse Regering onderkende de urgentie van de aanpak van de armoedeproblematiek. In het kader daarvan werden een aantal prioriteiten naar voor geschoven in de strijd tegen armoede. Meteen werd ook kinderarmoede prioritair op de agenda geplaatst, en dan vooral in de aanpak van de armoede bij kinderen tussen 0 en 3 jaar. Kinderarmoede is immers een hypotheek op de toekomst. Kinderen die kansen krijgen, zullen later ook bijdragen aan de welvaart van onze samenleving. Nu in hen investeren betekent een besparing in de toekomst, én een eerlijke kans voor alle kinderen.

In samenwerking met de provinciebesturen organiseerde de minister bevoegd voor armoedebestrijding een provinciale overlegronde met alle lokale actoren. In het witboek interne staatshervorming onderschrijft de Vlaamse overheid immers het belang van het lokale niveau, ook op het vlak van armoedebestrijding. Als alle betrokken actoren lokaal samenwerken, kan dit een belangrijke meerwaarde zijn in de aanpak van de kinderarmoede. De lokale besturen staan het dichtst bij de mensen en kunnen de regierol opnemen van alle acties ter bestrijding van armoede op hun grondgebied, in samenwerking met alle relevante partners.

Betrokkenheid bij de schoolloopbaan van de kinderen is voor de ouders een stimulans om hun competenties te verhogen. Competentieverhoging bij de ouders vermindert op haar beurt de kans dat een kind op zijn beurt laaggeletterd uitstroomt.

Tijdens de voorgenoemd provinciale rondes werd de projectoproep 'kinderarmoede bestrijden op lokaal niveau' officieel gelanceerd. Met deze oproep wil de Vlaamse overheid een impuls geven aan initiatieven ter versterking van het lokale kinderarmoedebestrijdingsbeleid, gericht op kinderen van 0 tot 3 jaar. Er is daarvoor een budget voorzien van 1 miljoen euro.

Bevoegd beleidsdomein: Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

2.13. Opstarten project om tot structureel verbeterde communicatie van de Vlaamse overheid met mensen in armoede te komen

Mensen in armoede krijgen nog steeds moeilijk toegang tot informatie die hen aanbelangt en de communicatie met de verschillende (overheids)diensten verloopt vaak moeizaam en stroef. Mensen in armoede zijn evenwaardige klanten die recht hebben op klantgerichtheid, klachtenbehandeling en wettelijke bescherming. Dit project wordt gerealiseerd door de Koning Boudewijnstichting (KBS) in samenwerking met het Vlaams Netwerk en de coördinerende minister voor armoedebestrijding. De kabinetten van de minister-president en de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en de afdeling Communicatie van de DAR worden actief betrokken en ook het kabinet van de minister van Bestuurszaken is mee via de begeleidingscommissie voor het project. Dat bestaat uit twee pijlers:

- uitwerken van een "lakmoesproef" waarmee beter en tijdiger wordt geïdentificeerd in welke projecten bijzondere aandacht nodig is voor doelgroepencommunicatie;
- uitwerken van praktische draaiboeken (met bv. aanbevelingen i.v.m. de projectorganisatie, praktische checklists wat betreft communicatiekanalen of -producten, aanbevelingen i.v.m. efficiënte pretesting bij de doelgroep en dergelijke meer). Het is de bedoeling zich daarbij niet enkel te baseren op theoretische inzichten maar vooral ook op ervaringen opgedaan tijdens een aantal proefprojecten.

Bevoegd beleidsdomein: Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

2.14. Het Plan Geletterdheid Verhogen staat op de agenda van het Horizontaal Permanent Armoedeoverleg (HPAO).

In het horizontaal overleg komen de aandachtsambtenaren uit de verschillende departementen en agentschappen van de Vlaamse administratie samen met medewerkers van het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en enkele bijkomende experts. Zij vertegenwoordigen de verschillende beleidsdomeinen waarin armoedebestrijding belangrijk is. Ook het interfederaal Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting en de vzw De Link, die de opleiding en de tewerkstelling van ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting coördineert, nemen deel aan het overleg. Het HPAO speelt een actieve rol in het kader van een integraal armoedebeleid. Zij vormt het kruispunt waar informatie vanuit de verschillende beleidsdomeinen en – niveaus samenkomen. Het HPAO is een denktank waar innovatieve ideeën worden ontwikkeld om armoede uit te sluiten.

Het HPAO zal minimaal vier maal per jaar samenkomen. Er wordt hiervoor jaarlijks een budget van 500 euro voorzien.

Bevoegd beleidsdomein: Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

SD3. Structurele partnerschappen voor geletterdheid worden ontwikkeld

3.1. Het volwassenenonderwijs investeert in nieuwe strategieën voor sensibilisering, activering en toeleiding, waarbij vooral oog is voor structurele partnerschappen met andere beleidsdomeinen en een geharmoniseerde aanpak.

De decretale stuurgroep volwassenenonderwijs detecteert nieuwe strategieën voor sensibilisering, activering en toeleiding. Dit gebeurt in samenspraak met de pedagogische begeleidingsdiensten, VOCVO en de Centra voor Basiseducatie en de Centra voor Volwassenenonderwijsinstellingen van het volwassenenonderwijs en relevante actoren in andere beleidsdomeinen. De overheid zal de nieuwe strategieën promoten.

Een algemene maatschappelijke sensibilisering blijft noodzakelijk.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

3.2. In het werkgelegenheidsbeleid volgt op screening en detectie een functioneel traject dat aansluit bij het perspectief en de behoeften van werkzoekenden, dat hen kan motiveren om het geletterdheidprobleem aan te pakken.

De Centra voor Basiseducatie intensifiëren en consolideren de samenwerking met VDAB met het oog op geletterdheidstraining op maat van werkzoekenden die klant zijn bij VDAB. Deze actie bouwt voort op screening en detectie van laaggeletterdheid in de context van werk. Hierop volgt nu de uitbouw van een functioneel, geïntegreerd, efficiënt en intensief aanbod waarbij de band met de potentiële werksituatie zo nauw mogelijk wordt gehouden. De geletterdheidstraining draagt op een efficiënte manier bij aan het traject van werkzoekenden richting duurzame tewerkstelling. Concrete acties zijn:

1. Verdere uitbouw van geletterdheidsinitiatieven met VDAB voor ruimere doelgroep vanuit de arbeidsmarkt-bemiddeling. De bestaande initiatieven worden verankerd en nieuwe initiatieven worden ontwikkeld.
2. Experimentele implementatie van het screeningsinstrument geletterdheid (de G-screen) als een instrument in het begeleidings- en opleidingstraject van potentieel laaggeletterde werkzoekenden ingeschreven bij VDAB.
3. Verdere optimalisering van de wederzijdse doorverwijzing van cursisten tussen CBE en VDAB met het oog op duurzame tewerkstelling en competentieversterking en een verhoogde deelname aan geletterdheidstraining van deze doelgroep.

Bevoegde beleidsdomeinen: Werk en Sociale Economie, en , Onderwijs en Vorming

3.3. Het exploreren en opzetten van formules voor geletterdheidscoaching op de werkvloer voor zowel werkzoekenden als voor werkenden.

In het vorige plan geletterdheid werd er geëxperimenteerd met de formules 'Geletterdheid op de Werkvloer (GODW)' en G-coach. Deze formules moeten verder worden geïntensifieerd en geconsolideerd. Daarnaast dienen nog onontgonnen mogelijkheden van werkpleklers voor werkzoekenden zoals individuele beroepsopleiding met geletterdheidsondersteuning (IBO-G analoog aan IBO-T of IBO met taalondersteuning) onderzocht te worden. Ook de eventuele opportuniteit van zuivere G-coaching on/to the job – los van een technische opleiding – moet geëxploreerd worden.

Los van het inbedden van deze acties in sectorconvenants, diversiteitsplannen en los van het promoten van deze acties via de sociale partners moeten ook de werkgeversorganisaties zelf meer actief betrokken worden om de finaliteiten van deze acties en trajecten mee te bepalen. Overleg tussen sectoren, sociale partners, werkgevers maar ook de centra voor basiseducatie moet worden opgezet om deze formules vorm te geven en te concretiseren naar de werkvloer toe. Met de centra voor Basiseducatie moet worden nagegaan in welke mate zij voldoende wendbaar zijn om flexibel op deze vragen in te gaan. Hiertoe wordt de onderwijsregelgeving onderzocht op zijn mogelijkheden om deze benadering mogelijk te maken.

Bevoegde beleidsdomeinen: Werk en Sociale Economie, en, Onderwijs en Vorming

3.4. Een effectieve 'kenniswerking' rond mediawijsheid wordt ontwikkeld en zo effectief mogelijk georganiseerd opdat kennis kan verzameld en gedeeld worden.

Er wordt een meerjarenplan Mediawijsheid opgemaakt i.s.m. het beleidsdomein Onderwijs en Vorming waarin diverse uitdagingen en beleidsacties, waaronder de realisatie van een 'kenniswerking' worden gedefinieerd. Via een kenniswerking wordt er meer ingezet op coördinatie en samenwerking en kunnen hiaten door het beleid worden opgemerkt en bijgestuurd.

Bevoegd beleidsdomein: Cultuur, Jeugd, Sport en Media, en, Onderwijs en Vorming

3.5. Veldtekening mediawijsheid.

Er is nood aan meer inzicht in de bestaande e-inclusie opleidingen die voor mensen in armoede worden georganiseerd. Eerste analyses lijken uit te wijzen dat deze niet altijd goed op elkaar zijn afgestemd. Het is ook niet altijd duidelijk waar er een vervolgcursus wordt georganiseerd. Er wordt een onderzoek uitgeschreven dat een veldbeschrijving zal opmaken van het mediawijsheidveld. Hiervoor is een budget van 55.000 euro voorzien.

Bevoegd beleidsdomein: Cultuur, Jeugd, Sport en Media

3.6. De Bib op School.

Een bibliotheek die haar aanbod en expertise toegankelijker wil maken voor de scholen uit de buurt, kiest er met 'De Bib op School' voor om een stap te zetten in de richting van de school. Via de elektronische leeromgeving van de school krijgen leerlingen en leerkrachten toegang tot betrouwbare en kwaliteitsvolle bronnen van de lokale bibliotheek. In 2011 is vzw Bibnet gestart met 2 pilootprojecten die een brede uitrol hebben gekend vanaf 2012.

Bevoegde beleidsdomeinen: Cultuur, Jeugd, Sport en Media, en , Onderwijs en Vorming

3.7. Expertise om te werken rond geletterdheid in de bibliotheken verhogen

De bibliotheek is een plaats waar mensen informeel (kunnen) leren. Dit informele leren biedt heel wat kansen om te werken aan geletterdheid. Het ontbreekt in de bibliotheken echter aan expertise om die kansen te herkennen en structureel aan te pakken. Daardoor missen heel wat goedbedoelde initiatieven impact.

Werken aan informatiegeletterdheid wordt in het herziene decreet lokaal cultuurbeleid wellicht één van de beleidsprioriteiten voor de bibliotheken. Dat biedt een kans om de ad hoc initiatieven meer structureel op te pakken in samenwerking met onderwijs. De eindtermen en ontwikkelingsdoelen bieden immers een duidelijk streefkader voor acties rond geletterdheid. Het volwassenenonderwijs bezit bovendien expertise waarmee het de initiatieven van bibliotheken kan plaatsen binnen het onderwijskader en op een hoger niveau kan tillen.

LOCUS wil een project coördineren waarin de werking van een drietal grotere bibliotheken gedurende een bepaalde tijd gescreend wordt door experts geletterdheid uit het onderwijs. Bedoeling is dat zij leermomenten detecteren in de werking van de bibliotheken, die hertalen in functie van de geletterdheidsdoelstellingen waardoor ze de initiatieven op een hoger niveau te tillen en die momenten in concreet bruikbare systemen gieten. Dit kan dan als basis dienen voor een concrete invulling van de beleidsprioriteit uit het herziene decreet.

Bevoegde beleidsdomeinen: Cultuur, Jeugd, Sport en Media, en , Onderwijs en Vorming

3.8. De Centra voor Basiseducatie, ondersteund door VOCVO en de decretale stuurgroep volwassenenonderwijs, werken samen met armenverenigingen om werken aan geletterdheid met mensen in armoede een plaats te geven; de geletterdheidstraining draagt bij tot armoedebestrijding.

Het geïntegreerd aanbieden van opleidingen betreffende de basisvaardigheden wordt verder geëxploreerd. Bijzondere aandacht gaat naar de randvoorwaarden en drempels die het organiseren van meer formeel leren voor mensen in armoede belemmeren. In proefprojecten wordt verder geëxperimenteerd met partnerschappen en organisatorische mogelijkheden om plaatselijk een laagdrempelig aanbod aan te bieden.

De Centra voor Basiseducatie gaan, ondersteund door VOCVO en de Stuurgroep Volwassenenonderwijs, samen met het Vlaams netwerk van Verenigingen waar Armen het Woord nemen en de Welzijnsschakels verder na op welke manier aandacht voor geletterdheid en onderwijs een plaats kan krijgen bij initiatieven die werken met mensen in armoede.

Hiertoe wordt in een aantal organisaties die werken met mensen in armoede geschikte modules uit het aanbod van de basiseducatie ingezet. Enerzijds doet de lesgever basiseducatie ervaring op in het werken met mensen in armoede (in servicetraining). Anderzijds worden de mogelijkheden tot informeel leren ontdekken, informele leermomenten zien en de kansen om meer formele leermomenten daarop aan te sluiten geïnitieerd.

Er wordt ook de mogelijkheid onderzocht om de werking van organisaties die werken met mensen in armoede gedurende een bepaalde tijd te laten screenen door experts geletterdheid uit het onderwijs. Bedoeling is dat zij leermomenten detecteren in de werking van deze organisaties, die hertalen in functie van de geletterdheidsdoelstellingen waardoor ze de initiatieven op een hoger niveau te tillen en die momenten in concreet bruikbare systemen gieten.

Bevoegde beleidsdomeinen: Onderwijs en Vorming, en, Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

3.9. Stimuleren van diverse actoren en beleidsniveaus om opgeleide ervaringsdeskundigen in te schakelen.

Naast de (eerder) wetenschappelijke kennis is er ook nood aan de ervaringskennis. In de eerste plaats bezitten mensen in armoede zelf heel wat kennis, zowel over de problemen waarmee zij geconfronteerd worden als over mogelijke oplossingen. Opgeleide ervaringsdeskundigen bezitten deze kennis en hebben geleerd deze in te zetten om de kloof te overbruggen. Het inschakelen van ervaringsdeskundigen armoede kan bijdragen tot een beleid dat meer oog heeft voor de problemen van mensen in armoede en effectief hiermee rekening houdt bij het uitwerken van nieuwe maatregelen.

Het structureel aanwerven van opgeleide ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting is echter niet voor alle sectoren en organisaties haalbaar. De oprichting van een team van opgeleide ervaringsdeskundigen, waarop beroep gedaan kan worden voor kleinere, tijdelijke opdrachten (vorming, adviesverlening, coaching en consultancy), maar steeds op maat van de aanvrager, heeft verschillende voordelen:

- de inzet van ervaringsdeskundigen wordt hierdoor haalbaar voor heel wat meer organisaties;
- de ervaringsdeskundigen hebben zo meer werkzekerheid en krijgen goede ondersteuning binnen het kader van De Link;
- een aantal organisaties gaan op basis van de inzet van TAO wellicht ook nadenken over een permanente aanwerving;
- de hele methodiek wordt bovendien sneller verspreid in het werkveld.

Het TAO-Limburg project (TAO: Team voor Advies en Ondersteuning in het werken met en voor mensen in kansarmoede) wordt verbreed naar heel Vlaanderen vanaf 2012. Vanaf het jaar 2012 tot en met 2014 is er een bijdrage voorzien aan de klaverbladfinanciering van TAO Vlaanderen via de regelgeving lokale diensteneconomie.

Bevoegd beleidsdomein: Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

SD4. De geletterdheidpraktijken en het geletterdheidbeleid worden verder geprofessionaliseerd

4.1. De Stuurgroep Volwassenenonderwijs ontwikkelt expertise in nauwe samenwerking met de praktijk.

De decretale stuurgroep volwassenenonderwijs houdt de vinger aan de pols als het gaat over geletterdheid.

De projectgroep geletterdheid binnen de stuurgroep onderhoudt een nauwe band met de praktijk. Op die manier wordt de kennis en expertise over het werken aan geletterdheid voortdurend up-to-date gehouden.

Daarnaast kunnen ook vragen en noden aan nieuwe ontwikkelingen worden gesignaleerd.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

4.2. De instellingen in het volwassenenonderwijs houden In het kader van het instellingsbeleid systematisch rekening met laaggeletterde cursisten.

De Centra voor Basiseducatie en de Centra voor Volwassenenonderwijsonderwerpen elke beleidsoptie of –daad vooraf aan een reflectie of onderzoek naar de effecten ervan op deelname van laaggeletterde cursisten in het eigen centrum. Deze 'geletterdheidstoets' wordt element van het algemeen centrumbeleid.

De pedagogische begeleidingsdiensten en VOCVO informeren de instellingen in het volwassenenonderwijs over de impact van geletterdheidnoden, het gebruik van de G-scan, e.d.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

4.3. De instellingen die geletterdheidsonderwijs inrichten, investeren in een doorgedreven en duurzaam professionaliseringsbeleid.

De instellingen die geletterdheidsonderwijs inrichten zorgen ervoor dat hun lesgevers steeds op de hoogte zijn van nieuwe inzichten en methodieken in verband met geletterdheid.

De professionalisering van lesgevers geletterdheid krijgt speciale aandacht in het VTO-beleid (VTO staat voor Vorming, Training en Opleiding) van de instellingen volwassenenonderwijs.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

4.4. De decretale stuurgroep volwassenenonderwijs ontwikkelt een train-the-trainer voor opleidingsverstrekkers op de werkvloer.

De decretale stuurgroep volwassenenonderwijs ontwikkelt samen met VOCVO een train-the-trainer voor opleidingsverstrekkers op de werkvloer.

De train-the-trainer bestaat uit drie onderdelen:

1. Sensibilisering geletterdheid

De geletterdheidproblematiek is te weinig bekend op de werkvloer. Opleidingsverstrekkers moeten alert zijn voor werknemers die laaggeletterd zijn. Zij moeten ook kunnen nagaan op welke geletterdheidvaardigheden de werkvloer/de opleidingsvloer beroep doet.

2. Duidelijk materiaal

Opleidingsverstrekkers kunnen via een aantal specifieke ingrepen hun cursusmateriaal duidelijk maken zodat werknemers met geletterdheidsnoden geen extra moeilijkheden ondervinden.

3. Aangepaste didactiek

Het is belangrijk dat opleidingsverstrekkers in hun didactiek rekening houden met laaggeletterde deelnemers. Op die manier creëren ze geen extra geletterdheidsdrempels.

(Onder voorbehoud van de goedkeuring van een ESF-project waarin binnen verschillende economische sectoren met geletterdheidstraining op de werkvloer wordt geëxperimenteerd.)

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

4.5. Strategieën worden ontwikkeld voor de systematische verspreiding en implementatie van goede praktijken.

Het Plan Geletterdheid 2005-2011 leverde tal van goede praktijken op in diverse contexten: projecten m.b.t. integratie van geletterdheid in lokaal sociaal beleid of het welzijns- en armoede beleid, m.b.t. informatiegeletterdheid in bibliotheken, m.b.t. de integratie van geletterdheid in beroepsopleidingen en op de werkvloer,... Deze projecten hebben vaak hun zinvolheid bewezen, maar hebben nood aan verdere disseminatie en meer structurele verankering binnen de werking van de verschillende betrokken actoren.

Daarom zal de stuurgroep (een) strategie(ën) uitwerken met het oog op systematische verspreiding en implementatie van goede praktijken in het kader van het Plan geletterdheid. Daarbij zal zij zoveel mogelijk gebruik maken van bestaande inzichten, onderzoeken, materialen of instrumenten.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

4.6. De decretale stuurgroep volwassenenonderwijs bundelt instrumenten voor het inrichten van geïntegreerde geletterdheidstraining in een toolbox.

Het concept geïntegreerd werken aan geletterdheid wordt geconsolideerd en verder geoperationaliseerd in functie van implementatie in diverse sectoren waar mensen met hun geletterdheidnoden worden geconfronteerd. Naast de opleidingsvloer en werkplek wordt ook nagedacht over het implementeren in settings van niet-formeel en informeel leren.

De decretale stuurgroep volwassenenonderwijs detecteert nieuwe methodieken voor het verwerven van geletterdheidcompetenties. De methodieken worden mee opgenomen in de toolbox

De toolbox bestaat uit beschrijvingen van projecten, goede praktijken, draaiboeken, stappenplannen en concrete materialen.

Bij het samenstellen van de toolbox wordt ook over de grenzen gekeken naar internationale voorbeelden van goede praktijken.

De input van de decretale stuurgroep volwassenenonderwijs wordt gedissemineerd door de pedagogische begeleidingsdiensten en VOCVO.

De pedagogische begeleidingsdiensten en VOCVO organiseren navorming als aanvulling op de toolbox die online beschikbaar is.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

4.7. De effectiviteit in de bestrijding van laaggeletterdheid wordt verbeterd door monitoring, onderzoek en internationale samenwerking.

De overheid stimuleert fundamenteel en toegepast onderzoek naar het verhogen van geletterdheid bij volwassenen en het effect daarvan voor een beter functioneren in deze informatiemaatschappij. Daarnaast worden aan de hand van bestaand en aanvullend onderzoek de moeilijkheden in kaart gebracht waardoor laaggeletterde mensen moeilijk instromen in geletterdheidsonderwijs. Dit wordt aangevuld met mogelijke strategieën voor toeleiding en activering.

De overheid volgt de Europese tendensen op het vlak van geletterdheid op. Zo wordt aansluiting gezocht bij de beleidsaanbevelingen van de High Level Group of Experts on Literacy opgericht door de Europese Commissie.

Het Vlaams Europees verbindingsagentschap (VLEVA) brengt onderzoeks- en ontwikkelinstituten uit Europa samen rond de meest recente inzichten en concepten in verband met het verhogen van geletterdheid op macro-, meso- en microniveau.

De decretale stuurgroep volwassenenonderwijs verspreidt de resultaten van onderzoek naar de instellingen van het volwassenenonderwijs.

De pedagogische begeleidingsdiensten en VOCVO dienen via Grondtvig projecten in voor acties als leerpartnerschappen, assistentschappen, studiebezoeken en netwerken met relevante Europese partners.

De pedagogische begeleidingsdiensten en VOCVO volgen internationale publicaties op en maakt deze bekend.

VLOR spreekt haar internationaal netwerk EUNEC aan om een conferentie te organiseren rond de nieuwste concepten in het bestrijden van laaggeletterdheid.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming

4.8. Deelname aan het Programme for the International Assessment of Adult Competencies (PIAAC).

Samen met 26 andere landen onderzoekt men in Vlaanderen de taalkundige en numerieke vaardigheden van volwassenen. Er wordt ook gepeild naar de noodzakelijke vaardigheden om mee te kunnen in een technologierijke omgeving en op de arbeidsmarkt. 5.000 Vlaamse volwassenen tussen 16 en 65 jaar worden getest. Hun lees- en rekenvaardigheden én probleemoplossende vaardigheden in een hedendaagse technologierijke omgeving worden getest. Het onderzoek bouwt voort op de gegevens van het IALS-onderzoek, maar gaat ook ruimer. Zo wordt ook gepeild naar de competenties die volwassenen nodig hebben bij het uitoefenen van hun job en wordt meer in detail bekeken worden welke sleutelcompetenties laaggeletterde volwassenen effectief bezitten. PIAAC zou op dit punt uitgebreide en bruikbare gegevens kunnen opleveren. Factoren van laaggeletterdheid zouden verduidelijkt kunnen worden, de directe gevolgen van laaggeletterdheid worden onderzocht en het nut van opleidingen wordt belicht. Er zou ook meer inzicht kunnen ontstaan in de relatie tussen geletterdheidscompetenties en demografische en educatieve achtergrond. Men zou ook scherper kunnen analyseren welke moeilijkheden laaggeletterden ondervinden om hun geletterdheidscompetenties te gebruiken op de werkvloer en daarbuiten. Bovendien zouden alle resultaten internationaal vergelijkbaar zijn. De Universiteit Gent voert het onderzoek uit.

Bevoegd beleidsdomein: Onderwijs en Vorming, en, Werk en Sociale Economie

4.9. Een vormingsaanbod wordt voorzien m.b.t. mediagebruik

Er wordt een algemeen profiel opgesteld voor een nascholingsaanbod gericht op de vorming van verschillende doelgroepen (o.a. leraren). Het profiel bevat een overzicht van de verwachte competenties, het beoogde competentieniveau, een overzicht van de verplichte basismodules en thema's en mogelijke certificeringsmodaliteiten.

Dit profiel kan als basis dienen voor een opleiding mediacoach. Het doel van deze actie is het voorzien van een vormingsaanbod over mediawijsheid, wat nu grotendeels een leemte is.

Geïnteresseerde nascholingsorganisaties kunnen gebruik maken van de stimuleringsregeling om projecten in te dienen en zo effectief een vormingsaanbod te voorzien.

Bevoegd beleidsdomein: Cultuur, Jeugd, Sport en Media, en, Onderwijs en Vorming

Bijlage 2: Monitoringsinstrument

Doel	Algemene meetindicator (A)	Resultaatsindicator (R)	Specifieke meetindicator (M)
OD 1.1.	A1: Vlaamse peilingen en internationale onderzoeken zoals PISA, TIMSS, PIRLS,... meten of eindtermen Wiskunde, Nederlands, Informatieverwerking en – verwerking (IVV) worden behaald	R1: Overzicht initiatieven vanuit het Plan Geletterdheid m.b.t. het basisonderwijs (BaO)	
OD 1.2.	A2: Vlaamse peilingen en internationale onderzoeken zoals PISA, TIMSS, PIRLS,... meten of eindtermen Wiskunde, Nederlands, Informatieverwerking en – verwerking (IVV), Project Algemene Vakken (PAV) in het beroepssecundair onderwijs (bso), worden behaald	R2: Geletterdheid als prioritair nascholings thema in het secundair onderwijs	
		R3: Sensibiliseringsacties rond flexibele leertrajecten en differentiatie in het secundair onderwijs	
		R4: Organisatie van coachingstrajecten geletterdheid in DBSO en leertijd	
	A3: Cijfers vroegtijdige schoolverlaters	R5: De link wordt gelegd met het actieplan Vroegtijdig Schoolverlaten (VSV)	
OD 1.3.		R6: Een rapport m.b.t. beeldgeletterdheid	
		R7: Een referentiekader m.b.t. beeldgeletterdheid wordt ter beschikking gesteld aan scholen	
OD 1.4.	Randvoorwaarde: de Centra voor Leerloopbaanbegeleiding worden opgericht		
OD 1.5.		R8: Een publicatie van goede praktijken van trajectbegeleiding voor het VO	M1: Aantal cursisten stroomt door van een centrum voor basiseducatie naar een diplomagerichte opleiding in het secundair volwassenenonderwijs.

		R9: Een geletterheidsaanbod door pedagogische begeleidingsdiensten in het VO	M2: Aantal cursisten stroomt door van een centrum voor basiseducatie naar een beroepsopleiding bij VDAB of Syntra
		R10: Een model van doorstroom voor cursisten tussen CBE/CVO/Syntra/VDAB	
		R11: Structurele afspraken tussen opleidingscentra op Vlaams niveau	
OD 1.6.	A4: Aantal die cursisten slagen voor de beroepsopleidingen met geletterdheidsmodules	R12: aantal geletterdheidsmodules die zijn ontwikkeld	M3: Aantal geletterdheidsmodules of open modules die zijn ingezet, door wie en bij welke opleidingen
			M4: Aantal cursisten die instromen in de geletterdheidsmodules
OD 1.7.	A5: Aantal cursisten die instromen in het ICT-aanbod van de centra voor basiseducatie	R13: Een nieuw opleidingsprofiel ICT voor de basiseducatie	
	A6: Aantal cursisten die slagen voor het ICT-aanbod van de centra voor basiseducatie	R14: Een competentieprofiel met nieuwe opleiding(en) ICT gebaseerd op nieuwe einddoelen ICT voor het volwassenenonderwijs (CVO)	M5: Aantal cursisten die instromen in de nieuwe ICT-opleidingen in de Centra voor Volwassenenonderwijs
			M6: Aantal cursisten die slagen voor de nieuwe ICT-opleidingen in de Centra voor Volwassenenonderwijs
			M7: Aantal opleidingen ICT die door een instelling in een gemeente ingericht
OD 1.8.		R15: Voorbeelden om geletterdheidsnoden van laaggeletterde cursisten in kaart te brengen	
		R16: Verspreiding van de voorbeelden om geletterdheidsnoden van laaggeletterde cursisten in kaart te brengen	
OD 1.9.		R17: Herwerking van de G-scan voor instellingen van het volwassenenonderwijs	
		R18: Ter beschikkingstelling van de G-scan voor instellingen van het volwassenenonderwijs	M8: Aantal keer dat de G-scan wordt ingezet door instellingen van het volwassenenonderwijs

OD 1.10	A7: Aantal (unieke en niet-unieke) cursisten per leeftijd, geslacht, nationaliteit, werksituatie, ... die instromen in de modules van de Centra voor Basiseducatie	R19: Een afspraak met de Federatie van de Centra voor Basiseducatie van wat en hoe we meten en rapporteren	
	A8: Aantal cursisten per leeftijd, geslacht, nationaliteit, werksituatie,... die slagen voor de modules van de Centra voor Basiseducatie		
OD 1.11		R20: geletterdheid is opgenomen in de lokale beleidsplannen	M9: aantal gemeenten met een lokaal beleidsplan waarin geletterdheid is opgenomen
OD 1.12		R21: Rapport van de VGC over geletterdheidsacties in Brussel	
OD 1.13	A9: Aantal scholen met een samenwerking met een Centrum voor Basiseducatie	R22: Het uitgewerkte concept van ondersteuning van ouders in scholen	
		R23: Het aantal onderwijsinstellingen die het concept kennen, neemt toe	M10: aantal onderwijsinstellingen die het concept kennen
OD 1.14		R24: De onderwijsreglementering is verfijnd in functie van een meer trajectmatige en flexibele benadering van het geletterdheidsprobleem	
OD 2.1.			
OD 2.2.		R25: Sensibiliseringsacties verspreiding van tools	
OD 2.3.		R26: In sectorconvenanten is een engagement over geletterdheid opgenomen	M11: aantal sectoren met in hun sectorconvenant engagementen rond geletterdheid +welke
OD 2.4.		R27: een rapport met een gedeelde en gedragen definitie die strookt met de gangbare definitie en beleidsaanbevelingen	
OD 2.5.	A10: Wordt er meer gelezen? (Achtergrondvraag bij PISA)	R28: overzicht leesbevorderings-acties en actoren	
	A11: Aantal leden van een bibliotheek (met een voordeeltarief)		
	A12: aantal uitgeleende boeken		
	A13: cijfers van de		

	gevangenisbibliotheken (uitleningen, leden)		
OD 2.6.		R29: E-inclusie is als Vlaamse beleidsprioriteit opgenomen in het decreet betreffende het lokaal cultuurbeleid	
		R30: Overzicht acties en actoren	
OD 2.7.			M12: Aantal deelnemers aan activiteiten van Bibnet
			M13: Impactmeting van Bibnet
OD 2.8.		R31: subsidieopdracht	M14: aantal ingediende/goedgekeurde dossiers
		R32: inhoudelijke en financiële verslagen	
OD 2.9.			
OD 2.10	A14: Aantal organisaties armoedebestrijding met een samenwerking met Centrum voor Basiseducatie	R33: een overzicht van acties om praktijken te verspreiden	
		R34: afspraken rond opleidingen ihkv expertise delen	
		R35: doelstellingen op het vlak van samenwerking	
OD 2.11		R36: Rapport van project 'Wie Online?'	
OD 2.12		R37: Evaluatie van de projecten Kinderarmoede: niet van toepassing	
OD 2.13		R38: Online handboek	M15: aantal wordt het handboek geraadpleegd
OD 2.14		R39: Geletterdheid staat op de agenda van het HPAO	
		R40: een rapport over welke nieuwe initiatieven eruit zijn voortgekomen	
OD 3.1.		R41: een plan voor sensibilisering	
		R42: een draaiboek voor de campagne	M16: Aantal materialen en media-aandacht
		R43: werking van ambassadeurs geletterdheid	
		R44: nieuwe strategieën voor activering en toeleiding	
OD 3.2.	A15: Aantal praktijken van geïntegreerd werken rond geletterdheid tussen VDAB en	R45: een samenwerkingsovereenkomst	M17: registratie hoe vaak het instrument gebruikt wordt

	Centra voor Basiseducatie		
			M18: aantal potentieel laaggeletterden gedetecteerd
			M19: aantal laaggeletterden zijn doorverwezen van VDAB naar een Centra voor Basiseducatie
			M20: aantal laaggeletterden die na een doorverwijzing gestart zijn in een opleiding van VDAB of partners (en geslaagd) of gestart zijn in een job
OD 3.3.		R46: nieuwe formules van geletterdheidsondersteuning op de werkvloer	M21: Aantal acties opgenomen in diversiteitsplannen en sectorconvenants
		R47: uitgebreid aanbod van CBE voor werkenden /werkzoekenden	M22: Aantal opleidingen geletterdheid door CBE op de werkvloer van een bedrijf
OD 3.4		R48: Meerjarenplan Mediawijsheid	
		R49: Kenniswerking via jaarplan en jaarverslag van het Kenniscentrum mediawijs	
OD 3.5		R50: Veldtekening Mediawijsheid	
OD 3.6		R51: Uitrol van de Bib op School	M23: Aantal scholen waar Bib op School aanwezig is
OD 3.7	A16: Aantal praktijken van geïntegreerd werken tussen Bib en CBE	R52: rondetafelgesprek	
		R53: Werking informatiegeletterdheid van bibliotheken ism Volwassenenonderwijs	
OD 3.8		R54: dossier met beleidsaanbevelingen	
		R55: uitwisseling onderzoekers	
OD 3.9	A17: welke actoren schakelen ervaringsdeskundigen in	R56: werking van het team opgeleide ervaringsdeskundigen	M24: aantal tewerkgestelde opgeleide deskundigen
		R57: promotie van ervaringsdeskundigen	
OD 4.1		R58: activiteitenverslag van de projectgroep geletterdheid	
OD 4.2		R59: nieuwe, aangepaste G-scan + train-de-trainer	M25: hoeveel en welke instellingen gebruiken de G-

			scan
OD 4.3.	A18: Wat is het basisdiploma van de lesgevers in de basiseducatie	R60: Vorming en promotie door de pedagogische begeleidingsdiensten van lesgevers in geletterdheid	M26: hoeveel nascholingstrajecten rond geletterdheid lopen er bij de instellingen volwassenenonderwijs
			M27: Hoeveel deelnemers zijn er in de trajecten nascholing rond geletterdheid
OD 4.4			
OD 4.5		R61: verspreiding van goede praktijken komende uit de geprioriteerde doelstellingen	M28: aantal studiedagen, brochures,...
OD 4.6		R62: toolbox inclusief train-the-trainer	M29: Hoeveel toolbox gebruikt wordt en door wie
		R63: nascholingsaanbod toolbox	
		R64: promotie van de toolbox	
OD 4.7.		R65: monitoringsysteem	
		R66: deelname aan conferenties door overheid, pedagogische begeleidingsdiensten en Vocvo	
OD 4.8.		R67: oplevering van de resultaten van PIAAC-onderzoek	M30: mate waarin de resultaten worden ingezet in beleid
		R68: Rapporten van secundaire analyses op basis van PIAAC	
OD 4.9		R69: opleidingsprofiel en vormingsaanbod mediacoach (jaarverslag)	M31: -Aantal mediacoaches die uitstromen en + vanuit welke sector ze komen (Onderwijs, Jeugd of Cultuur)

Vragenlijst in functie van zelfevaluatie stuurgroep Plan Geletterdheid

Hieronder vindt u een aantal richtvragen ter handleiding van een zelfevaluatie. U kunt de antwoorden vanuit de verschillende delen integreren of spreiden naar eigen keuze. U vindt bij elk onderdeel een aantal richtvragen. Dit neemt niet weg dat u ook bijkomende elementen kan opnemen in de zelfevaluatie. Indien u bij bepaalde onderdelen niet betrokken was, dient u die ook niet te beantwoorden.

Deel 1: Algemene SWOT –analyse

Wat zijn de sterke en zwakke punten in de huidige Vlaamse aanpak rond geletterdheid? Welke punten in de werking kunnen verbeterd worden? Op welke terreinen ziet u mogelijkheden om de werking te versterken of algemene opportuniteiten? Waar ziet u mogelijke valkuilen?

Deel 2: Opbouw van het Plan Geletterdheid – werkzaamheden 2011.

Evaluatie van het eerste plan Geletterdheid. Omtrent het eerste Plan Geletterdheid werd een evaluatie van de werking en acties opgemaakt. Indien u toen betrokken was, in hoeverre werden uw aanbevelingen toen meegenomen bij de opmaak van het huidige Plan Geletterdheid? Indien u niet betrokken was, waarom niet? Had u dit liever anders gezien? Waarom wel/niet?

Opbouw van de tweede generatie geletterdheidsacties. Voor de opmaak van het huidige Plan Geletterdheid werden gesprekken met diverse betrokkenen georganiseerd. Was u hierbij aanwezig? Hoe tevreden was u met de organisatie van deze gesprekken? Bent u tevreden met de gemeenschappelijke uitgangspunten zoals ze geformuleerd werden?

Procescontrole. Hebt u bedenkingen omtrent de huidige bijeenkomsten van de stuurgroep van het Plan Geletterdheid en de kernstuurgroep? Ziet u voordelen en/of verbeterpunten? Vindt u deze beter dan de vorige regeling? Hoe ervaart u de opvolging van het departement onderwijs en vorming?

Andere. Hebt u hieromtrent nog andere bedenkingen?

Deel 3: Uitrol van het huidige plan en specifieke activiteiten.

Het Strategisch Plan “Geletterdheid Verhogen” 2012-2016 bestaat uit vier strategische doelstellingen en 46 operationele doelstellingen waaronder acties werden geformuleerd.

Algemeen. Wat waren positieve en negatieve ervaringen omtrent de uitrol van het huidige Plan Geletterdheid (zowel naar organisatie als output) van de afgelopen vier jaar?

Opbouw. Hoe evalueert u de opbouw van het plan in strategische en operationele doelstellingen of acties? Vindt u dit een juiste indeling? Waarom wel/niet? Hoe compatibel zijn deze doelstellingen met doelstellingen binnen uw eigen beleidsdomein?

Specifieke acties Bij welke specifieke acties was u betrokken? Hoe werden deze geïntegreerd in het Plan Geletterdheid? Hoe evalueert u hun werking de afgelopen vier jaar? Wat lukte goed, wat minder goed? Wat zijn mogelijke bepalende factoren voor een succesvolle werking?

Andere. Welke doelstellingen en acties zou u naar de toekomst toe adviseren op te nemen (incl. randfactoren)?

Deel 4: Samenwerking en communicatie.

Samenwerking algemeen. Hoe verloopt de samenwerking met de andere leden van de stuurgroep? Ziet u tijdelijke werkgroepen als structuur een goede manier van samenwerken of had u liever een andere structuur aangenomen? Welke? Welke organisaties dienen wel of niet betrokken te worden ter opvolging van geletterdheidsacties?

Samenwerking tussen de beleidsdomeinen. Hoe verloopt de samenwerking tussen de verschillende beleidsdomeinen?

Samenwerking met het beleidsdomein onderwijs en projectleider o.a. voor wat betreft sturing en toezicht. Hoe ervaart u de samenwerking en communicatie met de overheid? Hoe ervaart u de samenwerking en de communicatie met de projectleider

Samenwerking met het werkveld. Hoe gebeurt de samenwerking en communicatie met de organisaties en personeel die de acties uit het plan concreet uitvoeren? Zijn er hier verbeterpunten aan te geven?

Communicatie. In hoeverre worden de resultaten van acties uit het Plan Geletterdheid onderling gedeeld en aangegeven aan derden, alsook gerapporteerd aan de Vlaamse Overheid de voorbije vier jaren? Kan deze communicatie anders/beter?

Andere. Hebt u nog andere opmerkingen omtrent samenwerking en communicatie?

Bijlage 4: Verslagen focusgroepen

Focusgroep **Leerplichtonderwijs** in het kader van de evaluatie van het Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen

14 april 2016 – Lokaal 5A24

Wat vinden jullie de beste actie in het Plan Geletterdheid? Of een actie uit de praktijk die positieve effecten heeft?

Inzetten op flexibele leertrajecten moet uitgebreid worden want het zal steeds meer nodig zijn:

- Vanuit OKAN bekeken is er een taalproblematiek. Alhoewel, dat niet altijd een problematiek hoeft te zijn.
- Bovendien zien we dat er nog vaak jongeren uitvallen. Wij moeten jongeren motiveren.

Nu zijn flexibele leertrajecten een vrijblijvende keuze die een school kan maken. Daardoor is de schoolkeuze van de jongeren zeer beperkt.

Bv. Jongeren vanuit OKAN die reeds 16 jaar zijn hebben een beperkte schoolkeuze omdat scholen weinig flexibele leertrajecten hebben. Dus, dat moet verder uitgewerkt worden.

Alles over **G-kracht** mag nog meer in de kijker komen, zodat taalleerkrachten en praktijkleerkrachten samen les kunnen geven. Ze kunnen elkaar coachen. In co-teaching zit toekomst. Bovendien mag G-kracht uitgebreid worden naar het volwassenenonderwijs.

Computerparken voor mensen in armoede is ook interessant voor onze leerlingen.

De kranten in de bib waar scholen zich op abonneren is nuttig, want zo kunnen we taal –en ict-vaardigheden op een milieuvriendelijke manier versterken.

Vooraf inzetten op **co-teaching** is van belang. Waar het gebeurt zijn scholen er heel positief over.

Een centrum voor basiseducatie gaat aan de slag met **anderstalige ouders op school**. Het is belangrijk dat scholen ouders stimuleren om in hun school te krijgen.

Daarnaast is het belangrijk om secundaire scholen te stimuleren om **een talenbeleid** in te voeren. Maar ook **ouderparticipatie** is van belang. Het is belangrijk om ouders in school te krijgen, niet alleen om mee te helpen maar ook om mee inspraak te krijgen. Ouderbetrokkenheid kan je aan taal koppelen. Een tabel of rapport lezen is niet zo eenvoudig.

De taallessen voor ouders op school –gelinkt met **ouderbetrokkenheid**- is relevant. Ouders en school leren elkaar begrijpen, raken betrokken, leren elkaars leefwereld kennen en groeien dichterbij elkaar toe.

Vanuit Antwerpen leer ik dat het als leerkracht nodig is om de **ouders** te kennen en een **goede verstandhouding** met hen te hebben, alvorens advies en kritiek geven.

Ouderbetrokkenheid is van belang

Ondersteuning aan leraars is niet onbelangrijk: Hoe moeten ze het aanpakken? Dat kan door vorming of via co-teaching.

Als **taalcoach** ondersteun ik leraars (geen leerlingen) en maak ik hen competent. Dat is voor de school ook een investering in de toekomst. Dat werk het best in het kader van een project met een concrete output (Bv. Een film maken van 'The making of van de letter N' in het kader van de Week van de Geletterdheid, een boek maken met de leerlingen). Het is van belang om **functioneel te werken** aan iets in de klas **met een concrete output** waarop de leerlingen fier kunnen zijn. Bovendien komen alle geletterdheidscompetenties aan bod: taal, cijferen en ICT.

Ik ben blij dat **G-kracht** een plaats heeft gekregen in de campagne (Week van de Geletterdheid).

Functioneel werken is heel goed voor leerlingen uit BSO en TSO, want ze zien onmiddellijk resultaat. Ook om vakleerkrachten betrokken te maken en deskundig te maken bijvoorbeeld op taalvlak. Het gaat daarbij niet alleen over co-teaching, vooral samenwerken is belangrijk. De ene leerkracht helpt de andere over een drempel. Ook de mogelijkheden van de leerlingen op werk stijgt.

Een talenbeleidsplan: het is belangrijk voor scholen om planmatig na te denken over alles wat met talen te maken heeft.

Ik stel vast dat ouderbetrokkenheid vaak slechts een klein onderdeel is van, of zelfs helemaal niet voorkomt in een talenbeleidsplan

Ook geletterdheid komt er vaak niet in voor. Leraars moeten gesensibiliseerd worden over geletterdheid. Ik heb zelf grote ogen getrokken van de cijfers van PIAAC. Leraars kennen deze cijfers niet.

Scholen maken een talenbeleidsplan op, maar dit kan nog verbreed of verdiept worden.

Wat zijn mogelijk acties en hefboomen om te werken rond geletterdheid? Hoe kunnen we acties een boost geven?

Leraren moeten **veel beter getraind** worden. Directies smijten zich op een talenbeleidsplan, maar het moet via de leraren op de klasvloer komen. Heel wat leraren zijn enthousiast, maar andere leraren vinden hun eigen vak nog het belangrijkste. Verplichte nascholing is geen oplossing. Hoe kunnen we ze op de streep trekken.

We zijn bezig geweest om **alle vakken taliger te maken**. Leerlingen worden daarbij betrokken. Het vraagt een inspanning, een drempel oversteken, maar het werkt wel. Het aanschouwelijk werken, veel praten, zelfstandig werken en co-teaching, kleine groepjes in interactie laten komen. Taal, ict en tabellen lezen combineren. Leerlingen kunnen van elkaar leren, zo ook leraars.

Er zijn twee elementen:

- **Noodzaak voelen om te veranderen** is belangrijk –ik kom er niet met mijn leerlingen- en,
- **weten hoe**. Mensen gaan in weerstand omdat ze niet weten hoe. Ze kunnen bijdraaien door goede voorbeelden te zien of door samen te ontdekken.

Bij sommige leraren werkt dat wel, bij anderen niet. Het is belangrijk dat leerkrachten bv. binnen de vakgroep bij elkaar gaan kijken en leren. Dan krijg je een atmosfeer om onderwijs beter te maken.

Opgelet voor het bedreigende om bij elkaar te gaan kijken. Soms is het minder bedreigend om in een andere school te gaan kijken. Het nadeel is dat dat maar één keer kan, terwijl je in de eigen school dat makkelijker kan organiseren.

Leraren met weerstand gaan altijd wel redenen zoeken om het niet te doen. Mensen in weerstand kunnen maar best een eigen succeservaring te hebben door een verplichte actie.

Enkele leerkrachten professionaliseren laat toe om van binnenuit te werken.

Via NODO plus (VDAB) werd een leerkracht bij ons opgeleid. Er zijn verschillende wegen om **leraren te professionaliseren**:

- Lerarenopleiding
- Elke leraar die start op het veld zou zich niet meer moeten afvragen of hij een taalleerkracht is.
- Coaching
- Vakgroepwerking
- Wat werkt is een gemotiveerde leerkracht die anderen aansteekt en een olievlekeffect creeërt.
- De noodzaak voelen. Ik denk dat de er nog veel scholen zijn die niet gealarmeerd zijn en handelen vanuit de opdrachten van de inspectie.

Vanuit het GOK-beleid zijn er prachtige beleidsplannen, en toch zijn er leraars die niet weten wat ze errond doen. Dat is de inspectiegedachte. Bij het project G-kracht was het de voorwaarde dat de **directeur er zich 100% voor engageert** en ook aanwezig is. Als een directeur er zich vierkant achter zet, werkt het belonend voor de leraars die eraan werken.

De **directeur blijft de spilfiguur**. De manier waarop hij leiding geeft, straalt hij af op zijn leerkrachten. Een directeur met een **goed beleidsvoerend vermogen** gaat bv. Niet in op 100 projecten tegelijkertijd, maar maakt keuzes. Leraars imiteren en maken ook keuzes.

Een directeur moet niet alleen aansturen, maar ook ondersteunen. Dus, leerkrachten moeten niet samenwerken ónder een directeur, ze moeten wel allemaal naast elkaar samenwerken. Talenbeleid, geletterdheid en ouderbetrokkenheid zien velen als 3 zaken, die kan je best integreren.

Idem voor mediawijsheid.

Puzzelen ipv stapelen.

Een GOK-beleid impliceert ook een talenbeleid en een beleid inzake ouderbetrokkenheid.

De directeur of de pedagogische begeleidingsdiensten hebben de opdracht om die thema's te verbinden.

Hoe kom je van mooie plannen tot het 'doen', het delen van ervaring, welke methodieken?

De Koning Boudewijnstichting doet extra projecten om scholen te begeleiden.

Het is belangrijk dat een school kiest om **ondersteunend personeel** in te zetten.

Je kan ook **externe partners** aanspreken zoals een Centra voor Basiseducatie, maar heel veel scholen kennen deze partners niet. Bovendien komt dat over als een enorm versnipperd landschap.

Ze komen in heel Vlaanderen en stellen vast dat dingen die in Antwerpen of Brussel gebeuren, dat ze die bv. In Sint-Niklaas niet kennen. Ze hebben de indruk dat het allemaal eilandjes zijn, die elkaar onderling niet kennen. Niet alleen tussen onderwijs en hulpverlening, maar ook tussen de onderwijspartners onderling.

Er zijn verschillende mogelijkheden om **methodieken of partners** te ontdekken:

- Zoeken op internet;
- Pedagogische adviseurs bevragen;
- Standaardvormingen Brugfiguren in de school halen.

Het is moeilijk om te bepalen wat een goede vorming of partner is en wat niet.

Het begint al met **heldere vragen en verwachtingen** te hebben. Bovendien gaat een avond vorming de wereld niet veranderen. Goede ondersteuning van scholen impliceert ook dat zij scholen helpen vragen te formuleren.

Zij hebben een ervaringsgerichte pedagogische studiedag georganiseerd met verschillende keuzemogelijkheden (in een andere school les gaan geven, sollicitatietraining,...). Men kan ook veel doen van binnen de school. Het is niet evident om iets met de buurt op te zetten. Scholen weten vaak niet welke partners zijn er in de buurt om mee samen te werken. Een samenwerkingsverband in de buurt vraagt werk. Als er met partners wordt samengewerkt is dat ook vaak met een hogeschool, universiteit, een zelfstandig fotograaf,...Het initiatief moet wel altijd van de school zelf komen.

Jammer dat het warm water moet uitgevonden worden op 10 plekken en dat en dat er niet **meer gedeeld wordt**. In andere landen zoals Denemarken gebeurt dat wel. Daar ontstaat er een grotere olievlek, omdat ook vanuit de overheid, gecentraliseerd, goede praktijken worden verdeeld.

Dat heeft te maken met onze mentaliteit. Het is heel moeilijk om materialen van leerkrachten vast te krijgen. Er is vaak een concurrentiestrijd tussen scholen om materialen te delen.

Dat is niet altijd het geval. Bij Wikifin werden materialen vlot gedeeld. Daar het ging het ook om materialen die door leerkrachten kon aangepast worden. Je moet ook de mogelijkheid creëren om materiaal te delen.

Soms is het ook uit onzekerheid dat men materiaal niet wil delen.

Klascement laat zien dat het werkt.

Ondersteunende organisaties moeten het delen mogelijk maken. De pedagogische begeleiders hebben een rol in netwerken en delen. Leraars hebben iemand of iets nodig om te netwerken en te delen.

Dat moet wel met de juiste verwachtingen gebeuren. Je kan niet zomaar iets kopiëren voor de eigen school.

Het is goed dat er netwerkmomenten worden georganiseerd: daar worden ze niet alleen getoond, maar wordt ook heel het proces erachter uitgelegd. Het is Interessant om het proces en de bedoelingen te kennen.

We reiken het brood aan maar het snijden moeten ze zelf doen.

Dat is hetzelfde als lesgeven in de klas: dan moet je voor de leerlingen ook de doelstellingen er bij vertellen.

Je moet ook weten **waar je mee bezig bent**: talenbeleid of GOK-beleid, iedereen vult dat op een andere manier in. Dat is vaak ook het probleem met kant-en-klaar-materiaal. Je moet nadenken waar je mee bezig bent.

Het leren van methodes is ook vaak moeilijk als leerkracht. Ze hebben niet geleerd in de lerarenopleiding om een methode te kiezen.

Een veranderingsproces is nog moeilijker.

Bij het maken van ons boek hebben we een inspiratiedag georganiseerd en pedagogische begeleiders uitgenodigd met de boodschap 'zo kan je ondersteunen'.

Hulpverlening op school, hoe doe je dat?

Elke school heeft **een CLB**, maar het CLB is vaak overbevraagd. Dus komen we vaak zelf in actie en zijn we als school **zelf partners gaan zoeken** (Bijvoorbeeld binnengestapt bij dokters van de wereld om een vorming te organiseren over oorlogstrauma's).

Je hebt ook partners **bij Welzijn**: Huizen van het Kind, Huizen van het Nederlands,...

In Nederlands hebben ze een andere vorm om met anderstaligen om te gaan. Daar gebeurt de hulpverlening veel meer gecentraliseerd.

Dan hebben ze je een mooi beeld voorgehouden.

Er kan ook een nauwe samenwerking zijn **met de lerarenopleiding**.

Werken met studenten is een opportuniteit. Die studenten kwamen ook bij de leerlingen thuis. Dat was wel een project in Limburg.

Dat bestaat ook in Oost-Vlaanderen en Antwerpen. In Oost-Vlaanderen gebeuren die projecten in plattelandsgemeenten: dan blijft het toch eerder de middenklasse die begeleid wordt.

Inzetten van studenten is zeker een opportuniteit, maar opgelet dat de thema's niet te zwaar zijn. Dat kan wel een eye-opener zijn voor een student.

Het is inderdaad zeer waardevol, maar er bestaan grote verschillen tussen de landelijke versus de grootstedelijke context.

Wat kan de overheid doen om geletterdheid te stimuleren of wat kan de overheid voor u betekenen?

Middelen

Gerichte middelen waar de problematiek groot is.

Ontwikkelingsgericht en cyclusgericht kunnen werken met de kinderen dmv terugkomende **geletterdheidsdoelen doorheen hele schoolloopbaan**.

De geletterdheidsdoelen zijn verspreid over al de verschillende leerplannen. Zij hebben in hun school zelf een **geletterdheidsmatrix** gemaakt.

Samenwerking tussen leraren faciliteren en netwerken.

Een breed aanbod van einddoelen die aansluiten bij de motivaties van leerlingen.

Overzicht creëren in de veelheid aan vormingsaanbod.

De **brede eerste graad** realiseren: minder in vakjes denken.

In basisonderwijs is expertisebehoud een probleem door **de manier van aanstelling van leraars**. Je raakt steeds je leerkrachten kwijt, en zeker die die voor een moeilijk publiek lesgeven.

Professionaliseren van een middenkader.

Niet alleen klassieke vormingen, maar ook meer Interactieve vormingen.

Bij G-kracht was de eerste opdracht voor de deelnemende leerkrachten dat zij hun collega-leerkrachten en leerlingen moesten gaan interviewen. Op die manier werden de andere leerkrachten ook betrokken, en had je zelfs leerkrachten die het jammer vonden dat ze niet geïnterviewd werden.

De inspectie komt nu nog te veel bestraffend over. **De inspectie** zou **meer ondersteunend** moeten optreden naar scholen en ouders toe.

Schaf attesten af na elk eerste jaar van een graad.

Zo kunnen we beter kijken naar ontwikkeling en zijn ook **flexibele leertrajecten** makkelijker mogelijk.

Voldoende middelen voor proeftuinen en onderzoek.

Middelen voor meer onderzoek.

Samenwerking Onderwijs en arbeid. Dat is heel belangrijk als het gaat om functioneel leren.

Pauze

Eén actie aangeven waarbij jullie persoonlijk betrokken zijn en wat was de bedoeling van de actie?

De ouderkoepels hebben een netoverschrijdende werking. Twee jaar geleden hebben ze de **website 'Taal en Gezin' gestart** met de 3 ouderkoepels. 'Taal' kwam toen voor in hun beheersovereenkomst. Dan zijn ze als ouderkoepels de vraag beginnen stellen 'Hoe ga je als ouderwerking om met taal?'. Uiteindelijk zijn ze tot een website gekomen met tips heel gevarieerde 11 maanden lang. Vorig jaar hadden ze geen netoverschrijdende werking. Nu willen ze die moderniseren en updaten.

Organisatie van de grote voorleesdag. Samen met de Stichting Lezen reiken ze de scholen handvaten aan om een voorleesdag te organiseren om ouders in de klas of op school te laten voorlezen. Soms was dat in de vorm van een voorleesduo: iemand die in het Nederlands en iemand die in de thuistaal voorleest. Voor sommige scholen was het de eerste keer dat ouders bij hen binnenkwamen.

Uitbouwen van de virtuele ruimtes op smartschool. Haar idee is om materialen rond taalbeleid te centraliseren voor directies en kernteams in een eerste informatieplatform voor SO.

Ze maakt deel uit van een team dat bezig is met **vorming voor leraars die werken met anderstalige nieuwkomers.**

Zij is betrokken bij **Wikifin, het project voor onderwijs ivm financiële geletterdheid.** Het idee is ontstaan na de bankencrisis. Zij hebben in oktober 2015 een inspiratiedag georganiseerd met in de voormiddag presentaties en in de namiddag workshops. De basiseducatie was daar bijvoorbeeld ook aanwezig. In het kader van Wikifin zijn er heel interessante tools gemaakt, niet alleen voor het onderwijs, maar ook om het op een eenvoudige manier aan alle mensen uit te leggen.

Ze wordt gevraagd om met een team **een talenbeleidsplan op te maken en te analyseren.** Ze probeert vanuit taal linken te leggen met muzische vorming en andere thema's. Zij werden een pilotschool om thematisch te werken met als doel om de leerlingen beter te leren technisch en begrijpend lezen. De kinderen werden gedurende drie weken ondergedompeld in 1 inhoud dat vanuit alle vakken wordt ingevuld. Zeker voor laaggeletterde kinderen is dat goed. Op die manier werken krijg je de werkelijkheid er in een keer bij.

Als GOK-coördinator wil hij het opgestarte project verder implementeren:

- Ze willen de **geletterdheidsmatrix** aantrekkelijker maken voor leerkrachten.
- Ze gaan **geletterdheidsproeven verder implementeren.**
- In het kader van **ouderbetrokkenheid:**
 - Ze maken een app om de aanwezigheid van kind op school te bevestigen. Zo hebben we een rechtstreekse communicatie met de ouders op school.
 - Kookproject met mama's was succesvol: 8 mama's hebben gekookt voor de leerkrachten. Ze hebben hen thuis bezocht, ze gingen samen winkelen en ze willen

samen een kookboekje maken. 'Kip zoekt kok' is een gelijkaardig project van een Brusselse basisschool.

De sleutel tot geletterdheid is **alle vakken taliger maken**. Dus, ook **thematischer werken**. Ook uw klas ernaar inrichten. Vrij lezen invoeren op school met een beloningssysteem. Stappenplannen maken doorheen alle lessen.

Bij alles wat hij doet probeert hij **een positieve beeldvorming te creëren over hun leerlingen**. Ook veel leraren moeten positiever kijken naar leerlingen. Bv. Niet spreken over 'taalzwakke leerlingen'.

Dat is vaak een stigma, waarvan leerlingen zich trouwens zelf bewust zijn. Bv. Leerlingen die zeggen: 'wij kunnen die vraag niet beantwoorden want wij kunnen geen Nederlands'.

Als onderwijs hebben we een belangrijke taak om ook de maatschappij daarvan te voertuigen. Ook leerlingen die op 8 of 14 jaar pas België binnekomen moeten we op een positieve manier benaderen.

Op welke doelgroep(en) was deze actie gericht?

Het valt ons op dat het plan vooral op **volwassenen** gericht is.

Het preventieve is niet sterk uitgewerkt. De aandacht moet er zijn vanaf de kleuterschool. Bijvoorbeeld, G-start is een voorbeeld van hoe je met kleuters aan geletterdheid kunt werken.

Als we **ouders** bewust maken hebben we ook invloed op de kinderen.

Verschillende doelgroepen vergen misschien een verschillende aanpak?

Ouders worden beïnvloed door hun kinderen. Dus, vanuit de kinderen is het handig om de ouders te betrekken. Bv. Als een kind zegt: 'ik vind lezen fijn', dan kan je daar ook als school op inspelen door die ouders te stimuleren naar de bibliotheek te gaan. Zo gaan ouders ook makkelijker de taal leren.

Maar ook omgekeerd is een ouder een belangrijke partner. Zoals je vanuit het positieve van de leerlingen vertrekt, zo moet je ook met de ouders omgaan.

Het is belangrijk om ouders kansen te geven = de eerste lijn. Het is ook belangrijk om positief tegenover de thuistaal te staan, niet allen tegenover het Nederlands. Bv. In Brussel gebruikt men in scholen het opschrift: 'Hier spreekt men Nederlands'. Dat schrikt veel ouders af.

De thuistaal wordt vaak vergeten. Ik mis het **respect voor de thuistaal**. Op 6 maanden kunnen kinderen Nederlands leren in het basisonderwijs.

De instroom van kinderen is ook heel divers:

- Kinderen die nooit onderwijs gehad hebben;

- Vaak ook ouders die nooit onderwijs gehad hebben
- Als je als 14-jarige ons land binnenkomt dan moet je de eerste 9 maanden OKAN volgen, maar daarna moet je onmiddellijk naar de gewone klas. Op dat vlak is er toch ook nog werk aan de winkel.

Hoe zijn jullie ertoe gekomen om aan de acties te werken?

Ze heeft het Plan geletterdheid gelezen ter voorbereiding van de stuurgroep en ze vindt alles wat daarin staat een evidentie die ook al in haar leerplan staat.

De acties die zij hebben opgezet hangen vast aan **de beheersovereenkomst** die ze met de overheid hebben. Zij moeten dus werken rond thema's die hen vanuit de overheid worden opgelegd. Wat ze ermee doen bepalen ze wel zelf.

Bij ons kwam het vanuit **een noodzaak die de school aanvoelde**.

Waarom hebben jullie zo breed geëvalueerd?

Het evaluatiebeleid is een belangrijke prioriteit in onze school. De directeur is een pedagoog.

Er is **een onderzoek** geweest 'wat is de efficiëntste manier om te leren lezen en schrijven'. Dat is een internationaal onderzoek. Daarin worden een aantal elementen aangereikt:

- Geode doelstellingen bepalen;
- Goede voorbereiding;
- Breed evalueren;
- Goede feedback geven;
- ...

Bij ons was het gekoppeld aan **de talennota**.

Welke partners hebben jullie daarbij betrokken?

Ze zijn begonnen vanuit het feit dat er slechte AVI-leesniveaus werden behaald. Ze zijn dan een school in Nederland gaan bezoeken: ze hebben geschrapt in de methodieken, en alle vakken taliger gemaakt. Ze hebben daarvoor samengewerkt met **een pedagogisch adviseur**.

Haar school was van dat project de pilootschool. Nu wordt dat verder geïmplementeerd.

Hij heeft **zichzelf geprofessionaliseerd**:

- Hij heeft de opleiding G-Kracht;
- Er is een aanbod vanuit de pedagogische begeleidingsdienst, maar de leerwinst was maar beperkt; De pedagogische begeleidingsdienst komt eerder bij hun om ideeën op te doen.

Voor geletterdheid zijn er geen gespecialiseerde begeleiders opgeleid. Voor talen heb je dat bijvoorbeeld wel.

Men werkte met thema's die over drie weken liepen. De titelkeuze is heel belangrijk, moet genoeg uitdagend zijn. Bv. 'Zo blauw als gras'.

Heeft men veel bijgeleerd tijdens de actie? Is er iets gewijzigd inde loop van de actie?

Wat betreft ouderbetrokkenheid en taal, zat men in het begin geblokkeerd want men had geen expertise op vlak van taal. Men heeft dan samengewerkt met verschillende partners:

- De foyer,
- Iedereen Leest,
- Huizen van het Nederlands,
- Huizen van het kind,
- VGC.

Men heeft dan een proces moeten doorlopen vanaf 2012 tot en met 2014. Pas in 2014 kon men met iets naar buiten komen. Vanaf 2016 is er nieuw dat men moet samenwerken met de basiseducatie, maar ze moeten elkaar nog leren kennen.

Bij de uitrol van het BSO en het TSO willen ze geletterdheid meennemen.

Nog opmerkingen? Moeilijkheden? Positieve ervaringen?

Begripsverduidelijking naar leraars blijft nodig. Geletterdheid is ruimer dan niet kunnen lezen en schrijven.

Ze is nog maar 4 maanden bezig en ook voor haar is geletterdheid een ondoorzichtig kluwen. Voor scholen waarschijnlijk ook.

Als je met scholen praat rond geletterdheid, dan doen ze daar eigenlijk heel wat rond. Dat wordt wel zo niet genoemd.

De website geletterdheid, de Week van de Geletterdheid,...leeft eigenlijk niet in de scholen.

Het is **een taboe** zoals kansarmoede. Leerkrachten blijven ervan uitgaan dat zij dat niet in hun klas hebben. Er is heel veel bruikbaar materiaal, maar het bereikt weinig mensen. Het materiaal moet een antwoord geven op de vraag: Wat kan je doen als school?

Waarmee kan je allemaal uitpakken? Ze vergelijkt met de 'Week tegen Pesten'. Pesten zie je, terwijl geletterdheid nog te onbekend is voor hen.

Er moet echt op beleidsniveau aan gewerkt worden, en moet dan door de hele school meegenomen worden.

Je moet er als school meer zicht voor hebben.

Ze maken ook al veel brieven voor ouders op met pictogrammen, prentjes,...

Ook in plattelandsscholen zijn er veel laaggeletterde mensen.

Als je het kent, hoe ga je er dan mee om?

Als school moet je leren omgaan met de lege stoel. Die is vaak aan taal gekoppeld.

De mensen zelf worden vaak te weinig gehoord. We spreken altijd over, maar betrekken de mensen waarover spreken vaak nooit.

Een voorbeeld van hoe je mensen kan betrekken = hoe ze anderstalige ouders naar het LOP hebben gekregen.

De meeste info geven we in een bundeltje of op het web aan ouders en we vragen schriftelijke feedback, is veel moeilijker dan een rechtstreeks gesprek.

Als je iets over OKAN vertelt, moet je ook de OKAN-jongeren meenemen.

De doelgroep laten getuigen werkt. Betrek een laaggeletterde in elke vorming over geletterdheid.

Stel dat je morgen telefoon krijgt van Hilde Crevits. Wat is de belangrijkste klemtoon, prioriteit of actie die zeker in een nieuw Plan Geletterdheid moet staan?

Vanuit de scholen **thematisch of projectmatig werken** en **duaal leren** om meer met de werkvloer betrokken te worden.

Acties voor alle leeftijden: beginnen met het voorschoolse en zo naar volwassenen toe.

Ouderbetrokkenheid is meer dan ouderparticipatie. Een ouder kan over zijn kind praten met de school.

Het plan moet **samen met de doelgroep** opgemaakt worden.

Werken aan **de kwaliteit van kunnen lezen en schrijven**.

Investeren in **goeie opvang van anderstalige nieuwkomers**.

Praten over **hoe** in plaats van het wat.

Ons onderwijs is niet rechtvaardig. Dringend werk maken van **brede eerste graad**. Uitstel van attestering zodat we kunnen focussen op ontwikkeling, zeker voor kinderen die later instromen.

Een goeie, gerichte en langdurige mogelijkheid van **coaching van leraars en directies**, die ze weten te vinden en die betaalbaar zijn.

Focusgroep **Volwassenenonderwijs** in het kader van de evaluatie van het Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen

20 april 2016 – Lokaal G15

Wat vinden jullie de beste actie in het Plan Geletterdheid? Of een actie uit de praktijk die positieve effecten heeft?

De basiseducatie werkt aan **geletterdheid** want geletterdheid is **de core-business van de basiseducatie**. De basiseducatie speelt een cruciale rol in het kader van geletterdheid.

Ze doen verschillende projecten:

- **Informeel leren samen met armenverenigingen;**
- Meewerken aan de **toolbox 'werken aan geletterdheid'**;
- Inzetten van **de G-coach in de context van de gevangenis;**
- **AMIF-project: werken met laaggeletterde moeders met kinderen in het kleuteronderwijs.**

Cruciaal is er voor te zorgen dat de Centra voor Basiseducatie niet meer nodig zijn. Een groot aantal geletterdheidsproblemen ontstaan in de lagere school en het secundair onderwijs. Achterstanden ontstaan in het reguliere onderwijs. 10.000 jongeren **verlaten de scholen ongekwalificeerd**. Dat is een cruciaal gegeven.

Hij is bij heel veel acties betrokken geweest.

Positieve acties zijn:

- De **geletterdheidsmodules**;
- De **sectorconvenanten en de toolbox geletterdheid**;
- **Het VAPA**;
- **Het project Leerkansen (samenwerking tussen CBE's en armenverenigingen).**

Belangrijk is dat er **een breed geletterdheidsbeleid** gevoerd wordt in alle scholen en alle centra. In het verleden zijn er al aanzetten daartoe geweest via het talenbeleid en het beleid inzake mediawijsheid, maar dat zijn allemaal losse elementen. Het zou breder moeten.

Hij is niet rechtstreeks met geletterdheid bezig. Er was een vraag naar **doorstroom tussen CBE en CVO**. Hij was van het Plan Geletterdheid niet echt op de hoogte.

Een noodzaak zijn alle acties waar de specifieke **deskundigheid van de CBE's** een rol kan spelen voor de CVO's. Als je binnen Onderwijs drempels wil verlagen, dan kan je niet buiten de deskundigheid van de CBE's. Bijvoorbeeld, de G-coach is een goed project, maar die wordt bijna nergens ingezet.

Hij is blij met de **geletterdheidsmodules**, maar die zijn er enkel voor 'Taal' en 'Leren leren', en niet voor 'numerieke geletterdheid'. Het in kaart brengen van de leerbelemmeringen mist hij ook nog. Er zou ook een G-scan komen? Ze missen ook ondersteuning. Ze gebruiken nu al een aantal tests om te screenen, maar ze missen nog tools daarrond. Bijvoorbeeld, de toolbox, die daarnet vernoemd werd, kennen zij niet.

Hij is bezig met **de doorstroom CBE-CVO** en nu met de geletterdheidsmodules.

Belangrijk is dat het plan er is. We gaan er nooit in slagen om de noodzaak er van weg te halen. Integendeel, de opleidingsniveaus stijgen alleen maar, waardoor het gat met de lager geschoolden steeds maar groter wordt. Ook de clash tussen de instellingen zal alleen maar groter worden.

Positief is dat het plan er is. In een centrum voor basiseducatie werken ze al lang met bijvoorbeeld letterkoekjes. Je moet zo creatief mogelijk zijn. Het heeft geen zin om steeds dingen te herhalen die niet werken. Enkel de goede dingen moet je herhalen. Je moet mensen op een respectvolle manier laten instromen in trajecten die speciaal voor hun zijn. Je moet ze niet te veel apart in groepjes steken. En we moeten **geen concurrentie rond die doelgroep creëren**. Financiële drempels en verschillen daartussen maken mensen onnozel. Met de conceptnota Volwassenenonderwijs gaat men terug een vreemde concurrentie invoeren tussen de CBE's en de CVO's. Je moet eerst de randvoorwaarden van uw onderwijsorganisatie zuiver krijgen. Nu, worden ze nog meer uit elkaar getrokken dan vroeger al het geval was.

Wat zijn mogelijk acties en hefboomen om te werken rond geletterdheid? Hoe kunnen we acties een boost geven? Of wat zijn drempels?

Het is belangrijk om vanuit educatie te gaan **praten met andere sectoren**: bv. De bibliotheken, de winkelstraten in Antwerpen of Brussel, de Carrefour (hun personeel moet dagelijks mensen bijstaan; zij zouden bijvoorbeeld een opleiding kunnen volgen). We moeten andere wegen inslaan, want zichzelf is uitgepraat. De toenmalige minister bevoegd voor Onderwijs zei in 2005 al dat hij na 15 jaar basiseducatie moet vaststellen dat er nog steeds 17% laaggeletterd is. Waarschijnlijk zijn er nu nog altijd evenveel laaggeletterden. Daarom moeten we **partners vinden die dicht bij de mensen staan of die er makkelijker toegang toe hebben**. En dan mogen er **geen belachelijke drempels** zijn als inschrijvingsgelden, wetten,...

Alle volwassenen maken in hun leven wel eens mindere periode door. Die volwassenen moeten we ook bereiken.

Zij hebben al heel wat ervaringen met verschillende partners:

- CBE-CVO
- Gevangeniswezen
- Bibliotheken
- Onderwijs zelf: het leerplichtonderwijs
- Tewerkstelling: ook sociale werkplaatsen
- OCMW's
- CLB's
- De zorgsector

Het is belangrijk dat we **vanuit de persoon vertrekken** en kijken welke noden die allemaal heeft. Eigenlijk zou er per persoon een actieplan moeten opgemaakt worden, een zgn. PAP: Persoonlijk Actieplan.

Dan moet je **altijd vertrekken vanuit de cursist** (bv. De Huizen van het Nederlands doen dat nu al), terwijl wij nu altijd vanuit de instellingen vertrekken. Dat betekent wel veel werk: we moeten onszelf dan organiseren rond trajecten.

Het succes van slagen hangt altijd af van met wie je rond de tafel zit. **De concurrentie moet er uit.** Hier in deze focusgroep zitten we ook weer maar met 6. Een plan geletterdheid moet zo breed mogelijk **gedragen worden**, op een **co-creatieve** manier tot stand komen, want anders heb je geen draagvlak. Dat hebben nu vastgesteld met bepaalde acties.

Daarnaast moeten we ook **focussen**. Nu staan er te veel acties in. Dat is ook een drempel.

Het is best een mooi en ambitieus plan maar waar met beperkte mensen en middelen aan gewerkt moet worden. Als de Vlaamse Overheid een echt plan geletterdheid wil dan moeten er **meer mensen en middelen tegenover staan**. Nu krijgen we met moeite het budget voor 1 FTE. In feite ligt er nauwelijks iemand wakker van.

Hij is nu op zoek naar een freelancer op eigen middelen om een CVO te kunnen begeleiden.

Een ander voorbeeld is dat ze geletterdheidsacties opnemen in **het VAPA** en daarna legt men de verantwoordelijkheid bij dat ene centrum dat er de nood van inziet.

Het zou goed zijn moest **een bekende Vlaming** zich achter het plan scharen. Bijvoorbeeld indien Donald Trump zou zeggen dat geletterdheid belangrijk is, dan zouden ze wel luisteren. We moeten iemand hebben die dat zegt en daar geloofwaardig in is. Hoomans zegt het niet.

De **hervorming secundair onderwijs** moet er ook komen. Iedereen weet waarvoor die hervorming dient: om de ongekwalificeerde uitstroom tegen te gaan, want nu creëert men het probleem telkens opnieuw.

Tot nu toe hebben we het gehad over de overheid. Maar wat kan er op een lager niveau gebeuren? Wat kunnen de partners doen?

Draagvlak is ook belangrijk. Vele **partners** willen samenwerken rond geletterdheid zoals de PBD's en de Huizen van het Nederlands, maar je kan dat niet opleggen aan hen.

Ook **binnen je eigen centrum en je eigen partners** moet je ook altijd **draagvlak** zoeken.

Die dingen die werken moeten worden verzameld en die moeten teug naar het veld gebracht worden.

We moeten ook olijsten wat we allemaal niet doen.

Zij zijn nog steeds op zoek naar **ondersteuning**.

Er is ondersteuning geweest.

Ze hebben weinig antwoorden gevonden op de vragen die ze hebben en weinig ondersteuning gekregen. CVO's moeten zich meer herkennen in hetgeen wat in het plan geletterdheid zit.

Ze hebben CBE's en CVO's uitgenodigd. Voor deze focusgroep werden ook meer dan 30 personen uitgenodigd en er komen er maar 6 opdagen.

De CBE's zijn logischerwijze betrokken bij het plan geletterdheid, maar voor de CVO's is dat niet het geval. Er zijn heel wat verschillen tussen CVO's: sommigen zijn met geletterdheid bezig omdat ze er zin in hebben, andere CVO's zijn totaal niet met geletterdheid bezig.

Een ander voorbeeld is dat van de **pedagogische begeleidingsdiensten**: ze vinden geletterdheid allemaal belangrijk, maar het is een opdracht die bovenop alle andere opdrachten komen.

Er is **meer tijd nodig, en dus meer geld**.

Er moet ook **toeleiding** zijn.

De overheid verwacht dat we daar sterk mee bezig zijn.

Maar ze hebben geen voldoende omkadering. Coaching en trajectbegeleiding is belangrijk. Dat kan ook door een team van specialisten zijn. De CBE's hebben veel specialisten in huis maar ze worden adequaat ingezet.

Bijvoorbeeld, iemand die jarenlang beroepservaring heeft stroomt in in de lerarenopleiding om in het beroepsonderwijs te gaan lesgeven. Die persoon heeft een heel grote vakkennis maar die zou moeten begeleid worden door een team die verantwoordelijk is voor hem/haar tot op het einde. Maar wat is het einde? Het einde van een traject. Er zou een implementatie moeten komen van een administratief cursistenvolgsysteem en een inhoudelijk cursistenvolgsysteem. Bijvoorbeeld, iemand die in de gevangenis zit is gemakkelijk, want die kan niet gaan lopen.

Wat is het einde? Totdat hij bij u buiten gaat? Je kan onmogelijk een soort mega big brother gaan installeren die over de sectoren heen kijkt (Werk, Zorg, integrale jeugdzorg).

Wat NT2 betreft hebben de huizen van het Nederlands **een duidelijke regierol** gekregen. Daar maken ze een instelling verantwoordelijk voor heel het traject. Je zou dat kunnen uitbreiden, wie dat ook die verschillende delen invult. Idem voor de VDAB, maar dat is wel enkel werk-gericht.

Het probleem met een trekker is dat die enkel zijn visie heeft. Vaak is dat **geen gedeelde visie**. We moeten vanuit de cursist vertrekken. Er moet eerst **een gedeelde visie** zijn.

De enige reden waarom de Huizen van het Nederlands de regie hebben gekregen van NT2 is omdat dat over kolossaal veel middelen gaat. De huidige minister bevoegd voor Inburgering heeft op een bepaald moment gezegd gedaan met die versnippering. Bovendien blijft het door de administratie opgevolgd worden met een soort van Da Vinci-systeem met instap. Het volwassenenonderwijs, daarentegen, krijgt een systeem met input en output. De vakbonden willen toch niet mee. Zo zou er geen conceptnota komen zonder de vaste benoeming. Zij zou liever een iemand hebben die de regie voert. Er is een Federatie voor het TKO, die nog altijd geen officieel statuut heeft. Er moet een regie zijn.

Wat de CAW(Centra voor Maatschappelijk Welzijn) betreft, daar zijn er plaatselijk ook goede voorbeelden van samenwerking. Maar mensen die leven van andere inkomens is niet zo stigmatiserend.

4. Dan gaan we wel weer meer versnipperd werken. We gaan dan wel daar op zoek naar de mensen, waar de mensen zitten.

Er is ook **meer samenwerking nodig tussen het volwassenenonderwijs en het leerplichtonderwijs**. Ze stellen overal de vraag maar niet bij hun. Het probleem is, als je maar 4 jongeren ingeschreven krijgt, dan lukt het al niet om een groep te vormen.

3. Ze krijgen nu heel veel vragen van **OKAN-klassen** met analfabeten en leerkrachten die geen deskundigheid hebben om daarmee om te gaan.

2. In Mechelen zijn 7 OKAN-lesgevers komen kijken bij de basiseducatie. In Brussel hetzelfde.

3.+6. Een leraar moet iets universeel zijn, maar die moeten opgeleid zijn. Geletterdheid lijkt simpel maar is aartsmoeilijk om als leerkracht mee om te gaan. Dat is net hetzelfde als het kleuteronderwijs en BSO/TSO. Dat lijkt simpel maar is heel moeilijk. Bovendien worden die leerkrachten nog eens minder betaald.

5. Wat is er met de centra voor leerloopbaanbegeleiding gebeurd? Dat is nooit opgenomen geweest. Fons Leroy en Micheline Scheys hadden daarover ruzie op een studiedag in Leuven. Als er daar al geen afstemming over is, dan gaan die er nooit komen.

3. Hij wil graag nog een knelpunt benoemen: het gaat om het **bereiken van een doelgroep die vaak verstopt zit**. Bijvoorbeeld, bij Wablieft stellen ze vast dat hun abonnees voornamelijk uit intermediairen bestaat. Dat zijn niet de mensen die ze moeten bereiken. Ze bekijken nu hoe ze al de cursisten van de basiseducatie een abonnement kunnen geven. Voor de basiseducatie is dat hetzelfde.

2. Wat betreft de vraag: Wat kunnen we zelf doen? De CBE's zouden er binnen 10 jaar helemaal anders uit moeten zien dan nu. **Je moet cursisten gaan zoeken waar ze zijn**. Bijvoorbeeld, hij heeft 4 stafmedewerkers en 1 FTE houdt zich enkel bezig met het aanbod van de partners. Mensen zitten dan niet altijd samen in een mooi homogeen groepje maar de homogeniteit wordt dan bepaald door de context. Dat betekent wel dat een aantal van onze lesgevers een serieuze omslag zullen moeten doen. De lesgevers moeten daarin **begeleid** worden. Dat vraagt **interne begeleiding**. Ook **de lerarenopleiding** moet daaraan aangepast worden. Hij pleit voor **een aparte opleiding voor een leraar basiseducatie**.

6. Droom maar verder.

2. Die opleiding zal er heel anders moeten uitzien, want die leraar zal totaal andere competenties moeten hebben.

6. Als wij algemene vorming aanbieden dan krijgen wij ook cursisten binnen die laaggeletterd zijn. **Leerkrachten moeten opgeleid worden tot lesgevers die laaggeschoolde volwassenen kunnen begeleiden**.

4. Je hebt 2 specialisten nodig:

- Een specialist laaggeletterdheid;
- Maar de rest van de leerkrachten zou er ook al mee gebaat zijn om bijvoorbeeld te weten hoe ze minder schriftelijke drempels kunnen inbouwen in hun lessen. Er is dus ook nood aan een breder aanbod.

3. Als we voor de cursisten zeggen dat we ze op maat willen bedienen, dan moeten we bekijken wat we met de deskundigen doen. Daarvoor moeten we verschillende stappen zetten:

- Eerst alles bij elkaar brengen van wat bestaat er al van versnipperde opleidingen.

- Dan nagaan waar de leemtes zijn
- De deskundigen moeten naar die opleidingen gestuurd worden.

4. Maar als die modules worden aangeboden, dan kiezen leerkrachten er niet voor. Zelfs de NT2-leerkrachten kiezen niet voor de sessies over geletterdheid die door Brusselleer worden gegeven.

6. Het kleinste is het moeilijkste. Daar moeten dan ook middelen naartoe gaan. De **professionalisering van leerkrachten** is zeer goed, maar binnen die doelgroep zijn er nog verschillende doelgroepen. Op dat vlak is de conceptnota 'Volwassenenonderwijs' wel goed, waar ze benadrukt dat er **meer op doelgroepen moet worden ingezet**.

Vanuit de pedagogische begeleidingsdienst zijn jullie daar toch mee bezig?

1. Te weinig. We moeten **de PBD's meer laten samenwerken**. Hoe men nu bezig is met te versnipperen en te verkavelen. We hebben daar geen ruimte meer voor.

2. Naar aanleiding van het PIAAC-onderzoek was er een groots opgezette studiedag. Als je naar de resultaten kijkt, en bijvoorbeeld naar de trend tussen IALS en PIAAC, dan stel je vast dat er heel veel **problemen zijn in het SO**. Maar wie blonk uit in afwezigheid op die studiedag: net het secundair onderwijs. Daar ligt het probleem + ook een groot deel van de oplossing.

6. In Nederland is er een voorbeeld van een 4-sterrenrestaurant en shoppingcentrum dat wordt gerund door leerkrachten en cursisten. De cursisten hebben daar enorme fierheid over. In Vlaanderen moeten we ook komen tot zulke best practices.

4. Je hebt aan de ene kant de overgang BaO-SO, en aan de andere kant CBE-CVO. Beiden zijn vergelijkbaar.

5. Is het daar niet mee eens. Vanuit het CVO willen ze zelf iets doen, maar er is geen ondersteuning. Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen mensen met een primaire verantwoordelijkheid en mensen met een secundaire verantwoordelijkheid. Die tweede groep heeft een andere aanpak nodig.

6. **De leerlingen moeten centraal staan**. Bv. Bij de warme overdracht. Er zijn heel wat acties in het plan rond leerplichtonderwijs die niet zijn gerealiseerd.

De **financiële drempels moeten worden weggehaald**. CVO's en CBE's worden tegen elkaar uitgesteld ivm laaggeletterdheid.

3. Wat betreft het financieringssysteem, een laaggeletterde zou niet moeten betalen, waar hij ook zit.

PAUZE

Eén actie aangeven waarbij jullie persoonlijk betrokken zijn en wat was de bedoeling van de actie?

3. **Toolbox geletterdheid**: het was een project met vallen en opstaan. Uiteindelijk zijn ze er in geslaagd om de doelstellingen te behalen:

- Om de **samenwerking** te doen lukken tussen **VOCVO en de bedrijfswereld**;

- Om op tijd te beginnen nadenken over **de verankering en verduurzaming van de actie**

De overheid heeft nog verder gefinancierd om het project verder uit te bouwen. Het aspect van duurzaamheid en verankering is belangrijk.

2 Een project waarmee ze binnen hun **CBE samenwerken met de Dienst Economie van de Stad Mechelen** = Het project Herman = een Europees project waarvoor de stad Europese middelen heeft gekregen. De opzet was de integratie van multiculturele ondernemingen in het Mechelse economische weefsel. Bv. Een Marokkaanse kapper. Die mensen zijn breed laaggeletterd en spreken vaak onvoldoende Nederlands om met hun klanten te spreken.

De inbreng van het CBE is **geletterdheidsbegeleiding op de werkvloer**. Het is een heel mooi project. Ze vermoeden dat het nergens anders bestaat dan in Mechelen. Voor zulke projecten moet je altijd alternatieve financiering zoeken want dat is heel duur. Ze koppelen daaraan ook een module Maatschappijoriëntatie met ook Nederlandstalige collega's die ze op die manier in contact brengen met de winkeliers.

3. Als we kijken naar de doelstellingen die lukken dan gaat **het altijd om een mengeling van extra middelen (en dus, extra personeel) en reguliere middelen**.

6. Zij heeft meegewerkt aan een studiedag waarop ook gefilmd materiaal zou worden getoond. Uiteindelijk is die studiedag niet doorgegaan. Zij betreurt dat en vindt dat weggesmeten geld.

Zij heeft **een OLC-café (openleercentrum) georganiseerd samen met Habobib**. Dat draait nu in Haacht nog zeer goed. De basiseducatie en de bibliotheek zijn nog steeds bezig dat aan het proberen te verstevigen. In de bibliotheek komen er elke week mensen werken naast hun traject in de basiseducatie. De mensen van de bibliotheek kunnen die mensen ook begeleiden.

Ze hebben negatieve ervaringen: men heeft in Averbode hetzelfde proberen op te zetten, maar daar kreeg men het antwoord dat de bibliotheekmensen daarvoor geen tijd hebben.

Ook voor dit project waren er weer **extra middelen** van de provincie.

3. We zouden moeten werken met **'social impact bons'**. Dat is een idee van de Open VLD. Projecten worden uitgetest. Wanneer ze maatschappelijke winst opleveren voor de maatschappij dan worden die projecten geïntegreerd in het beleid.

6. het OLC-café is ook **digitaal**. Bv Boek uw vakantie online. Het is belangrijk om mensen niet af te sluiten van de digitale wereld.

1. **Project doorstroom CBE-CVO**. Dat project gaat over:

- Screening: wie neemt welke persoon op en zit dat goed;
- Modules die gezamenlijk kunnen opgezet worden.

Dat project liep gemakkelijker aan het begin van het consortium dan op het einde. In hun regio is er namelijk een groot gat tussen het CBE en de CVO's. Het CBE zit er met een heel groot aantal alfa-cursisten die je nooit naar een CVO krijgt. Dat gat was niet makkelijk te overbruggen. Je kan maar 5% van die groep laten doorstromen.

De beroepsopleidingen van de VDAB sluiten dichterbij het CBE dan bij het CVO.

Er is ook een spanningsveld tussen de wachtlijst van NT2 en bv. Rekenlabo's opzetten bij de VDAB. Men krijgt signalen van de overheid ivm de wachtlijsten.

6. Het heeft ook te maken met **regie**. Er zou een betere regie moeten komen van de domeinen.

5. Men probeert **zoveel mogelijk CVO-leerkrachten bewust te maken van de geletterdheidsproblematiek**. Daarvoor **werken ze samen met het CBE Antwerpen**. Het is vooral gefocust op alen. Men probeert ook bewuster met talen om te gaan in de niet-taalvakken. Het is de vakgroep Nederlands die de andere leerkrachten begeleidt. De idee is ook gekomen van de vakgroep Nederlands.

In een CVO zit men vooral met algemene vorming.

6. Zij probeert ook die match te doen. Nu doet men een vorm van co-teaching = ze staan samen voor de klas.

Ook intervisie zou meer moeten gebeuren. Zij hebben een actie 'Wip eens binnen'.

4. Zij hebben niets opgezet specifiek vanuit laaggeletterdheid. Maar wel vanuit een taalbeleid. Men is daarbij vertrokken vanuit de **anderstaligen**. Wat betekent het voor de werking van verschillende sectoren dat men een instroom van anderstaligen heeft.

Men heeft ook dingen gedaan rond **de samenwerking tussen CBE en CVO**, maar ook nooit vanuit laaggeletterdheid.

Ook op het vlak van **doorstroom** zijn er afspraken gemaakt tussen de basiseducatie en het team intake. Men heeft nooit gewerkt met aparte groepen van doorstromers omdat ze zo klein zijn.

Men heeft de **deskundigheid van leerkrachten** binnen CVO doen stijgen.

Men heeft een masterclass georganiseerd: 'Hoe ga je om met trager lerenden'. In de lerarenopleiding wordt die module gegeven door iemand van de basiseducatie.

6. Zulke dingen moeten **verspreid** worden. Dat zou in alle lerarenopleidingen moeten zitten²

4. De samenwerking en **uitwisseling van kennis** op het vlak van cursistenbegeleiding van de OLC's. Bij hen hebben de CVO's dat gedaan.

In Brussel wordt er een regionaal geletterdheidsplan gemaakt dat wordt getrokken door de VGC samen met Brusselleer. Zij kunnen hun GECO's daarop inzetten.

De CVO's komen nog altijd samen m.b.t. NT2.

6. Het mag niet dat er in Brussel veel meer ondersteuning is dan in de rest van Vlaanderen. Nu zijn er veel problemen in de Vlaamse Rand. Brussel krijgt maar middelen en die gaan niet naar de Vlaamse Rand. Er moet gelijkgerichtheid zijn. Het plan geletterdheid zou er op moeten toezien dat er **voor elke regio gelijke financiering is**. In de conceptnota 'volwassenenonderwijs' staat ingeschreven dat de landelijke centra ook zullen gehonoreerd worden.

4. Heel veel acties zijn er mogelijk door het stedenfonds.

3. In principe zou er een regionaal plan moeten zijn voor elke regio. Dat is ook één van de middelen om draagvlak te creëren. Bijvoorbeeld In Gent, in Oost-Vlaanderen en in Brussel is dat gebeurd.

Er zijn middelen nodig, maar ook partners: Wat was de verantwoordelijkheid van elk van de partners. Wie was de eindverantwoordelijke?

4. Het CVO

3. VOCVO

6. De Oranjerie, omdat de financiering van daar kwam. Dat kwam beter uit voor het CBE.

2. De eindverantwoordelijkheid was de Dienst Economie van de Stad Mechelen.

6. Ze is de bibliotheek vergeten te vermelden. Die hebben alles ingezet. Wat de vraag betreft: wie is de trekker? Dat is vaak een én-en-verhaal.

Waren er frustraties naar aanleiding van, moeilijkheden in de samenwerking met partners?

2. Zij hebben samengewerkt met verschillende armenverenigingen. Dat is ook niet ene pot nat. In één armenvereniging werkt men bijvoorbeeld vertrekkende vanuit de mensen, terwijl de andere organisatie werkt vanuit de vrijwilligers. Je moet het verschil al weten. Dus, het is niet zo omdat het op de ene plaats lukt, dat het op de andere plaats ook lukt.

Dé VDAB bestaat ook niet: dat wordt regionaal ook verschillend ingevuld.

Belangrijk is ook dat er altijd iets inzit voor alle partners.

3. Hij heeft veel uit het project geleerd. Telkens met dezelfde partners in zee gaan houdt ook een gevaar in: dat je dan kan kansen gaat missen.

6. Als je in de **samenwerking** kan zien dat **er iets inzit voor beide partijen** dan heeft het project kans op slagen. Bv. De samenwerking tussen de CBE's en ouders met kinderen op school: in sommige scholen lukt dat heel goed. In andere scholen niet.

Zijn er in de looptijd van het project bijstellingen gebeurd en waarom?

5. Het is een nieuw project dat pas is opgestart. Ze gaan het dit jaar evalueren.

6. Ze werken met een voortschrijdend inzicht: bv. Durven erkennen dat sommige samenwerkingsverbanden niet lukken.

3. 'Benoemen' is ook belangrijk. Bv in de samenwerking tussen CBE-CVO. Sommige dingen lukken niet. Durf die te benoemen.

Je moet **niet de hele tijd zitten focussen op wat niet lukt.**

Er wordt te weinig naar buiten gekomen met resultaten. Waarom is de wetenschappelijke wereld bv. Ook niet met geletterdheid bezig?

Hoe kan je tot een meer structurele verankering komen van projecten, zodat de expertise niet verloren gaat?

4. Ze hebben het omgekeerde probleem. Hetgeen zij hebben gedaan is te weinig als project gepland, met verschillende fasen en zo...

3. In de projectplannen wordt er te weinig nagedacht over **de verankering in het beleid of de eigen organisatie.**

Er worden vaak extra middelen voor gevraagd. Bv. Projecten gecombineerd onderwijs. Het zijn altijd dezelfde centra die daarop intekenen. Die centra gaan er dan ook enorm op vooruit. Maar er zit nooit als voorwaarde bij dat ze **de opgebouwde expertise moeten delen met andere centra.**

7. De overheid heeft dat wel als voorwaarde gesteld.

6. Ze zijn enorm hard gepakt geweest met de afschaffing van de consortia. Daardoor is er nu enorm veel expertise weg. Het was de taak van de consortia om projecten te verspreiden.

2. bij hun project zal de vraag zijn of de stad Mechelen het project zal blijven financieren als de Europese middelen wegvallen. Binnen de werkgroep van de federatie worden ook goede praktijken uitgewisseld. De stad zit binnen VVSG: de stad zou dat project ook kunnen uitdragen naar andere steden en gemeenten.

3. Als je de kost van 1/2FTE afzet tegenover de winst die zo'n project oplevert ten aanzien van de samenleving, dan haal je dat er zo uit.

6. Er zou **een kenniscentrum** moeten komen zoals IMEC. Iedereen weet wat dat die doen. Die hebben wel een goede financieringsbron. Zo iets zou er moeten komen voor geletterdheid.

Heel veel Vlamingen blijven in hun huis binnen zitten. Die moeten buiten komen en bv. naar de bib gaan,... Dat is een nieuwsgierigheid die er bij ons niet is, en in het buitenland vaak wel. We zijn 'kleine Vlamingen'. Dat we geen 17% kunnen opvangen?!

3. We moeten ook kijken naar hetgeen wat werkt. Geen geld steken in dingen die niet werken.

2. Ook wat betreft **de regelgeving.** Geef ons dezelfde middelen, maar laat ons een deel steken in innovatie.

6. **Disseminatie moet ook heel normaal zijn.**

3. **Mislukken mag,** als je een innovatieve cultuur wil creëren. Het is niet erg als iets niet lukt.

6. Bv. Hugo Verdurmen wilde een testing opzetten, maar daar was geen geld voor. Dus, dat is er ook niet gekomen.

Slotvraag: Wat als je telefoon zou krijgen van Hilde Crevits met de vraag van wat er zeker in een Plan Geletterdheid zou moeten opgenomen worden. Wat antwoord je dan?

1. Er zou een soort van **eindverantwoordelijkheid** moeten komen voor iemand die moet geletterd worden.

In het kader van de conceptnota volwassenenonderwijs: binnen de financiering van het volwassenenonderwijs zitten er verschillende doelen die we op een andere manier moeten gaan financieren. Bv de opdracht in het kader van het levenslang en levensbreed leren moeten we anders gaan financieren. **We moeten de financiering proberen te koppelen aan doelen en doelgroepen.**

6. Er moet ook aandacht zijn voor **digitaal leren en de virtuele wereld.**

Er moeten **middelen** zijn.

De **wetenschappelijk wereld** moet gestimuleerd worden.

We moeten **meer voorbeelden hebben zoals het project uit Mechelen.**

2. Hij zou antwoorden: **als je iets wil doen, doe dan niets., want iets is niet genoeg.** Dan moet je er een **echte beleidsprioriteit** van maken. Erken de basiseducatie als expert. Geef ons ook **de middelen** om die expertise uit te dragen. Als we nu iets willen doen, komt het er steeds bovenop. Bv. Coachen op de werkvloer via een soort train de trainer. Men ging daarin investeren vanuit Inburgering, maar die middelen zijn er niet gekomen.

3. Afstappen van de steekvlammen. Hij gelooft in een plan:

- Dat **draagvlak** heeft;
- Dat **focus**;
- Dat **verantwoordelijkheden** aanduidt;
- Met voldoende **middelen**;
- Dat ook **wetenschappelijk onderbouwd** is.

4. Een **kenniscentrum** oprichten.

Meer dan iets doen.

5. **Deskundigheidsbevordering/professionalisering** van mensen in het veld.

6. Er moet niet alleen een **lerarenopleiding komen voor de basiseducatie, maar voor heel de volwasseneneducatie.**

3. Heel voorzichtig zijn met ondersteuning. Het is niet voldoende om begeleidingsdiensten op te richten, want dat werkt niet. Er moet goed nagedacht worden over wat die mensen op het veld nodig hebben. Er is niet voldoende personeel om alle CVO's te **begeleiden of te ondersteunen.**

Focusgroep **Welzijn** in het kader van de evaluatie van het Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen

22 april 2016 – Lokaal 5C18

Als je denkt aan geletterdheid in het algemeen. Wat is ideaal om geletterdheid te stimuleren en waarom is het zo essentieel?

Samenwerken = heel belangrijk. Dat is een element van al dan niet lukken. Als je enkel acties op 1 niveau doet dan bloedt dat dood. Samenwerken = **over de beleidsdomeinen heen**. Ook de acties samen doen vanuit de BE → we willen terug naar de bron gaan met onze lesgevers → wat heeft de cursist echt nodig. Je moet de directie + administratie meehebben want andere bloedt dat ook dood.

Het **Leefwereldperspectief** is belangrijk. Welk traject je ook opzet, het moet aansluiten met hetgeen **waar mensen mee bezig zijn, waarin de mensen interesse hebben**. Bv. Vertrekken vanuit de werkomgeving van de mensen = in Nederland, maar ook in Vlaanderen. Binnen de welzijnsschakels doet men dat door een omgeving van vertrouwen te scheppen → ze beginnen ervaringen e.d. uit te wisselen met elkaar.

Men streeft geen rechtstreekse doelen na, maar men probeert wel een cultuur te waar het leren gewoon / 'naturel' wordt.

Zij wil daarbij aansluiten. Mensen weten vooral wat ze niet kunnen. Ze gaan **samen met de mensen op zoek met wat ze wel kunnen**. Bv. Gedichten schrijven. Mensen weten vaak niet wat ze zelf kunnen. Vaak omdat ze in het verleden er op afgerekend zijn. Mensen kunnen veel meer dan dat ze ooit geweten hebben, bv. Kunstenaars die nog nooit een tekening hebben gemaakt.

Wil ook aansluiten bij de leefwereld. Dat is ook het probleem van de basiseducatie → ze hebben een cursusaanbod waarin ze van alles insteken vanuit de leerplannen. De basiseducatie zou meer moeten samenwerken → dan zouden ze meer het leefwereldperspectief aanspreken.

Binnen onderwijs worden nu vaak lapoplossingen gezocht. Bv. Er worden geletterdheidsmodules ingezet = **L-modules** = modules voor mensen die in de gewone module niet kunnen volgen. Ze vindt dat geen goede zaak want daardoor gaat de lat binnen de gewone modules nog hoger liggen. Voor beroepsopleidingen is dat ok maar toch niet binnen basiseducatie. Daar moet elke module een G-module zijn.

Basiseducatie vertrekt vaak van wat de persoon niet kan → we zouden dat moeten omdraaien.

Maar mensen weten vaak niet wat ze wel kunnen.

De basiseducatie moet nadenken over **geïntegreerd werken**. Daarbij hoort ook een trajectbegeleider die niet vertrekt vanuit het eigen leerdomein, maar wel vanuit het profiel van de cursist.

De mensen weten niet wat ze moeten vragen.

Je moet eerst samen een proces doorlopen met mensen, want je komt binnen bij mensen.

Ook binnen onderwijs moeten we **tijd en ruimte krijgen om vertrouwen te scheppen**.

Soms is de oplossing heel simpel.

Naar de overheid toe → vaak is de eindmeet **'werk'** → dat legt ook weer **druk op de cursist, maar ook op de lesgever, directie,...**

Alles moet altijd leiden naar tewerkstelling,...

..., terwijl naar een vereniging gaan ook belangrijk is.

Als je een project indient, moet dat ook altijd gericht zijn op werk. Anders wordt het vaak als te vrijblijvend gezien.

Als het plan wil lukken, moeten er ook **middelen** zijn.

Wat is er nodig:

- inzetten op **ervaringsdeskundigen**;
- vrijwilligers slagen er in om mensen samen te brengen → hoe breng je dan onderwijs, ... en zo binnen in het profiel van die vrijwilligers.

De druk van 'werk' moet er af. Als ouders die stap kunnen zetten → hun kinderen worden er ook beter van → dan zijn we al een generatie verder. Als ouders vrijer kunnen zijn → dan kunnen ze op een adequatere manier ouder zijn.

Zijn er verschillende doelgroepen binnen laag G? Ouders en kinderen werden al genoemd. Zijn er specifieke acties noodzakelijk voor specifieke doelgroepen?

Obv **PIAAC** → doelgroepenbeleid. Ze hebben ambities op dat vlak van **ouders met kinderen in het leerplichtonderwijs**.

De druk van 'werk' zou moeten wegvallen. Door dat doel van tewerkstelling zijn de mensen niet vrij → ze bereiken meer als het doel wegvalt.

Mensen vallen niet te categoriseren in doelgroepen. We moeten juist **de diversiteit van mensen** naar boven laten komen.

Zij heeft een gelijkwaardige ervaring in haar groepen → mensen die heel goed zijn met de pc → die vervelen zich dan → ze moeten dan mee anderen kunnen ondersteunen = opleiding tot **ervaringsdeskundigen**. Dat is ook het voordeel van in een diverse groep te zitten.

Op welke manier vorm je dan een groep?

12 jaar geleden had je in de basiseducatie enkel een groep Nederlandstaligen. Dat was het. Ze gingen samen een feest organiseren → tijdens dat feest wordt ontdekt wat eenieder goed kan en waar iemand moeilijkheden mee heeft.

Zo werken de armenverenigingen = de eerste laag. Je moet mensen samenbrengen vanuit interesse. Maar in de eerste laag moet je de diversiteit naar boven laten komen.

De volgende stap is wel gericht werken.

Je mag dat niet altijd geïndividualiseerd zien. Je moet ook kijken naar wat de groep wil?

(vervolg van de organisatie van het feest) Dat duurde 3 maanden. Daarna werd er pas een intake gedaan: waar willen we met de groep naartoe + waar wil het individu naartoe?

Heel wat CBE's vragen hulp bij hun doelgroepenbeleid. Bv. Ze willen generatie-armen bereiken. Maar die doelgroep is niet te beschrijven. Je mag ze ook niet uit die vereniging plukken, maar ga naar die vereniging toe.

Waar ga je de mensen halen of worden die doorverwezen?

Bij BE is dat een **probleem** → ze wachten te veel totdat ze bij ons komen. Bv. Er zijn wel **doorverwijzingen** door de VDAB, een vertrouwenspersoon,... → dan wordt het wel meer verplicht voor de cursist → dat legt ook meer druk op de cursist.

bv. Alle mensen van Kind en Gezin moesten op een bepaald moment opleiding bij De Link volgen.
→ je moet er het maximum uithalen. Soms blijft er wel weerstand maar als het wel lukt = heel goed.

Zij werken heel anders → ze proberen mensen op verschillende manieren te vinden.

- via welzijnsaanbod, bv. tweedehandswinkel, sociale kruidenier
- via huisbezoeken, vertrouwenspersonen
- mensen verbinden door een gezamenlijke activiteit
- Mensen ook benaderen voor culturele activiteiten

Verwijzen ze ook door?

De omgekeerde beweging is belangrijker: eerst probeerde men lesgevers die geen ervaring hebben met armen dat bij te brengen, maar soms was de kloof te groot

Nu probeert men **ervaringsdeskundigen in de groepen van armenverenigingen te brengen**. Op die manier zoeken ze om de brug te maken.

Samenwerken met BE:

→ tijd nemen om elkaar te leren kennen.

→ **modules** → kan op verschillende manieren worden mee omgegaan. Sommige lesgevers van de basiseducatie gaan daar heel creatief mee om. Met die modules is veel mogelijk. Die lesgevers trekken zich minder aan van de overheid.

Wat ook helpt = manieren gebruiken om mensen onrechtstreeks aan het schrijven te zetten. Bv. dingen overschrijven van het bord.

'Samen lezen' is al veranderd in 'goesting in lezen'

Wat met wiskunde en rekenen?

Ze hebben een mooie ervaring met de basiseducatie over budgetteren.

Er is een basisvorming 'Mijn portemonnee en ik'. Daarnaar worden ook toegeleid vanuit het OCMW of soms organiseert het OCMW dat zelf. Lesgever heeft eerst het schuldgevoel (je kan niet budgetteren) van de mensen doorbroken. Er ontstond ook een verbondenheid tussen de cursisten als groep.

Tweede voorbeeld: werker van de basiseducatie is bij een sociale kruidenier gekomen → heeft een systeem opgezet m.b.t. hoe je autonomer kan winkelen, hij heeft helpen prijslijsten maken.

Apart als module heeft wiskunde weinig succes. Als je het **geïntegreerd aanbiedt**, dan wel.

De **rekenlabo's binnen de VDAB**. Dat werkt wel. Instroom naar wiskunde ↓ + is heel ontrouw publiek.

Het plan legt de focus vooral op de Nederlandstaligen, maar **de groep van de anderstaligen is zeker zo belangrijk** → die groep heeft de grootste stap achteruit gezet, weg van de bron. Ze vindt het spijtig dat de kaart is getrokken van de Nederlandstaligen.

Wat betreft de anderstaligen die jullie bereiken, zijn dat vooral laaggeschoolden of enkel mensen met een taalbarrière. Heel veel anderstalige mensen vallen uit de andere cursussen omwille van een taalbarrière.

Is er een gebrek aan regie? Wie heeft de hoofdverantwoordelijkheid? Als niet duidelijk is wie trekt, dan loopt het mis? Wie moet de verantwoordelijkheid opnemen?

3. Is een gemis in het plan → er wordt geen verantwoordelijke aangeduid → je hebt een aantal personen die dat toevallig gaat trekken. Wat als die persoon uitvalt?

4. Dat is het voordeel van een verantwoordelijke. Beter dat de verantwoordelijkheid bij verschillende organisaties zit = gedeelde verantwoordelijkheid.

1. Afhankelijk per project; zij zijn verantwoordelijk om de mensen samen te brengen, maar anderen zijn voor andere aspecten verantwoordelijk.

Nieuw decreet sociaal cultureel werk → men wilde het transversale vorm geven. Maar waarom heeft men het transversale beperkt tot 3 sectoren? Heeft dat te maken met concurrentie? De centra voor basiseducatie zien vorming plus vaak als concurrent. Maar als je kijkt naar de geschiedenis van de basiseducatie → de basiseducatie komt daar zelf uit voort.

Het Netwerk tegen armoede heeft samen met de Federatie Centra voor Basiseducatie en VOCVO een tekst gemaakt op basis waarvan ze samenwerken waarvan ze samenwerken → om te komen tot een gedragen methodiek. Dan ziet er het overal bijna hetzelfde uit.

PAUZE

De deelnemers worden gevraagd om specifieke acties te beschrijven.

3. Dit schooljaar hebben we een opleiding aangeboden aan lesgevers, trajectbegeleiders, ... van CBE + CVO met als titel 'Samenwerken met mensen in armoede'. Het enige minpunt = moeilijkheid om mensen naar de opleiding te krijgen. Uiteindelijk zijn er 25 personen gekomen, maar dat heeft heel wat inspanningen gekost. De mensen die zijn gekomen waren heel blij → was een echte eyeopener. Het waren vooral de CVO-mensen.

De vorming werd gegeven door:

- Experten uit welzijn
- Ook ervaringsdeskundigen

= mooi voorbeeld van samenwerken.

Nu willen de centra dat implementeren in hun centra.

1. In het kader van het project 'leerkansen' hebben ze met 3 centra samengewerkt
Met 3 centra samengewerkt

Bv. Werker van de basiseducatie → een sociale kruidenier

- Deze werker van de basiseducatie heeft zich eerst ingevoegd = acclimatiseren, contact maken met de mensen.
- Aan de slag gegaan met een zeer concrete vraag van de mensen waardoor ze autonoom en prijsbewuster kunnen winkelen + prijsbewuster. De mensen kunnen dat samen met hen geïmplementeerd.
- Daardoor ontstond de nood om te leren werken aan de pc → ze hebben een pc-atelier ingericht + de werker van de basiseducatie heeft de mensen daarin begeleid.
- Hij heeft ook extra vorming gegeven aan sommigen voor als hij er niet meer is → die mensen kunnen zelf andere mensen coachen.

Invoegen + toevoegen

Er zijn 3 filmpjes van gemaakt

In een ander project was het veel basaler → gewerkt aan vertrouwen binnen de groep → ze hebben een cultuurmarkt bezocht

De filmpjes zijn te vinden in de toolbox.

2. Zelf is ze nog niet concreet betrokken geweest bij een actie, maar ze hebben wel veel projecten lopen samen met anderen:

- papieren en formulieren (met een stad)
- met verschillende OCMW's

Ze gaat veel uit de focusgroep halen.

- Nieuw project m.b.t. geletterdheid en jonge werklozen → sensibiliseren van de vertrouwenspersoon, voetbalcoach, VDAB-consulent, ... Ze hebben dat binnengehaald bij een stad → subsidies gekregen.

4. In de opleiding maatschappelijk assistent ... → samenwerken met ervaringsdeskundigen en mensen in armoede → samen op zoek gaan met mensen naar wat erin zit.

Opletten dat je geen weerstand oproept bij mensen. Bv. dt-fouten, de mensen moet er zelf mee afkomen, maar niet op voorhand opleggen.

3. Doorstroom → scenario's voor warme overdracht uitgeschreven → scenario's zien er mooi uit maar worden te weinig gebruikt. Idem met de toolbox geletterdheid: ziet er mooi uit, maar gebruik moet ondersteund worden.

1. Mensen inzetten hebben een kostprijs → voor een aantal cruciale spelers van het geletterdheidsveld zouden er middelen moeten zijn om die mensen in te zetten. Er moet door de overheid in geïnvesteerd worden.

Er wordt gesteld 'met de huidige middelen komen we er niet'. Daarom is het blijkbaar belangrijk dat er vanuit verschillende hoeken financiële middelen worden gevonden. Waar halen jullie de middelen vandaan?

4. Ze pakken ze alleen maar af.

2. bv. - cursussen worden ingekocht door OCMW of stad;

- ABIF-project.

Maar we moeten personeel hebben om dat dossier uit te schrijven + lesgever moet daar vrijstelling voor krijgen = keuzes/prioriteiten die je moet maken.

1. Het moet vooral om structurele financiering gaan ↔ projectfinanciering.

Er gaat enorm veel energie en tijd verloren aan het aan elkaar 'verbreien' van projecten. Het gaat niet om vernieuwen, wel om verduurzamen.

2. Ze mist een platform waarop alle goede praktijkvoorbeelden worden verzameld.

Hoe wordt die actie gedeeld?

1. De actie staat in het Plan Geletterdheid → Samen met de geletterdheidsmedewerker van de Stuurgroep volwassenenonderwijs zijn ze projectmiddelen gaan zoeken. Ze hebben eerst 6 maanden samen met de basiseducatie overlegd. Dan hebben ze samen met de groepen een verkenning gedaan. Dan zijn ze pas met de groepen gestart.

Dat staat allemaal beschreven in een nota + in de filmpjes.

Van project tot project kan het heel verschillend lopen. Soms loopt het eens verkeerd, dan wordt gezocht naar een oplossing.

1. Binnen het maatschappelijk netwerk is men ook bezig rond 'sociale innovatie' → hetgeen wat fout loopt durven we niet benoemen.

Er zijn ook dingen fout gelopen:

Bv. De verenigingen waar armen woord nemen deden al van alles samen. De werker van de basiseducatie moest zicht invoegen. Er was slecht gecommuniceerd wanneer die precies ging komen. De werker ziet de vrijwilligers dingen doen die betuttelend zijn, waarop de werker heeft ingegrepen. De vrijwilligers gingen in weerstand. Men heft dat opgelost via de stuurgroep.

3. Zij hebben ook ervaringen met projecten die fout lopen → wel allemaal vanuit goede bedoelingen = idem als 1

Blijkbaar is er een groot cultuurverschil voor Onderwijs en Welzijn?

3. Toen de basiseducatie startte bestonden zij voor 1/2 uit maatschappelijk medewerkers, en voor 1/2 mensen uit onderwijs. Nu zijn er bijna geen maatschappelijk medewerkers meer. Ze zijn nu een oplossing voor lesgevers basiseducatie aan het uitwerken. Het is aangewezen om daarbij ook maatschappelijk werkers en ervaringsdeskundigen mee betrekken.

2. Ze is bezorgd voor de nieuwe collega's die binnenkomen. Bv. Er worden nu veel nieuwe mensen aangeworven met de extra middelen voor de vluchtelingen. Er is ook veel tijdsdruk.

3. Wat wordt doorgegeven = vaak vakdidactisch.

2. Het zou goed zijn dat er een platform bestaat, ook binnen de eigen organisatie. Ze evalueren te weinig voor zichzelf als er dingen fout lopen. Er wordt te weinig expertise gedeeld, ook tussen de centra voor basiseducatie.

4. Dingen eruit laten zoals het voorbeeld van de dt-regels = valkuil voor veel mensen. Je kan het er niet uit laten, maar je kan het wel op een andere manier aanbieden.

3. Er zou een ronde in alle centra moeten gebeuren met de vraag waarin zij willen ondersteund worden. De focus zou geletterdheid moeten zijn, maar ze kiezen toch voor andere dingen. Zij voelen die druk waardoor ze niet tot de kern durven gaan.

4. Hetgeen wat ze willen kan je ook ergens onder schuiven.

3. Ze vragen een cursus aan rond evaluatie → ze steken geletterdheid er in.

Ze kennen het wel allemaal, maar ze passen het niet toe.

1. Iedere sector en organisatie zit in zijn niche → organisaties zouden een gemeenschappelijk beleidsplan moeten maken → dan komen we tot veel meer vernieuwing.

Nu zijn er veel acties vanuit een specifiek domein of organisatie → hoe kunnen we die acties ruimer implementeren? Hoe zorgen we dat een gemeenschappelijk beleidsplan slaagt?

1. Het was beter geweest als er beleidsruimte was gecreëerd → bv. voor 5 jaar middelen voorzien.

Cultuur, welzijn en Onderwijs zouden samen middelen moeten voorzien.

1. Max vzw = een heel sterke partner. Vanuit ICT worden mensen naar werk toe geleid.

- Story telling

- Mediawijsheid

Ze zitten in Brussel en werken ze samen met de basiseducatieE.

Slotvraag

4. Het gaat over de mensen zelf dus vraag het aan die mensen zelf → betrek de ervaringsdeskundigen.

1. Beginnen met het leefwereldperspectief → vertrek vanuit ervaringen. Niet over de mensen maar samen met de mensen.

3. Denk niet in vaste structuren. Ook iets over dat platform zeggen. Ze zou ook iets zeggen over die focus van werk loslaten, over de muurtjes kijken.

2. – behoud van de eigenheid van de basiseducatie bovenop de structuren.

- ook het platform

- Ruimte om samenwerkingen aan te gaan.

- ook werk maken van secundair onderwijs → het ideaal is dat basiseducatie overbodig wordt.

1. Je zal altijd mensen hebben die uit de boot vallen of de trein missen. Dus juist meer daarop inzetten. Basiseducatie heeft ook te maken met maatschappij leren.

3. Lerarenopleiding hervormen → voor leraren moet geletterdheid ook een focus zijn.

Focusgroep Cultuur in het kader van de evaluatie van het Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen

26 april 2016 – Lokaal 5A24

Wat vinden jullie een ideale actie om geletterdheid te verhogen?

De **informele leermomenten** met een coach (leraar basiseducatie) in Welzijnsschakels die ik leerde kennen in de vorming over armoede was zeer inspirerend. Hoe verstuur je een mail? Al doende leren in een ontspannen sfeer. Volgens mij werkt dit. Belangrijk is om **te gaan waar de mensen zijn**. Dat is niet altijd zo evident. Ze proberen nu altijd maar mensen toe te leiden.

Dit doet met denken aan een voorbeeld van in Noorwegen: aan de hand van tablets zag ik cursisten een foto nemen van iets dat ze wilden kennen, om later te bespreken. Ik zag ook asielzoekers Noors als tweede taal al spelende leren met een app.

Het is misschien nogal **onrealistisch om te denken dat er overal lesgevers zouden kunnen staan**.

Als G-coach moet ik de docenten warm maken om er bij stil te staan bij geletterdheid. Er wordt nog steeds veel gedoceerd.

Behoort dat niet tot de gewone opdracht van de leerkrachten.

Maar lesgevers staan daar niet bij stil. Zij geeft zelf les in NT2, TKO en HBO. De mensen vallen te snel terug op een cursus of een boek, en dat helpt niet. We moeten naar meer momenten van lezen en schrijven en internet gebruiken. **Geletterd maken staat niet in de eindtermen**, en de eindtermen worden op veel manieren ingevuld.

Geletterdheid an sich is ook een moeilijk woord. Zij past de **G-coach principes** toe.

Dus, uw directie heeft dat beslist en uw school heeft daarvrijwillig voor gekozen. Uw school had dat ook even goed niet kunnen doen. De Wablieftprijs is ooit uitgereikt aan het project G-kracht van het CTO.

Ik vond **G-kracht van CTO** geslaagd. Het is een mentaliteit bij leraars die moet gecreëerd worden. Probeer eens wat taal of wiskunde te integreren in de les.

Je moet proberen als docent om je stof visueel of tekstueel te brengen en te verwachten dat cursisten het ook zo mogen indienen. Daar valt nog iets mee te doen.

Dat wordt ook mooi aangehaald door UDL.

Heel waardevolle acties zijn acties waarbij **de organisaties naar de mensen zelf gaan**. Laaggeletterden zijn vaak moeilijk te bereiken en zitten in verschillende kansengroepen tegelijkertijd:

- Welzijnsschakels;
- Samenleesgroepen

Als geletterdheidsactor moet je naar de mensen toe gaan. Het probleem is dat veel mensen met hetzelfde bezig zijn, we missen een **bundeling van krachten**. Iedereen is met hetzelfde bezig maar vanuit een andere insteek. Daar liggen kansen om **projecten af te stemmen**.

Zij moet denken aan de Huizen van het Kind: zij slagen er bijvoorbeeld in om alles te bundelen. Zoiets zou er ook moeten zijn voor laaggeletterden.

Heel wat organisaties zijn met geletterdheid bezig. Het is niet altijd evident om die organisaties bij elkaar te krijgen. Soms mislukt het omdat er geen eindverantwoordelijkheid is. Wat kan jullie beter bij elkaar brengen en doen samenwerken?

1. Zij dacht dat dat net de functie van het Plan Geletterdheid was.

3. Het is belangrijk dat er een eindcoördinator is. Wie is dat voor geletterdheid?

Als jullie samenwerken, wat zorgt dan voor een goed resultaat?

3. Er is een hele interessante opleiding over 'intergeneratie': oude mensen zo lang mogelijk zelfstandig laten leven. Wat ik meenam uit die opleiding was dat **overleg met alle betrokkenen noodzakelijk is**: zowel de ouderen zelf als de vrijwilligers

Als er wordt samengewerkt is dat vaak rond iets heel concreet. Onze valkuil is vaak geweest **om niet genoeg afspraken** te maken, verwachtingen te blijven toetsten, partners tevreden te houden, de timing in het oog te houden. Praten **vraagt veel tijd**. En partners leren kennen vraagt ook veel tijd.

Geletterdheidsmodules doen kennen bij de collega's heeft me een jaar gekost. Maar het brengt op.

Het is herkenbaar dat we te weinig van elkaar weten wie wat doet. Ook dat weten vraagt tijd. Iedereen vindt telkens terug het warm water uit.

De overheid zou meer moeten kunnen **coördineren**.

Misschien zou een databank van projecten rond lezen interessant zijn.

Het **woord 'geletterdheid'** zelf is een **vreselijk woord**. Bijvoorbeeld, in het kader van de werkgroep 'Week van de Geletterdheid' moeten we dat woord ook telkens uitleggen. Anderzijds, moeten we het steeds blijven benoemen.

Positief is wel dat het begrip geletterdheid ruimer is dan taal alleen.

Maar weinig mensen weten dat het ruimer is.

We zouden meer moeten verbonden zijn en doorverbinden.

Te veel met je partnerorganisaties bezig zijn, houdt het gevaar in de doelgroep niet meer prioritair bezig te zijn.

Ik vind dat CVO's meer moeten bezig zijn met een OCMW en de VDAB.

Als je een lijst begint te maken waar mensen komen, die is oneindig.

Ik begrijp dat er heel specifieke projecten zijn met lokale partners + er wordt heel wat gecommuniceerd?

De Week van de Geletterdheid begin september is een verschrikkelijk moment. We zijn er nu al mee bezig om klaar te zijn in juni. De docenten krijgen een blinde envelop met een opdracht, bijvoorbeeld hoe werk je met moeilijke woorden in een les. Tegen kerstmis krijgen ze een nieuwe opdracht in een kerstcadeau verpakt.

De actie met de letter was een toffe actie, maar zij kreeg het praktisch niet in orde.

8 september is de internationale dag van de alfabetisering: heel wat scholen zijn op die datum nog niet begonnen of nog maar net.

De bedoeling van de Week van Geletterdheid is dat er een heel jaar rond aan geletterdheid gewerkt wordt. Het is wel mooi dat jullie het in jullie school niet beperken tot die Week.

Het is nodig om de collega's te blijven sensibiliseren. We zijn betrokken met de PIAAC-cijfers.

Blijven uitleggen wat de opbrengst is.

Over de term geletterdheid: hoe heb je info gevonden toen je het voor het eerst hoorde?

Zij heeft de opleiding G-coach gevolgd in het CTO in Leuven.

Zij heeft de term gegoogled en er veel over gelezen. Dat was in de functie van de organisatie waarvoor ze werkte.

Is er gesproken over de term 'geletterdheid'? Elke keer opnieuw moet je uitleggen wat het inhoudt. Het lijkt goed gekozen omdat het gaat over meer dan over taal. Het begrip is geëvolueerd: vroeger betekende geletterd zijn dat je veel las.

Epale is een Europese verzamelwebsite waar veel rond geletterdheid verzameld wordt. Er bestaat ook ELINET. Daar vind je veel verschillende voorbeelden uit verschillende landen.

Hij heeft informatie over geletterdheid opgezocht n.a.v. een vacature.

Ik begrijp dat bepaalde dingen er structureel zouden moeten zijn? Wordt er ook samengewerkt met het secundair onderwijs?

We hebben samengewerkt met een school van het secundair onderwijs. En we zouden graag onderwijsdagen organiseren en daarop het CTO uitnodigen.

Het is ook meer omdat je die persoon persoonlijk kent. Soms hangt het daar vaak van af..

Geletterdheid is niet alleen voor volwassenen. Wat zijn hun ervaringen daarin?

Het begint al van vóór de geboorte.

Het is belangrijk om **een leercultuur te creëren**. Daar zit het probleem. Heel weinig mensen hebben een leercultuur.

Volwassenen uit een andere cultuur moeten hier meer leren dan enkel de taal. Leren is in onze Vlaamse cultuur belangrijk. Dat vind ik niet terug bij mensen van andere culturen. Misschien vertrekken we teveel vanuit onze eigen noden en verwachtingen.

Ik geloof in **informele leermomenten** om te werken aan laaggeletterdheid. Bv ouders met kinderen op school. Les volgen is voor heel veel mensen te veel. Daarom zou het beter zijn om via leermomenten te werken.

Voor mij gaat leren over nieuwsgierigheid, zowel voor kinderen als volwassenen. Ik geloof oprecht dat elke ouder het beste wil voor zijn kind. Dat is een vertrekpunt voor preventie vind ik. De leeftijd om kinderen naar school laten gaan is cultureel bepaald.

Het gaat om leren in de ruime zin, niet alleen leren in school. Zij vindt dat dat in de Vlaamse cultuur zit, en dat dat minder in andere culturen zit. Die moeten voor een stuk overleven.

Vertrekken we niet te veel van onze eigen ideeën over wat ze moeten kunnen in de plaats van hun eigen ideeën.

Dat doet haar denken aan het AMIF-project.

Wat terugkomt is samen met de doelgroep werken als voorwaarde om te slagen.

Elke ouder wil het best voor zijn kind.

Daarom dat ze willen verplichten dat kinderen om drie jaar naar school gaan ipv 6jaar.

PAUZE

Geef 1 project waarmee jullie bezig zijn op de vloer?

We hebben vorig jaar in Welzijnsschakels een samenleesgroep opgestart. Dat is een voorbeeld van naar de mensen zelf gaan. Vanuit het idee om iets nieuws binnen te brengen in een vertrouwde omgeving. We hebben een auteur uitgenodigd en boeken meegebracht. We hebben vrijwilligers gecoacht hoe je het aanpakt. Ze hebben partners gezocht zoals het CBE en de bib. Het is een kleinschalig project. We zijn op een aantal problemen gestoten om het van de grond te krijgen. Voordeel is dat je heel direct in contact staat met je lezers. Leuke resultaten zijn dat we de mensen zich lid zien maken van de bibliotheek.

Nu wordt het project geëvalueerd. Ze hadden het toch wel wat grootser gezien. Ze willen nu graag organisaties samenbrengen, zoals lezerscollectief, Iedereen Leest, Basiseducatie en Welzijnsschakels om het project verder te zetten en te verbeteren.

Welzijnsschakels is een vzw. De werking is gelijkaardig aan het Netwerk tegen Armoede. Zij werken vooral met vrijwilligers. De mensen zelf bepalen wat ze komen doen. Ze werken ook samen met ervaringsdeskundigen, en met partners als De Link.

O MUNDO is een project dat boeken van over hele wereld in hun oorspronkelijke taal wil binnen brengen in scholen en bibliotheken. Vanuit de bezorgdheid dat we kinderen en mensen onderdempelen en vergeten dat er plaats moet zijn voor hun bagage. 2 boekenpakketten in verschillende talen met lestips. Oorspronkelijk was dat enkel voor nieuwkomers, daarna werd dat project uitgebreid naar iedereen.

Wat bleek uit de evaluatie: een pakketje droppen is niet genoeg. Leraars moeten doordrongen zijn van de aandacht voor meertaligheid. Nu beseffen we dat het gedachtengoed van O MUNDO nog niet vanzelfsprekend is. Voor heel wat scholen is Nederlands wel vanzelfsprekend, maar respect tonen voor meertaligheid nog niet. Ik focus nu meer op het uitleggen van de winst om aandacht te hebben voor meertaligheid. En niet meer op de boeken binnenbrengen. Ook voor dialecten mag er plaats zijn.

In Brussel hebben ze in scholen rond meertaligheid gewerkt. Men geeft verschillende taken in verschillende talen. Het is toch knap dat die kinderen vanuit hun eigen taal iets kunnen doen.

Ik begrijp dat we ouders en kinderen kunnen meekrijgen via de thuistaal.

Onderwijs krijgt vaak de opmerking dat we geen goed Nederlands meer aanleren. Waar leren ze het nog wel? Ze geeft zelf het vak cultuur. Ik heb anderstalige cursisten via het M-decreet en 'normale' cursisten. Ik geef aandacht aan het diversifiëren: voor anderstaligen maak ik de opdracht bijvoorbeeld heel concreet. Dat is nu het derde jaar dat we dit zo geven volgens de nieuwe eindtermen. Door de UDL erbij te betrekken. Ik merk dat cursisten zich beter voelen. De keuzevrijheid is heel belangrijk. Ik reik het ook visueel aan. Mensen die minder taalvaardig zijn mogen bijvoorbeeld iets met foto's doen. Mijn lessen zijn georganiseerde chaos. Maar iedereen is bezig en dat is ook geletterdheid.

Op welke manier is je project gelinkt aan het plan geletterdheid?

Vanuit het Plan Geletterdheid is de **G-coach gesponsord**, dus zo ben ik ermee gestart. De website staat me wel voor. We zijn wel vertrokken vanuit de definitie van het Plan Geletterdheid.

Alles wat we doen hebben we met te maken met geletterdheid. We zien kansen en nemen daarvoor niet per sé het plan erbij, maar we werken wel aan geletterdheid in het algemeen. We proberen nu wel het voortouw te trekken om de partners rond de tafel te krijgen. Iedereen individueel begeleiden is onmogelijk, dus schaalvergroting zou interessant zijn.

Wij zijn wel vertrokken vanuit wat we geleerd hebben vanuit **het PIAAC-onderzoek**. We zijn nu wel bezig met het zoeken naar raakpunten in het Plan Geletterdheid. Het is wel interessant omdat je dan kaders ontdekt.

In welke mate heb je steun gekregen?

De directie staat achter de G-coach. Ze heeft zelf de job mogen uitschrijven, want er bestaat nergens een blauwdruk van wat een G-coach moet doen. Ik ben bezig met een actieplan uit te schrijven samen met, de departementshoofden om dat ergens een plaats te geven. Zo kan ik misbaar worden.

Zij hebben samengewerkt met Foyer en veel van hen geleerd. Wij stelden een stuurgroep samen.

Onderwijs is moeilijker om mee samen te werken omdat ze minder vrijheid hebben om te kiezen waarrond en op welke manier.

Je kan via **de directie** gaan.

Scholen zijn strikter georganiseerd. De eindtermen kunnen nochtans op veel verschillende manieren worden ingevuld. Er waren wel 5 enthousiaste leerkrachten, maar die moeten het er nog boven op doen.

Hebben jullie de werking van een project moeten bijsturen op één of andere manier?

Zij denkt dat zelden alles loopt zoals je voorzien had. Dat is ook de reden waarom ze met andere organisaties aan het zoeken zijn, omdat je op **grenzen** stoot van wat organisaties kunnen. Soms moet je de **doelen wat bijsturen**.

Misschien is het beter om met iets kleins te beginnen en daarna uit te breiden, want er is toch ook **veel weerstand**.

Er is inderdaad veel weerstand omdat het **van bovenaf** wordt **opgelegd**.

Hoe promoten jullie je activiteiten? En hoe dissemineer je?

Als je samenwerkt met Europese partners, dan moet dat in het kader van de **subsidievoorwaarden**.

Via **netwerking**. Ben wel al gevraagd om **bijscholing** te vragen rond geletterdheid.

Bij ons willen ze daarop inzetten, alles rond voorlezen in kaart brengen om het te ontsluiten. Ook wat zit erachter, wat werkt en wat niet. We lanceerden een oproep. Het is een uitdaging om het actueel en volledig te maken. Nu willen we veel meer een overzicht creëren op wat er is. We zoeken een middenweg in het **monitoren en cijfers bijhouden**. Nochtans hoor ik dat er **verschillende manieren** zijn om je impact te meten. **Cijfers alleen is niet voldoende**.

We moeten te veel monitoren. Voor een overheid die geld geeft begrijpen ze dat je moet aantonen wat het bereik is. We moeten ons niet te veel laten duwen in die cijfers, maar we zijn allemaal afhankelijk van een overheid of subsidiegever. We gaan er allemaal in mee.

Slotvraag: Hilde Crevits vraagt jou wat er zeker in een nieuw Plan Geletterdheid moet zitten?

Meer overleg tussen verschillende organisaties en vanuit die optiek uw plan samenstellen.

Het is belangrijk om **voor ogen te houden voor wie je het plan maakt**. We gaan dingen doen en ermee naar mensen gaan. Niet iets organiseren en verwachten dat de mensen naar u komen.

Maak dat **alle lerarenopleidingen en kinderopvangen een coach hebben om te kunnen werken aan geletterdheid**. Focus op geletterdheid en evalueer het binnen 5 jaar.

Focusgroep Werk in het kader van de evaluatie van het Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen

28 april 2016 – Lokaal 5B19

Eerste deel: geletterdheid in ruime zin

Tweede deel: dieper in gaan op de acties

Belangrijke actie om laaggeletterdheid in Vlaanderen te verlagen en waarom?

Vertrekken vanuit **de interesses van de mensen, hun leefwereld** en dit via een **integrale aanpak** te voorzien. Geïntegreerde aanpak = focus op een doelstelling, **verschillende partners** worden betrokken (verenigingen waar armen het woord nemen). **Samenwerken** werkt om mensen die stap te laten zetten. Voorbeeld is werkplekleren: leren op de werkvloer: leren al doende, terwijl ze op werk focussen.

Alfa voor de poets: zijn trajecten die al in diverse provincies lopen en verder worden uitgebreid. In één traject zitten: taal, techniek, ... (nog). Is verkort traject geworden, met CBE en VDAB. Heeft 60 % garantie op werk. Bezorgdheid vanuit CBE of de trajecten wel duurzaam genoeg zijn, maar zou toch succesvol zijn.

Hij kan zich daarbij aansluiten, bij alfa poets. Taal, techniek en verschillende vormen van coaching in één traject geeft vaak een sneller traject en een hogere doorstroom naar werk. Geletterdheid staat dan wel in functie van werk. Soms was er wel een meningsverschil tussen VDAB en CBE. CBE stelt de vraag naar duurzaamheid, wat als het traject niet doorlopen wordt. **Geïntegreerde aanpak is nieuwe insteek** in plaats van stap per stap.

VDAB en CBE-projecten waren oorspronkelijk bedoeld voor de Nederlandstaligen, daar is in Brussel geen markt voor! Er zijn zeer veel anderstalige nieuwkomers, analfabeten die ook steun nodig hebben van VDAB en basiseducatie. Vandaar met succes basis ICT, rekenateliers opgezet, alsook leren leren: naadloze aansluiting tussen modules van CBE en VDAB. Alfa-projecten zijn succesvol, maar zeer moeilijk: lange weg, weinig oefenmogelijkheden (in Brussel amper NL nodig). Nederlands wordt niet op dezelfde manier als in Vlaanderen gestimuleerd. We moeten dubbel vechten om taalondersteuning Nederlands aan te bieden.

Vanuit de groensector is er vooral een **probleem rond beeldvorming van laaggeletterdheid**. Zowel bij de mensen zelf als bij de werkgevers.

Werkgevers: Op de brochures kwam nooit reactie. Nu is er een folder gemaakt op maat van de sector, voor de werkgevers: geen reactie. **Ze zien het probleem niet**, als het werk maar gedaan is. Om tegemoet te komen aan bepaalde problemen met rekenen, is men met kleuren gaan werken in plaats van in te zetten op vorming.

Werknemers in Outplacement: mensen die met problemen kampen op vlak van laaggeletterdheid, zijn heel moeilijk te stimuleren om opleiding, vorming te volgen. de mogelijkheden zijn beperkt voor deze mensen, zeker indien het om anderstaligen gaat: soms lange wachttijden bij het Huis van het Nederlands. Anderstaligen die niet meteen kunnen starten in een opleiding raken gedemotiveerd. Er zouden **meer flexibele trajecten** mogen komen, ev. **met voortrajecten**.

Belang om vanuit de leefwereld van de mensen te vertrekken (intrinsieke motivatie). Mogen we dan niet te veel nadruk leggen op werk? Ervaren jullie dat de focus op werk te verplichtend is?

Niet mee eens. Vanuit ervaring met outplacement, ziet hij mensen die eerst geen opleiding wensen, maar wanneer ze een tijd thuis zitten, beseffen ze dat **opleiding nodig** is. Opleiding is **belangrijk** om een goede job te kunnen vinden! Moet niet altijd door de werkgever worden aangeboden.

VDAB kijkt naar **drempels en leerkansen** op de opleidingsvloer en op de werkvloer (welke talige competenties heeft men er nodig > inschatten van vereisten, want werkgever legt de lat vaak hoger). **Digitale geletterdheid** is daarbij ook heel belangrijk. VDAB wenst daarbij ondersteuning aan te bieden, gecombineerd met loopbaanoriëntatie. Hun digitale pakketten worden door CBE aangepast. Wat wordt verwacht op de werkvloer, en worden ze niet onderschat.

Merkt dat instructeurs in competentiecentra of werkgevers soms een **verkeerd denkbeeld** hebben. Indien ze hen meer uitleg geven over **het profiel en ondersteuning bij aanpak** (bijv. tools), doet werkgevers wel inzien dat ze soms te hoge eisen stellen naar de doelgroep en helpt hen toch stappen te zetten voor de doelgroep. VDAB kan een toets integreren om een ruimere doelgroep bij de werkgever te krijgen.

Project NODW met online taal coaching in samenwerking met CTO: doelbewust gaan kijken om ook laag-taalvaardige profielen op te nemen. Bijv. ook voor poetsvrouwen is een digitale aanpak aangewezen. Dankzij taalstages zien we werkgevers nieuwe mogelijkheden te ontdekken. Online taalcoaching moet ook voor laagtaalvaardige profielen mogelijk zijn. We hebben erop aangedrongen om ook de werknemers die geen mailadres hadden, mee te nemen in de digitalisering van een specifieke werkvloer. VDAB zet in op methodiekenmix, dat wil zeggen dat we op maat van elke klant de beste leerweg is.

Gaan jullie zelf op zoek naar die doelgroep?

VDAB wenst op maat van elke klant een leerweg (centrum, werkplek) uit te stippelen. Mensen een 1op1 relatie geven met NT2-instructeur OP de werkvloer, werkt.

G is middel om doel te bereiken. In Brussel zijn verschillende doelgroepen in de laaggeletterden (armen, ouderen, ...) Problemen met campagne als 'radicaal digitaal': te moeilijk voor hun doelgroep. Mensen zitten één jaar lang in begeleiding en kunnen zich nog niet goed voorstellen, niveau 1.1 halen duurt veel langer dan 6 maanden. Het is een heel lange weg om de analfabeten mee op weg te krijgen. Daar moeten we kijken welke digitale toepassingen nodig zijn op een job. Hebben ze wel alle toepassingen nodig die vandaag worden aangeleerd. We hebben geëxperimenteerd met thuis een pakket verwerken voor er naar het competentiecentrum gegaan werd. Daar werden we geconfronteerd met een andere vorm van geletterdheid: leren leren.

Mensen autodidactisch laten werken met software pakket ligt niet voor de hand. Deze mensen zijn meer gebaat bij methodenmix.

Hoe komt het dat het zo lang duurt?

Bepaalde pakketten zijn **niet afgestemd op anderstaligen**, zelf voor de coach is het taalgebruik nog moeilijk.

Lire et Ecrire hebben trajecten van twee jaar om mensen te helpen met taal en een job te vinden,

Vanuit Actiris (Brusselse bemiddelaar naar werk, beheert de databank van werkzoekenden): worden mensen doorgestuurd naar het Huis van het Nederlands, naar CBE of CVO. Maar de doelgroep kampt echt met een **multi-problematiek** (alleenstaande vrouwen met veel kinderen), hier zijn **nieuwe methoden** nodig.

Sommige sectoren zetten hun deuren open om nieuwe kansen te bieden aan deze doelgroep, maar de meeste sectoren gaan voor profit. Werkgevers hebben geen tijd voor IBO bijvoorbeeld, te veel paperassen.

Wat zijn jullie ervaringen voor mensen met multiproblematiek?

Je kan niet naar een job toewerken zolang die andere complexe problemen niet zijn opgelost. Het maakt dat die personen een hobbelig traject afleggen bijvoorbeeld opleidingen niet afleggen. Werk kan een middel zijn om uit de problematiek te geraken. Inzetten op **de info-uitwisseling** is belangrijk en de werkgever mag meer weten over de randproblematieken.

Belangrijk om goed te **communiceren met deze mensen**. Vaak lopen er dingen fout op het moment van de stage als er te weinig gecommuniceerd wordt. Zij hebben vaak al een heel lang traject achter de rug. De informatieoverdracht over deze mensen is belangrijk. VDAB moet zoeken naar mogelijkheden om deze mensen goed te omringen. Soms kan werk een hulpmiddel zijn om uit hun andere problemen te komen. De werkgever moet je daarover ook briefen: goed om hem daarbij te **betrekken en te ondersteunen**.

Ook **binnen de anderstalige gemeenschap heb je verschillende doelgroepen**, bijv. de Roma. Deze mensen moeten volledig van nul beginnen, spreken enkel hun eigen moedertaal (Roemeens, Bulgaars). Je moet hen leren zelfstandig zijn. Bulgaren sluiten beter aan bij Nederlands. Er wordt stap per stap de taal aangeleerd ism Basiseducatie. Dan moeten we opletten om niet te veel aan te bieden en het voor hen te doen.

Hoe pik je die mensen op? Waar gebeurt de initiële screening? Hoe screenen jullie op laaggeletterdheid?

Mensen die job verliezen komen bij mij terecht. In intake wordt een CV opgemaakt, na enkele gesprekken blijkt al snel of mensen problemen hebben met taal, rekenen, ...

Sommige mensen komen via Inburgering, andere via BE, anderen via de werkwinkel. Taalvaardigheden worden het eerst gedetecteerd, rekenen en ICT blijkt maar later. Dit wordt niet meteen afgetoetst, komt pas aan bod op moment dat ze opleiding aanvragen (eigenlijk te laat). Momenteel wordt **geletterdheid beperkt tot taal**.

Bij de start van een beroepsopleiding doet men soms **een test**. Op dat moment kan blijken dat er een probleem is met rekenvaardigheid. Dit zou eigenlijk eerder moeten gebeuren om toekomstgericht beroepsaspiraties te kunnen meenemen.

Er zou **een tool moeten zijn om alle aspecten van G te bepalen**, cf. Huis van het Nederlands doet een test om het niveau van het Nederlands te bepalen. Dergelijke tool zou interessant zijn om andere niveaus te bepalen.

Actiris werkt met screening via psychotechnische tests: taal, rekenen, ... Binnen VDAB gebeurt dit niet meer, wel PTO. Het is er, maar komt te laat in het traject.

Project Taallent: NT2- instructeur in samenwerking met GTB

Er is te **weinig basisaanbod 'digitale geletterdheid'** zowel bij VDAB als op de privé-markt voor de Nederlandssprekenden. De digipunten vanuit de stad liggen precies wat op een lager pitje. Grote werkgevers verwachten meer van digitaal leren. Maar deze vormen van leren staat nog in de kinderschoenen.

Mensen zonder ICT-vaardigheden worden verder geholpen met coaches, maar dit is geen opleiding, wel een antwoord op een specifieke vraag.

Een **G-coach** kan hier een belangrijke rol spelen. NODO en NODO-plus. Het vergt **expertise** die de VDAB-coach niet in huis heeft.

Basiseducatie heeft die expertise wel. We moeten helpen om een job te vinden maar mogen de basiseducatie niet vergeten. Er worden hoge talige eisen gesteld op de werkvloer, zodat "alfa's" geen werk meer vinden. Werkgevers hebben geen geduld. Het is een maatschappij op 2 snelheden.

Doelgroep van de jongeren is nog niet vermeld. Hoe zit het daarmee? Jongeren die het onderwijs voortijdig verlaten.

Bij hen speelt vaak een **attitudeproblematiek**, dus werken aan G vereist tegelijk werken aan die attitudes.

Naast attitude speelden ook **mobiliteit** (geen rijbewijs) een belangrijk knelpunt

YEI vanuit Eu opgestart om jongeren van de straat te pikken en op te leiden. Gelukkig is er de find-mind-bind-methodiek en de YEI-initiatieven om die jongeren te vinden.

Probleem van veel jongeren is dat ze hoge eisen stellen en vooral snel een opleiding willen krijgen, ze hebben geen geduld om door te zetten.

PAUZE

Houd één actie ivm G in gedachte en beschrijf die kort. Daarna gaan we er dieper op in.

Opleidingsaanbod voor werknemers in de sector die wij aanbieden, **is aanpasbaar**. Als er vraag is naar geletterdheid, kan de opleiding van 2 tot 4 dagen uitgebreid worden. De evaluatie kan dan mondeling in plaats van schriftelijk gebeuren. De opleiding is ook op maat van het publiek, uiteraard rekening houdend met de specifieke vereisten in geval van een certificaat wordt toegekend.

Veel mensen zijn 'uitgeleerd', soms gaat het om **'traag lerenden'**. Basiseducatie kan voor deze mensen niet veel meer bieden en klopte aan bij VDAB om een alternatief uit te werken. Zo zijn projecten opgestart met twee organisaties: IVCA (intercultureel vormingscentrum Antwerpen) en Filez divers. Het Nederlands wordt op een alternatieve wijze aangeboden in 4 lesmomenten per week, bijv. bezoek kringloopwinkel en stage; moestuin aanleggen en onderhouden; ... Er wordt gewerkt aan 8 kernattitudes (zelfstandig werken, samenwerken, zich kunnen houden aan regels en afspraken, ...). Deze organisaties hebben eigen computers, hebben coaches die buiten lesmomenten mensen ondersteunen (bijv. mbt financiële of sociale problematieken). Mensen kunnen worden aangemeld door VDAB of Basiseducatie. Er is ook **een POP-coaching** en een wekelijks individueel contact. Er wordt toegeleid naar het NEC en het sociaal economisch circuit.

70 % van de opleidingen zijn uitbesteed. In het armoedeproject is CBE nauw betrokken. Voor de vooropleiding van de social profit (zorgkabinet) is opgemerkt dat mensen die vanuit een CBE kwamen, niet slaagden in de instaptesten van VDAB (Domino 4) waardoor hun dromen om in te stappen in de zorgsector in het water vielen. Er werd dan een project opgestart (doelgroep 1.2) om met dat CBE en VDAB een opleiding rond de zorgsector (vakjargon) op te zetten. Nu slagen de mensen wel in de vooropleiding, dan volgen zij hun opleiding bij een andere partner (Diensten voor gezinszorg) en vinden werk. Maatwerk werkt voor deze doelgroep. We zien eens stijging van de resultaten.

NODO plus: geïntegreerde aanpak met focus op digitale geletterdheid. Coaching op de werkvloer is belangrijk. Nederlands op de werkvloer met online taalondersteuning integreren op een werkvloer schrikt af voor een werkgever en werknemer. Ik denk aan een case in een kringloopwinkel waar skype functioneel werd ingezet. Het life coachen bleek ook nodig te zijn.

Samenwerken met partners, vereist dat vooraf rollen en verantwoordelijkheden worden afgesproken. Hoe verliep die samenwerking? Wie nam eigenaarschap/eindverantwoordelijkheid op?

Bij een werkgever botsen we op verwachtingen van het bedrijf. We moeten overtuigen dat **mensen versterken een investering is**. Het concept levenslang leren leeft in de vrije tijd in Vlaanderen.

De verantwoordelijkheid ligt bij de financierder. VDAB financiert mee en dus sturen de operationele teams aan. Er zijn soms strubbelingen (voortdurend wijzigende groep): hoe voldoende differentiëren? Dit is een taak voor de onderwijspartner, maar ook voor de andere betrokkenen. Van alle instanties wordt veel flexibiliteit verwacht. De ervaringen met de projecten zijn in een draaiboek gegoten en daar staan de aandachtspunten in opgesomd. Inzetten op de verschillende vaardigheden vraagt veel van alle instanties. We moeten er een andere sfeer rond creëren door te mogen experimenteren.

De sector speelt daar een belangrijke rol in om te focussen op een doelgroep en de ruimte geven aan een werkgever voor financiële impulsen. De **opleidingen door het sectorfonds** zijn gratis voor werknemers uit de sector. Opleiding en arbeidstijd worden terugbetaald aan de werkgever. Zo zijn er geen drempels meer. We promoten zeer intens: elke werknemer en werkgever krijgt jaarlijks een brochure met het opleidingsaanbod en werkgevers worden regelmatig bezocht. Na een opleiding (uitbesteed aan partners) volgt een evaluatie en op basis daarvan gebeuren aanpassingen. Indien een partner niet voldoet, zoekt men andere. Zelfs de evaluatieformulieren waren eerst te moeilijk voor de werknemers zodat ze hun doel voorbijschoten. De formulieren hebben we laten screenen door Basiseducatie en aangepast om meer informatie uit de opleidingen te halen. Maar ondanks maatregelen zijn er nog soms mensen die niet slagen voor attest-gerelateerde opleidingen

Opleiding waar alfa's en reguliere cursisten samen zaten, lukte niet om wille van te grote verschillen tussen beide doelgroepen. Beslissing genomen om 'alfa's' apart te zetten, maar de organisatie die het over nam had ook onvoldoende ervaring met de alfabetiseringsdoelgroep. Op basis van deze ervaring zijn criteria opgesteld om partners te selecteren, o.m. resultaatsverbintenis herbekeken. Dit was eerst: 60 % voor inspanningen tijdens opleiding; 40 % voor resultaat achteraf (werk vinden). Maar de doelgroep is moeilijk te plaatsen op de arbeidsmarkt, er moet meer ingezet worden op **de opleiding zelf** (inspanning). Er is verder ook de betrokkenheid van het Huis van het Nederlands ingeschakeld, cursussen van opleiding verpleegkunde werd aangepast aan anderstaligen, taalcoaching, enz.

Hoe krijg je de ontwikkelde producten, methodieken en instrumenten (o.m. draaiboeken) verspreid?

Netwerk diversiteit: overleg met de andere sectorconsulenten: hier worden 'goede' opleiders doorgegeven.

Als projectconsulent stuur ik operationele teams aan. Zij dragen de projecten over naar de partners. Zelf neem ik deel aan NT2-overleg, overleg ik met de experts van de provincies. Maar vaak gaat het ook om **informele contacten**, moet je zelf contacten zoeken en leggen. Het voordeel is dan dat mensen met verantwoordelijkheid ook nog actief kunnen zijn in de praktijk, belang van de bottom-up oefening!

Rond taalcoaching zijn er **focusgroepen** waar feedback wordt gevraagd, we zitten samen met sectoren. Methodieken worden uitgetest en gedeeld, bijvoorbeeld die voor OKAN.

Vakexperten in centrale diensten spelen een belangrijke rol in de communicatie, als ondersteunende dienst: ze **verspreiden informatie**, maar dekt niet alles wat nodig is. Maar elke provincie kiest zelf waar het prioriteiten legt en hoe het personeel inzet. Hun materiaal wordt verspreid via IBIS.

Maar elke provincie kiest zelf waar het prioriteiten legt en hoe het personeel inzet. Hun materiaal wordt verspreid via IBIS.

Hoe wordt het materiaal rond G verspreid? Hoe kom je in aanraking met geletterdheid?

Is een pijnpunt, **G was niet altijd een belangrijk aandachtspunt**. Naast een strategisch verantwoordelijk, moet nu ook een expert worden aangesteld. We hebben iemand nodig die de zaken op de agenda plaatst. Het geletterdheidsdomein is verloren gegaan

Netwerk diversiteit is afgeschaft. Wordt wat opgenomen door de sectoren en er zijn nu ook de nieuwe **communicatie-initiatieven** van WSE.

Het is gekend dat er specifieke doelgroepen zijn, maar meest bekend zijn de specifieke acties zoals Klare taal. Hier wordt ook het werkveld aangesproken. Zelf had ik nog nooit van G-coach gehoord, wel van NODO en NODO plus.

Slotvraag: stel je mag een nieuw plan over G schrijven, wat moet er zeker in staan? Hilde Crevits vraagt wat er zeker in het plan moet zitten.

Een **geletterdheidsambassadeur** (cf. zorgambassadeur) om geletterdheid overal in the picture te zetten.

Verder: Individualisme en mindset van de Vlaming veranderen: meer openheid creëren, een warm hart voor de laaggeletterde, de anderstalige. Bijv. gepensioneerden motiveren een praatcafé met anderstalige op te richten

Bewustmaking door mediacampagne via kanalen die ook doelgroep bereiken.

Nog meer **geïntegreerd werken, multidisciplinair, werkgevers en werkzoekenden aanspreken. Sleutelfiguren voor WG en WZ: ervaringsdeskundigen met succesverhalen, mentorship.**

Andere visie op LLL: moet breder gezien worden, toespitsen op talenten van mensen. **Informele leren** meer een plaats geven, via diverse media, op diverse momenten.

Bijlage 5: Afkortingen

AKOV:	Agentschap voor Kwaliteitszorg in Onderwijs en Vorming
BAM:	Vlaams steunpunt voor professionele hedendaagse beeldende, audiovisuele en mediakunst
BBP:	Bruto Binnenlands Product
BLM:	Begeleidingsdienst Limburgse Mijngebieden
BNP:	Bruto Nationaal Product
BSO:	beroepssecundair onderwijs
BUSO:	buitengewoon secundair onderwijs
CAW:	Centra voor Algemeen Welzijnswerk
CBE:	Centrum voor Basiseducatie
CITO:	Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling
CJSM:	Cultuur Jeugd Sport en Media
CTO:	Centrum voor Taal en Onderwijs
CVO:	Centrum voor volwassenenonderwijs
DAR:	Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid
DBSO:	deeltijds beroepssecundair onderwijs
DiGRA:	Digital Games Research Association
Elinet:	Europese netwerk rond geletterdheid
ESF:	Europees sociaal fonds
EVC:	Elders verworven competenties
EXPOO:	Expertisecentrum Opvoedingsondersteuning
FARO:	Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed
GDP:	Gross Domestic Product
G-kracht:	G staat voor geletterdheid
G-scan:	G staat voor geletterdheid
Habobib:	bibliotheek van Haacht en Boortmeerbeek
HPAO:	Horizontaal Permanent Armoedeoverleg
IALS:	International Adult Literacy Survey
ICT:	Informatie- en communicatietechnologie
IVV:	Informatieverwerving- en verwerking
LESLLA:	Low Educated Second Language and Literacy Acquisition
LIA:	Language Industry Awards
MIOS:	Media & ICT in Organisaties & Samenleving
MOOC:	Massive open online course
NODW:	Nederlands op de werkvloer
NT2:	Nederlands tweede taal
OESO:	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OKOT:	Onderwijskwalificerend Opleidingstraject
PAV:	Project Algemene Vakken
PC:	Personal computer
PIAAC:	Programme for the International Assessment of Adult Competences
PIRLS:	Progress in International Reading Literacy Study
PISA:	Programme for International Student Assessment

SBO/IWT:

Serv: Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen

Socius: Steunpunt Sociaal-cultureel Volwassenenwerk

SONO: Steunpunt voor beleidsgericht onderzoek

SSL: Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen

STEM: Science – Technology – Engineering – Mathematics

SWOT: sterkte-zwakteanalyse: Strengths, Weaknesses, Opportunities & Threats

SYNTRA: Vlaams Agentschap voor Ondernemingsvorming

TAO: Team voor Advies en Ondersteuning

TIMSS: Trends in International Mathematics and Science Study

TKO: Tweedekansonderwijs

TSO: Technisch secundair onderwijs

VAF: Vlaams Audiovisueel Fonds

VAPA: Vlaams actieplan Armoedebestrijding

VBJK: Vernieuwing in de Basisvoorziening voor Jonge Kinderen

VCOK: Vormingscentrum Opvoeding en Kinderopvang

VDAB: Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding

VGC: Vlaamse Gemeenschapscommissie

VIGeZ: Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie en Ziektepreventie

Vlor: Vlaamse Onderwijsraad

VO: Vlaamse Overheid

VOCB: Vlaams ondersteuningscentrum voor de basiseducatie

VOCVO: Vlaams Ondersteuningscentrum voor Volwassenenonderwijs

VSV: vroegtijdig schoolverlaten

VTi: Vlaams Theater Instituut

VVSG: Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten

VWAWN: Vlaams Netwerk Verenigen waar Armen het Woord Nemen

Bijlage 6: Tabellen en grafieken

Tabellen

<i>Tabel 1 – Samenstelling van de Vlaamse groep zwak presterenden (i.e. geletterdheidsscore kleiner of gelijk aan percentiel 25) - IALS en PIAAC</i>	9
<i>Tabel 2 – PIAAC gemiddelde geletterdheidsscores voor 25-64 jarigen volgens scholingsgraad (2012)</i>	10
<i>Tabel 3 – Aandeel van 25-64-jarigen die op PIAAC-niveaus 4 en 5 scoren, volgens scholingsgraad van de bevolking</i>	10
<i>Tabel 4 – Geletterdheid heeft ook sociale effecten (PIAAC-data)</i>	11
<i>Tabel 5 – Evolutie van vroegtijdige schoolverlaters van schooljaar 2009-2010 tot en met 2012-2013</i>	28
<i>Tabel 6 – Aantal unieke inschrijvingen in een opleiding in het leer- of studiegebied informatie- en communicatietechnologie aangeboden door de Centra voor Basiseducatie (CBE). Referteperiode 01/04/xx - 31/03/xx</i>	36
<i>Tabel 7 – Aantal unieke inschrijvingen in een opleiding in het leer- of studiegebied informatie- en communicatietechnologie aangeboden door de Centra voor Volwassenenonderwijs (CVO). Referteperiode 01/04/xx - 31/03/xx</i>	36
<i>Tabel 8 - Basiseducatie: aantal unieke inschrijvingen in een opleiding naar leergebied, opleiding en geslacht, voor de referteperiodes 2013-2014 en 2014-2015</i>	39
<i>Tabel 9 – Basiseducatie: aantal fysieke personen naar leergebied en geslacht, voor de referteperiodes 2013-2014 en 2014-2015</i>	40
<i>Tabel 10 – Lidgeld, A12: bron: www.kennisportaalccenbib.be</i>	53
<i>Tabel 11 – Totaal aantal uitleningen en verlengingen GM, A13: bron: www.kennisportaalccenbib.be</i>	53

Grafiek

<i>Grafiek 1 – Basiseducatie: aantal fysieke personen naar geboortjaar, voor de referteperiodes 2013-2014 en 2014-2015</i>	
--	--